Adevĕrul Literar şi Artistic

BIBLIOTECA CENTRALĂ ASOCIAŢIUNII SIBIU

ANUL XII — SERIA II-A NR. 639
DUMINICĂ 5 MARTIE 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINATATE

Manualul lui Stendhal

O posteritate cum trebuie

Proorocise că va avea cititori care-l vor înţelege, prin anii 1880 sau 1991.

Când vorbea aşa, Stendhal nu se mai mulţumea cu „fericiţii puţini la număr" căror hotărîse odată a li se adresa exclusiv. Insă cel puţin un cititor care l-a înţeles i-a dat Dumnezeu încă din viaţă, — deşi nu mai mult decât cu doi ani înainte de moarte: — pe Balzac. Enormul şi generosul romancier spuse impopularului dandy tot ce-i trebuia: îl proclamă „un de mes chers inconnus"; unul dintre maiştrii cei mai distinşi ai literaturii cu idei; *la Chartreuse de Parme* e capod'opera acestei literaturi; „operă extraordinară; în această carte sublimul isbucneşte la fiecare capitol; este *Principele modern*, romanul pe care l-ar scrie Machiavel dacă ar trăi exilat din Italia secolului XIX; nu-şi poate găsi cititori decât în cei o mie cincisute care sunt capul Europei".

Nu a fost Stendhal răsplătit? Pentru un om care nicidecum nu-şi pusese vanitatea în arta literară, mai cu seamă...

„Toată viaţa am fost un înamorat nenorocit, pasionat de muzică şi de pictură". Iată o descriere de sine aproape completă. Să împlinim aşa: toată viaţa a *voit* să fie într'un fel sau într'altul. E un exemplu mare de trai prin voinţă şi de ultimă slăbiciune a instinctelor. Şi a poftit teribil să-l adore femeile, poate şi prietenii; dar acestora prefera să le inspire teamă sau măcar perplexitate. Aceste pofte amândouă trăiau în el sub formă de reflecţie încordată, de suspiciuni, de calcule adesea înduioşător de puerile. S'a trudit să fie un tip. In apucătura lui de a privi fix tot pe Domnul Beyle, iarăşi şi iarăşi, de a-l imagina, a-l îndrepta şi desmierda, e ceva de natură vicioasă.

Un ţicnit ilustru

A fost un ţicnit ilustru.

Apetitul de a deslănţui adoraţie şi a stârni mirare evlavioasă, i l-au mulţumit din gros stendhaliştii.

Sub imboldul spiritului istoric, adoraţia în veacul nostru nu-şi află margini cuviincioase. şi curiozitatea pioasă are o preferinţă tocmai de a cerceta până pe sub fustele şi în pantalonii idolilor. Acum în urmă un stendhalist, sau câţiva, cred a fi descoperit că omul lor era sexualiceşte insuficient. Această descoperire s'a făcut prin scrutarea emoţionată dar scrupuloasă a romanului *Armance*, iar amănuntul găsit în fine ajunge oarecum cheia însăşi a geniului stendhalian: un impotent nerezignat. Deci porniri literare oprite adeseori în loc; plagiate, din dorinţa naiv perversă de a păcăli numai, sau de a escroca gloriolă literară; deghizări, pseudonime, conspiraţii sentimentale, uneori adevărate fobii şi delir al persecuţiei. Toate aceste numai din nepotolire sexuală. Natura pare a fi pregătit aci lui Freud triumful cel mai frumos. Iar simplii literaţi psihologi à la Sainte-Beuve pot să exclame: iată ceva mult mai presus decât o operă, — un OM!

Cherubin cu defect

Privindu-l de aproape vom zice dar: iată un adolescent până la moarte. Un adolescent impotent. Cherubin cu defect genţial.. De sigur posteritatea i-a îndestulat lui Stendhal nevoia de originalitate. In intimitate el nota: „deloc nu sunt sigur că am vreun talent: multe lucruri nu le scriu de teamă ca nu cumva vre-un pedant indiscret să râză de mine citindu-le". Lungă vreme după entuziastul Balzac a studiat Anatole France scrisul lui Stendhal; iar pe urmă Paul Valéry fizionomia lui. Să fie pedanţi aceştia doi? Dintre ei Valéry poetul a avut zâmbetul mai accentuat, însă nu fără oarecare bunătate. Totuşi zâmbet este, şi Stendhal se dovedeşte a fi fost imprudent. Imprudent tocmai el!

Figură plină de farmec copilăresc îndurerat, de tristeţe iritată transpusă în ironie. Literat din necaz şi cu o detaşare desgustată, observator şi mărturisitor de sine fără să-i pese de vre-o convenienţă, dar şi mistificator băieţandru, răsbunându-se — cu câtă inocenţă!— asupra curiozităţii vulgare, de tragerea pe sfoară atât de crudă pe care i-o jucase natura.

Ce luptă bolnăvicios perpetuă cu societatea! Câtă ardere şi ce secare a energiilor celor mai suculente, numai pentru a părea şi a-şi apărea om tare, liber cu totul şi mai presus de toţi ceilalţi! De ironica urmare fatală a poftei incurabil juvenile de a se izola, nimic nu-l poate salva: toate clipele lui au fost obsedate de ideia pieţii sociale, a judecăţii lumii, de goana cruntă după o izbândă oarecare — izbândă în ochii unei femei, ai unui salon, ai unui târg. Ce grozavă trudă în sec! Cât de sinistru simbol freudistic!

„Vreau să scriu comedii ca Molière, să câştig renumele de cel mai mare poet francez, şi nu prin intrigi ca Voltaire, ci prin merit adevărat" — fiindcă era îndrăgostit de o biată actriţă, care neapărat îi făcea farse.

„Sunt urât, însă am fizionomie. Tot sufletul mi se arată în faţă şi face să mi se uite trupul. Păream bărbat frumos, în genul lui Talma... Miercuri seara voiu fi spiritual... Voiu străluci cu prudenţă, şi nu cu pasiune". Nu are oarecare drept să judece observatorul maliţios, că singura comedie care i-a reuşit lui Stendhal e propria lui fizionomie, şi poate viaţa lui întreagă? Cum vom tăgădui că în existenţa acestui om este un infinit comic involuntar?

Valoarea exemplului

Această existenţă e fără îndoială instructivă.

Opera de rezistenţă a acestui om o formează însăşi figura şi viaţa lui, de el făcute cu singulară trudă: un manual clasic pentru adolescenţii până la moarte, de categorii diverse, — nu numai pentru adolescentul impotent. Inţeleg adolescentul ca tip psihic, durabil toată viaţa.

Ce să ne mai pese de literatura lui! Astăzi cel puţin ea nu mai poate apărea enigmatică. Negreşit, cu totul fără ambiţii specifice nu putea fi un om ca Beyle, odată ce se pornea la scris. Insă ce a spus Nietzsche de Wagner: că şi-a scos principiile artei din neputinţele lui, se aplică cu însutită dreptate lui Stendhal. Pentru stilul pe care-l căuta, sau credea că l-a descoperit, de mult dăduseră soluţia generalul Laclos în *Les liaisons dangereuses* în plin veac al XVIII, şi mai puţin de douăzeci de ani înainte de *Le Rouge et le Noir*, Benjamin Constant în *Adolphe*. Insă aceasta importă puţin. E literatură.

Din Stendhal tinerii au să înveţe, tocmai, a despărţi bine viaţa de literatură, sau, în special: cât de anevoioasă, respectiv ingrată, este încercarea de a te consola indirect, prin literatură, de insuficienţă sexuală. Nu avem azi pe Freud? Şi electricitatea, sau mai ştiu eu ce.

P. Z.

Tania Şeptelici — Nud

Din viaţă — nu din cărţi

Absentul

D. Iuliu Maniu stă, nemişcat, într'un chaise-longue *— pe-o terasă în soare, la Monte-Carlo...*

Ochii săi suri, ca solzii de peşte, s'au fixat în azur.

Sub aspectu-i calm, — furtuna din adânc este şi mai impresionantă.

Ii trec desigur pe dinainte — şarje de cavalerie, cu călăreţii pe oblânc, cu suliţele întinse...

Trec cortegii funerare — prieteniile, tovărăşiile de odinioară...

Il ţine însă ferm, pe soclu de granit moral, convingerea.

In incintă şi'n culoare, între culisele vieţii politice din Bucureşti sau Cluj — fiecare face, cu ochii în jos, un act de ostilitate spre cel depărtat. Nu ridică nimeni ochii. Se teme să nu întâlnească recea sclipire a ochilor de platină.

Şi pe când aici lumea politică îl sfâşie şi îl arde în efigie, — d. Maniu, singur şi puternic, se înalţă deasupra tuturora ca un erou ibsenian.

Absentul tăcut îşi învinge adversarii printr'o privire fermă aruncată pe de-asupra capului lor.

Păziţi-vă de spirit

Doi soţi avocaţi din Cernăuţi, — care au avut obrăznicia să spună mai de mult la tribunal că nimeni n'are dreptul să scoată unghii şi să strivească sîni,— au suferit de curând o percheziţie... urmată bine-înţeles de arestare.

Corpul delict?

Trei caricaturi ale unui umorist german, care îşi bate joc de inichităţile justiţiei — şi a glumă, făcută acum un an. Textul glumei a fost considerat subersiv — caşi caricaturile care se vând, într'o mapă, la fiecare librărie din Bucureşti.

Invăţătura-i simplă. Păziţi-vă de spirit, dacă vreţi să nu înfundaţi puşcăria.

Mai ales că nu există mijloc de apărare.

Intr'adevăr, cum ai să argumentezi: că gluma-i glumă?

Haosul biurocratic

O pensionară, — pierzându-şi carnetul de pensii, — a încercat, de disperare, să se sinucidă.

Ea ştia cu câtă trudă şi după câtă vreme îşi obţinuse carnetul.

N'a avut curajul să înfrunte din nou calvarul formalităţilor biurocratice. Nu se mai simţea în stare să se lupte cu ostilitatea interesată a unora, cu indolenţa şi cu reaua voinţă a altora.

Intr'un stat ordonat, scoaterea unui duplicat este un moft. La noi se pune problema pe viaţă şi pe moarte.

Iar o persoană slabă, epuizată moralmente şi extrem de săracă — a preferat moartea.

Rămăşag

Un flăcău din judeţul Iaşi era atât de sigur de dragostea iubitei lui — încât s'a pus rămăşag pe 500 lei cu un prieten: că fata nu-l va trăda. Şi fata l-a trădat. Iar flăcăul, — care a pierdut şi 500 lei, şi iubita, — s'a răzbunat pe câştigător, atacându-l în bandă, lovindu-l cu ciomegele şi călcându-l în picioare.

Răzbunarea este de sigur o brutală stupiditate.

Cât priveşte rămăşagul, — remarcăm la flăcăul cu pricina un ascuţit spirit ştiinţific. Ca un chimist încredinţat de reacţiunea între două corpuri, el avea convingerea absolută în rezultatul probelor sale. S'a înşelat.

Iar faptul are o morală:

Oricât de sigur ai fi de un lucru — e mai bine să nu încerci...

M. SEVASTOS

Soare vechi

— Cântec de nebun —

Voi care dela Soare cereţi viaţă multă,
Voi nu vedeţi că-l duceţi voi în spate,
Că inima rănită vi se sbate
Din cuibul piepturilor voastre smultă?

Ca pe-un tezaur
In spate duceţi stârvul lui de aur!
Tentaculele lui fluide sug
Din trupul vostru viaţă, vis şi sânge;
Privirea lui striveşte ca un drug
Şi capul ca'ntr'un cleşte viu vi-l strânge!...

Voi viaţă cereţi dela el şi vlagă,
Dar peste voi lumina lui se'ntinde
Ca o plagă
De aur putred care vă cuprinde!
In urma lui voi vă târâţi pe brânci
Şi ochii voştri-s două răni adânci
In care ghiara lui subţire scurmă!
Iar trupul vostru gârbov de lumină
Pe urma lui, strivit de el, se'nclină
Cerşind lumină...

Dar rugăciunea voastră e'n zadar!
Povara aurului lui murdar
Apasă trista voastră pleşuvie...
Pentruca visul vostru nou să vie
Nu jertfă sufletele să vă fie
Ci altar!

De cerul vechi nu veţi scăpa curând,
Tot gârbov trupul vostru va rămâne
Şi bietul vostru suflet tot flămând!...

Dar totuş dacă trupul vostru stâncă
De umilinţă nu s'a făcut încă,
C'un gest suprem de viaţă şi speranţă
Din spate aruncaţi-l ca pe-o zdreanţă,
Cu-o tiflă răsturnaţi-l de pe boltă
Iar stârvul lui călcaţi-l în picioare!

Căci pentru noua vremilor recoltă
Vă trebue un soare nou, — alt soare...

AL. A. PHILIPPIDE

In preajma armistiţiului

Iaşi, 22. XI. 1917.

Mare consiliu de miniştri la care participă şi patru generali.

S'a discutat numirea delegaţilor care să meargă la Focşani pentru încheerea armistiţiului.

Misiunea delegaţilor era să închee armistiţiul pe aceleaşi baze ca armata rusă, fără a se angaja câtuşi de puţin în vederea păcii,... de oarece în intenţiunile guvernului stă să nu încheie pacea cu nici un preţ.

Am pus unele chestiuni.

De oarece pe de o parte nu voiam să încheiem pace, iar pe de alta voiam să încheem armistiţiu pentru a înlesni ruşilor să închee dânşii armistiţiul, la ce este nevoie să mai trimetem noi delegaţiuni. Ar fi destul să fim cuprinşi în tratativele delegaţiunii ruse, pe baza faptului că noi facem parte din grupul aliat de pe frontul român, care de fapt a fost sub înaltul comandament rus.

Mi s'a răspuns de Brătianu, că a apucat deja să se angajeze în acest sens, faţă de Generalul Cerbacev, şi aceasta, numai după ce consultase mai întâi pe reprezentanţii puterilor aliate.

Aceştia ar fi răspuns, că nu au instrucţiuni de la puterile respective, dar că personal, — fiecare — recunosc necesitatea în care se găseşte România de a se alipi la demersurile Rusiei.

Nu ştiu până la ce punct era îndreptăţit Brătianu să facă ceea ce a făcut, în orice caz, am spus că, de oarece s'a angajat a participa la armistiţiu, să numim un ofiţer care să facă parte din delegaţiunea frontului.

Nu s'a primit propunerea pe motivul, că trebue să ne păstrăm independenţa!

Am răspuns că probabil de la duşman va fi o singură delegaţiune şi nici de cum, câte o delegaţiune de fiecare din cele patru state aliate.

A fost de prisos.

Am obiectat asupra mandatului delegaţiunii părându-mi-se puţin probabil, ca delegaţia duşmană să se mulţumească cu răspunsuri evasive. S'a recunoscut oarecum temeinicia obiecţiunii mele, dar nu s'a schimbat nimic din hotărîrea luată.

S'au mai discutat alte chestiuni secundare, asupra cărora nu am emis nici o părere.

Am pus apoi întrebarea, în caz de retragere, ce se face: cu familiile ofiţerilor, cu formaţiunile sanitare, cu depozitele etc. şi nu am avut un răspuns precis: deci aceste chestiuni au a fi studiate, de acum înainte.

In fine, consfătuirea s'a sfârşit şi am plecat cu impresiunea, că şi acum, când suntem în rostogolire spre fundul prăpăstiei, nu facem de cât a urma cu acelaş sistem nenorocit de până acum, al subtilităţilor şi arguţiilor.

Unul cel mult doi hotărăsc, ceea ce este de făcut şi apoi ceilalţi sunt chemaţi nu să dea părere, ci să asculte meşteşugitele apărări, ale hotărîrii proectate.

Doi sau trei mai independenţi îşi spun vederile, pentru a nu fi luate în consideraţiune; ceilalţi tac întocmai ca şi când ar fi pierdut darul cuvântului.

Cumpătuire, în momente grele ale neamului.

S'a hotărît armistiţiul!

Pentru ce?

Pe cinste nu am înţeles!

Pentru a servi personal pe Cerbacev?

Mi s'a răspuns de Brătianu, hotărît că nu.

Atunci în speranţa că se va produce un miracol care să schimbe starea de lucruri în Rusia, un stat Ucranian? Un mănunchiu de forţe doritoare de a lupta? Cazacii?

Am spus lămurit, că în condiţiunile prezente, posibilitatea unei puteri militare organizate pentru operaţiuni militare, este de domeniul fanteziei. *

Soldatul rus nu mai vrea să se bată, şi nimic nu-l va mai readuce, în starea lucrurilor de astăzi, în faţa duşmanului.

S'a convenit că am dreptate şi totuşi s'a persistat în hotărîrea ambiguă luată.

O adevărată şi foarte tristă comedie.

Am fost invitat la dejun la Palat.

După ce ne-am sculat de la masă, am rugat pe Rege să mă desărcineze de comandamentul armatei, de oarece nu pot rămâne sub ordinele unui General mai nou în grad.

M'a rugat să rămân la postul meu şi să fac asta pentru El.

„Faites-ça pour moi".

I-am solicitat atunci să-mi dea un concediu. Mi-a răspuns că ar putea să se interpreteze ca o protestare şi ar fi în defavorul meu. I-am replicat că sunt obişnuit cu interpretările calomnioase.

In fine a convenit să-mi dea un concediu tacit, fără a face formalităţile necesare.

Still schweigender Urlaub.

In toate jumătăţi de măsuri. Vorbind apoi de situaţie, am întrebat pe Rege dacă cunoaşte care ar fi condiţiunile, ce ne-ar impune Germanii. Mi-a răspuns că nu. De asemenea nu ştie nimic în ceiace priveşte vederile aliaţilor asupra situaţiunii noastre!...

I-am spus că, după ce ne vom retrage ** şi se va dizolva armata, de sigur că se va stabili o nouă stare de lucruri în România, o stare de lucruri, cu aparenţă cel puţin, dacă nu chiar cu realitatea, de a fi cea voită de ţară, adică de cele 7 milioane de români.

Să admitem că războiul, după un an, doi, trei etc. se termină cu victoria aliaţilor, că aliaţii nu ar fi mulţumiţi cu ceea ce a făcut România reală şi ar voi să se repue în drepturile ei România oficială din Decembrie 1917. Prin ce mijloc material s'ar realiza aceasta?

In România va exista atunci un guvern, o armată, un aparat administrativ complect. Cum ar putea fi răsturnată această stare de lucruri?

Pe cale militară? Nu am avea putinţa materială. Pe cale diplomatică?

Regele Ferdinand al Bulgariei a domnit şapte ani, fără să fie recunoscut de Europa!...

Mi-a răspuns că s'a gândit la acest lucru, precum şi la alte situaţiuni şi că are pentru fiecare o soluţie.

Am mers în urmă la Regina în audienţă şi I-am spus acelaş lucru. M'a întrebat dacă am vorbit şi Regelui în acelaş mod.

Bilanţul zilei de azi este că ne sbatem în întuneric.

Cei cu frânele ţării nu văd realitatea, fiind orbiţi de povara greşelilor comise.

Am plecat din Iaşi cu inima plină de amărăciune, durere şi desgust.

Totul este de mulţumit fictiunii parlamentare, poate chiar însuşi regimului parlamentar!

In teorie poate să fie judicios, în practică se dovedeşte, cel puţin în ţările nepregătite ca educaţiune civică şi temperament, că poartă în sine germenii ficţiunii, care duc la corupţie şi decădere.

MAREŞAL AVERESCU

*) Misiunea franceză asigură, că în curând vom avea 60 de divizii ucraniene. O parte din ofiţerii francezi au fost deja trimişi la Kiew, pentru a transforma acest miraj în realitate! (N. A.)

**) La ordinea zilei era ideia retragerii României oficiale: suveranii, guvernul, parlamentul, etc. Unii credeau că era de ales Japonia, alţii Mesopotamia, alţi se mulţumiau cu Rusia. (N. A.)

PROVINCIA

Sibiul cultural

Veche ctitorie săsească, cetate clădită în al XIII-lea veac din spirit războinic și gospodăresc medieval, orașul legendarului nobil *Hermann* — Hermannstadt-ul — pe nume românesc *Sibiu* după râul Cibinului, — și-a trăit dealungul vremii și-și trăește încă o viață profund saxonă. Era dela sine înțeles prin urmare, ca activitatea culturală ce se desfășura aci să se realizeze sub egida fatală a unui spirit străin.

In contact permanent cu patria-mumă și mai apoi din al XVIII-lea veac cu spiritul vienez, cultura Sașilor din Sibiu s'a desvoltat într'un cadru strict național. Alături de ea, adesea în umbra ei chiar, cu sfiiciuni explicabile prin situația politică a elementului românesc, manifestările noastre culturale s'au înfiripat lent, dar persistent dealungul veacurilor dela acel prim *Catehism luteran* din 1544, învăluit încă în atâtea nepătrunse taine, și până în secolul al XIX-lea, când datorită *„Asociației pentru literatura și cultura poporului român"*, o nouă viață spirituală, tânără, vioaie, entuziastă, își înroși zorile. Contribuția Mitropolitului *A. Şaguna* trebuește însemnată aci pentru toată strălucirea ei într'adevăr mesianică.

Din această epocă începând manifestările spiritualității românești sunt tot mai numeroase, mai diverse, mai cu putere difuzate. Publicații ca *„Telegraful"* și *Tribuna"* lui Slavici și Coșbuc, lui Iosif, Goga, Chendi și mai ales apoi *„Luceafărul"* lui O. Goga și Tăzlăuanu dau Sibiului dela sfârșitul veacului trecut și începutul celui actual, o aureolă de aleasă intelectualitate și serioasă creație. Dacă la această mișcare mai mult literară, adăugăm strălucirea activității muzicale de sub conducerea unui *Gh. Dima* — avem un tablou general al Sibiului cultural dinaintea Unirii. Mai sunt încă — firește — multe fapte de însemnat pe care un istoric al Sibiului ar trebui să le adune și să le valorifice în cadrul istoriei întregului Ardeal. (O istorie literară a Ardealului a și început să întreprindă d. *G. Bogdan-Duică).* Cu destulă tristețe, trebuia să menționăm că pe rând Sibiul Sașilor are importante monografii scrise de *Sigerus, Schullerus* și *Teutsch* — Sibiul românesc nu și-a găsit încă pana descriptivă pe care o merită.

Cu aceste scurte preliminarii istorice, venim la *prezentul cultural al Sibiului* a cărui schiță critică o încercăm în cele ce urmează.

O privire globală arcuită asupra manifestărilor culturale sibiene din ultimul an îți limpezește impresia că atmosfera spirituală se caracterizează în parte, prin persistența unei bogate tradiții cărturărești, pe care intelectualii de azi se străduiesc din răsputeri s'o mențină. Despărțimântul sibian al *„Astrei"* luptă în special, în cadrele acestei tradiții întru cultivarea sentimentului național. Din acest punct de vedere, s'ar putea spune chiar că vechea instituție de care vorbim, nu e sensibil diferențiată de trecut. Ea reia cu mai multă sau mai puțină ardoare vechile ei obiective naționaliste, întreprinzând o lăudabilă operă de difuzare a valorilor culturii naționale. Dată fiind importanța „Astrei", asupra activității ei se cade însă să mai poposim. In cadrul acestei cronici închinate orașului Sibiu, nu ne putem firește referi la rodnica activitate de culturalizare a maselor rurale din județul Sibiului pentru care — în ultimul timp — s'a conceput și un plan sistematic de ridicare economică prin pomicultură. Restrângem informațiile și observațiile noastre la sfera orașului numai.

Activitatea *Astrei* se realizează aci, mai ales, prin seria anuală de conferințe ce se țin în sala Prefecturii de către personalități localnice sau străine, trimiși ai „Universității libere" din București sau ai „Extensiunii universitare" din Cluj. In cursul anului trecut (1931-32) *„Buletinul Despărțământului județului Sibiu"* înregistrează 22 conferințe dintre care scăzând 5 discursuri ocazionale, rămân 17 adevărate conferințe. Dintre acestea 12 au fost desvoltate de personalități străine de localitate și numai 5 de localnici. Am ținut să însemnăm statistic faptul pentru ca în urma lui să ne putem îngădui o observație: inflația conferențiarilor străini n'a adus totdeauna și o inflație corespunzătoare de valori care să justifice trecerea pe un plan secundar a conferențiarilor locali. Constatarea ar trebui să fie plină de învățăminte pentru viitoarea orientare a *„Astrei"*, al cărei obiectiv principal urmează să devină întreținerea valorilor locale în primul rând. Deasemeni e locul să adăugăm că diversitatea extremă a subiectelor nu aduce folosul pe care l-ar fi realizat de pildă, organizarea pe cicluri vii și actuale a conferințelor. Afară de această activitate centrală, *„Astra"* a coborît și în cartiere și în diverse cercuri profesionale, oferind pretutindeni darurile generozității ei sufletești.

Ceeace regretăm însă cu multă durere e dispariția organului literar cultural al „Astrei": *„Transilvania"* ce apărea la Sibiu. Socotim inexplicabil fenomenul. O societate cu atâtea subvenții, cu atâția membri valoroși, cu o întreagă rețea de organizații pe suprafața întregului Ardeal, Banat și în Basarabia chiar, întrunește destule condițiuni materiale și morale care să întrețină un organ de publicitate.

Se pare însă că „Astra" suferă de anume păcate ale bătrâneților, de acea lipsă de entuziasm și sănătoase inovații pe care numai tineretul i le mai poate oferi. De altfel observațiile în acest sens, ale *d-lui Sextil Pușcariu* la congresul general al „Astrei" chiar, au pus în adevărata ei lumină vivificarea bătrânei societăți.

Alături de această tradițională activitate a „Astrei", Sibiul mai cunoaște însă și alte forțe de culturalizare sau creație. Trecutul muzical al Sibiului lui *Gh. Dima* a fost menținut la un nivel ridicat de „Reuniunea de cântări" ce-i poartă numele, condusă până în toamna acestui an de un creator muzical ca *N. Oancea*. De altfel Sibiul mai adăpostește și pe un alt compozitor ardelean cunoscut, pe *Timoteiu Popovici.*

O forță tinerească de nobil entuziasm e *„Acțiunea Românească"* ce desfășoară o remarcabilă activitate culturală și pregătește un bust lui Coșbuc — ceea ce lipsea de mult Sibiului. E deasemeni locul să menționăm încercarea profesorilor secundari de a-și organiza un *„Cerc de studii"* pentru adâncirea culturii lor generale și profesionale. Insfârșit, nu ezităm să alăturăm instituțiilor culturale de mai sus activitatea *Societății* de lectură *„Al. Vlăhuță"* a elevilor liceului „Lazăr" care și-au tipărit *„Primul buletin"* la sfârșitul anului trecut, dovedind pe lângă interesul culturii generale și preocupări de cunoașterea mediului local.

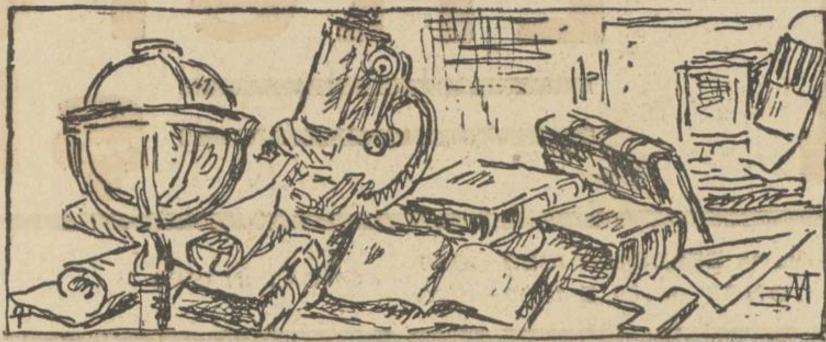
Spre a încheia, amintim deasemeni recenta apariție a revistei *„Provincia literară"* de sub direcția lui *E.* și *P. Constant* care-și propune să adune într'un mănunchiu forțele literare ale provinciei.

Primele numere dovedesc bune preocupări literare, nume tot mai alese, sufăr însă de lipsa unui condeiu critic director și de un atașament, minim cel puțin, de orașul în care revista apare.

Dar asupra manifestărilor proeminente ale Sibiului cultural, vom mai avea prilejul să revenim.

AL. DIMA

Pre redus 4 LEI Citiți toți azi Preț redus 4 LEI
în „LECTURA" — FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —:
PĂLĂRIA PE PAT
de cel mai citit humorist italian PITIGRILLI
4 LEI — ROMANUL COMPLECT. — LA CHIOȘCARI ȘI LIBRARI.

Actualități științifice

„Ochiul electric" înlătură accidentele pe căile ferate

In Statele Unite s'a introdus de curând pe toate liniile de căi ferate un dispozitiv extrem de prețios pentru securitatea circulației trenurilor.

E vorba de o nouă aplicație a celulei fotoelectrice, această modernă piatră filozofală, capabilă să prefacă, dacă nu metalele în aur — așa cum visau vechii alchimiști — cel puțin lumina în electricitate. O operație tot atât de prețioasă ca și visul de odinioară al alchimiei.

Născocirea recentă, care ne vine din America, folosește „ochiul electric" pentru prevenirea catastrofelor pe căile ferate. Principiul invențiunii este foarte simplu, dar execuția lui în practică, relativ complicată. In esență, modul de utilizare a acestui dispozitiv este următorul:

Pe locomotiva trenului se instalează o lampă electrică ale cărei raze sunt îndreptate înainte, în așa fel ca să ajungă la semnalizatorul de oprire, așezat în apropierea stațiunii.

Când acest semnalizator indică un pericol, el descoperă o oglindă care, primește raza luminoasă venită dela locomotivă și o reflectă în spre sursa ei, unde întâlnește o celulă fotoelectrică. Se produce astfel un curent electric, care acționează frâna locomotivei.

In chipul acesta, chiar dacă mecanicul n'a observat la timp semnalul de oprire, ochiul neobosit al celulei reușește totuși să prevină primejdia.

Sticlă transparentă pentru razele ultraviolete

Tratamentele medicale prin raze ultraviolete sunt la modă. Experiența a dovedit că aceste radiațiuni conținute în lumina solară și pe care atmosfera le lasă să ajungă la pământ, exercită în general o acțiune binefăcătoare asupra organismului.

Din nefericire, sticla obișnuită le absoarbe aproape cu desăvârșire, așa că, pentru a asigura locuințelor noastre binefacerea unei lumini integrale, se impune găsirea unei sticle speciale, pentru geamuri transparente la razele ultraviolete și cu un preț suficient de redus.

Inginerul francez Gilard, în urma unor studii și încercări perseverente, a ajuns la concluzia că siliciul, oxizii de potasiu, de barium și zinc reușesc să-i dea sticlei această calitate. A realizat astfel geamuri, de 2—3 mm. grosime, care permit trecerea într'o cantitate apreciabilă a radiațiilor ultraviolete din lumina soarelui.

Bumbac pentru căptușirea...șoselelor

In Texas s'a procedat de curând la o serie de încercări foarte interesante relative la folosirea unei pânze de bumbac în construcția... șoselelor. O asemenea pânză, așternută pe șoseaua acoperită cu un strat de gudron și supusă unui tratament de asfalt la cald, a permis o rapidă ameliorare a drumurilor.

Depunerea pânzei de bumbac se face înainte ca gudronul să fie complect solidificat, pentruca pânza să adere puternic. Când asfaltul se îmbibă în bumbac, se presară cu nisip mai gros. Se formează astfel un strat solid, care rezistă foarte bine uzurei. Nu numai suprafața de rostogolire este îmbunătățită pe calea aceasta.

Intr'adevăr bumbacul, formând o armatură, solidarizează întrucâtva diversele elemente ale șoselei, cari nu suportă uzura ondulatorie bine cunoscută.

S'a hotărât să se amenajeze în felul acesta peste 100 km. de drumuri. Deasemenea, s'a aplicat acelaș procedeu și la șoselele în beton, intercalându-se fășii de bumbac între două straturi de beton.

Curent electric conservat și transportat în avion

In luna trecută a avut loc la Londra o remarcabilă experiență științifică, cu prilejul unei conferințe ținută la „Royal Institution" de profesorul Mac Lennan.

Savantul englez a expus progresele cunoștințelor noastre relative la *„superconductibilitate"*, proprietate ciudată și misterioasă, pe care o prezintă anumite metale, aliagii și combinații chimice. Aceste corpuri aduse la temperaturi foarte joase (265°,8 sub zero pentru plumb), devin conductori electrici perfecți și nu prezintă nici o rezistență la trecerea curentului, care odată stabilit, se menține în tot timpul, cât temperatura se găsește sub limita critică.

Faptul a fost pus în evidență într'o formă originală și impresionantă: Mac Lennan a prezentat asistenților un inel de plumb, cufundat în helium lichid și străbătut de un curent de peste 4200 amp.

Or, acest curent fusese încărcat în inelul de plumb, cu 6 ore înaintea conferinței, într'un laborator din Leyda. Un avion transportase din Olanda în Anglia curentul astfel înmagazinat.

E pentru prima oară când un curent electric a fost transportat la distanță pe această cale.

Măști contra gazelor toxice în mine, echipate cu telefon

Se știe că pentru lucrările subterane în mine se întrebuințează o serie de aparate de salvare, care permit înlăturarea neajunsurilor provenite din prezența unei atmosfere toxice în aceste locuri.

In Franța s'a elaborat de curând un regulament, care impune în asemenea cazuri câte-un aparat telefonic portativ cu un fir de linie de cel puțin 1000 m., destinat operațiunilor de salvare.

O realizare practică a dezideratului fixat de regulamentul francez a condus la confecționarea unor măști respiratoare, echipate fiecare cu un emițător și un receptor telefonic. Masca și casca specială de telefon cântăresc cu totul 1,180 kg., iar mosorul pe care e înfășurat firul de 1000 m., 18 kg.

In chipul acesta, operatorii din fundul minelor rămân în legătură permanentă cu suprafața solului, putând astfel ușura și accelera considerabil lucrările atât de anevoioase și delicate pentru salvare în caz de accidente subterane.

Caleidoscop

Doi poeți brazilieni

Adolfo Casais Monteiro prezintă în „Presença" din Columbia doui poeți brazilieni, Ribeiro Conto și Manuel Baudeira.

Scrierile lor datează de câțiva ani, dar cum noutățile literare braziliene vin cu oarecare întârziere, nu e de mirare că cei doi scriitori sunt încă necunoscuți în Europa.

Ribeiro Conto a publicat două volume de versuri: „Mici poeme de duioșie și melancolie" și „Un om din mulțime".

In primul volum, lirismul e pe primul plan. Poetul descrie în versuri, cu o emoție intensă, diferitele stări sufletești prin care trece în contact cu viața. El sufere și aceasta suferință o primește cu umilință, fiindcă nu e decât „un om din mulțime": „Poezia mea e docilă. Eu nu gesticulez și nici nu sunt un exaltat... Suferința mea disperată are pudoarea de a vorbi încet".

Spectacolul lumii exterioare e transcris în scurte însemnări, impresionante, care de multe ori arată o pornire către limita vieții pământești.

Câteodată însă, poetul se închide în „eul" său interior, și se declară indiferent față de tentațiile și de răutățile vieții.

„Ei te vor înconjura cu gesturi ostile, dorindu-ți în ascuns moartea. De asemenea vor lăsa să cadă asupra ta râsul ușor al neînțelegerii".

„In acest timp, în inima ta, indiferența ca ploaia dulce care cade asupra grădinii, cuvintele melancolice ale poeziei vor preaslăvi suavitatea tragică a vieții".

Ca și versurile lui Ribeiro Conto, „Libertinaj" de Manuel Baudeira e lipsit de orice retorică.

Casais Monteiro vede forța și originalitatea acestui poet în emanciparea sa completă față de reminiscențele literaturii europene, care au dominat poezia braziliană din sec. XIX și începutul sec. XX.

„Poetul de față e un liric care nu cunoaște legile prozodiei, care n'a învățat pe derost clasicii, care nu se cunoaște decât pe sine însuși..."

„Cum n'are trecut, poezia sa nu posedă teme poetice; ea naște spontan din orice".

„Viața nu mă impresionează prin jurnale nici cărți.

Ea-mi parvine prin gura poporului într'o limbă incorectă, prin acea voce a poporului, care e sigur pe sine, fiindcă vorbește cu plăcere portugheza din Brazilia".

Poetul e obosit de lirismul „politic, rahitic și sifilitic" al înaintașilor săi. El caută „lirismul nebunilor, lirismul greu și aspru al alcoolicilor, lirismul clownilor lui Shakespeare": „Nu vreau să recunosc un lirism care să nu fie liberare".

Colaboratorul publicației „Presença", primește cu entuziasm dorința aceasta de liberare așa de necesară literaturii tinerei Brazilii.

Femeia

Viitorul Cod Civil

Noul Cod Civil, încă în pregătire, elaborat deocamdată în părțile privitoare la persoană și familie, conține însfârșit unele schimbări demult reclamate de programul feminist.

Decretările legale sunt, îndeobște, nu atât deschideri de drumuri noui, cât adaptări la vremuri, și uneori abia recunoașteri, târzii, ale stărilor de fapt. La fel și în articolele proectului menit să suprime inegalitățile juridice dintre sexe, inegalități pe care munca și capacitatea femeii, recunoscute azi fără reticențe, le-au suprimat în viață mai de mult.

E o inovație, dar numai juridică, pasagiul:

„Femeia va putea să nu urmeze hotărîrea bărbatului, dacă aceasta constitue un abuz de drept".

De ani de zile, nu la oficiul de stare civilă, unde totul se petrece într'o atmosferă ușoară de salon, dar la biserică, unde ceremonia mai păstrează sacramentalul tradițiilor, — preotul pronunță tot mai puțin convins pasagiul altădată tunător.

„...femeia datorește supunere și ascultare..."

Totuș și așa, citit fiindcă-i scris, pasagiul ridică privirile uimite ale miresei, să zicem o doctoriță, o avocată, sau numai o studentă cu succese deocamdată de examen.

„Adevărat?" întreabă ochii care privind viața în față s'au obișnuit să nu admită minciuna.

Viitorul soț, un camarad de obicei, coleg, poate egal, poate inferior, e sincer când o asigură cu un zâmbet modest.

„Nu, e o formulă".

Zâmbetul se întinde și spre domnișoarele de onoare, și spre cele care privesc pe margini, și preotul, îndreptându-și ochelarii, escamotează într'o gargarisealä evlavioasă restul pasagiului.

„Regimul legal rămâne acela al separației de bunuri".

Articolul acesta care privește pe fetele înzestrate de acasă, — în celelalte cazuri el fiind de mult întronat — e un act de dreptate, putându-se întoarce însă împotriva candidatelor care nu aduc în căsnicie altceva decât banii, de-acum în mâna lor, nu a soțului.

Dar pericolul e prevenit. Că și azi, puține fete se mai bizue numai pe sacul cu bani pentru a realiza o partidă bună și o căsnicie fericită, o dovedește mulțimea de studente care nu învață pentru carieră, ci pentru înălțarea lor până la nivelul intelectual, cerut azi ca o a doua zestre.

Iată și o legiferare cu totul nouă: recunoașterea logodnei ca un act juridic, cu drepturi de despăgubiri bănești în cazul desfacerii.

E nouă pentru noi, căci în alte state, America printre cele dintâi, faptul este îndeplinit și, — ceea ce-i desigur regretabil, — speculat:

Cunoaștem la noi, deocamdată, logodnici de profesie, care izbutesc, la adăpostul unei verighete fără responsabilități, să stoarcă sume de bani „viitoarei". Cu logodna legiferată, se va ivi logodnica de profesie, capabilă să amețească un bărbat care să fie apoi bucuros că scapă de angajamente cu oricât de mare despăgubire finală.

In privința acestor logodnice sau soții, improvizate în vederea câștigului, un personagiu din Rusia, unde abuzurile feminine de soiul acesta au devenit frecvente, a găsit scuza care e mai ales recunoașterea greșelilor înaintașe:

— Favorizează legea pe femei? De! A mai venit și timpul lor!

ALICE GABRIELESCU

Rubrica grafologică

Oferta pe care am făcut-o cititorilor de a le pune la dispoziție o rubrică de consultațiuni gratuite, a fost primită cu entuziasm. Cererile de analiză pe care le-am primit sunt atât de numeroase, încât ne vedem nevoiți să suspendăm — deocamdată — expunerea sistemului nostru grafologic pentru a putea satisface în limitele spațiului restrâns de care dispunem, o cât mai mare parte dintre amatorii de grafologie aplicată. Cei cărora nu li s'a putut răspunde în această rubrică sunt rugați să ne ierte, și să aștepte până la apariția rubricii următoare.

Pentru a răspunde acelora care nu sunt lămuriți asupra condițiunilor în care trebuie să se prezinte un text spre a fi analizat în mod corect, precizăm că ne este deajuns să ni se scrie — cu scrierea obișnuită a fiecăruia — o pagină. Celelalte condiții: pagina să nu conțină un text copiat, să fie scrisă cu cerneală (dar nu cu toc-rezervor) și pe hârtie neliniată, sunt condiții secundare — care e mai bine când sunt respectate, dar care nu sunt indispensabile.

Tot în cuprinsul acestei rubrici putem răspunde și la întrebările care ni s'ar pune, de către cititori, în legătură cu grafologia sau cu domeniile înrudite (psichoanaliză, caracterologie, fiziognomonie, etc.)

M.

Intelectual X. V. — Ordine și claritate în gândire. Spirit de sinteză. Memorie bună. Activitate. Sensibilitate ascuțită cizelată prin educație. Emotivitate reținută. Putere de muncă. Oarecare precipitare. Independență. Sensualitate, dar momente de neîncredere în virilitatea proprie. Exterioritate. Pozitivism voit. Incă nefixat într'o atitudine definitivă față de viață, deși subiectiv aveți impresia contrarie.

A. Daniel-Brăila. — Emotivitate, generozitate, idealism. Optimist, de și deseori lovit de viață. Nervi iritabili, puțin obosiți. Incredere în sine. Conștiinciozitate și pricepere profesională. Formalism.

Pia 15. — Gândire corectă, deși uneori lentă. Bun simț. Sensibilitate. Dragoste de viață. Pentru moment nemulțumiri, și o stare de depresiune, împotriva căreia se remarcă o încercare de a reacționa. Un temperament echilibrat numai în aparență. O sensualitate intensă, nesatisfăcută, epuizează energia nervoasă. Din această pricină: timiditate, rezervă, înclinații spre singurătate — dar nu și puterea de a le înfăptui. Dezorientare pasageră. Ințelegere pentru frumos.

Marcel. — Incredere în sine. Tenacitate. Ordine. Sensibilitate. Egoism. Ușor iritabil. Nu totdeauna sincer.

Dyck Clackson. — Singurătate. Nemulțumire. Bunăvoință. Naivitate. Dorință de a călători. Lene.

Ileana C. 25. — Impresionabilitate. Reverie. Puțin spirit practic. Egocentrism. Nervi zdruncinați. Capriciu. Nemulțumire sexuală. Tendințe spre isterie.

Pava B. 25.—Iritabilitate. Violență. Nerăbdare. Nesinceritate, și față de alții, și față de sine. Inconstanță sexuală. Sensualitate. Egoism. Capabil, totuși, de generozitate. Putere de muncă. Ambiție. Incăpățânare.

Dandy. — Impresionabilitate. Orgoliu. Activitate. Tenacitate. Inteligență pătrunzătoare. Tendință de dominare. Egocentrism. Puțin sociabil. Nestabilitate. Spirit practic. Dorință de perfecționare, de progres. Ușoară oboseală sexuală.

Lenypo. — Impresionabilitate. Agitație. Entuziasm. Nerăbdare. Orgoliu. Susceptibilitate. Ordine. Spirit practic.

Nical. — Inteligență pătrunzătoare. Sensibilitate exagerată. Nervi zdruncinați, obosiți. Neregularități în viața sexuală. Capricii. Nestatornicie.

Silenciosa. — Inteligență clară și pozitivă. Sensualitate. Ambiție. Disimulare. Vanitate. Generozitate.

Sili 1908. — O viață trăită mai mult exterior. Formalism. Capricii. Sensualitate intensă, dar nesatisfăcută. Incredere în sine. Ambiție. Șiretenie.

Ofițer-Galați. — Activitate. Ordine. Cinste. Putere de muncă. Prezență de spirit. Agresivitate. Memorie bună. Ambiție. Sensualitate. Ințelegere pentru frumos.

G. I. — Inteligență pătrunzătoare. Memorie bună. Multă sensualitate. Voință slabă, inegală, nehotărîtă. Generozitate. Uneori naivitate. Nervi zdruncinați, agitație. Salturi de dispoziție.

J. M. — Sensualitate. Iritabilitate. Capricii. Ambiție. Disimulare. Capabilă totuși de sensibilitate. Simplitate.

Traian Rap. — Imaginație. Simț al humorului. Ordine. Tenacitate. Egoism. Activitate. Incredere în sine. Sensualism. Rigiditate.

Provincial X. Z. — Autodidact. Foarte impresionabil. Inconstanță. Putere de muncă, dar voința slabă. Mai mult contemplativ și meditativ decât om de acțiune. Egocentrism. Frecvente deprimări nemotivate. Complex al inferiorității. Incercați să disciplinați și viața afectivă, nu numai intelectul.

Valparaiso. — Sensibilitate. Activitate. Destulă ordine, claritate și consequență în gândire, dar mai puțin echilibru în acțiune. Iritabilitate. Nerăbdare. Capabil totuși de muncă tenace. In legătură cu alegerea carierii dvs. — pentru care doriți să cunoașteți indicația grafologiei — văd aptitudini pentru o ocupațiune care să angajeze atât intelectul, cât și abilitatea în acțiune.

Nutzi R. — Prea impresionabilă, nervi prea sensibili și prea șubrezi. Aspirații numeroase, dar contradictorii. Indecizie. Voință slabă. Salturi de dispoziție. Capricii. Totuși un fond sufletesc bogat și posibilități pentru o eventuală realizare pe un tărâm artistic. Dezechilibrul interior care, pentru moment, vă e un serios obstacol, vine dintr'o viață afectivă care, deși intensă, e inconstantă și inconsistentă.

Un cititor cahulean. — Incredere în sine. Activitate. Putere de muncă. Sensualitate. Violență. Incăpățânare. Egoism. Capabil totuși de generozitate.

Bianca. — Sensibilitate. Simplitate. Naivitate. Capabilă de înțelegere și de devotament. O stare de depresiune fiziologică, și de dezechilibru nervos, din pricina unei sensualități nesatisfăcute.

C. V. B.— Incredere în sine, mergând uneori până la vanitate. Dar neîncredere în viață. Oboseală. Deprimare. O sensibilitate ascuțită, aproape maladivă. Tendințe către estetic. Eforturi inutile, din pricină că sunt îndreptate către țeluri artificiale. Se simte nevoia de a abandona contemplația, spre a tinde către o viață de acțiune ordonată și perseverentă. Aptitudini pentru ori ce formă de activitate care cere claritate și precizie.

Aylony Hr. — Orgoliu. Ambiție. Agresivitate. Sensualitate. Un intelect activ. Autodidact. Pătrundere. Prezență de spirit. Egoism. Tenacitate. Agitație.

Tchiabitcheff. — Temperament de o sensibilitate aproape feminină. Dorință de echilibru, de frumos. Meditativ. Frecvente depresiuni sufletești, provenind dintr'un început de oboseală sexuală. Neîncredere în oameni. Dar destulă încredere în sine spre a reacționa împotriva clipelor de destrămare. Generozitate. Răbdare. Voință inegală.

Grănicer. — Cinste, perseverență, ambiție, activitate. Formalism. Sensualitate. Excese sexuale. Ușor surmenaj. Scrisul pe care îl alăturați aparține unei persoane sensibile, înzestrată cu spirit practic, totuși slabă și puțin pregătită pentru viață.

Asia. — Preocupări multiple. Un intelect activ. Nervi sensibili și foarte iritabili. Nerăbdare. Capricii. Deprimări nemotivate. Incăpățânare. Spirit practic. Sensualitate intensă. O viață sexuală dezordonată. Gânduri de sinucidere. Poate că veți remedia acest dezechilibru armonizându-vă viața sexuală, și combătând tendințele dvs. egocentrice, atât de pronunțate.

MIHAIL MAN

MĂRȚIȘOARE... ✻ MĂRȚIȘOARE...
GASIȚI LA TOATE CHIOȘCURILE ȘI DEPOZITELE DE ZIARE DE PE TOT CUPRINSUL ȚĂRII
„MAGAZINUL" PE MARTIE IN FORMĂ DE MĂRȚIȘOR
ESTE CEL MAI FRUMOS DAR CE SE POATE FACE.
PREȚUL 30 LEI

CEREȚI LA TOATE LIBRĂRIILE
CELE 3 MARI SUCCESE DIN ANUL ACESTA

D. H. LAWRENCE
Amantul D-nei Chatterley
Ediția II-a.
PREȚUL LEI 80.—

VICKI BAUM
GRAND HOTEL
Traducere de F. ADERCA
PREȚUL LEI 60.—

D. H. LAWRENCE
Armăsarul Doamnei Lou
Traducere de CAMIL BALTAZAR
PREȚUL LEI 60.—

Tablete

Omul și sfântul

In firidele și sub tencuelile pământului, în crăpătura fină cât firul de păr și adâncită până în mocirlele lui interioare arzătoare, crește cu economie un mucegai ascuns, un polen canceros, bacteria subtilă, care îmbolnăvește brazda și-o face mai gustoasă. Otrăvită de senzaționala ciupercă, omenirea s'a simțit de câteva ori amețind și, actualmente, pierzându-și verticala și răsturnată, caută un echilibru de o secundă, când pe un picior, când pe genunchi. Aurul! Nu mai e aur! Ce s'a făcut cu el? Unui nefericit i-a licărit o liră sterlină pe jos și târându-se pe brânci până la monedă, desgrădinează cu unghia, din humă, o pată de sânge, sau își încleește pipăitul într'un scuipat...

Odinioară, aurul era în pustietățile fierbinți, unde călărea, și încins cu cartușe și revolvere, căutătorul de aur își dobora concurenții care agonisiseră, scuturând țărâna, un praf, cât ai lua cu trei degete sare, de satanic metal. Aventurierul își punea în primejdie viața pentru fiece miligram de pulbere solară și dacă nu-i rămânea leșul cu piciorul spânzurat în scară, ca să fie târât de cal cu capul de pietre, el se întorcea cu dăsagul greu.

Aurul a fugit. El se găsea la cei care l-au muncit sau furat. Se găsea, dar l-a chemat sângele în pământ, înapoi îngropat cu tinerețile în războaie. Aurul e în cimitire. Văi de morminte. Șesuri, lanuri dese de cruci.

Dar zeul Sta nu poate să trăiască fără aur. La foamea lui, mălaiul nu se potrivește. Are țara păpușoi, ouă, vite, lapte, pâine, dar zeul n'are ce face cu bucatele gospodăriilor mici; lui îi trebuește aur. Vrăjitorii căutau odinioară un bulin de buzunar, în stare să cuprindă, într'un volum cât un nasture de cămașă, mâncarea esențială; un dejun, un prânz și o cină. Dar bulinul fusese născocit mai de mult: banul, francul, leul, polul, băncuța, aurul în firimituri.

Și pentru că e leneș, pentrucă nu are închipuire nici cât un lăutar și nu știe cum să întrebuințeze mijloacele ce-i stau la îndemână; pentrucă nu știe să facă din nimic ceva și din ceva foarte mult; pentrucă nu are nici pricepere, nici chibzuință, nici încredere în sine, Sta întinde mâna peste bunurile chinuit adunate și le zeciuește.

— Mi se cuvine din munca ta o parte, zice Sta, ca altădată aristocratul, zidit într'un castel cu turle și sulițí și cu punți pe lanțuri.

— O parte nu e prea mult, se socotește omul răbdător și strângător. O să mănânc o ceapă mai mică și din o mie de boabe de fasole o să-i dau Sfântului o sută. De Crăciun o să-i trimit o pulpă de porc pentru șuncă, și la Paști, am să-i opresc vreo douăzeci de ouă încondeiate. O furcă de lână o să-i dau la tunsul oilor negreșit și de s'or face strugurii, îi pui de-o parte și un coș. Că dacă mă gândesc, am și eu nevoie de el, de o pază, de o apărare.

După ce i-a luat omului o sută de boabe de fasole, văzând că merge lesne și că a lua nu e cu bătaie de cap, Sfântul a îndoit și din porc a luat o jumătate. Lâna oilor nu i-a mai ajuns pentru doi ciorapi, i-a mai trebuit o saltea. Și din struguri i-a lăsat muncitorului haracii. Și într'o bună zi, când a mai venit să ceară, omul nu mai avea, fiindcă dăduse, cu câte mai puțin, tot.

— Nu mai am nimic, a zis omul. Par'că trebuia să vie odată timpul să mai cauți, Doamne, și într'altă parte. Ce-ai făcut, de când tot îmi ceri și tot îmi iei? N'ai făcut nimic? N'ai semănat și Sfinția ta ca să crească ceva? Ai stat cu mâna în sân și pe peceți numai ca să iscălești porunci? Păi, numai din porunci crezi, Sfinte mare, că trăiește viața și dintr'altceva din nimic?

— N'ai dreptul să mă judeci, zise Sfântul. Și trebuie să-mi dai cel puțin ce mi-ai dat an. Uite, ești scris în catastiv că ți-am luat astă toamnă toată lâna, tot porumbul, toate prunele...

Ca să mai dea odată omul își vându oaia, își vându ogorul, bordeiul, livada și rămase cerșetor, între alți cerșetori care nu puteau să-i dea nimic, decât din ce căpătau și ei, când mai căpătau ceva.

Dar Sfântul tot sărac a rămas și după ce omul a sărăcit. Ce să mai ia și de unde să mai ia și ce a tot făcut cu ce a tot luat?

T. ARGHEZI

(traducere din limba Kuty)

Școala căsătoriilor fericite

Nu e nici titlu de film, nici titlu de piesă de teatru. E pură realitate: ultima inovație a tânărului continent american. Ințelepciunea din cărți și filosofia nu sunt de nici un folos, dacă nu au la bază un studiu sistematic și o educație consecventă, care să facă din femee o tovarășă pregătită pentru căsnicie.

Pornind dela această concepție, Universitatea din Boston a inaugurat un curs oficial pentru știința căsătoriei.

Desigur că și aci, ca în orice domeniu, vor veni fete cu mai multă sau mai puțină aplicație. In tot cazul, o fată examinată, găsită aptă și care la sfârșitul studiilor dispune de o diplomă veritabilă poate aspira la o căsătorie fericită.

Dar până să ajungă acolo, candidata are de parcurs un drum anevoios. Programa cuprinde un material enorm și prevede ca temele prescrise să fie tratate cu rigurozitate. Credeți poate că sunt puține la număr? Doisprezece profesori țin tot felul de prelegeri asupra obiectelor pe care trebue să le cunoască viitoarea consoartă, dacă intenționează să-și ferícească soțul.

Primul și cel mai însemnat obiect de studiu, alegerea viitorului soț, strategia de a te lăsa cucerită, arta de a-i inspira un interes durabil, presupune o bună educație psihologică. Un alt obiect de studiu se ocupă cu problemele financiare în căsnicie: cu problema veniturilor și a cheltuelilor. Al treilea obiect tratează despre obligațiile soților, despre drepturile femeii în caz de divorț, despre motivele de divorț și posibilitățile de a trage cât mai mult folos de pe urma unui asemenea accident.

Apoi vin la rând tot felul de chestiuni la ordinea zilei ca: psihologia cumpărăturilor, gospodăria casei, contactul cu personalul de serviciu și educarea acestuia, acordându-se de asemeni o deosebită importanță unor obiecte ce-i drept de modă veche dar practice și de neînlăturat ca gătitul, cârpitul, țesutul, îngrijirea sugaciului și higienei în general. Un curs foarte frecventat și iubit e dedicat artei bunului gust, îmbrăcăminții și cosmeticurilor.

Din câte se vede programul nu lasă c[illegible] nimic de dorit și viitoarea căsnicie fericită îți dă până una alta îmbelșugat de lucru. Cert însă e că fetele care au asimilat toate aceste înțelepciuni sunt înarmate împotriva pericolelor vieții.

Durata studiului e de trei ani și se închee printr'un examen teoretic și practic foarte sever. După reușita acestui examen candidata se poate avânta în vâloarea vieții. Dacă absolventele primesc și indicațiuni cum să procedeze ca să găsească un bărbat, nu știm. Fapt este că școala căsătoriilor fericite din New-York — la Boston nu s'a ajuns încă atât de departe — a creat și un așa zis „Club al primului an", care are drept scop să vină în sprijinul căsătoriților în primul an de căsătorie, considerat anul cel mai greu, înlăturând eventualele neînțelegeri dintre soți și netezind astfel drumul adevăratei căsnicii fericite.

Dacă va reuși încercarea de a rezolva problema conviețuirilor nefericite și problematice pe această cale, canalizând-o spre făgașul căsniciei desăvârșite, e chestiune de viitor.

De bună seamă că nouă, celor de pe acest continent, ni se va părea paradoxal ca o fată să „studieze" ceiace constitue de fapt specificul feminin; dar nu trebue uitat că poporul american e tânăr și că nu și-a format încă o tradiție.

Femeia americană e instruită numai în vederea unei profesiuni. Bine'nțeles că ocupațiunea nu exclude flirtul și amuzamentul, ci dimpotrivă, ele devine o necesitate. Dar căsătoria și căminul ca o preocupare de căpetenie în viață, acest lucru nu prea era cunoscut peste Ocean. Acum, lucrurile au suferit o modificare, gospodăria devenind o profesie ca oricare alta.

Dar mai e ceva de adăogat. Intemeietorii acestor școli ai fericirii nu sunt numai psihologi admirabili, ci și oameni de afaceri excelenți. Numărul candidaților înscriși la începutul anului a fost atât de mare, încât Universitatea s'a văzut silită să înființeze mai multe cursuri paralele. Dacă treburile vor merge tot așa mai departe, putem spera ca America să devină în curând țara celor mai fericite căsnicii și a celor mai puține divorțuri; stare de lucruri despre care până una alta nu poate fi vorba.

Victor Feodorov — Sărutul

Plastica

Cel mai bun dintre pictorii noștri de teatru, d. *Victor Feodorov*, expune în foyerul Teatrului Maria Ventura.

E o privire înapoi și o sinteză.

Artistul își rezumă activitatea de până azi în domeniul decorațiunii teatrale și își schițează gândurile de viitor.

Un realism deformat de fantezia bogată a pictorului se desfășoară îndrăzneț și nou în pânzele expuse, însemnând explorări lucide ale subconștientului sau întruparea plastică a unor teme prezente numai în mintea creatorului.

Victor Feodorov — Autoportret

Este atât de dominat câteodată d. Feodorov de ficțiunile d-sale, încât nu poate găsi expresia deplină a gândului urmărit decât în colaborarea celor mai deosebite tehnici.

Astfel „Strigătul pietrei" e imaginea impresionantă a unei frânturi de stâncă, găsită de artist în inima Balcicului. E o piatră în care sfredelul misterios al naturii a săpat scorburi de ochi și o gură care strigă.

N'am fi crezut povestea, dacă n'am fi văzut modelul și dacă nu i-am fi întâlnit aci portretul.

Compoziția aceasta atât de bizară și de expresivă e lucrată întâi în relief, cu așezări calculate de gips, apoi acoperită de culoare mată.

In același procedeu e executată și compoziția „Sărutul", pe care o reproducem mai sus.

„Spaima", adaugă la tehnica aceasta unele circumvoluțiuni lăcuite.

Dar majoritatea lucrărilor sunt schițe și machete pentru decoruri — unele înfățișate la Opera Română, cele mai multe — la teatrul Național, la teatrele Ventura și Regina Maria.

In toate, preocuparea decorativă predomină, evidențiând chipul cum a înțeles pictorul rostul și valoarea ficțiunii plastice în ambianța ficțiunii dramatice.

Expoziția e complectată cu o serie de peisaje din țară și din străinătate și cu câteva portrete.

„Adunând laolaltă portrete, schițe, peisaje, compoziții care diferă între ele ca gen, nu am avut intenția, — spune artistul în prefața catalogului, — să alcătuesc o expoziție în stricta măsură a îngăduințelor, ci să înfățișez diverse aspecte ale artei picturale, strecurate prin acelaș penel".

D. Feodorov reușește să fie, astfel, și divers și personal. Viziunea d-sale e condusă și înfăptuită de un penel abil, care nu ocolește niciodată dificultățile.

*

O viziune tot atât de originală se afirmă și în pânzele expuse de d-ra *Tania Șeptelici* la Hasefer.

Acuarelele d-sale, grupate pe câteva cicluri — Roma, Cișmigiul, Necunoscuții, Portul, Flori artificiale, Iarna, Nocturne, Eforia, — subliniază mai ales spontaneitatea realizării cromatice și dinamismul construcției lineare.

Descătușate de astă dată de orice înrâuriri, pline de vibrație lăuntrică, îndrumate către armonii pure, lucrările d-rei Șeptelici, cu toată impresia de improvizație care o pot lăsa cercetătorilor grăbiți, sunt opere de sensibilitate aleasă și de temperament viguros.

Unele compoziții sunt simple căutări. Dar personalitatea artistului e prea complexă pentru a nu-și îngădui scrutarea perspectivelor.

Și d-ra Șeptelici abia acum își precizează intențiile.

*

La Ateneul Român expune d-na *Elisa Ghioculescu*: albăstrele, maci, bujori, fructe, liliac, case și — rătăcite — câteva priveliști atent colorate.

H. BLAZIAN

Târziu

Vezi, Rio, parcul nostru astăzi
E-un cimitir, în care singuri noi,
Am mai rămas să deșteptăm în noap[te]
Tăcerile-ațipite printre foi.

S'a stins iubirea noastră, Rio.
...Și azi când ne 'ntâlnim din nou,
E prea târziu... E toamnă 'ntârziat[ă]
Și parcul este-un ruinat cavou.

Vezi, Rio, altădată,
Când rătăceam în parcul nostru,
In toamna 'ntârziată,
Când pribegeau în scâncete cocorii,
Tu știi cum ne priviau toți trecătorii.

Azi suntem singuri în tot parcul.

Și rătăcim.
Dar nu 'ndrăznim
Nici noi măcar să ne privim.

GEORGE STANCULESCU

Tania Șeptelici — Portret

Părul din ograda bunicilor

de MIHAIL SADOVEANU

In acest timp, în primii mei ani, când mă duceam cu mama la Verșeni, la bunica, îmi făceam petrecerile subt un păr vechiu din mijlocul ogrăzii. Era un păr mare și rotat, domnind singuratic peste propria lui umbră. Venea către noi un bătrân din sat, uncheș al nostru, care mărturisea că l-a apucat dând roadă și că se spunea să-l fi adus din pădure alt bătrân, în poala sumanului, într'o primăvară. I-am dat loc deschis în fața șurii, l-a apărat până ce s'a înzdrăvenit, și deodată, într'o primăvară, sălbaticul a mulțămit prietinilor lui oamenii râzând în lumină cu cele dintâiu flori albe. De-atuncea dă roadă fără greș, an cu an. Vântul îi curăță clomburile uscate, soarele îi îndreaptă crengile cele nouă; două ciocănitori, una verde și alta neagră pătatu cu alb și roș, îl caută cu grijă și-l bocănesc în tot lungul zilelor de iarnă, ca să-i scoată de subt coajă gângăniile; cum dă soarele de Martie s'așează în ramuri vrăbii ciugulindu-i omizile; așa că oamenii n'au altă grijă decât să-l vadă înflorind și rodind. Când înflorește, tsă ca un glob de lumină în nopțile sărbătorilor de primăvară. Dumnezeu, de sus, se uită și zice mângâindu-și barba: Aha! a înflorit părul din ogradă, la bunica Băiețelului. Iar în cea dintâiu dimineață de Paști toată albimea aceia cântă cu sonuri subțirele și la fiecare floare vine în zbor câte-o albină, de-o privește cu mirare și o pipăie cu cornițele. Se uită și cucoșul cu uimire la el și, adunând în preajma lui găinile, bate din aripi, se înalță și cântă de trei ori cucurigu. Pe urmă se miară încetișor, parc'ar zice în sine: Bre-Bre! Trec gâște pe dinaintea porții și întorc pliscurile; trec femei și întorc capetele. Gâștele spun femeilor: A înflorit părul dela bunica Băiețelului.

—Hristos a înviat! zic ele.

Părul răspunde c'o mireazmă subțire și c'un zvon de cântec.

Mama mă îmbracă în străițe nouă, mă sărută pe tâmplă și mă îndeamnă să fiu cuminte în ziua aceia. Aceia e ziua când tot creștinul trebuie să fie cuminte și să se închine. Eu stau cuminte două minute, apoi mă duc subt părul înflorit, ca să mă închin. Am eu o încredințare că acolo-i locul unde se poate arăta Dumnezeu, ca să mă mângâie pe frunte. Imi fac cruci mititele și salut, apoi îndemn și pe Bică-motanul să-și facă datoria cu mine. Văzându-l că nu mă înțelege bine, îl prind în brațe și-l pun să facă cruce cu laba, învățându-l și vorbele:

In numele tatălui
Și a fiului
Și a sfântului dumahin

— Bine face motanul că te rodind. Când înflorește, stă ca zând.

Eu caut undeva o vargă, ca să-l învăț minte pe Bică. El saltă pe-o creangă a părului și se suie la Dumnezeu.

Intr'o noapte, bate vântul și sună ploaia. Părul și-a strâns toate florile ori a venit cineva și i le-a luat. In locul florilor, scoate frunze. După ce m'am dus la târg și m'am întors iar, în vremea când stau cânii în pulbere, cu limba scoasă, subt streșina gardului, — găsesc părul plin de roadă. Fructele stau ciucuri galbeni între foile întunecoase.

— Mamă, mie îmi trebuie o pară, zic eu.

— Du-te la păr și cere, mă îndeamnă mama, zâmbind.

Eu mă duc la păr. Știu că trebuie să cer în gând. Dar eu une-ori cer cu glas. Și subt poalele părului găsesc para care-mi trebuie. Are un gust puțintel înecăcios; îmi umple gura de zeamă acrișoară.

— Ce fel de rod are acest pădureț? se întreabă uncheșul. Frații lui din codru fac niște gloanțe mărunte, pe care nu le pot gusta nici mistreții. Fiind cu oamenii la un loc și având a hrănii copiii, și-a schimbat și el feleșagul. Asta a fost porunca lui Dumnezeu, când i-au ieșit cele dintâiu flori.

La umbra părului, e întinsă o pocladă în lungul zilelor tihnite de August. Acolo stă mama, câteodată singurică. Mă chiamă, mă mângâie; uneori suspină și lăcrămează. Altădată se adună în jurul ei bunica și alte bătrâne din sat.

Drept lângă trunchiul gros și zgrunțuros, se află un scăunaș cu trei picioare. Mai sus, în furca trunchiului, stau aninate unelte ale gospodăriei: o coasă, o bardă, o sapă. Lângă scăunaș, un fedeleș de lemn în care unul din oamenii casei a așezat cele dintâiu pere tăiate în patru, cu apă de izvor, ca să se mustuiască. Știu c'am să beau și eu, într'o cupă de lemn; dar nu acuma, ci la Sântămăria cea mică.

— Când e Sântămăria cea mică, uncheșule?

— Sântămăria cea mică? Sântămăria cea mică e într'o zi cu soare.

— Atuncea-i astăzi.

— Nu. Astăzi e cea mare. Iar în altă zi cu soare e cea mică. Numeri douăzeci și patru.

A număra douăzeci și patru era ceva încă peste puterile mele. Deobiceiu mă opream în preajma lui cinci ori a lui șase. Totuși îmi făceam socoteală că dacă-i cea mică, atunci e ceva care mi se potrivește ori mi se cuvine; și dacă mustul nu-l beau cei mari la Sântămăria cea mare, atunci am să-l beau eu la Sântămăria cea mică.

— Am să-ți dau și dumitale, uncheșule, îl încredințez eu pe bătrân.

El râde și-și arată niște dinți negri, cu știrbături. Stupește într'o parte și-și pune iar luleaua în gură. Indată simțesc în nări și 'n trup mirosul cel otrăvit al tutunului. Plec de subt păr, să-mi caut alt loc de dsfătare; dar am început să am bănuială că uncheșul desfundă, în lipsa mea, fedeleșul. Mă dau pe lângă colțul casei, și-l pândesc, cu jumătate de frunte și c'un ochiu. Dar și el mă pândește pe mine și râde de departe, amenințându-mă cu luleaua.

Părerile mele despre lume sunt destul de nedeslușite și schimbătoare. Unele au un caracter prsonal și unic. Un om gras, după părerea mea, e un om bătrân. Cu cât e mai mare și mai gras, cu atât e mai bătrân. Iar un om cărunt și știrb, care râde la mine când îl pândesc de după casă, e un bețiv. Se întâmplă să-i fie nasul roș, pentrucă i s'a copt lângă lulea; însă eu m'am declarat pentru calificativul bețiv.

— Mamă, zic eu, așezându-mă pe pocladă și căutând o poziție potrivită.

— Ce este. Băețel? Stai liniștit și spune.

— Mamă, eu am să-ți spun matale ceva.

— Spune, Băiețel.

— Dar nu ne-aude nimeni?

— Nu ne-aude decât părul, însă el nu spune nimănui.

— Părului i-am spus. Aș vrea să-ți spun și matale. Este cineva care vine aici pe furiș și bea must.

— Știu; acela-i un Băiețel, pe care am să-l bat peste lăbuțe.

— Nu-i un Băiețel, mamă. Băiețel nu poate scoate capul fedeleșului.

— Atuncea e un bătrân, care-l gustă să vadă dacă-i gata.

— Nu-i un bătrân, mamă. E un bețiv.

Mama râde. Are un râs tânăr, cu dinții albi, care pe mine mă bucură și-mi face bine.

— E un bețiv, zic eu cu plăcere.

Mama nu mai râde. A rămas cu ochii duși în gol și mă alătură ușurel de sânul ei. Imi gâdilă năsușorul un fir de busuioc, cu mireazmă pipărată. In cununa părului pornește ușurel freamăt; parcă ar șopti frunzele. Cade o pară de pe poale, din soare, drept la marginea cerului de umbră. Mă duc și-mi iau darul și mă întorc lângă mama. Ea îmi cântă cătinel, mângâindu-mă. Poate am ațipit. Când mă deștept, aud glasuri de sfat.

Fac sobor la pocladă bunicuța cu femeile ei din sat. Stau în jurul mamei, așezate, cu busturile drepte și brațele subpuse. Au o înfățișare serioasă, atentă și tainică. Clipeam din gene uitându-mă la ele, fără a îndrăzni să mă mișc dela locul meu și încercam să înțeleg ce se spune.

Era vorba de niște lucruri de demult. Erau niște lucruri așa

(Continuare în pag. IV-a)

de vechi, încât nu le înţelegeam decât foarte puţin. Uneori mi se părea că le şopteşte frunzarul; pe urmă le vedeam că le suspină gurile bătrânelor.

— Era odată, la noi, la Păstrăveni... zicea un glas.

Ce-a fost odată la Păstrăveni? Niciodată, cu toate întoarcerile în mine însumi şi ciocănirile în subconştient, n'am putut găsi sensul de fapte şi figuri care se clădea în juru-mi din vorbele vii, rostite şi'ndată stânse. A fost ceva demult; ceva mâhnit; ceva subt un cer neguros, pe apa Moldovei; poate vârtej, poate balaur, poate om cu ochi fioroşi; poate o femeie care fugea despletită caşi ploaia. A rămas în mine numai fiorul şoaptei.

Inima mamei bătea lângă tâmpla mea.

Am tresărit. Ii sunase înlăuntru glasul. Intreba ceva.

Atunci a început a da lămuriri cea mai bătrână din soborul femeilor de subt păr. Erau acolo o serie de femei din neamul nostru. Stăteau cum stătuseră altele, din alte generaţii, şi cum vor mai sta altele. Erau reprezentante ale pământenilor celor mai vchi, fraţi cu străbunii părului. Bătrâna interpreta viaţa probabil într'un chip cu totul nelogic, dar în perfectă armonie cu cerul, cu pământul şi cu natura înconjurătoare. Şopotul frunzarului o aproba şi se amesteca în debitul ei misterios.

Fără să fi înţeles ceva, am rămas fericit şi înfricoşat, ca subt semnele şi descântecele unui ritual magic.

MIHAIL SADOVEANU

DISCUL

Tangoul

Cu toate că are o vechime de cel puţin 12 ani, tangoul — departe de a dispărea —, se arată pe zi ce trece mai îndărătnic. El n'a cunoscut evoluţia genului din care face parte, care apare fulgerător, durează câtva timp şi se stinge apoi cu aceiaşi rapiditate cu care s'a aprins. Foxtrot-urile şi shimmy-urile au murit de mult. Tangoul, apărut odată cu ele, a avut o desvoltare lentă şi deabia acum a ajuns la maturitate. Astăzi asistăm la o supraproducţie de tangouri. Magazinele de discuri nu-ţi oferă decât rar pe un Carusso, Fleta, Titto Schipa sau o orchestră care execută cu talent şi virtuozitate cele mai grele bucăţi din operele unui Beethoven, Schumann, Wagner, Bach, etc. In schimb tangouri — câte vreţi, producţie naţională sau străină. Unele din ele sunt lipsite de orice muzicalitate. Melodii fade de cele mai multe ori, diseuri, care bocesc, povestesc sau urlă...

Cine cânta la pian, executa game sau nici măcar atât — a devenit „compozitor"; *iar alţii, care cred că e de ajuns să fii dotat cu coarde vocale, ca să te numeşti cântăreţ, au devenit* „diseuri".

Tangourile se'mpart în două categorii — nu după muzică, pentru că ea e întotdeauna aproape uniformă — ci după subiect care e exprimat în versuri.

Fiind compuse în cea mai mare parte de bărbaţi, tangourile poartă nume de femei: Garcita, Marcita, Lulu, Lola, Jeana, Carmencita, Zaraza, etc. Autorii ori cerşesc dragostea: „Gândeşte-te la mine", sau le fac partenerelor reproşuri în public: „Tu nu ştii să iubeşti", „Tu minţi", sau le descoperă anomalii şi inexistenţe anatomice: „Tu n'ai inimă", ori devin pretenţioşi şi obraznici: „Aşi vrea să fii a mea o noapte", sau când au avut deaface cu o femee fatală: „Câţi au plâns nebuni după tine şi câţi au murit" sau câte odată îşi dau arama pe faţă: „Beau paharul până'n fund" (desigur că nu numai unul).

Dar femeile se văd numai implorate şi cauză a tuturor nenorocirilor. Ar voi să aibă şi ele compozitoare care să le confecţioneze muzica şi cuvintele după suferinţele şi dorinţele lor, în care să pomenească pe un Georges, Marcel, Jean, Armand sau Nicu care le-a scos din minţi şi le-a dat uitării.

Cu muzică care n'are — de cele mai multe ori — nimic comun cu delicata artă — decât că este scrisă pe portative şi executată cu acompaniament de orchestră sau pian; cu diseuri care se jeluesc, se înfurie, vorbesc, şi care rareori cântă; cu versuri care-s toate croite după acelaşi calapod, 30% formate din cuvântul „inimă" 30% din iubit" şi restul din „înşelat", „mor", „minţi", etc., — industria tangoului e din cele mai înfloritoare, nimic din cele de mai sus neîmpiedecând-o să descopere şi să lanseze zilnic compozitori şi diseuri noui.

LIVIU FLODA

Conferinţe

Octavian Goga: Viaţa şi opera sa

In cadrul conferinţelor organizate de d. prof. Caracostea în aula Academiei de înalte studii comerciale, au vorbit săptămânile trecute d-nii Liviu Rebreanu şi Brătescu-Voineşti. D. Octavian Goga, continuând şirul „confesiunilor literare", a rostit o minunată conferinţă despre viaţa şi activitatea sa literară.

Oratoria d-lui Goga, literară, politică sau parlamentară, este de cea mai aleasă calitate: vorbire fluentă, claritate în expunere, logică impecabilă şi o captivantă inflexiune a vocii, sunt motive suficiente pentru a justifica imensul auditoriu şi entuziasmul de care acesta este cuprins ori de câte ori d-sa apare la tribună.

Satul şi literatura

Născut la poalele munţilor Carpaţi, în satul Răşinari. Soarta a vrut ca dela începutul vieţii să ia contact cu realitatea, acel sat fiind aşezat la hotarul de altă dată. Dacă s'ar fi născut la periferia neamului, unde cultura străină are o influenţă caracteristică, stigmatul l'ar fi urmărit ca pe atâţi alţii, tot cursul vieţii. Mediul ţărănesc şi românesc pe care l'a cunoscut la Răşinari, nu l'ar fi putut găsi în altă parte a Ardealului. Starea sa sufletească, d. Goga şi-o explică prin atavism: tatăl său era născut la câmpie în partea Târnavelor şi înclinat mult spre abstracţiuni (originea existenţii literatului), iar mama sa era de la munte, unde viaţa este aspră (asemănătoare luptelor politice).

Imperativul naţional

Deşi tatăl său era preot, iar mama sa preparată pentru o viaţă intelectuală, d. Goga a preferat să trăiască într'un mediu popular. A privit mereu spre ţărani, fiind convins că în ei se află rezervorul de energie a existenţii noastre naţionale. In sufletul satului a găsit o viaţă sufletească animată de mari pasiuni. Intr'un sat vom găsi figuri sufleteşti date de literatură: Hamlet, Tartuffe, Othello. Nu e necesar să căutăm aceste figuri numai sub plastron. Legăturile sufleteşti pe care d. Goga le are astăzi cu sufletul popular, sunt provenite din vremea copilăriei, când culegea cântecele ca pe un bun al satului. Pe acea vreme (1890), viaţa politică era foarte sbuciumată în Ardeal, căci ungurii inauguraseră ca lozincă, distrugerea naţionalităţilor din monarhie. Atunci s'a născut în sufletul poporului românesc reacţiunea la care a participat şi d. Goga.

Inceputurile

Prima poezie i-a fost publicată de luptătorul naţionalist I. Pop Reteganul. Epoca aceea trăia sub semnul liric al lui Eminescu. Arbore uriaş, Eminescu lăsa vegetaţia împrejmuitoare fără clorofilă. D. Goga a fost printre cei dintâi care şi-a dat seama că e necesară desfacerea de atmosfera înăbuşitoare a pesimismului eminescian şi că o literatură de îndrăzneală şi de credinţă, trebue creată. Alecsandri nu îl atrăgea, cu lirica sa uşoară, fără realităţi, iar la Coşbuc observa cu dureroasă surprindere că în literatura ce o făcea, creea tipuri de ţărani idilici, romantici, fără nici un contact cu realitatea. Multă vreme a trebuit să treacă până ce Titu Maiorescu a înţeles motivele pentru care erotica este îndepărtată din opera sa poetică.

In poezie d. Goga a plecat dela monografia unui sat, unitatea organică a sufletului acestui popor, expresia purităţii de rassă. Un timp d-sa a fost pasionat de ideea scrierii unui *georgiceon*, în care să cânte toate ocupaţiile săteşti.

Octavian Goga

Iată şi geneza câtorva poezii: *Frumoasa cea din urmă* este o amplificare a poemei eminesciane *Mortua est. Dorinţa* este un protest versificat împotriva romantismului acelor vremuri. *Oltul* a fost scris înainte de a fi văzut apa, dar a fost luat ca simbol: râu ce pleca dela Ardealul subjugat la patria-mamă. *Domnul Notar* a fost scrisă în 1910, în toiul campaniei electorale. *Meşterul Manole* cearcă să arate procesul creaţiunii artistice, luând ca temă acest personagiu legendar.

Proecte

Printre diversele proecte, d. Goga ţine neapărat să realizeze o dramă şi o carte cuprinzând cinci figuri: I. I. C. Brătianu, Caragiale, Nicolae Filipescu, Delavrancea şi Nicolae Iorga.

H. Aznavorian: Generaţia nouă

Mărturisim, dela început, o mică decepţie. D. Aznavorian nu şi-a rostit discursul ci l'a citit. Desigur, conferinţa, ţinută la cercul „Libertatea" a fost interesantă şi problemele abordate, excelent tratate. Totuşi, din auzite, ştiam că d. Aznavorian este unul din cele mai frumoase talente ale baroului şi despre oratoria sa nu mi s'a vorbit niciodată decât la superlativ. D-nii Scrutator şi Titeanu, care ni l'au prezentat, au întrebuinţat aceleaşi culori luminoase pentru portretizarea conferenţiarului . D. Aznavorian, pentru a nu se asemui unui celebru actor care domina sălile la orice spectacol şi care nu-şi putea stăpâni emoţia şi bâlbâiala în seara unei premiere, a preferat să citească. Lucruri interesante, afirmaţii curagioase, documentare bogată.

Ce este o generaţie?

Pentru a înţelege mai bine problemele ce are de rezolvat o generaţie, e necesar să fie stabilite anumite puncte de reper. Să vedem ce este o generaţie. Comunitatea spirituală a acelora ce au apărut cam în acelaş timp, şi care au adus cu ei acelaş suflu de voinţă şi de sensibilitate. Principiul enunţat astfel este perfect valabil în artă. In politică însă, unde partidele nu sunt altceva decât definiri ale intereselor materiale, nu e chiar aşa. Este o eroare a se crede că, în politică, generaţiunile colaborează. O generaţie îşi realizează integral programul pe baza credinţelor şi valorilor proprii; nu culege nici o rămăşiţă dela banchetul generaţiilor trecute. O nouă generaţie nu are nici un fel de încredere în generaţia dominantă; şi aceasta pe bază de critică biologică şi morală. Capitularea unei generaţii în faţa nouilor curente, a nouilor necesităţi, este echivalentă cu moartea acelei generaţiuni. O generaţie îşi pune tot felul de probleme. D. Aznavorian, restrângând voit cadrul, nu a vorbit decât despre generaţia d-sale, apărută imediat după ce războiul se terminase, şi despre problemele puse în faţa acestei generaţii şi a modalităţilor de rezolvare.

Generaţia războiului

Generaţia aceasta făcuse dovada de spirit de jertfă dezinteresată. Găsise, instalată mai de mult, democraţia la posturile de comandă. Dar nu o democraţie care să fi fost practicată sincer, nefalşificată, ca în apusul Europei, ci o democraţie viciată de ipocrizie. Pentru a fi viabil, regimul democratic şi-a propus trei probleme fundamentale: 1) problema asigurării elitelor şi a succesiunii generaţiunilor politice; 2) problema libertăţilor individuale în conflict cu conceptul Stat şi ideea de autoritate, şi 3) problema ideei de autoritate sub regimul democratic, bazată nu pe forţa materială ci pe forţa morală şi legală.

Generaţiile trecute n'au făcut altceva decât să fixeze conceptiunea constituţională a libertăţilor individuale pur teoretice, fără ca ele să fi ajuns o realitate cotidiană care constitue climatul moral al unei ţări. In Franţa d. p. Léon Duguit, faimosul profesor de drept constituţional dela Bordeaux, a putut spune, pe bună dreptate, că civilizaţia se defineşte prin ideea de libertate. Instabilitatea legislaţiunii în acest domeniu e un pericol plin de consecinţe. Nu e posibilă o viaţă publică fără libertăţi individuale efectiv garantate.

Erorile în domeniul social şi politic pot avea urmări incalculabile. Jurisconsultul francez, Beudant, în lucrarea sa: *Le droit de l'individu et de l'état* spune: „O societate poate fi mare şi în plină prosperitate, cu toate erorile grave în ordinea ştiinţelor fizice şi pozitive; multă vreme s'a crezut, de pildă, că soarele se învârteşte în jurul pământului şi aceasta n'a împiedicat umanitatea să aibă anale glorioase. Dimpotrivă, îndată ce o eroare rătăceşte o ţară în ordinea morală sau politică, destinul ei a pecetluit, popoarele care nu acceptă disciplina principiilor, vor suferi mai curând ori mai târziu, disciplina forţei". Viitorul unei naţiuni, a terminat d. Aznavorian, se bazează pe morală. Curentele demagogice şi sugestiunile vinovate, trebuesc, pentru a fi înlăturate, puse în faţa barajului inflexibil al moralei.

X.

PRIMII PAŞI

Noapte provincială

Pe strada principală se plimbă doar vardistul
Cu paşi sonori şi leneşi, ca un pendul bătrân
Şi-şi şueră urâtul în lungul străzii strâmbe
Cu felinare pale şi câini fără stăpân.

La Cinema-grădină, fanfara militară
Işi execută-anemic mecanizatul cânt
Şi'n staluri şi pe pânză, ascunşi de umbra nopţii,
Toţi tineri'şi strâng mâna, iubind fără cuvânt.

Pe bulevardul gării, o birje învechită,
Trei vietăţi aduce prin noaptea de-abanos:
Un pasager, birjarul şi calu'n trei picioare;
Cel mai banal ansamblu şi cel mai de folos.

Departe'n mahalale cuprinse de tăcere
Şi ultima lumină de mult s'a fost culcat;
Doar cârciuma asvârle făşie de lumină,
Un scârţâit de coarde şi-un cântec de om beat.

CONST. CRAIOVITZA

Zăpadă

O vezi ?... ninge...

Alunecă de sus, domol şi legănat, din norii grei şi vineţi, flori albe de zăpadă.

Te uiţi mirat, cu ochişorii tăi albaştri, la lumea asta nouă, ce se încheagă-acum, ca la porunca unei zâne.

Şi nu pricepi...

Zăpadă ?... Ninge ?... Ce sunt astea ?

E altceva, tu vezi prea bine: sunt alte străzi, alţi oameni, alt oraş.

Dar unde-o fi grădina ?

N'o mai cunoşti, săraca

E tot aici; da-i sgribulită, şi stă ascunsă sub zăpadă: îi e frig.

Ii e frig ? Dece ? Zăpada-i rece ?

Te'nveseleşti deodată, şi râzi, şi baţi din palme.

Auzi !... Zăpada-i rece! Ce prostie !

„Zăpada-i dulce", mă asiguri, privind serios în ochii mei; şi vrei acum, pe dată, să mergem amândoi, ca să-mi arăţi şi să te cred...

Ce mare-i lumea, şi ce mic eşti tu !

Zăpada-i dulce, da; tu poate ştii mai bine.

Şi pentru tine nu-i nimic aşa cum e, sunt toate cum le vrei.

E asta o cutie veche, cu colţurile rupte, şi etichetă mare : „Lafayette" ?

De loc; e un palat ca 'n basme, cu zâne, cu balauri, cu împăraţi, şi feţi frumoşi.

Tu-i vezi; vorbeşti cu ei în şoaptă, le dai sfaturi, şi îi cerţi.

Şi sunt ai tăi ; te-ascultă, şi vin grăbiţi de prin unghere când îi chemi.

Noi nu-i vedem; şi nici n'ai vrea să ni s'arate.

Noi suntem mari, şi ei sunt mici ca tine, lor le-ar fi frică să-i vedem, şi ar fugi...

Dac'ai putea rămâne'n lumea asta, de zâne mici, de împăraţi, şi de pitici.

In lumea ta, în care toţi sunt buni; în care nu există ură; în care râzi, te joci, vorbeşti, şi către seară, adormi răpus de-atâta fericire, cu capul pe covor!

Dac'ai putea rămâne-acelaşi ; o lume 'ntreagă să te-asculte, să fie a ta; şi toţi să fie mici şi buni, iar tu, mai bun ca toţi.

Să nu-ţi pierzi bunătatea ! Căpşorul tău să nu vrea răul nimănui; în ochii tăi albaştri, de lumină, să nu sclipească nici odată ura; să nu s'aprindă'n ei nici patimi, şi nici să nu se'ntindă umbra părerilor de rău.

Tu să fii bun; sunt destui răi: să le laşi lor şi ura şi necazul.

Dece să-ţi întinezi tu singur, un suflet alb şi neatins, cum e zăpada ?

Să-i laşi pe ei s'o facă.

Ia uită-te'n grădină: o vezi ?... Pisica!

O vezi cum calcă pe zăpadă ? Păşeşte'ncet, cu grije parcă să nu-i păteze albul neatins.

Prefăcută ! In urma ei vezi nişte pete mici, care înfloresc, abia văzute ?

Sunt nişte urme mici şi moi, ca nişte flori, dar sunt tot *urme !*

Acum se 'ntoarce, stă, porneşte 'ntr'altă parte, şi tot aşa, lăsând perechi, perechi de urme, a împânzit grădina toată, şi a spulberat tot farmecul zăpezii.

Iar mâine, când ai să priveşti pe geam, în locul urmelor uşoare, va fi mocirlă încleiată, şi pete mari, gălbui.

Aşa va fi şi'n viaţă: tu ai să vii cu 'n suflet alb şi neatins, cu gând curat, cu toată bunătatea; să nu ţi-l schimbi.

Vor fi destui, care să vie tiptil, cu grije parcă, să-l păteze, să lase urme 'n el şi să-l zdrobească cu încetul.

Tu ai să fii încrezător şi bun, şi ai să-i laşi; ei au să treacă 'n coa şi'n colo, au să stea, au să pornească iară, şi au să ţeasă urme peste urme, până când...

Dar să nu-i laşi !

Să stai la pândă, să-i momeşti şi când s'or pregăti să calce, să-i prinzi, şi fără nici un pic de milă, să-i strângi în mâini, să-i frângi, şi să-i arunci departe.

Aşa să faci; să nu ai milă: să-i urmăreşti pe toţi cu ura, şi să-i sugrumi pe toţi !

Să nu ştii ce e bunătatea, nici duioşia, nici iubirea; să fii tu primul care să loveşti, şi de ţi-or face-un bine, să le răspunzi cu răul, şi de ţi-or vrea răul, atunci, să-i nimiceşti.

Dece să laşi pe alţii, să-ţi întineze viaţa ?

De ce-ai fi bun ? La urmă, când ai să priveşti în suflet, va fi la fel: mocirlă veche şi nici un lucru bun.

Mai bine să-ţi iei singur, deacum, de când eşti mic, tot sufletul în mâni, şi să-l afunzi adânc, în lumea lor, să-l umpli de venin, ca să-i împroşti apoi pe ceilalţi, tot cu noroiul lor.

Să tremure în faţa ta o lume de oameni răi; şi tu, să fii mai rău ca ei!

Numai aşa ai să răzbaţi; să-i stăpâneşti pe toţi cu biciul şi cu ura; decât să-ţi pleci tu capul, mai bine să-i striveşti pe ei !

. . . .

S'a 'ntunecat afară, şi ţi-e frică; te uiţi speriat la mine, şi-ai vrea să plângi.

Nu plânge, hai; a fost o glumă, au fost doar vorbe pentru mine.

Aprindem lampa, şi-ai să uiţi.

Şi-ai să te'ntorci la lumea ta cu zâne mici, cu împăraţi şi cu pitici, în care-am fost şi eu; iar eu, la lumea mea, cu oameni, cu ură şi dureri,... la lumea'n care, vei intra şi tu !

DINU SPULBER

DESCOPERIREA
comorilor prin radio

In America s'a realizat de curând un aparat special, graţie căruia se poate găsi cu uşurinţă orice comoară metalică: monede, juvaeruri, obiecte de artă, etc. îngropate în pământ.

Revista **„RADIO-FONIA"** publică în ultimul ei număr, descrierea completă a acestui montaj, ultrasensibil, indicând toate detaliile, fotografiile şi schemele pentru a putea fi construit de orice amator.

TOCUL Dv. REZERVOR ESTE STRICAT ?
EL SE POATE REPARA LA CLINICA DE TOCURI A
LIBRARIEI ALCALAY
SE INLOCUEŞTE CU ORICE PIESE ŞI PENIŢE DE AUR

Telegrama

Intr'o dimineaţă de toamnă aurie, Grigore Petrescu, funcţionar în Administraţia Financiară se sculase cu zâmbete în ochi, semn că întreaga ziuă va avea o bună dispoziţie.

In timp ce mergea să-şi ude faţa cu apă rece se gândi la hârtiile unui prieten pe care avea să le lucreze înainte de orele de serviciu pentru satisfacerea unei cereri care aducea o bună recompensă.

După ce termină cu îmbrăcatul eşi pe balconul din faţă şi pentru un scurt timp îşi pierdu privirile peste linia sinuoasă a munţilor. Mia de sigur că se află tot în Azuga; ii are promisiunea că va mai sta două săptămâni. Poate că mâine ar putea să se ducă, dacă şefii nu-l vor reţine pentru lucrări urgente.

Incet, pleacă spre eşire. Sufletul e aşa plin de speranţe, încât nu mai încearcă să se gândească la împrejurări cari i-ar putea fi duşmane. Pentru nimic nu vrea să-şi întunece acest suflet plin de aurul zărilor depărtate.

Ziua se sfârşi pentru Grigore Petrescu cu o mică oboseală plăcută pe care ţi-o dă munca bine făcută.

Cu pălăria dată uşor pe spate, cu mânile încheiate la spate, călca hotărât pe asfalt — şarpe uriaş care-l poartă spre casă. Nu se grăbeşte fiindcă imagini şi gânduri îl întovărăşesc. Se gândeşte că n'ar fi rău să iasă în oraş după masă. Ar satisface rugămintea unor colegi şi poate că şi-ar procura o plăcere mai mult. Pe de altă parte, nu ştie ce tristeţe îl apasă din când în când şi îi şopteşte că ar fi mai bine să stea în liniştea odăii lui. Şi se pomeneşte deodată gândindu-se la cei de acasă. Hei, totdeauna e trist Grigore Petrescu când se gândeşte la ai lui... Se vede că mult a suferit!

La munca din birou, totul se destramă în el. Nimic nu-i mai rămâne din gândurile şi din grijile pe care unele nopţi i le strecoară în suflet ca pe o hrană otrăvită. Toată forţa lui, tot gândul lui se concentrează în munca pe care o face pentru un salariu care-i asigură existenţa în furnicarul marelui oraş. (Ce-i prisoseşte, trimite acasă din când în când, el fiind singurul sprijin).

Şi acum de ce să se întristeze? N'are nici un motiv: e muncă şi pâne. Şi el are nevoie de multă pâne. Sunt aşa de nevoiaşi cei care îi cer lui! Mai puţine gânduri, dar.

Se pomeneşte şuerând printre dinţi o arie din „Trovatore".

Şi gândurile se deapănă. Ce s'o fi jucând la Operă? Dar sugrumă gândul înainte de a putea lua viaţă puternică. Şi ca să-l dărâme fără putinţă de ridicare, care i-ar da mâne remuşcarea, argumentează pentru sine.

Când a obosit argumentând, a sosit în faţa porţii. Deschide uşor şi se strecoară în casă ca o umbră. Gazda însă, a simţit venirea lui, căci în bucătărie e o zarvă de tacâmuri. Surâde... Opera.

Pe birou îl aşteaptă două plicuri, o carte poştală şi o telegramă... De ce îi tremură sufletul? O telegramă, ce-i? Poate să fie dela Mia sau dela Sandu. Atunci? Un plic îngust dreptunghiular, par'că surâde. Şi nu îndrăzneşte să desfacă telegrama. E o teamă dincolo de curajul pe care şi-l face, şi e mai puternică decât el. Ştie: fiecare telegramă i-a adus o veste tristă. Moartea tatălui, moartea unui prieten bun, nenorociri mai mari sau mai mici, pe hârtia galbenă ca o pânză de mort, au venit. Nici-o bucurie, nici-o veste plăcută n'a venit pe aripele ei. Toate bucuriile au venit iavaş-iavaş, îngrozitor de încet, numai răul, nenorocirea i-a venit sub aripile acestei faime moderne, telegrama.

Tremură. Şi se miră că în camera nu-i o sobă. Prin spate tot mai des alunecă unde reci ca nişte şivoae de apă. Ar vrea să se mişte, să fugă deacolo.

Se opreşte lângă uşă şi zâmbeşte încurajat de un gând. Dar ce poate să fie, nenişorule? Tot trebue să aflu. Haide, odată! Poate să nu fie o veste tristă.

Dar înainte de a o deschide s'a mai învârtit prin cameră de câteva ori, fără să bage de seamă că gazda i-a servit mâncarea. Nu mai poate suferi tortura. Simte că se îmbolnăveşte, că o greaţă i se ridică în gât.

Işi face curaj: Acum ori niciodată.

Infrigurat, ca un tâlhar care nu se vrea prins, a desfăcut hârtia galbenă, urâtă. Citeşte şi par'că nu înţelege. Ca un miop îşi vâră faţa şi rămâne acolo aplecat, mototol fără energie, fără gânduri. Ca o Latonă peste copiii ei săgetaţi.

Abia târziu par'că înţelege în şiragul literelor vestea: „vino grabnic, acasă nenorocire—mama". Buzele arse au murmurat în neştire. „Ce s'o fi întâmplat? Ce nenorocire a mai putut veni? Atâtea au mai căzut pe capul nostru în ultimul timp".

Şi iar nu mai înţelege nimic.

Ca prin vis aude tic-tac-ul enervant al ceasornicului de pe masă. Ochii ard ca doi tăciuni aprinşi.

„Ce s'o fi întâmplat? Ce nenorocire mai poate veni? Aceleaşi gânduri. Ceasornicul acelaş tic-tac. Să înceteze ceasornicul. Cu o smucitură îl opreşte isbindu-l. Ochii arşi au scăpat lacrimi. Capul e greu de plumb.

Tata mort, averea împrăştiată... Boli, nevoi... Ce nenorocire a mai venit? Ce s'a mai întâmplat? Gândurile acestea îi sfredelesc creerul, ca un burghiu răsucit în sus şi în jos.

Ese în noaptea răcoroasă de afară. Din depărtare un svon de cariuriaş ajunge până la el. Şi alte gânduri vin să se bată între tâmple: Ce pot să fac? Unde să mă duc?

Se'ntoarce în casă. Nimeni nu-i acolo. Pe nimeni nu poartă în el. Nimeni nu-i şopteşte. Nici Mia, chiar. Nici prieteni, nici rude, nici străini, nici duşmani. Singur, singur ca primul om în faţa vieţei. Câtă singurătate! Nici un gând demult care să-l legene, să-l adoarmă. De unde atâta tăcere? De unde a venit? Dece? Să închee nişte socoteli târzii? Aci au ajuns toate sforţările lui, toate suferinţele lui? Nici-o ertare, nici-o cruţare?

„Ce a putut să se mai întâmple?"

Nimeni nu-i răspunde. Ar voi să ştie, să sfârşească odată chinul îndoielii! Dar ce ar fi trebuit să-i spună? El tot s'ar fi îndoit până ar fi văzut realitatea. Se uită lung la ceas care a încremenit în tăcere de isbitura lui. O lovitură a fost deajuns să-l reducă la tăcere. Ha! Ha!

Nici un tic-tac! Nici unu, nici şapte, nici douăsprezece! Tăcere. A tăcut tâlharul, cum va tăcea şi sufletul lui tâlhărit de viaţă. Da, cum va tăcea el când va fi isbit în tâmplă. Inima e mai tare, inima blestemată.

Deschide larg fereastra. Se sufocă.

Din depărtare, accentul guturăios al unui radio ajunge până la el şi-l supără ca un bâzâit de bondar într'o linişte mare. Ce palmă uriaşă ar vroi să aibă pentru a dărâma guturaiul nepoftit din depărtare! Neputincios îşi astupă urechile.

Tic,tac! Pulsul sângelui pe alvii strimte înecate cu venin gros. Ciocanul vieţii, neobositul ciocan.

Bate îngrozitor de tare, pocnind în tâmple cu ecouri subterane.

— „Ca pe un ceasornic te voiu sfărâma, viaţă blestemată!"

Gândul acesta creşte ca un păianjen uriaş şi prin reţeaua pânzei lui, nu-şi dă seama când scoate micul „6,35" sistem Browning şi nici când îl duce la tâmplă să amuţească pentru totdeauna ciocanul vieţii care bate de ani.

Doar mâna stângă o vede în oglinda din faţă, cum se întinde şerpuitor pe masă. Par'că e o flamură a păcii care cerşeşte o chemare sau un liman.

Poc!... Tresare, şi ciocanul dintre tâmple par'că a amuţit... Câteva clipe de încremenire, apoi viaţa bate din nou mai neastâmpărat, mai nebună.

Şi ceasul umblă din nou. Hei drăcie! Ce mai fu şi asta? Şi Grigore Petrescu se scutură ca după un coşmar grozav şi înţelege. Mâna stângă căutase un sprijin pe masă şi răsturnase ceasornicul care, sguduit, pornise ca să măsoare timpul în ciuda lui Grigore Petrescu, care se deşteaptă la realitate. In el pulsează acum o nouă viaţă. Afară, cerul se invineţeşte pentru a primi dimineaţa în carul ei de aur. Şi ca o furtună cel care vroia să moară, aleargă afară din casă pe drumul care merge spre gară. Abia la staţia de tramvai îşi dă seama că va trebui să facă drumul pe jos până la gară. Acest mijloc de locomoţie încă n'a eşit să-şi facă cotidiana cursă. In drum speră să întâlnească o trăsură care nu se va ivi. Aleargă par'că ar voi să bată un record. I se pare că cineva l'a privit lung, uimit, dar nu vrea să-l vadă.

O întoarcere a capului e o întârziere. Ajunge la timp în gară pentru a prinde primul tren spre oraşul natal...

Când a ajuns pe strada unde stă ascunsă sub o coroană de pomi casa părintească, simte că i se tae picioarele. Tot trupul i se răceşte brusc. Călcând par'că în gropi, împleticindu-se, ajunge în faţa casei.

Nu îndrăsneşte să se uite la fereastre. I se pare că vede dinainte icoana tuturor durerilor.

Stă aşa, ca bătut de Dumnezeu, cu fruntea rezemată de stâlpul strâmb şi putred al porţii. Deodată, până la el se strecoară un cântec în surdină, biciuindu-i sufletul. Ce este asta? Şi fruntea se ridică încet. Şi vede. In casă e lumină mare sgomot de cântece de dans. Nu înţelege, şi-şi pipăe tâmplele, par'că i-e teamă să nu fie ceva stricat acolo.

„S'a stricat maşinăria, sau ce e asta?"

Ca un fur se strecoară în curte şi buimac bate la geam. Dar cei din casă n'aud. Repetă bătaia mai tare înfuriat. I se deschide într'un târziu.

E mama şi un ţipăt de bucurie: „Tu? Ai venit?"

El întreabă strecurându-se în camera lui: „Ce este aici? Ce s'a întâmplat?"

Ochii îi sunt duşi în fundul capului, buzele îi sunt arse şi obrajii palizi şi scofâlciţi. O fantomă care se simte înconjurată, îmbrăţişată fără să recunoască, fără să răspundă cuiva. Urechile îi pocnesc de furtuna care bântuie în piept. Moale, se lasă ca să cadă pe un scaun. Imagini cunoscute se ţes acum prin faţa lui cu privirile rătăcite de febră, apoi imaginile se răstoarnă cu odae cu tot şi pământul fuge, fuge îngrozitor de repede. De departe, de pe alte tărâmuri cineva îi şopteşte:

„A venit unchiu-tău şi cu verii tăi dela vie şi au făcut o petrecere aici. Ţi-au trimis şi ţie o telegramă, fără ştirea mea, aşa ca să ne facă o surpriză la amândoi. Ştiau că nu vii altfel. Mâine, dacă vrei, mergem cu toţi la vie, că-i culesul tocmai în toiu".

Din ochii arşi ai lui Grigore Petrescu, au ţâşnit ca un isvor de uşurare, lacrimile. Veniau târziu dar abundent, să stingă pojarul unei nopţi de mare sbucium.

ŞT. ALEXI

C O M E M O R Ă R I

St. O. Iosif

De-abia douăzeci de ani au trecut dela moartea lui Iosif și totuș figura lui apare de pe acum într'o lumină ireală și confuză de vis. Poezia lui, romantică și dulce, ne duce într'o lume și într'o vreme care nu mai au nimic comun cu lumea și cu epoca de astăzi.

Iosif a fost un temperament tipic romantic. Sufletul lui, foarte normal în fond și simplu, reacționa dureros la orice atingere a vieții. Romantismul lui isvora dintr'o slăbiciune a firii lui; poezia lui a fost rezultatul unei inadaptabilități care îl făcea să se refugieze în reverie.

Poezia lui Iosif pare astăzi cumplit de inactuală. Să ne grăbim să spunem că tocmai acest lucru îi face farmecul. E farmecul pe care îl dau lucrurile pe totdeauna dispărute fără nici-o nădejde de întoarcere. Iosif el însuș a fost chinuit mereu de ireparabila trecere a timpului. A scos din acest dureros sentiment al trecutului unele din accentele lui cele mai pătrunzătoare:

Te simți mai singur astă-seară,
Mai mohorîtă-i azi odaia...
Auzi cum șirue afară
De-alungul streșinilor ploaia!

. . . . .

Și cum în van te lupți cu firea
Să cauți vieții tale țintă,
Să smulgi o rază din orbirea
De patimi care te frământă.

Se 'nalță 'n mintea-ți aiurită
Stafia vremilor uitate,
Privindu-te nedumerită
Cu brațele încrucișate...

Toată poezia lui Iosif cheamă invincibil, epitetul de duios. Aici stă, poate, și inactualitatea ei. Vremea noastră refuză tot mai mult efuziunile duioase, sentimentalismul prea dulce și reveria plângătoare. Generațiile care au făcut războiul precum și acelea care au venit imediat după război s'au deprins să nu mai regrete trecutul. Ochii lor se îndreaptă cu mai multă plăcere către prezent și în deosebi către viitor. Meditațiile sterpe, nu mai sunt obișnuite. Trecutul, în poezia contemporană, e hulit și blestemat. Sensibilitatea poeților actuali ignorează „lauda vremurilor apuse". Dinamismul epocii noastre nu mai îngădue rătăciri pe meleagurile de veșnic amurg ale amintirii. Și totuș Iosif de pe aceste tărâmuri și-a cules inspirația lui cea mai pură, cea mai frumoasă:

Noapte, noapte, — iar mă lași
Singur pe cărări pustii
Părăsit aceleiași
Palide melancolii...

Stelele se strâng acum,
Roua picură pe flori:
Spune-mi încotro să 'ndrum
Pașii mei rătăcitori?...

Mai mult poate decât prin poezia lui originală, Iosif va rămânea în istoria literaturii noastre drept unul dn cei mai buni traducători în versuri. A tradus admirabil din Heine. Traducerile lui din „Buch der Lieder" au valoarea unei opere originale. V'aduceți aminte de Lorelei:

Eu nu știu ce poate să fie
Că-mi sună mereu în urechi
Cu veșnica-i melancolie
Un basm din zilele vechi.

Se 'ntunecă fără de veste,
Lin apele Rinului curg
Și cresc ale munților creste
Măreț strălucind în amurg.

Pe stâncă un chip de femeie
S'arată din negură blând,
Brățara-i de aur scânteie,
Ea-și piaptănă părul, cântând...

Ea-și piaptănă părul și cântă
Un cântec de vrajă al ei:
Te farmecă și te 'nspăimântă
Cântarea frumoasei femei...

Lectura lui Iosif astăzi te umple de-o minunată melancolie, ducându-te într'o lume de penumbră și de amurg, prin care se strecoară ușor chipuri de vis de-o delicioasă irealitate. E o lectură al cărei ecou în suflet nu durează prea mult, nu te sbuciumă, nu te frământă. Efectele ei sunt răcoritoare. Te limpezesc și te purifică. Simți că, timp de câteva clipe, ai stat de vorbă cu un suflet blând și delicat, peste care realitatea vieții a atârnat, cât a trăit, ca o povară și care în moarte și-a găsit adevărata lui patrie.

AL. A. PH.

Scurte notații despre Stendhal

Trăim într'o epocă, plină de emfază, care găsește în Stendhal o mare simplicitate de suprafață, cu toate că sentimentele rămân neschimbate. Pentru aceasta epoca noastră îi este recunoscătoare și îl admiră. Stendhal are ceva din felul de-a fi al lui Byron, care în prima sa fază a fost de un exagerat romantism, de care mai târziu singur și-a bătut joc. Frumusețea operei lui Stendhal constă în amestecul de cinism și pasiune.

Stendhal s'a definit singur „egotist", însă acest egotism îi depășea eul. A spus-o cași La Bruyère: „O figură frumoasă este cel mai frumos spectacol, iar melodia cea mai dulce este a aceleea pe care o iubim".

A fost un mare îndrăgostit, cu toate că predica cinismul în dragoste. Rareori peisagiul francez și cel italian, au găsit un descriptiv mai înzestrat decât Stendhal. La fel, muzica și poezia. Stendhal a păstrat până la moarte gustul sentimentelor serioase și profunde.

A știut, spre deosebire de Flaubert, să fie și scriitor și om al vieții. Nu s'a închis în literatură și nu a permis frazei să ucidă în el omenescul.

Centenare istorice

Istoricul rus Marc Semenoff a publicat de curând o scurtă dare de seamă în legătură cu evenimentele survenite în Rusia în anii 1533, 1633, 1733, 1833 și însfârșit în 1933.

In 1533, spune autorul, se urcă pe tron Ivan cel Groaznic. In numele lui guvernează mamă-sa Elena, deoarece viitorul autocrat, pe care istoricii l-au comparat cu Petru cel Mare, e încă copil. Boierii sunt în plină revoltă; Elena le înfrânge rezistența — principiul autorității triumfă.

Secolul următor a lovit Rusia cu două mari nenorociri: o foamete cumplită și un războiu civil și extern, care a durat aproape zece ani; e perioada cunoscută sub numele de *Epoca turbure*, în care Rusia a suferit o anarhie morală și politică fără precedent.

Această epocă înspăimântătoare s'a terminat prin convocarea soborului zemskilor (adunare formată din deputații aleși ai tuturor orașelor). „Parlamentul" s'a întrunit la Moscova cu scopul de a alege un țar, alegere făcută în persoana lui Mihail, din familia Romanovilor.

Murind regele Poloniei, în 1633 isbucnește războiul dintre Moscova și Polonia.

In 1733, domnea în Rusia Anna Ivanovna, nepoata lui Petru cel Mare. Anna a trăit douăzeci de ani în Curlanda, unde după moartea soțului ei, își luă un favorit anume Biron, depe acele meleaguri. Simpatiile acestuia erau exclusiv germanice: țarina se înconjură de curtisani veniți din Germania, așa încât domnia ei însemna, domnia lui Biron și a germanilor.

O altă dată însemnată în istoria Rusiei e anul 1833, an în care a apărut *Culegerea legilor Imperiului rus*, operă rămasă neterminată.

Această culegere a fost întocmită de către Sperranski, în urma ordinului țarului Nicolae I, autocrat germanofil, care a luptat totodată împotriva slavofililor, care vroiau să revină la marele trecut spiritual rus, cât și a acelora care studiau în Franța mișcarea politico-socială începută cu revoluția dela 1789.

1933? Mereu aceleași probleme. Influența germană, conflictele latente ruso-poloneze, lupta împotriva principiului despotic — ironie a soartei, azi „proletar" — și evoluția spirituală proprie poporului rus.

Dar, — spune Marc Semenoff — după cum am mai scris în *Istoria Rusiei*: „Dacă raționalismul Europei a suferit influența profundă a tradițiilor greco-romane, singură Rusia a trăit după o tradiție mistică, făurită de ea însăși în decursul secolelor. Siguranța noastră nu poate dăinui decât pe această cale, și numai pe această cale Rusia va ajunge la un echilibru și va contribui la desvoltarea morală a umanității.

Honoré Daumier

125 ani dela nașterea lui

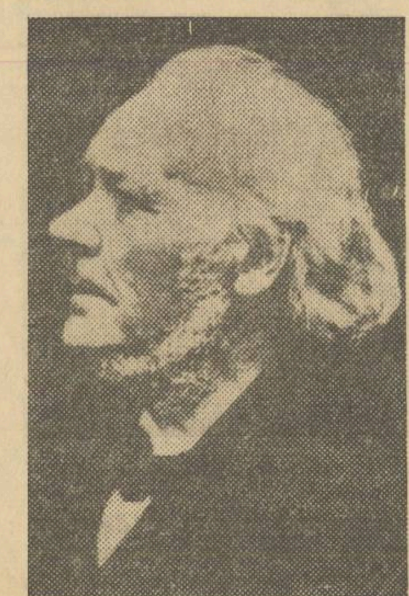
Un des hommes les plus importants, je ne dirai pas seulement de la caricature, mais encore de l'art moderne. *Ch. Baudelaire*

La 25 Febr. s'au împlinit 125 ani de la nașterea celui mai mare caricaturist francez, Honoré Daumier.

Crescut în focul și entuziasmul revoluției, cunoscând fierbințeala și primejdiile frondei împinse până la baricadă, Honoré Daumier a rămas toată viața un răzvrătit, aducând în luptă toate calitățile și defectele unui temperament de meridional.

Pe la 1830, caricatura politică ia o mare desvoltare. In Franța prerevoluționară, deținătorii puterii sunt din ce în ce mai tiranici în practica guvernamentală, pasiunile politice ating paroxismul, libertățile sunt suprimate.

In această epocă de frământare mocnită, caricatura suferă o importantă și fundamentală

transformare, fuzionând pentru întâia dată cu presa. Polemica scrisă și cea desenată încep să se întregească și să se stimuleze reciproc, devenind din ce în ce mai virulente, mai temute și mai eficace.

Artiști dintre cei mai remarcabili renunță acum la fantezia și umorul de album și devin simpli gazetari ai creionului.

La 4 Noembrie 1830, Charles Philipon întemeiază ziarul „Caricatura", făcând să se închee epoca unor umoriști onorabili ca Decamps, Raffet, Charlet și să înceapă aceia mai vie și mai impetuoasă a unor Daumier, Grandville, Pigal, Traviès și alții tot atât de hotărîți și de afirmativi.

Acuma se naște caricatura modernă.

Aci, în „La Caricature", cunoaște Honoré Daumier primele înfrângeri și cele dintâi izbânzi decisive.

Charles Philipon îi văzuse câteva litografii și ghicise într'însul un mare artist. L-a luat cu dânsul, l-a inspirat, l-a stimulat și a trezit în el toate resursele și energiile latente ale geniului.

O dată cu succesele vin însă și neplăcerile operei de cutezanță.

„Gargantua", o caricatură destul de mediocră și de inofensivă dealtminteri, îl face să stea șase luni la închisoare. Ese de aci complect transformat sufletește, cu o nouă viziune a lumii și a lucrurilor. Contactul cu justiția i-a dat prilej să cunoască de aproape pe magistrați, inspirându-i apoi faimoasele șarje la adresa judecătorilor și vieții de tribunal.

Studiind moravurile de la curtea burgheză a lui Ludovic Filip, Daumier își lărgește orizontul și-și precizează concepțiile politice, dându-și mai bine seama de mizeria în care se sbat clasele oprimate.

Face o serie de portrete politice de o vigoare incisivă extraordinară, apoi un grup de compoziții de neîntrecută cruzime: Ludovic Filip luând semnalmentele răniților din spitale, un mort pus în libertate, acuzații politici cu cătușe în gură fiind invitați de un magistrat ironic să ia cuvântul în apărare, etc. Sunt simple portretări caustice, fără alte accesorii, fără legendă șfichiuitoare, — o galerie de oameni prinși în atitudinea cea mai semnificativă și mai elocventă.

In 1835, apariția „Caricaturii" e interzisă. In locul ei apare „Charivari", unde Honoré Daumier continuă alături de Philipon, opera de biciuire și de purificare a moravurilor.

Intre 1850 și 1871, creionul lui Daumier devine mai incisiv și mai necruțător decât oricând, atingând dramatismul „Mizeriilor Războiului" ale lui Goya.

Slăbiciunile, ipocrizia, viclesșugul și josnicia omenească sunt redate de Daumier în ipostazele cele mai caracteristice și mai intense.

Dar Daumier n'a fost numai caricaturist. A fost și pictor și aquarelist, punând și în aceste lucrări minunatele sale însușiri de observație, de dramă, de punere în scenă: tribunale, barăci de saltimbanci, gări, colțuri de străzi dubioase, evocări istorice, ilustrații, etc...

El rămâne însă, unul dintre cei mai mari satirici ai tuturor timpurilor.

Arsène Alexandre face o enumărare a subiectelor asupra cărora și-a exercitat Daumier pretinsa lui ferocitate: egoismul acaparator și indiferent al burgheziei dela 1830; arbitrarul și represiunea violentă, hoția organizată, uzurparea libertăților cetățenești, ororile războiului, etc...

Viața burgheză cu grijile ei mari și cu pasiunile ei mărunte, viața artistică cu tradițiile afectate ale academiilor care trebuesc dărâmate, viața politică cu turpitudinile ei, — într'un cuvânt, toată manifestarea caleidoscopică a gândirii și activității umane, a trecut sub creionul său impregnat de ironie generoasă.

Opera lui rămâne mereu actuală, nu numai fiind operă de artă eternă, dar și pentru că cele mai multe dintre accentele ei își mențin și'n vremea noastră valabilitatea.

H. BL.

Honoré Daumier — **Libertatea Presei**

P. Cerna

In Martie se împlinesc douăzeci de ani de la moartea lui P. Cerna. Două decenii constitue un interval suficient pentru a situa pe un autor într'o perspectivă istorică. Faptul că între moartea lui Cerna și noi a intervenit prăpastia războiului dă și mai mare adâncime acestei perspective.

Din perioada literară imediat anterioară războiului trebue să mărturisim că a rămas prea puțin. Scriitorii care au debutat atunci sau care se găseau la începutul carierei lor literare au ajuns la maturitate abia după război. Pe mulți din ei tocmai vremurile de la 1914-1918 i-au copt și i-au stimulat.

Sânt alții, însă, morți în preajma acelor ani, despre care te întrebi unde ar fi ajuns dacă ar mai fi trăit. Despre unii dintre ei putem spune că au murit la timp. Iosif ni se pare că este în acest caz.

Când e vorba de Cerna chestiunea devine dintr'odată mai dificilă.

Intr'adevăr Cerna a fost pentru vremea lui o apariție rară și neașteptată. Intr'o vreme când poezia românească se compunea exclusiv din ecouri eminesciene întârziate și din sterpe influențe ale simbolismului francez, Cerna a venit deodată cu o poezie virilă și vânjoasă, în care o gândire frământată cumpănea armonios elanurile unui temperament sensual și zbuciumat.

Cerna n'a exercitat nici o influență. El însuș degajat de ori ce influență directă și flagrantă, izolat prin originalitatea lui și printr'o involuntară singularizare isvorâtă din nevoia profundă de a fi nou, Cerna nu putea face școală. Petrecându-și anii tinereții în străinătate, într'o curată atmosferă intelectuală, deschis către toate subtilitățile gândirii, departe de orice cafenea autohtonă, necoruptibil de nici o coterie și de nici o șleahtă, Cerna a știut să rămână mereu el însuș.

Poate n'a avut vremea nec[illegible]sară pentru a realiza toate m[illegible]rile lui posibilități. Cerna e[illegible]nul dintre poeții despre care [illegible]vincibil te întrebi cum s'ar f[illegible] desvoltat dacă moartea nu l-ar fi răpus prea curând.

Pentru că e sigur că Cerna nu și-a dat întreaga lui măsură. Spiritul lui era îndreptat către viitor într'un pătimaș avânt spre mai bine și mai frumos. Avea un suflet cuprinzător în care își găseau loc deopotrivă cele mai rafinate emoții estetice și o largă înțelegere a masselor. Cerna a fost unul din rarii poeți care puteau rând pe rând să creeze pe un plan superior de artă și pe un vast plan social.

Iată de ce credem că, în anii de după război când poezia românească a cunoscut o înflorire pe care n'o mai cunoscuse dela Eminescu, Cerna ar fi ținut rolul unui mare precursor — și al unui creator mereu activ și mereu actual.

PH.

Din viața lui Stendhal

Pentru a-l înțelege pe Stendhal și a-l aprecia fără părtinire și admirație — spune Ed. Rod — nu trebue să pierdem niciodată din vedere particularitățile lui caracteristice. Căci Stendhal era un izolat. Ca om, nu se sfia să se singularizeze. „A face ceiace fac alții și a fi cum sunt alții" — aceste două principii, după care se conduce mulțimea, n'aveau în ochii lui nici o valoare. Din această pricină, producea asupra celor care-l înconjurau mai mult un simțimânt de surprindere decât unul de simpatie. Principalul obiectiv al vieții sale era iubirea. Prieteni sinceri a avut foarte puțini. Mai totdeauna a fost rău judecat, trecând în ochii multora drept malițios, egoist și nesimțitor.

Henri Beyle s'a născut la 23 Ianuarie 1783 la Grenoble, ca descendent al unei familii de magistrați. Grenoble i-a lăsat în minte o amintire detestabilă. „Tot ce e mai josnic în burghezie — zicea el — tot ce-mi provoacă groază, ba groază e prea nobil, ci greață — îmi reamintește Grenoble. Grenoble e pentru mine ca amintirea unei indigestii: nu e periculoasă, dar e insuportabilă".

Mamă-sa, pe care Henri a pierdut-o la vârsta de 7 ani, era de origină italiană. Cu siguranță că dela ea a moștenit Beyle sensibilitatea exagerată, energia și diletantismul, care-ți amintește în acelaș timp pe „Condotieri" și pe „umaniștii" sec. al XV-lea.

Tată-său, Ioseph Cherubin Beyle era avocat. Urât, șiret, închis și tăcut, nu a arătat fiului nici un fel de afecțiune. Un an sau doi după moartea soției lui s'a îndrăgostit de cumnată-sa, Seraphie Gagnon, „acest drac de femeie a cărei vârstă nu am putut-o afla niciodată". Religioasă, ipocrită și hărțăgoasă, ea îl supunea pe nepotul ei unui regim de autoritate despotică.

Crescut în mijlocul unor oameni egoiști și exaltați, Henri Beyle n'a cunoscut bucuriile copilăriei și fericirile primei tinereți. „Nu am cunoscut nimic din toate astea, și ce e mai grozav, această vârstă a fost pentru mine o epocă de nenorociri, de dușmănii și de gânduri de răsbunare niciodată satisfăcute". Capul mare, membrele herculane și susceptibilitatea lui atrăgeau cuvinte de batjocură din partea colegilor săi de școală. Ca să se consoleze, tocea la matematici, încredințat că va ajunge tot atât de departe ca și tânărul Bonaparte, a cărui glorie începuse să strălucească.

Când a murit mătușa Seraphie, el a căzut în genunchi și i-a mulțumit lui Dumnezeu că a scăpat de ea și că va putea citi necontrolat cărțile lui favorite.

La 16 ani, el s'a îndrăgostit de artista Kably. Plecarea ei din Grenoblea pus capăt pasiunii lui. Indurerat peste măsură, Beyle a încercat atunci să se consoleze în brațele sorei unui prieten al său. La 10 Noembrie 1799 Beyle s'a dus la Paris cu o scrisoare de recomandație către familia Daru, înrudită cu ai săi. Dar aci s'a simțit atât de singur încât s'a îmbolnăvit grav. Insănătoșit, Daru i-a înlesnit un serviciu în minister. După un scurt interval a pornit în campania din Italia. Războiul nu l-a văzut decât episodic. In „Vie de Napoleon" și „Chartreuse de Parme" se oglindește fericirea simțită pe acele vremuri.

Inapoiat la Paris, cu intențiile cele mai bune el s'a îndrăgostit de frumoșii ochi ai artistei Lauason pe care a întovărășit-o la Marsilia. Rămas fără bani, el a intrat vânzător într'un magazin de coloniale, iar Louason s'a căsătorit cu un rus bogat.

Tot prin intermediul familiei Daru Beyle a fost numit la intendența armatei, apoi la consiliul de stat și inspector general al domeniilor coroanei. In 1813 Beyle s'a aflat în cartierul general al împăratului, apoi în Silezia. Oboselile retragerii din Rusia i-au ruinat sănătatea. El și-a căuat un loc de reculegere, pe lacul Como; de aci a plecat la Milanno. Expulzat ajunge din nou la Paris, unde îl cuprind gânduri de sinucidere.

Beyle a murit la 23 Martie 1842 în urma unei congestii. El a lăsat următorul epitaf:

Qui giaco
Arrigo Beyle Milanese
Visse, scrisse, amo.

Domnițe

de OTILIA CAZIMIR

Intr'o ladă cu cărți vechi, am găsit un calendar mititel. Filele lui vinete au căpătat, spre margini, culoarea fildeșului, iar scoarțele i-s roase și descleiate. Din el s'au scuturat petalele unui trandafir presat, fără culoare și fără parfum. Și odată cu ele mi-a alunecat pe brațe o fotografie: o femee îmbrăcată în negru, după o modă demult. Peste părul despărțit în două printr'o cărare dreaptă și cuminte, poartă o „capelă" de doliu, legată cu panglică subt bărbie. Ovalul feței păstrează încă liniile pure ale unei tinereți abia trecute. Ochii mari, luminoși și triști, gura frumoasă dar fără zâmbet, răspândesc pe chipul auster și fin o umbră de dureroasă și discretă resemnare.

Deschid calendarul tipărit cu chirilice:

Calendariu
zilnic
Pentru totdeauna
cuprinzătoriu.
Ciiaxariul
celor 12 luni.
Indreptarea ceasornicelor în fieștecare zi după răsăritulu și apusulu soarelui pe gradulu
Eșului.
Nașterea lunilor
Pashalie pe 34 ani
Și alte multe interesante
tipărite în Eși 1830
de Ioan Onofreiovici

Paginile netipărite de la începutul și de la sfârșitul calendărașului, sunt acoperite cu slove mărunte, trase frumos, drept și cu „cerdac" de mâna unui călugăr de la mănăstirea boerească din Miclăușenii Romanului, — protosinghelul Gherasim.

Am aflat de la bătrânii mei că necunoscuta de pe fotografia din calendar e cucoana Catinca Sturza a Vornicului Alecu Sturza, cel care a pierit de holeră la 1848.

Din ziua în care Vornicul Alecu a închis ochii năprasnic, cucoana Catinca, domniță tânără, a îmbrăcat pe totdeauna haina mohorîtă a văduviei și, peste părul încărunțit fără vreme, a pus bonetă bătrânească, de dantelă neagră. Numai de trei ori, la nunțile celor trei fete ale ei, cucoana Catinca a mai îmbrăcat, pentru câte o zi, o rochie de mătase în culoarea cenușii.

Despre această fină și dulce cucoană Catinca Sturza, mi-au vorbit acum, după o sută de ani însemnările cuviosului protosinghel Gherasim.

Am descifrat, una câte una, slovele complicate ca niște gândăcei bizari presați între file. Pe câte una, mai neastâmpărată, trebuia s'o caut pe deasupra celorlalte, în „cerdac". Pe filele de la început, protosinghelul Gherasim a însemnat, spre zădarnică și pieritoare aducere-aminte:

Acest calendar iaste drept al meu dăruit fiindumi di Sfțsa maica starița dila Agapie, sora prea osfințitului mitropolit Veniamin la anul — 1831, Noemv. 25.

Gherasim protosinghelul
fiind în Miclăușeni.

Pe pagina de alături, cu o cerneală mai ștearsă, a scris cucernicul călugăr:

La Mai întâia zi, Luni, m'am dus di am adus pi soru-me dila Agapie la mine la Miclăușeni fiind bolnavă — anul 1833 Mai 1 Luni.

Și Mercuri am venit acasă.

Oamenii, bănuitori și răi ca totdeauna, svoniseră pe atunci vorbă cum că maica Mitrodora n'ar fi fost soră decât întru Domnul cu protosinghelul Gherasim. După moartea călugărului, această maică Mitrodora a îngrijit cu sfințenie de biserica boerească, în umbra căreia se hodinesc subt piatră oasele beizadelelor, străjuite din pridvor de chipurile vechi ale boerilor bărboși cu antereu și cu ișlic și ale domnițelor cu profiluri bizantine.

Mai jos, pe aceiași pagină, am lămurit cu trudă următoarea importantă și neașteptată noutate:

(Continuare în pag. VI-a).

Un dinti dinainte mi-au căzut Joi Iulie 26, 1834.

Insemnările de pe cele trei pagini de la sfârșitul calendărașului privesc viața de familie a cucoanei Catinca Sturrza: nașteri, botezuri și morți.

Spre aducere aminte amé am însămnat că la anul 1833 Fevruarie 25, în care zi se prăznuește Sft. Erarh Tarasie, Sâmbătă sara spre Duminică, în postul mare, au născut întâi un ficior cucoana Catinca a Cc. Alecu Sturza: și s'au botezat Duminică di domnița Catinca în 12 Mart: puindu-i numele Dimitrie.

Acest prunc Dimitrie avea să fie mai târziu cuconu Mitiță Sturza, șeful partidului liberal.

La anul 1834: Mart 12, Luni, a doua săptămână în postul mare, au născut Cc. Catinca al doilea copil: fată, și s'au botezat di Cc. cea bătrână puindu-i numele Elenco.

La anul 1835, Mai în 13, Luni dimineață , au mai născut cucoana Catinca și al treilea copil ficior și s'au botezat di mama cucoanei Catinca puindu-i numele Constantin.

Și au murit la anul, Mercuri 3 Mai 1836 dimineața.

La anul 1836 Iunie 22, Luni dimineața la 11 ceasuri turcești, au născut ccoana Catinca al patrulea copil ficior și s'au botezat Vineri în 3 Iulie di ccoana cea bătrână, puindu-i numele Alecsandru. Și tot în anul acesta în 25 Mart s'au trecut din viață.

La anul 1837 Noemb. 12 Vineri dimineață au născut cc. Catinca o fiică pe care au botezat-o cc. bătrână Joi în 18 Noemb. numile Zoița i-au pus.

Aici se isprăvesc, odată cu filele calendarului, însemnările protosinghelului Gherasim, slujitorul bisericii boerești din parcul Miclăușenilor. Arhimandrit mai târziu, numele lui e amintit până în ziua de azi în pomelnicul celor adormiți întru Domnul, laolaltă cu boerii Sturzești și împreună cu alți vrednici slujitori ai lor. Și oasele lui odihnesc subt piatră sură, în țintirimul bisericii, alături de cei care au fost os de domn.

Iar cucoana Catinca și-a trăit înainte viața în castelul de la Miclăușeni, făcând în tot anul câte un Sturză mic.

Dar în 1848 a izbucnit holera. Vornicul Alecul Sturza îngrijea singur pe bolnavi. Cum cădea doborât un om din sat, era luat pe sus și adus la curte. Acareturile erau pline. Parcul Miclăușenilor era un adevărat lazaret. La urmă, a căzut și infirmierul. Azi, chipul lui nobil și fin, săpat în marmoră albă de o mână meșteră de prin străinătăți, veghiază, pe o coloană subțire, între brazi, liniștea moartă a parcului.

Și cucoana Catinca a rămas singură cu copiii.

Din toți copiii i-au trăit numai șase: trei fete și trei băeți. Cea mai mare dintre fete, Elencu, a fost măritată cu beizadeaua Gheorghe Suțu, fiul lui Mihail Suțu, și a trăit lângă Iași, în vila de la Manta-Roșie. A doua, Zoe, s'a măritat cu Mihai Balș-Dumbrăveni, iar cea mai mică, Ruxanda, cu Alecu Balș.

Al doilea fecior după conu' Mitiță, Matei, spirit viu și neastâmpărat, a început să facă politică cu totul altfel de cum începeau pe-atunci și de cum încep și astăzi boerii de sama lui. S'a ales primar în Miclăușeni, a fost apoi suprefect de Roman. Și'și lua slujba în serios. Ce-ar fi putut ajunge tânărul acesta original, revoluționar în fapte, nu în vorbe, e lesne de înțeles. Dar o boală care nu cruță l-a răpus la Milano. Avea 26 de ani.

Al treilea fiu al cucoanei Catinca, George Sturza, a rămas să poarte de grija moșiei bătrânești. Afară de rare călătorii prin străinătate, și-a trăit viața în Miclăușeni. Era un gentilom frumos, cu părul blond buclat și cu picioare de fată. Moștenise ,așa cum moștenesc de obiceiu mezinii, toată fineța rasei. Iubea cu patimă caii, câinii și cartile.

A avut și norocul să-și găsească o tovarășă de viață cu aceleași gusturi potolite: pe prințesa Maria, fiica lui Ion Ghica, — păzitoarea de astăzi a castelului cu amintiri de la Miclăușeni.

Viața domniței Maria Sturza a trecut și trece tot atât de discretă și de liniștită ca și a cucoanei Catincăi, ca și a celorlalte cuminți și vrednice străbune din neamul Sturzeștilor. In jurul numelui ei de mare artistă, ea n'a consimțit niciodată să se facă sgomot. A scris cu penelul, literă cu literă, Evanghelii pe care le-a împodobit cu enluminures de o delicateță și de o frăgezime unice și le-a legat singură în filigran, și le-a bătut în pietre scumpe. A pictat în ulei, cu virtuozitate, capete de expresie și flori. A crescut, cu mâna ei răbdătoare, viermi de matasă, a tors firele de aur viu ale borangicului și le-a țesut în război, cu măestrie de painjen. Și a descoperit și a descâlcit motive decorative vechi, uitate pe pereții afumați ai bisericilor și pe chenarele ceasloavelor.

De manoir-ul de la Miclăușeni, cu turnulețele svelte sculptate parcă în fum și cu parcul plin de umbră și de liniște, îmi amintesc de pe vremea când eram dusă acolo să'mi văd o străbunică oarbă și atâta de puțintică la trup, încât ajunsese aproape cât mine de mică. Imi aduc aminte de un coridor, în fundul căruia odaia străbunicăi își deschidea ferestrele spre parc, — un coridor înalt și sumbru, în care sgomotele răsunau ca subt bolți de biserică, în care mai rătăcea încă, poate, ecoul pașilor potoliți ai cucoanei Catinca și al mersului cuvios al protosinghelului Gherasim.

Când intram la ea, strănepoți mărunței și gălăgioși, străbunica ne lua pe rând în brațe și, cu degete uscate și ușoare ca de hârtie, ne pipăia obrajii, fruntea, ochii, — și ne ghicea pe fiecare. Pe urmă ne ruga să-i punem ață în ace. Oarbe, mânile ei harnice tot nu puteau să se astâmpere. Avea două pernuțe: într'una punea ace cu ață albă, în ceilaltă ace cu ață neagră. Iar noi, cu cruzimea inconștientă a copilăriei, încurcam acele din pernuțele străbunicăi...

Odată, nu mai știu cum, am rămas singură în biblioteca manoir-ului. Dintr'o odaie de alături doi oameni de fier se uitau urît la mine cu chipurile lor vinete, de umbră. Cărți legate în piele, in-folii zburlite, stăteau rânduite până sus, în tavan, și până departe'n fundul sălii, în rafturi sculptate, — dantelă subțire de stejar. Pe un covor se odihneau arme cu forme ciudate, care pentru mine nu aveau încă nume. Și iarăși ogiv de stejar, și iarăși cărți... Și cum era pe vremea minunată când încă nu știam să număr, m'am gândit că dacă m'ar încuia cineva acolo să fac socoteala cărților, aș îmbătrâni ca străbunica înainte de a fi isprăvit numărătoarea. Și am căutat repede ușa, subt privirea ostilă și neclintită a armurelor medievale.

Am căutat și prin alte cărți vechi, cu alte însemnări, slova protosinghelului G h e r a s i m. N'am mai găsit-o nicăeri.

Mă gândeam că omul cu mintea limpede, care a scris pe file de calendar, în cuvinte puține, atâtea întâmplări din viața lui și a celor din jurul lui, trebuie să fi însemnat undeva și alte evenimente ale vremii : cutremure, eclipse, răzmerițe. Ce ecou vor fi găsit în sufletul acesta naiv prefacerile și tulburările din vremea aceia? Un om care scria atât de corect pentru timpul în care trăia, care ducea o viață tihnită în intimitatea uneia din cele mai luminate familii moldovenești, nu putea fi cu desăvârșire străin de prefacerile politice, și nu le putea da decât o interpretare originală și interesantă.

Dar aceste însemnări, dacă vor fi existând pe undeva nu eu am avut norocul să le aflu. Vor fi mucezind prin cine stie ce ladă cu bracuri, în cine stie ce pod, în tovărășia colbului, a șoarecilor și a painjenilor, ca atâtea alte mărturii pierdute ale trecutului.

OTILIA CAZIMIR

STENDHAL

Roșu și Negru

Amour en latin faiet amor ;
Or donc provient d'amour la mort
Et, par avant, soulcy qui mord,
Deuil, plours, pieges, forfaitz, remord...

Blason d'Amour

Dacă Julien ar fi avut puțină pătrundere, cum își închipuia cu atâta ușurință că are, ar fi putut să se felicite, a doua zi, pentru urmările plecării sale la Verrières. Lipsa lui făcuse să i se uite stângăciile. Și în ziua aceia fu tot atât de posac. Spre seară, îi veni un gând îndrăzneț pe care se grăbi să-l împărtășească doamnei de Rênal, cu o rară obrăznicie.

Abia intraseră în grădină, și, fără să mai aștepte măcar să se întunece de-abinelea, Julien se plecă la urechea doamnei de Rênal și, cu riscul de-a o compromite definitiv, îi șopti:

— Doamnă, în noaptea asta, la orele două, voi veni în camera dumneavoastră; trebue să vă spun ceva.

Julien se temea să nu fie respins; rolul de seducător îl obosise atât de mult, încât dacă ar fi putut să-și asculte glasul inimii, s'ar fi închis în odaia lui pentru câteva zile, ca să nu mai dea ochii cu femeile. Își dădea seama că, prin purtarea lui savantă din ajun, nimicise tot ceiace câștigase cu o zi mai înainte, și acuma nu mai știa nici el ce să facă.

Doamna de Rênal răspunse de data asta, cu o indignare sinceră și nicidecum exagerată la propunerea atât de îndrăzneață a lui Julien. Acestuia i se păru că descoperă oarecare dispreț în răspunsul scurt ce i se dădu. Era sigur, chiar, că în răspunsul acela șoptit apăruse și cuvântul *rușine*.

Cântecul cocoșului

Sub motivul că are ceva de spus copiilor, Julien se duse în odaia lor, iar la înapoere, se așeză lângă doamna Derville și foarte departe de doamna de Rênal. Scăpă astfel de ispita de a-i mai strânge mâna.

Convorbirea fu serioasă și Julien luă parte la ea cu destulă vioiciune, după câteva clipe de tăcere, în timpul cărora își frământa creerul.

De ce nu pot născoci vreun mijloc iscusit — își zicea el, — ca s'o silesc pe doamna de Rênal să-mi arate iar dovezile acelea neîndoelnice de dragoste care mă făceau să cred, acum trei zile, că e a mea?

Julien era foarte descurajat de starea aproape disperată în care împinsese lucrurile. Totuș, nimic nu l-ar fi încurcat mai mult decât izbânda planurilor sale.

Când se despărțiră, la miezul nopții, pesimismul lui îl făcu să creadă că doamna Derville îl disprețuia și că, probabil, nici doamna de Rênal nu-i nutrea sentimente mai bune.

Supărat și umilit, Julien nu putu să doarmă toată noaptea. Nici nu se gândea să renunțe la orice prefăcătorie, la orice plan ascuns și să lase totul în voia întâmplării, mulțumindu-se, ca un copil, cu fericirea pe care i-o va hărăzi fiecare zi.

Își frământa mintea căutând să născocească mijloace savante pe care, o clipă după aceea, le găsea caraghioase; într'un cuvânt, era foarte nenorocit când sunară ceasurile două la orologiul castelului.

Stendhal

Zgomotul acesta îl deșteptă ; precum cântecul cocoșului a deșteptat pe Sfântul Petru. Era în clipa celei mai grele hotărîri. Nu se mai gândise la propunerea lui obraznică, din momentul în care o făcuse: fusese atât de rău primită!

I-am spus că voi veni, la orele două, în camera ei, — își zise el, dându-se jos din pat ; poate sunt într'adevăr neîndemânatec și grosolan, ca orice băiat de țăran; d-na Derville mi-a lăsat adesea să înțeleg asta; dar, cel puțin, nu voi fi slab.

Julien avea dreptate să se felicite pentru curajul său; niciodată nu-și impusese ceva mai groaznic. Deschizând ușa, tremura atât de tare încât picioarele i se îndoiau și fu nevoit să se sprijine de părete.

Era desculț. Se duse și ascultă la ușa d-lui de Rênal, pe care-l auzi sforăind. Fu desnădăjduit. Așadar, nu mai avea niciun motiv să nu se ducă la dânsa. Dar, sfinte Dumnezeule, ce are să facă acolo? Nu-și făcuse nici un plan și, chiar dacă ar fi avut vre-unul, se simțea atât de tulburat, încât n'ar fi fost în stare să-l aducă la îndeplinire.

Noaptea dragostei

In sfârșit, de o mie de ori mai emoționat decât dacă s'ar fi dus la moarte, intră în sălița care dădea spre camera d-nei de Rênal. Deschise ușa tremurând și făcând un zgomot îngrozitor.

Inăuntru era lumină: o candelă ardea pe cămin; nu se așteptase la această nouă nenorocire. Văzându-l intrând, d-na de Rênal sări repede din pat.

— Ce cauți aici?, — strigă ea.

Urmă o clipă de zăpăceală. Julien își uită planurile vanitoase și reveni la rolul lui natural. Să nu placă unei femei atât de încântătoare, i se păru că e cea mai mare nenorocire cu putință. Nu răspunse nimic la mustrările ce-i făcea, se aruncă la picioarele ei și-i îmbrățișă genunchii. Fiindcă îi vorbise cu prea mare asprime, îl podidiră lacrimile.

Peste câteva ceasuri, când Julien eși din camera d-nei de Rênal, s'ar fi putut spune, în stil de roman, că nu mai avea nimic de dorit.

Intr'adevăr, el datora iubirii ce inspirase și impresiei neașteptate ce produsese asupră-i niște farmece nebănuite, o biruință la care n'ar fi putut ajunge niciodată prin purtarea lui atât de stângace.

Insă, în clipele cele mai fericite din viață, rob al unui orgoliu ciudat, el își închipuia că, de aci înainte, poate juca de minune rolul unui bărbat obișnuit să seducă femeile: își încorda toată atenția pentruca să nimicească ceiace era plăcut într'însul.

In loc să fie atent la simțimintele ce făcea să se nască și la remușcările ce mărturiseau puterea acestor simțiminte, ideia datoriei nu încetă nici-o clipă să-i fie vie în fața ochilor. Se temea să nu-i pară rău mai târziu și să nu ajungă pentru totdeauna un caraghios, dacă nu se ținea de modelul ideal pe care hotărîse să-l urmeze.

Capitularea

Intr'un cuvânt, ceiace făcea din Julien o ființă superioară, era tocmai ceiace-l oprea să guste fericirea ce-i eșise în cale: o fată de șaisprezece ani, cu un obraz de păpușă, și care, când se ducea la bal, n'avea ceva mai înțelept de făcut decât să se dea cu roșu.

Inspăimântată de moarte, la apariția lui Julien, doamna de Rênal fu cuprinsă, în curând, de cele mai groaznice temeri. Lacrimile și disperarea lui Julien o tulburară.

Chiar în clipa când nu mai avea puterea să-i refuze nimic, îl respinsese pe Julien departe de dânsa, cu o indignare adevărată, pentruca, apoi, numaidecât, să se arunce în brațele lui. Nu făcuse nimic din toate acestea, cu socoteală. Se credea osândită fără ertare și încerca să-și ascundă viziunea iadului, copleșindu-l pe Julien cu cele mai calde mângâieri.

Intr'un cuvânt, nimic n'ar fi lipsit fericirii eroului nostru, nci chiar înflăcărarea pătimașă a femeii pe care o cucerise, dacă ar fi știut să se bucure de toate acestea.

Plecarea lui Julien nu-i topi de loc teama ce o tulbura fără voia ei, și nu curmă lupta cu remușcările ce-o sfâșiau.

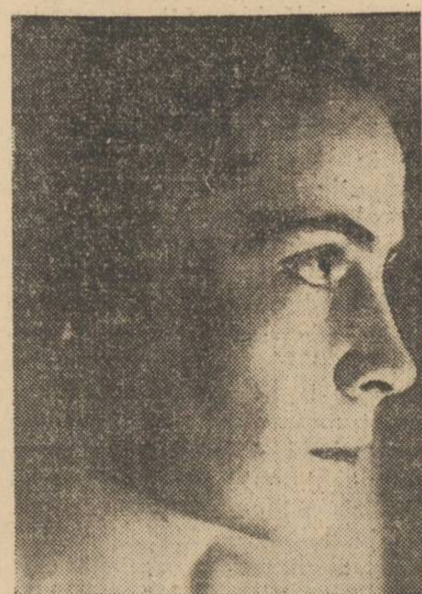
Doamne! Asta însemnează a fi fericit, a fi iubit?

Acesta fu cel dintâi gând al lui Julien când se întoarse în camera sa. Se afla în starea aceia de uimire și de amețeală în care e zvârlit sufletul care a dobândit ceiace a visat multă vreme. E obișnuit să dorească; acuma nu mai are ce dori și totuși, încă n'are amintiri. Ca și soldatul care se întoarce dela paradă, Julien începu să-și treacă iar prin fața ochilor amănuntele purtării sale:

N'am uitat oare nimic din ceiace-mi datoram mie însu-mi?

Mi-am jucat rolul bine?

Și încă ce rol! acela al bărbatului care știe să subjuge inima femeilor...

Pictorița Ioana Bassarab

Jubileul lui Stanislavski

In calitate de corespondent al marelui cotidian democrat din Moscova „Russkia Wiedomosti", am fost rugat de directorii Burgteatrului din Viena, Stanislavski și Nemirovici-Dancenko, să dau explicațiuni ilustrului oaspete Kainz, care anunțase că va asista la reprezentația „Unchiului Wania" de Cehov, jucată de trupa Teatrului Artistic din Moscova.

Inainte de începerea spectacolului i-am redat pe scurt lui Kainz conținutul piesei, rămânând ca în cursul jocului să-i dau lămuririle necesare.

Dar, după prima scenă, Kainz era atât de emoționat încât îmi făcea semne că nu mai are nevoie de nici o explicație:

„Inteleg fiecare cuvânt! Crezi că-i nevoe să știi rusește pentru a pricepe un joc de scenă atât de elocvent? Asta nu mai e teatru! Asta-i transmisiune sufletească, sugestie, hipnotism..."

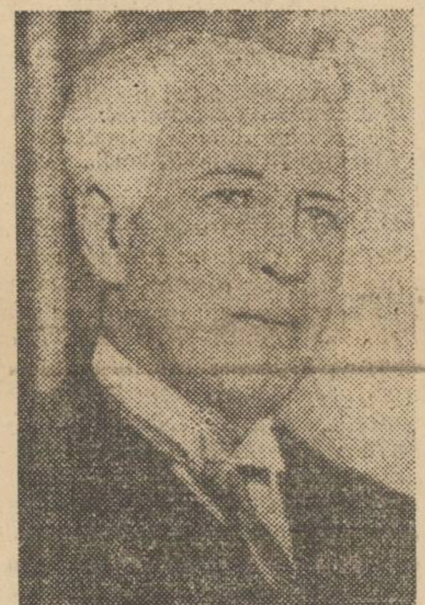
In pauză, Kainz mă rugă să-l prezint lui Stanislavski. Dar fără să mai aștepte, îi apucă mâinile: „Extraordinar! Minunat! Spune-mi, explică-mi ca să pricep și eu: cum reușești să întrerupi acțiunea un minut și jumătate, să lași un minut și jumătate scena pustie, mută, și totul să trăiască, să vibreze de ecoul stâns al ultimelor cuvinte, ținând sala într'o încordare ce-i răpește răsuflarea? D-ta ești un vrăjitor! Dacă mi-aș permite eu o întrerupere de 40 secunde într'o scenă dramatică, mi s'ar părea că publicul începe să părăsească sala".

Entuziasmul lui Kainz nu mai cunoștea nici o limită:

„Ceiace am văzut este o revelație. N'am altă dorință decât să las totul și să fac vreo doi ani ucenicie în școala d-tale"...

***

Acelaș entuziasm s'a oglindit în coloanele presei vieneze, după prima reprezentație a teatrului din Moscova. Toată lumea a înțeles că nu e vorba aici de un joc nou, ci de o nouă convingere artistică. De aceia, interesul general nu s'a oprit la arta acestui teatru nou, ci a cuprins și ansamblul artistic, însuși materialul omenesc din care era compus acest ansamblu.

Stanislavski

Colegii și amicii mei din presa vieneză — Hugo Ganz, Ludwig Bauer, Arthur Schnitzler ș. a., vroiau numai decât să petreacă câteva ore în intimitatea acestor minunați artiști. La un ceai, în modesta mea locuință din Währingerstrasse, a luat contact Moscova cu Viena. Verva spirituală a lui Stanislavski ne-a ținut ceasuri întregi fermecați sub vraja ei.

***

Un succes analog l-a avut și la Berlin. „Cucerirea Berlinului", despre care Stanislavski vorbește în amintirile lui, a fost în momentul acela o chestiune foarte importantă pentru Teatrul Artistic din Moscova. Guvernul țarist nu se uita cu ochi buni la acest teatru care n'a deslănțuit numai o mare revoluție în arta dramatică, ci a contribuit în bună măsură, prin genul reprezentațiilor sale, și la deslănțuirea revoluției politice din 1905.

Romanul și teatrul erau în Rusia singurele domenii în care ideile adversare sistemului social în vigoare puteau să îmbrace forme precise și palpabile. Piesele unor Ibsen, Hauptmann sau Gorki, care s'au înfipt în repertoriul acestui teatru, erau evenimente ce ofereau pentru săptămâni și luni întregi materialul inflamant din discuțiile societății rusești.

Un succes în străinătate putea să înlăture multe dificultăți din calea acestui teatru...

„Am început turneul nostru cu „Țarul Fedor". In seara aceia am dus renumele nostru și în străinătate. O prăbușire nu ni s'ar fi ertat niciodată. Afară de asta banii mi-au ajuns tocmai până la ridicarea cortinei... povestește Stanislavski în cartea sa de amintiri. După primul act, am obținut o furtună de aplauze, după al doilea — un uragan de ovațiuni, și a doua zi am constatat cu plăcere că ziarele ne laudă unanim. Berlinul l-am luat cu asalt! In deosebi ne-a bucurat neașteptata cunoaștere și adânca pricepere a drumului pe care a pornit teatrul nostru. Acest lucru s'a resfrânt în toata recenziile presei berlineze. Un specialist, la care am căutat să mă informez, mi-a dat un răspuns foarte instructiv: „Din când în când îi însărcinăm pe începătorii noștri în domeniul criticei să ne facă câte-un articol plin de laude: să înjure știe oricine, însă a motiva o laudă se pricepe numai un cunoscător"...

***

Teatrul lui Stanislavski a fost aruncat de revoluția bolșevică în camera de vechituri a unui muzeu. Tolstoi, Pușkin, Turgheniev au fost taxați ca apologeți ai burgheziei putrede; ca fier vechiu fără nicio valoare pentru clasa proletară. Teatrul artistic din Moscova, această floare splendidă a unei epoci artistice „uzate", a fost considerat ca o citadelă primejdioasă a artei burgheze în agonie, în stare să corupă spiritul viguros al proletariatului.

Arta a fost înhămată la carul revoluției bolșeviste; ea nu trebue să urmărească altceva decât glorificarea spiritului bolșevist și a cuceririlor sale. Adevărate triumfuri pe scenă au serbat trucurile de circ ale lui Meyerhold și Tairov, care și-au propus să facă din actor executorul unei voințe străine.

Teatrul „adevărului veșnic" și al „frumuseței nespoite" a rămas, în orgia salturilor mortale ale teatrului sovietic atât de izolat și atât de străin, încât, după panica provocată în legătură cu atentatul contra lui Lenin, a fost arestat și Stanislavski, între alți reprezentanți de vază ai burgheziei.

Se părea că atât Teatrul Artistic cât și nobila artă pe care o înfățișa au fost pentru totdeauna înmormântate.

Și acum, ce satisfacție pentru bătrânul Stanislavski! In ajunul jubileului său, Moscova a serbat cu mare pompă, la 18 Ianuarie, ziua nașterii lui Stanislavski, care a împlinit 70 de ani, precum și jubileul de 50 de ani a activității sale teatrale. Ziarele din Moscova scriau:

„A trecut vremea experimentelor pe scenă, a încercării de a transforma arta într'un manifest politic, a umili templul artei cu fel de fel de panglicării ieftine și trucuri nepermise... Arta nu s'a lăsat să fie nici surprinsă, nici înșelată, nici învinsă de iluzia unor succese eftine. Ne întoarcem iar la adevărata artă!..."

Firește, aceste cuvinte pot fi puse sub semn de întrebare, având în vedere că Uniunea Sovietelor continuă să rămână un laborator de experimente. Deocamdată, însă, ele resfrâng un adevăr.

Experimentele cooperativei poetice „Paza" — care a ținut ani dearândul sub tutela ei arta rusească, literatura, poezia și teatrul, denunțând pe oricine se depărta în domeniul artei dela „linia generală" ca pe un dușman primejdios, — s'au dovedit dăunătoare pentru desvoltarea artei în Rusia.

Insuși Stalin a întâmpinat cu reproșurile cele mai brutale o delegație a acestor prea zeloși, arătându-le că experiențele lor au fost dezastruoase. Și tot Stalin a dat dovadă că este un mare admirator și un protector puternic al teatrului lui Stanislavski, ceiace i-a determinat și pe alți reprezentanți ai artei ruse să se pronunțe că Teatrul Artistic este sediul cel mai înalt al artei dramatice, care nu trebue să fie falsificată, nici aclimatizată după împrejurări.

***

Teatrul este un templu al artei, a spus Stanislavski. Artistul trebue să se simtă ca un preot oare oficiază în fața altarului. In fiecare seară trebue să-și creeze din nou rolul. Că nu se poate acomoda fiziceşte, cine nu știe? Dar cu spiritul rolului trebue totuși să se identifice. Pe scenă trebue să trăiască. Actorul trebue să iscodească sensul verbului, altminteri, publicul nu prinde nuanțele și nu simte starea de spirit care trece aproape imperceptibilă. In această ambianță sufletească se animă până și decorul mort, iar fiecare pauză devine elocventă. Principalul e: eliberarea de orice convențiune, de orice ordin din afară. Numai pe această cale se obține o armonie perfectă între interpret și rol...

Stanislavski a știut să-și salveze comoara în tot cursul turburărilor și prefacerilor sociale. El n'a părăsit și nu și-a lăsat templul în voia întâmplării. Când a fost, acum câțiva ani, în America, i s'au făcut propuneri excelente pentru el și teatrul lui.

Nici Stanislavski, nici colegul lui, Nemirovici Dancenko, nu s'au putut hotărî să trateze cu croitorii teatrului și filmului american. Stanislavski nu s'a lăsat remorcat de piloții ocârmuirii bolșeviste. Și-a păstrat integritatea și a învins!

P. SWESDITSCH

IN CURAND

VA APAREA IN LIMBILE ENGLEZA, FRANCEZA, GERMANA și ROMANA ROMANUL

AL DOILEA AMANT AL DOAMNEI CHATTERLEY

datorit scriitorului CLIFORD MOORE

Acest roman duce problema pusă de Lawrence până la ultimele ei consecințe pe care autorul englez răpit de moarte prematură desigur le-ar fi tras el însuși într'o nouă lucrare.

Ediția românească va apare în editura ALCALAY

A APĂRUT:

FLOAREA DIN POVESTE

POVESTIRI PENTRU COPII ȘI TINERET

de N. PORA

UN VOLUM DE 210 PAGINI CU NUMEROASE DESENE, LEI 50

Editura „Adeverul". — De vânzare la toate librăriile din țară

Inventatorii

— Bonjur, căpitane, bonjur; bine-ai venit. Ce-ţi mai face invenţia? Ce mai nou cu afacerea, cu fabrica noastră?

— Am onoare să vă salut, dom'le general; totul merge bine. Am vorbit cu Englejii mei. A fost şi dom'ministru de războiu, domnul Josinescu şi Ţopa... şi Mihail, cu comisia.

Toţi au spus că e ne-mai-pomenit!

Dumneavoastră ştiţi, că dacă l-am bătut pe Kräger — nu mai îmi pasă... Nemţii...!

— Da, domnule Protopopescu, aşa e: băiatul are dreptate, dacă l-a bătut pe Kräger...

Dar, mi se pare că... nu vă cunoaşteţi.

Domnul Protopopescu, mare... fabricant, industriaş din Severin şi domnul căpitan Bădulescu, speranţa naţiei noastre.

Dacă n'ar fi un căpitan Bădulescu în armata română, în arma geniului, ne-ar cutropi Ruşii şi am muri cu toţii, ca furnicile... Pilaf ne-ar face, domnule, colosul dela răsărit!

— Dumneata eşti căpitanul Bădulescu, din geniu? Incântat de cunoştinţă, domnule căpitan!

Am auzit vorbindu-se mult bine, despre dumneata. Şi gazetele... Prietenii dumitale, se vede, gazetarii au grijă să-ţi facă atmosferă, să-ţi ridice acţiunile.

Nu protesta, ştim noi cum merge...

— Vă rog, vă rog...

— Lasă, ştiu eu că eşti modest şi nu vrei să mai vorbim de dumneata.

Dom'le căpitan, dă-mi voe, aşa cum mă vezi, îţi spuse gheneralul, eu sunt industriaş în Severin; am fost mare fabricant.

Pe vremuri, mergeau trebu-rile de minune.

Dar, în afară de asta, sunt inventator, am şi brevete. Am făcut dom'le eu — că am la bază o şcoală de meserii, şcoala superioară — chiar tânăr fiind, am făcut o invenţie pe care au brevetat-o alţii. Căci pe vremea ceea, ce ştiam eu?

— ?...

— Am făcut invenţia... unui... teu de haşurat. Ce important, nu? Câtă uşurare în biurourile de desen — ah, doamne, doamne! — câtă economie de timp, câtă simplificare asupra metodelor învechite şi ce acurateţă... Şi alţii au făcut avere pe această chestie, cu invenţia mea.

Da, susţin, e invenţia mea! Care a fost furată şi brevetată de oameni fără moralitate...

Aşa se întâmplă în viaţă: unii îşi muncesc creerul şi, dacă au scânteia divină, inventează lucruri mari pentru omenire; şi profită şarlatanii...

Inventatorii mor săraci şi uitaţi... Să nu te-aştepţi la altceva nici dumneata!...

Dar par'că numai această invenţie am făcut eu? Domnule căpitan, te rog să mă crezi, că din acest cap—gheneralul ştie—au eşit idei mai mari, gigantice pot spune, pe cari se bazează tehnica actuală şi progresul omenirii...

Nici de acestea n'am avut parte.

Mi le-au furat şi brevetat alţii!

Să-ţi dau una, mică, de exemplu. Când am văzut primele elice la vapoare, am strigat sus şi tare, să mă audă toată lumea, „Evrica, viitorul este al aviaţiei!".

C. GR. GRIGORESCU

Femeia în U. S. A.

Dacă un don-juan o pofteşte să ia masa cu el, americana trebue să fie cu ochii în patru. Nu de alta, dar pentru un dolar de persoană restaurantul îţi oferă şi dreptul la dans; şi dansul e mijlocul cel mai bun ca adoratorul să dispară.

Criza economică îl face pe bărbat să se preteze la tot felul de şarlatanii. Femeia trebue să fie deci mereu în gardă. Ea a ajuns un mijloc de speculă, pentrucă numai ea are bani puşi de-oparte; iar Romeo, în lipsă de altă ocupaţie, se îndeletniceşte cu şterpelirea portofelului. Experienţa a învăţat-o însă să fie cu băgare de seamă. Aşa se explică pentruce europeanul care vizitează America o vede calculată, rece şi lipsită de feminitate.

Spuneam mai sus că femeia trebue să fie cu ochii în patru. Imi sprijin această afirmaţie tocmai pe faptul că legea ocroteşte femeia; din care pricină lichelele recurg la cele mai rafinate curse. Europeanul nu-şi poate imagina cât de mare e corupţia în America. Afacerile de mare scandal sunt privite de către europeni cu surprindere şi scepticism; în America ele se petrec însă foarte natural, sunt la ordinea zilei şi nu turbură liniştea nimănui.

— Imi permiteţi, doamnă, să vă poftesc la o prăjitură???...

In Europa, da. La noi îţi poţi permite eventual o... obrăznicie. La urma urmei ce s'ar putea întâmpla? In America însă, se poate întâmpla ceva... Cine ştie, poate e o punere la încercare a poliţiei, poate chiar un şantaj. Primeşti invitaţia. Dar cavalerul îşi întoarce reverul hainei şi-ţi arată insigna de detectiv. Ai călcat legea moralităţii; acest fapt te costă o amendă de doi dolari, dacă-i plăteşti pe loc, fără recipisă, — sau te duci la comisariat şi plăteşti cinci dolari. Câte n'ar avea de povestit femeile americane, dacă ar vroi! Dar pe lângă pagubă nu vor să sufere şi batjocură. Din când în când ies totuşi la iveală tot felul de isprăvi.

Puntea răpirilor

In America există cele mai ciudate legi pentru apărarea femeii.

Spre exemplu, legea ademenirilor. Cine trece dintr'un stat într'altul, în tovărăşia unei femei cu care nu e căsătorit — chiar dacă trece cu consimţământul ei — acela se face vinovat de răpire. Dacă ai trecut în maşină puntea spre New-Jersey, în tovărăşia unei femei, eşti culpabil de ademenire. Şi într'adevăr, această lege a dat naştere la adevărate comedii americane, la şantaje producătoare de venituri tot în stil american. De altfel există pentru fiecare articol de lege şantajişti speciali... [illegible] din curiozităţile Americii.

Un alt exemplu. Se află că cineva are prea mulţi bani şi că nu i-ar strica să aibă mai puţini. Dacă individul în chestiune e căsătorit, acest fapt favorizează afacerea. El e pus în legătură cu o fată care face parte din bandă. La volan stă fata. Incotro? Peste pod, într'alt stat. Există martori! Şi nenorocitul e dat în judecată, şi condamnat fără drept de apel... Aşa că la strâmtoare, americanul ştie ce are de făcut: să desfacă băierile pungii şi s'o şteargă înapoi.

Scrisorile de dragoste

Cine mai scrie azi scrisori de dragoste în America? In tot cazul, oamenii cu avere, nu. Până şi proştii s'au învăţat minte.

O scrisoare de dragoste te obligă în America fie la căsătorie, fie la plata unei pensii alimentare. Sau poate doriţi ca iubita părăsită să renunţe la micile ei avantaje? Atât de naivă nu-i nici o americană. „A clever girl", straşnică fată, spun americanii în asemenea cazuri. La noi s'ar spune: ce neruşinată! Asta-i de fapt deosebirea dintre noi şi americani.

In America prostituţia e pedepsită de lege totuşi „amorul liber" e practicat pe o scară întinsă ,profitorii adevăraţi fiind în mare parte mijlocitorii.

Căsătoria pe baza de 50:50

Dar căsătoria? Factorul determinant al căsătoriei îl constitue şi în America aproape numai şi numai banul. Căsătoriile din dragoste se fac şi aci numai în cazul când amândoi n'au nimic. Atunci ele au loc pe baza de 50:50 — adică amândoi câştigă, amândoi plătesc şi-şi întreţin odaia mobilată. Progenitura e grija cea mai de pe urmă a căsătoriţilor. Căci, în definitiv, după căsătorie urmează divorţul! Farsa americană se manifestă în toate. Singurul lucru care joacă un rol e eticheta. Cei ce se dau drept Mr. şi Mrs. Brown, sunt consideraţi ca atare.

Cine spune că e tată, este crezut pe cuvânt; căci doar el e în măsură s'o ştie mai bine decât toţi ceilalţi.

In America te poţi căsători oricând cu o altă femee. Necerându-ţi nimeni nici un fel de act, şi neîntrebându-te dacă ai mai fost, sau dacă poate mai eşti căsătorit, bigamia e indirect pusă sub scutul legii. O statistică ne-ar putea oferi cifre fantastice. In aceste condiţiuni, iubirea şi căsătoria au ajuns în America o adevărată babilonie.

Şi sfârşitul poveştei? „Women [illegible] meia plăteşte ,ea trage foloasele...

COPILUL

Ocrotirea noilor născuţi în diverse ţări

In toate timpurile şi la toate popoarele femeile, în dragostea lor de mamă, se întrec între ele prin grija ce o poartă de micile vlăstare care cer atâta ocrotire, devotament şi abnegaţie, până ce sunt în stare să-şi călăuzească singure paşii.

Dragostea de mamă a ştiut să creeze sub toate climatele mijloacele de ocrotire practice şi în acelaş timp elegante, pentru noii născuţi.

Cât este de greu de purtat copilul în braţe la distanţe mari! Alături de strămoşii noştri care împachetau copiii aşa cum se vede în figura de mai sus, în Italia era cunoscut, până nu de mult, sistemul cu o scândură pe care era bine legat copilul şi

care se putea agăţa într'un cui din odaie sau într'un copac afară, unde îl distrau cântecele păsărelelor, în vreme ce mama lucra alături, în grădină sau la câmp.

In Roma antică, copiii erau purtaţi într'un coş pe cap, aşa

cum mai poartă şi astăzi româncа noastră poverile în unele regiuni.

Tot în coş purtau copiii şi vechile etiopience din Egipt, cu deosebirea că coşul era atârnat în spinare şi nu purtat pe cap.

Chipul de mai sus este scos după o veche sculptură nubică şi este interesant de constatat că desemnul pare făcut astăzi.

Pieile roşii au perfecţionat sistemul coşului, construind un fel de *port-bébé* elegant, luxos chiar. O scândură lungă şi dreaptă, terminată printr'o scoică rotundă, în care intră picioarele, şi o straşină care apără pe copil de ploaie şi de soare — este scheletul drăgălaşei locuinţe în care copilul piele roşie petrece şapte luni din viaţa sa, purtat în toate părţile de mamă.

Căsuţa aceasta originală este împodobită cu pene, dinţi de animal, scoici, chipuri de oameni şi animale pictate şi cu jucării agăţate de jur împrejur.

După şapte luni copilul este scos din porte-bébé şi de aici înainte purtat de maică-sa tot în spinare, dar legat numai cu o eşarfă.

Dacă copilul moare înainte de a fi împlinit şapte luni, corpul este înmormântat, iar coşul gol, umplut cu pene negre de către întristata mamă, este purtat cu grije încă un an de zile, ca şi cum copilul ar fi încă înăuntru.

Numai dacă un nou membru al familiei vine să ocupe coşul, mama scurtează timpul de doliu.

Copiii mai mărişori dau şi ei destul de lucru părinţilor.

Iată un clopot de sârmă sub care este culcat, la adăpost de

muşte şi ţânţari, un copil din India.

Primii paşi ai copilului trebuesc supraveghiaţi în deaproape. Cel mai simplu şi mai obişnuit sistem pentru a împiedica copilul să cadă, este eşarfa petrecută în jurul pieptului, ca să formeze o pereche de hăţuri.

In cădere, copilul se loveşte mai ales la cap. I se poate pune însă un cerc vătuit în jurul capului, pentru a-l feri de lovituri dureroase.

Cei doi de mai jos n'au nevoie de o asemenea precauţie. Butoiul şi scaunul răsturnat

sunt suficiente garanţii că nu li se va întâmpla nimic micuţilor, în lipsa mamei de acasă.

Nici copilul spălătoresei n'o duce prost.

Poate alerga cât vrea împrejurul maică-sii. Nici nu cade, nici nu se frige cu maşina de călcat. El nu-şi dă seama că se învârteşte în loc. Dar în definitiv, oare nu ne învârtim şi noi toată viaţa în loc?

Arta eschimosă

Studiul colecţiunilor groenlandeze dela Muzeul Naţional din Copenhaga a inspirat lui Kaj Birket-Smith (Tilskneren) câteva consideraţiuni asupra artei Eschimoşilor.

Eschimoşii s'ar fi lovit, oricum, de un zid în drumul spre artă — afară de poezie, care se adaptează mai uşor condiţiilor de viaţă exterioară şi care a produs chiar la Eschimoşi germeni de o rară frumuseţe.

In adevăr, Eschimoşii duc o viaţă de nomazi, o viaţă strâns legată de vânat sau pescuit.

Condiţiile acestea nu sunt deloc favorabile desvoltării unei picturi, sculpturi sau arhitecturi, — chiar dacă nu ţii seama de faptul că elemente principale, ca piatra şi lemnul, sunt inexistente.

Arta eschimosă s'a desvoltat cu mai multă vigoare în Alaska, unde indigenii au trăit în contact foarte strâns cu triburile de Piei-Roşii din Nord-West, care aparţin Indienilor — populaţie evoluată într'o oarecare măsură.

In Groenlanda, condiţiile de desvoltare sunt mai puţin favorabile. Pe litoralul de vest, Eschimoşii primesc de două sute de ani influenţa culturală daneză, şi contactul acesta a alterat caracterul original al insulei.

Redusă la manifestările cele mai elementare, arta eschimosă din Groenlanda, se supune înainte de toate cerinţelor de ordin utilitar.

Rudimentele sculpturii apar în agrafele de lemn, cărora artistul le dă în general forme de pasări de mare sau peşti cizelaţi cu fineţe.

Artistul prinde trăsătura caracteristică a modelului atât de exact, încât e uşor să distingi de pildă cele cinci sau şase specii de păstrăvi, care se găsesc în Islanda.

Cutare agrafă, care reprezintă un peşte sărind din apă, va servi şi ca amuletă — graţie căreia peştii vor veni în calea undiţei. Barcagiul poartă o agrafă în formă de pasăre marină pentru ca tot echipajul său să sboare cu aceiaşi uşurinţă pe suprafaţa mării.

Există un mare număr de statuete, care servesc şi de jucării. Ele reprezintă o varietate mai mare: animale polare şi chiar forme umane reproduse foarte primitiv. Braţele lipsesc complet, iar figura e reprezentată printr'o suprafaţă lucie, cu un coc la ceafă — când reprezintă o figură feminină.

Groenlanda orientală, a cărei colonizare datează de aproape o jumătate de secol, a păstrat o artă mai puţin expusă influenţei europene. Se găsesc acolo măşti de lemn foarte expresive, cu faţa străbătută de brazde adânci.

MASSIMO BONTEMPELLI

Două perechi de pantofi

Dădeam o lecţie de pian în strada Şerpilor No. x la catul al doilea. Poate că-i de folos să atrag luarea aminte asupra faptului că în timpul acela n'aveam alţi clienţi. De trei ori pe săptămână. Intram în salonaşul cu pianul şi aşteptam de obiceiu vreo trei sau patru minute până să intre şi elevul meu. Petreceam mai totdeauna acele trei sau patru minute la fereastră. Intr'o după amiază din primele zile ale lui Martie, alăturându-mă de fereastră şi privind în sus, întâlnii doi ochi albaştri şi nişte cosiţe aurii, alăturate şi ele de o fereastră dela catul al treilea. Această întâlnire a ochilor se repetă de vreo patru-cinci ori, în lecţiile următoare. Izbutii să aflu că la catul al treilea locuia o familie bogată. Diavolul din mine îmi dădu ideea unui roman trăit, prin care să rezolv toate problemele materiale ale existenţei mele: şi mă arătă mie însumi, în urma unei scurte şi romanţioase aventuri de dragoste, sub înfăţişarea burghezului şi fericitului soţ al acelui auriu şi-al acelui albastru, care trebue să fi fost fiii sau fraţii bogăţiilor grămădite în acel al treilea cat.

N'o mai văzusem în altă parte decât la fereastra aceia. Aşteptam şi invocam prilejul de a o întâlni, a o urmări, a o opri, a-i vorbi. Aşteptând aşa, Aprilie se scurse şi sosi Mai.

Intâlnirea avu loc într'una din primele zile ale drăgăstoasei luni.

Mergeam la clientul meu şi suisem abia prima parte a scării, când un fâşâit îndărătul meu, jos — sau un glas al inimii — mă făcu să mă întorc. Ea apăru. Incepu să sue. Eu rării pasul. Inima-mi bătea de zece ori pentru fiecare treaptă pe care-o suia piciorul meu. Nu mă întorceam, dar sufletul meu simţia micşorându-se distanţa dintre ea şi mine.

Deodată un trăznet mă lovi, mă străbătu şi mă sfâşie tot, din cap până 'n picioare; şi se opri la pantofi.

O pauză; nu ştiu dacă vre-unul din cetitorii mei e sortit să ajungă un multi-miliardar rege al cărbunelui, al periilor de frecat podelele, al cremei de ghete sau al altor lucruri. Lămuresc îndată rostul întrebării mele. In toate vieţile miliardarilor americani, regi ai unor lucruri asemănătoare, am cetit că la începutul carierii lor, adolescenţi încă, au sosit în cutare oraş „cu ghetele rupte". Acesta e un amănunt atât de nelipsit, încât mie mi-a intrat în cap că nu-i o particularitate întâmplătoare şi secundară, ci alcătueşte una din condiţiile fundamentale ale miliardarului predestinat. Ba chiar, după câte mă asigură experţii, dacă-ţi rupi ghetele înadins, asta nu slujeşte la nimic: n'ajungi miliardar. Intrebând deci dacă vreunul din cetitorii mei e sortit acestei profesiuni, vreau să aflu dacă vre-unul are, sau a avut vreodată, ghetele sau pantofii rupţi. Dacă nu i-a avut niciodată, nu poate şti câteva lucruri însemnate şi anume: că ghetele sau pantofii pot fi rupţi sau în faţă sau în spate; şi că ruptura din spate e cea mai rea, fiindcă: 1) e aceia care se drege mai greu şi care duce la o mai grabnică nimicire gheata toată; 2) e cea mai supărătoare la mers; 3) e cea care pricinueşte un simţământ de mai adâncă umilire şi stânjeneală, pentrucă se oferă privirii unor persoane pe care nu le vezi, a unor oameni pe care nu-i poţi nici înfrunta nici distra cu privirea ta, a unei lumi pe care ţi-o poţi închipui ca pe o mulţime nenumărată, care rânjeşte în spatele tău, pe câtă vreme pe cea din faţă o vezi în fatala ei limitare numerică, iar vederea ei înfrânează glumele răutăcioase ale fanteziei tale. Incă un amănunt foarte însemnat: ghetele sau pantofii rupţi la spate se văd şi se cercetează mai amănunţit de către cel ce se află îndărătul tău când sui o scară.

Eu habar n'am dacă mi-e dat să ajung sau sunt, sau am fost dacă nu miliardar în înţelesul material al cuvântului, cel puţin rege al unui lucru oarecare; fiindcă poţi să fii rege fără să ştii, cum i s'a întâmplat bunului rege Risnymaghi în legenda lui Monomotapa. Ceeace e sigur — şi cetitorul meu atât de inteligent trebue să fi şi ghicit — e că aveam pantofii rupţi, că erau rupţi la spate şi că-mi amintii de aceasta pe neaşteptate, în timp ce inima îşi înşutea bătăile la apropierea clipei divine în care aveam să-I vorbesc pentru prima oară.

Asemenea amintire fulgerătoare mă pironi o clipă pe treaptă. Apoi alt fulger mă ilumină asupra nevoii de-a fugi de o situaţie care ar fi ruinat dintr'o lovitură prezentul şi viitorul meu, norocul şi dragostea. Dar nu puteam grăbi aşa deodată pasul, pe care abia-l mişcasem până atunci; cum ar fi tălmăcit Ea fuga mea neaşteptată? Scosei o ţigare, mă oprii şi mă lipii de zid începând să-mi scotocesc prin buzunare ca şi când aş fi căutat chibrituri. Socoteam că operaţia aceasta i-ar fi dat ei timp să-mi treacă pe dinainte, iar mie prilej s'o învăluesc într'o largă privire hotărâtoare: şi toate acestea în timp ce călcâele mele ar fi rămas strâns lipite de perete şi scoase din calea privirilor ei cereşti.

Dar când văzu că mă opresc, ea păru că se sfieşte: desigur îi fu teamă de violenţa apropierii mele. Cum s'o fac să priceapă că n'aş fi fost aşa de nesocotit şi de brutal, că aş fi urmat-o sfios şi discret, până unde i-ar fi plăcut ei să-mi arate că puteam să-i vorbesc?

Nu, nu înţelegea. Eu, oprit lângă perete, scotoceam prin buzunare în căutarea chibriturilor. Ea, oprită cu zece trepte mai jos, scotocea în geantă în căutarea unei batiste. Dar un bărbat poate să aibă până la unsprezece buzunare, pe când o femee are o singură geantă: pricină pentru care ea sfârşise şi cu suflatul nasului, când eu, în cercetările mele ajunsesem abia la buzunărelul de jos, din stânga, al vestei (care înainte de Congresul dela Versailles se chema *gilet*).

Atunci fata îşi luă desigur inima 'n dinţi, înfruntă primejdia închipuită şi reîncepu să sue. Ţinea ochii 'n pământ şi pe măsură ce se apropia de mine, care, tremurând, o priviam cu coada ochiului, o roşeaţă tot mai adâncă îi năpădea obrazul, ajuns până la urmă un trandafir purpuriu sub razele cosiţelor. Când fu pe treapta mea, şovăi o clipă, de par'că ar fi fost gata să se oprească din nou, sau să cadă jos, moartă. Chiar moartă, aşa, de dragoste pe trepte, pentru mine? Dar se stăpâni şi ca printr'o sforţare a voinţii se repezi în sus, grăbi simţitor pasul: şi eu, aproape îndată, cu ţigara stinsă în mână, reîncepui îndărătul ei suişul. Se liniştise în privinţa intenţiilor mele. Mângâiam cu privirea trupul acela mlădios, dela pletele de aur în jos, de-alungul gâtului de crin, al umerilor gingaşi; privirea mea se roti, pudică, pe deasupra taliei sale, lunecă peste rochiţa uşoară, tremură puţin pe fluere şi coborî umilită la picioruşe... Zei din cer şi stele ale bolţii! Picioruşele acelea aveau pantofii rupţi, pantofii rupţi la spate.

Ea ştia. Ştia şi fugea. Fugiră, pieriră şi nu-i mai ajunsei nici atunci nici altădată părul acela bălai şi ochii aceia albaştri cu pantofii rupţi la spate, care, nici vorbă, nu erau nici fiii nici fraţii aurului grămădit de către diavol la catul al treilea ca să-mi ispitească, într'un episod grotesc, virtutea şi să-mi arate, pentru o singură clipă, o singură dată în viaţa mea, putinţa de a-mi clădi edificiul belşugului meu pe averea unei femei. Desgustat de mine însumi şi de lume, făcui stânga împrejur, coborii, eşii în stradă, fugii şi nu mă mai arătai niciodată în casa ultimului meu client, unde închisesem pentru totdeauna ciclul carierei mele de profesor de pian şi de vânător de zestre.

(Din vol. „La vita intensa")

Din italieneşte de NELA D.

A APĂRUT
EDIŢIA III-a
IN PREAJMA REVOLUŢIEI
Vol. I Smaragda Theodorovna
„ II Vania Răutu
Editura „ADEVERUL"

Citiţi „REALITATEA ILUSTRATA"

DE PAŞTI

veţi pleca cu „DIMINEAŢA" în cele 5 călătorii de studiu şi agrement, organizate în ţară şi în străinătate:

1) Bucureşti — Budapesta — Viena — Bucureşti, durata 8 zile. LEI 4600

2) Bucureşti — Budapesta — Viena — Munchen — Paris — Bucureşti, durata 16 zile. LEI 10.950

3) Bucureşti — Budapesta — Viena — Munchen — Paris — Marsilia — Nisa — Monte-Carlo Milano — Venezia — Bucureşti, durata 20 zile. LEI 12.450

4) Bucureşti — T.-Severin — Cazane — Porţile de fier — Ada-Kaleh — Bucureşti.

5) Bucureşti — Timişoara — Arad — Oradea-Mare — Bucureşti.

Vizitarea pe îndelete a tuturor oraşelor anunţate, călătorie confortabilă dus şi întors, întreţinere completă în timpul şederei în oraşe, toate vizele consulare, vizitarea muzeelor şi instituţiilor importante, taxe, bacşişuri, etc.

Informaţiunile la „Dimineaţa" biroul de turism str. C. Mille 7—11 Tel. 324/70.

CRONICA SPORTIVA

Calul Căpitanului Chirculescu

In tremurul de gene, al amintirii, calul e alb ca o lumină de lună a unei insomnii de altădată.

L-am văzut, şi încă nu tare demult printre oameni şi călăreţi fără mister, la ceas de asfinţit, pe un platou ieşan, în ziua unui concurs hipic. Şi totuşi, amintirea îl cheamă şi-l aduce parcă dintr'o veche poveste, începută şi sfârşită c'un „a fost odată" în care se închid pleoapele de taină ale copilăriei.

E drept: calul a murit în plină vigoare. Nici nu se putea altfel.

Acolo unde-i calul lui Siegfried, tot alb; lebăda lui Lohengrin, şi ea din Rhin şi spume; şi lancea, de argint şi ea, a Sfântului Gheorghe, — s'a dus şi puritatea boreală a acestuia: dincolo de viaţă, în muzică, legendă şi icoană.

L-am văzut, spuneam, la ceas de asfinţit, pe un platou ieşan. Sfârşit de vară, pe hotarul de metal ornamental al toamnei.

Concursul adunase lume multă de aiurea şi din Iaşi: trena obişnuită a concursurilor hipice. Totul era ca îndeobşte: şi călăreţi, şi cai, şi curse, şi obstacole.

Dar ceasul asfinţitului venise c'o splendoare sultanină, făcând din preajma înoptării un Bosfor pur, aerian, care chema şi ochii înspre el, luând şi pasul dintre oameni, mânându-l spre singurătăţi de barcă dusă'n larg.

Am pornit, lăsând în urmă lumea, sforăitul cailor întinşi în galop, şi goarna cu clamorile semnalelor.

Cerul era în clipa aştrilor. Vroiau s'apară. Tremura zâmbirea morţii lor, dintre milenii, într'un fum albastru.

Aşa mi-a apărut şi calul. Alb, tremura în vioriul umbrelor, — alb cum numai tufele de liliac pot fi la optsprezece ani, subt fereastra celei dintâi iubiri, în paloarea celor dintâi zori de veghe.

Ivit în noapte ca în amintire: atât de luminos era subt stele presimţite.

Călăreţul lângă el, descălecat, sculptor alături de marmura statuii. Stăteau singuri, laoparte de lume. Işi aşteptau goarna. Intârzia. Febra calului era şi în călăreţ. Stelele lor vroiau să apară. Venea seara.

Chemarea goarnei răsună ca din Homer şi Dante.

Calul se întregi, centauresc.

Porni c'un trap atât de alb din coamă până'n coada lungă, că parcă apăruse pe câmpia înserării ca pe-o clipă Adriatică, un val în spume, aducând zorii cu el.

„Piaffer"; „piaffer balloté"; „pas espagnol"; „trot nageur: „ballotade"; „Cabriole"; „croupade", — iată acordul plenar al înaltei şcoale de călărie, expresia coreografică a dresajului perfect.

Rari sunt călăreţii care au realizat acest acord, cuprinzându-i fără greş, toate notele; dar sunt destui totuşi, alcătuind restrânsul grup al virtuoşilor echitaţiei.

Insă deasupra lor, solitari în desăvârşirea lor epocală, apar în trecut, Laguerinière, Baucher, şi mai de curând, James Fillis; iar în prezent răsare unul singur: căpitanul Chirculescu.

Acest călăreţ e mai presus de orişice concurs european. O comisie hipică, în faţa lui, nu poate decât să aplaude ca orişice spectator, — nu să noteze. Căci competenţa ei se declină dela sine alături de o perfecţiune care-i depăşeşte preţuirea calificativă, obligând-o numai la actul omagial al admiraţiei prin aplauze.

Prezenţa căpitanului Chirculescu la un concurs hipic nu are dar semnificaţia unui concurent, ci a unei graţii acordate.

Mâna căpitanului Chirculescu, pe dârlogii calului, este egală mânei lui Enescu, pe arcuşul vioarei; stau amândouă pe acelaşi hotar dela care gâtul comat al calului e frate cu gâtul muzical al violinei.

Am spus acestea numai pentru cei care, străini cu totul de letopiseţul călăriei, nu cunosc nici numele căpitanului Chirculescu.

Căci trebue să afle şi aceştia cine era în acea zi călăreţul acelui cal.

Caii de până atunci, şi 'n curse şi 'n dresaj, se mişcaseră în lumina evidentă a zilei, lăsând celui din urmă, stingerea ei albastră. Nimic mai mult decât o întâmplare.

Şi totuşi numai noaptea poate începe timpul de mărgăritar al lunii, în valvele misterului deschis.

Ceasul acela deci, cu umbre şi cu răsărit de lună, nu-i era străin; era al lui. Din el venea, ca de pe-o zare, ca dintr'un medieval vitraliu.

Lumea făcuse cerc închis şi des în jurul lui, lăsându-i loc puţin. In preajma oamenilor, nu era totuşi nici al lor, nici printre ei. El singur îşi aparţinea înalt în noaptea lui, ca oglindirea lunii în fântâna strâmtă.

Parcă 'ncepea un ceas de primăvară.

Calul era alb — şi dansa nu cu copite pe pământ, ci desculţ pe un covor ca o fată goală în faţa oglinzii. Dansul unei nudităţi fecioare, fragil ca o înflorire de primăvară pe frăgezimi de crengi legănate.

Capul calului avea mişcări de fată care cheamă şi alungă sărutări. Picioarele din faţă loveau uşor pământul, se 'nălţau şi fluturau parcă de borangic pe-un mal de mare, în vânt lin.

Copitele se legănau ca două vechi cădelniţi de argint, sporind c'o fumegare de tămâe parcă, umbrele din jurul lor.

Nu se întâmpla nimic voit în dansul calului; totul era atunci născut, spontan, din vânt şi val, din umbră şi lumină.

Penelul lui Watteau şi acordul lui Lully erau pe-aproape. Acesta era ritmul, şi aceasta, muzica acelor clipe, — şi zâmbetul din jurul lor astfel era.

Nici-un efort.

Nici-o comandă.

Neclintit în şea, călăreţul avea masca unei meditaţii concentrate.

Mişcările calului nu se năşteau din pinten şi dârlog, din degete şi pulpă, — ci deadreptul din inima călăreţului, devenită ritmul dansului argintiu, forma necontenit alta, a acestui voal în vânturi sculpturale.

Despletită şi feminin suplă, coada avea fluturări de şal veneţian cu franjuri lungi, la fiecare salt înlături, prelungind aerian graţia mişcării.

Uşoară, de fulgi abea ninşi, de caşmiruri abea toarse, coama se răsturna când pe-o parte, când pe alta, ca un braţ de ghiocei înfloriţi în văzduh.

Toate curbele adolescente ale marmurei greceşti — din pulpa, umărul şi şoldul ei — reapăreau în fulgerul mişcărilor acestui cal, dând mânilor bărbaţilor involuntare nostalgii de desmierdare, şi dând obrajilor femeilor porniri de alintare pe un umăr gol.

Dar cea din urmă minune, încă nu v'am spus-o.

Calul venise alb, din înserare, şi odată cu ea, vestind parcă zorii.

Luna era pe coasta cerului când calul porni din nou, şi zorii erau în el, căci trupul lui alb devenise roz ca un piersic înflorit peste noapte.

Când m'am înapoiat spre casă, pe drumul dintre tei, al Copoului, Calea Laptelui era pe cer, şi amintirea calului în mine.

Şi tresărind, am ridicat deodată ochii în sus, căutând, caşi cum m'aşi fi aşteptat să văd pe covorul astral al nopţii, trapul alb al calului arab, redat stelelor care-l aduseseră.

IONEL TEODOREANU

Cinematograful

Filme cu subiect fantastic

Genul fantastic — atât în literatură cât şi pe ecran — este un gen primejdios. Nu suportă mediocritatea. In filmele cu subiect din viaţa cotidiană trecem uşor peste greşeli de artă, sprijiniţi fiind neîncetat pe soliditatea robustă a unor imagini realiste şi familiare. In filmele însă unde decorul e ireal, împrumutat unei vieţi de vis, unde obiectele sunt însufleţite graţie unui efort neîntrerupt de imaginaţie din partea spectatorului, — acolo la cel mai mic amănunt falş vraja se rupe. O eroare de artă aci nu reprezintă o scădere, ci o prăbuşire a operei întregi. Se întâmplă exact ce se întâmplă dansatorului pe funie. Un pas alături nu-i un simplu pas alături, ci căderea totală la pământ. Filmul, nuvela, romanul, drama cu temă fantastică reprezintă tocmai un asemenea echilibru instabil, o prestidigitaţie măiastră care nu suportă împedecări sau mişcări falşe; din două una: ori alunecare perfectă, ori atunci prăbuşire lamentabilă în grotesc şi bufonerie.

Un film extrem de reuşit în această privinţă a fost „Nopţi de groază", unde atmosfera de straniu şi de nebunie era redată cu un tact desăvârşit. Nici un moment nu am putut fi treziţi din acel farmec, adevărată hipnoză artistică, graţie căruia intrasem fără rezistenţă în lumea bizară voită de autor.

(„The island of the lost souls", adică „Insula sufletelor pierdute") este un film Paramount scos din celebra nuvelă a lui Wells: „The island of the Doctor Moreau". O insulă aşa de minusculă încât nici nu figurează pe hartă, insulă care, ca tot ce este pământ în Oceanul Pacific, e de natură vulcanică— slujeşte, de douăzeci de ani, ca laborator unui doctor maniac şi talentat, care se dedă, cu un entuziasm ştiinţific şi o nebunie egale, la următoarea experienţă: pleacă dela ideea fundamentală că viaţa, dealungul variilor ei întruchipări, evoluează în mod necesar către forma umană. Teorie nu tocmai absurdă, pe care mulţi biologişti şi filozofi ai vieţii (cum e bunioară Bergson) o socot deplin fundată în fapte.

Bazat pe acest principiu, doctorul Moreau se gândeşte să grăbească el, pe cale artificială, durata plurimilenară a transformismului acestuia natural tinzând din toate părţile spre forma om. Mijlocul e simplu de imaginat: accelerează activitatea germinativă a tuturor celulelor prin operaţiuni subtile, desigur foarte primejdioase şi foarte grele de făcut. Asemenea modificări chirurgicale Doctorul Moreau le practică asupra a tot soiul de dobitoace. Sunt vivisecţiuni extrem de dificile şi dureroase, cu reveniri frequente la masa de operaţii din „Casa supliciilor". Şi după o muncă de zeci de ani, doctorul reuşeşte să populeze jungla cu nişte fiinţe de formă net umană dar amintind fiecare animalul din care provenise: câne, panteră, urangutan, şacal, tapir, veveriţă, etc. etc. Şi doctorul, cu tot vântul de nebunie care suflă în jurul faptelor şi vorbelor sale, are ceva de Dumnezeu, o putere stranie care contrastează cu micile caraghioslâcuri ale persoanei sale, precum şi cu mentalitatea normală şi banală a celorlalte personagii. Şi, invers, puterea prestigioasă a acestui omuleţ se sprijină solid pe atmosfera fantastică a unui întreg popor de quasi-oameni curioşi, al căror spectacol ne lasă pe gânduri.

Işi poate oricine închipui cât este de greu să se redea, fără a sombra în ridicol, o asemenea subtilă bazaconie. E drept că nu-i aci o simplă născocire naivă de romancier foiletonist, ci o fantezie de excelentă calitate, cu farmec logic şi coherenţă internă, ieşită din mintea lui Wells, adică a celui mai mare maestru al genului. Dar transpunerea tuturor acestor lucruri, în imagini de cinematograf, unde evidenţa inerentă prezentării vizuale nu iartă nici o prostie şi nici o greşală, — redarea pe ecran a acestui amestec delicat de nebunie, comic, frică, grandios, a acestei combinaţii de ştiinţă şi vis, turnarea tuturor acestor sentimente în imagini şi în mişcări de joc actoricesc — era o sarcină artistică neobicinuit de grea. Iată de ce am fost adânc impresionat de reuşita obţinută.

Un scenariu de Don

Din gazetele franţuzeşti ne vine ştirea că un român a obţinut premiul instituit de Comitetul internaţional de difuziune artistică şi literară prin cinematograf (C. I. D. A. L. C.) pentru cel mai bun scenariu al unui film cu atmosferă internaţională. Câştigătorul se numeşte Ion Don, vechiul meu amic de şcoală. N'aş fi crezut să am vreodată ocazie să vorbesc de el. Este pictor, desinator, sculptor, caricaturist, specialist în afişe şi în albumuri de parizieni „şic" (îndeosebi din lumea turfului) — tot îndeletniciri care nu intră în sfera modestei mele activităţi.

Iată însă că Don se apucă de cinematograf. Faptul că scenariul lui a fost premiat de Franţuzi nu-i tocmai un semn bun: în schimb faptul că Don nu e francez e din contra un semn net favorabil. Iar ideea filmului este daesemeni ispititoare.

Scenariul poartă ca titlu: „Pelerinii Artelor Frumoase". Acţiunea se petrece într'o vastă academie de pictură din Montparnasse. Pentru fiecare naţiune câte un tip — mascul sau femelă. O mică intrigă: o fată care la început trece neobservată de nimeni devine obiectul competiţiei tuturor — este o idee nostimă şi delicată. Dar centrul de gravitate al filmului trebue căutat în diversitatea unui ansamblu de artişti cosmopoliţi, reacţionând fiecare altfel înlăuntrul unui cadru comun. S'ar putea să se obţie, cu asta, un film bun. Totul depinde de regisori, actori, şi cred eu, mai ales de o condiţie: realizatorul filmului să facă cât mai des apel la autorul scenariului.....

D. I. SUCHIANU

Bibliografie

Dr. AUREL COSMA junior: *Bănăţeni de altădată* (42 de figuri bănăţene), vol. I, tip. „Unirea Română", Timişoara, 1933.

GR. POPIŢI: *Glasul sufletului şi al trupului*, edit. „Unirea română", Timişoara, 1932.

GR. L. TRANCU-IAŞI: *Animatori* (Creatori-Infăptuitori-Spre alte zări-Credinţa), tip. „Astoria", 1933, preţul 40 lei.

ARON COTRUŞ: *Printre oameni în mers*, Sosnoviec (Polonia), 1933.

Vicki Baum: „Grand-Hôtel", roman modern, în româneşte de F. Aderca, editura „Socec", Bucureşti, 60 lei.

CONSTANTIN MEISSNER: *Pe marginea codului penal în legătură cu problema minorilor culpabili*, At. „Socec" & comp., Bucureşti, 1933,

*

Ion Maiorescu revista elevilor liceului „Carol I" din Craiova, Anul II, No. 9—10.

Astralis, raze din lumea invizibilului; Anul II, No. 1.

Tinerimea creştină No. 1—2; Raze de lumină (Revista studenţilor în teologie), No. 3-4; Ţărănismul No. 7.

CEREŢI LA TOATE LIBRARIILE LA 5 MARTIE

ARMASARUL D-NEI LOU

al doilea roman în traducere românească al lui D. H. Lawrence, autorul romanului

AMANTUL D-nei CHATTERLEY

EDITURA LIBRĂRIEI ALCALAY

Cartea Nunţii

Zilele acestea va fi în vitrina librăriei mult aşteptatul roman al d. G. Călinescu, *Cartea Nunţii*, care a stârnit discuţiuni încă înainte de a apărea. Sunt unii care, pornind dela un anume capitol publicat prin reviste, au susţinut că romanul în chestiune este o imitaţie după *Amantul Doamnei Chatterley* al lui Lawrence. Sunt opinii pornite din simplitate, după care orice biografie trebue să fie romanţată, pentrucă în Occident se scriu vieţi romanţate şi orice carte cu vreo atingere de sexualitate o imitaţie după Lawrence, fiindcă acesta a fost tradus de curând în româneşte.

Romanul d-lui G. Călinescu nu e de sexualitate fiziologică. Descripţiile sexuale lipsesc. El este o analiză a sentimentului nupţial, cu desprinderea elementului poetic din el. Turburările primei dragoste, neliniştea bărbatului care caută un sânge svâcnind în acelaş ritm cu al său, solemnitatea nunţei, bucuria procreaţiei, toate acestea sunt analizate cu mare curaj şi fără prejudecăţi dar cu evitarea oricărei trivialităţi sau descripţii fiziologice.

Ca şi „Daphnis şi Chloe", *Cartea Nunţii* este un imn al tinereţii şi al procreaţiei. Totul în această carte se explică prin iubire. Opt celibatare care formează fondul de proecţie al acţiunii sunt o expresie a sterilităţii. Un alt personagiu celibatar, este cuprins de teroarea neantului din cauza inaptitudinii sale procreatoare şi se sinucide. Cei doi eroi tineri însfârşit încep să aibă odată cu prima veste a concepţiunii, sentimentul adevăratului seus al lumii.

Romanul d-lui Călinescu, tratat cu mijloace strict epice capătă astfel accepţie de simbol şi punerea pe copertă a figurii Fecioarei Maria este caracteristică. El se sfârşeşte cu asocierea ideii de procreaţie de aceea de creaţiune universală şi se închee cu viziunea lumilor siderale pierdute în spaţiu.

De altfel, cum se va vedea, tot aşa de puternică este la d. Călinescu analiza oroarei de moarte.

Carte de „scandal" pentru cine nu va şti s'o citească, *Cartea Nunţii* va fi fără îndoială cea mai tânără, cea mai frenetică şi mai surprinzătoare expresie a dragostei, datorită noii generaţii. —

Varia

Cinematograful american

Celebrul roman „A Farewel to Arms" de Ernest Hemingway, a fost realizat în cinematograf de Frank Borzaga, unul dintre cei mai tineri şi talentaţi regizori ai Statelor Unite. Subiectul e nou. O tânără infirmieră a întâlnit în timpul războiului, pe frontul italian, un ofiţer american. Intre cei doi eroi se naşte o dragoste pasionată şi irezistibilă.

Intr'o bună zi însă infirmiera dispare fără să-şi dea adresa.

Inebunit de durere, ofiţerul dezertează din armată şi pleacă în căutarea ei. Ei se întâlnesc în Elveţia, unde sărmana fată încercase s'ascundă o maternitate apropiată.

Copilul se naşte mort, iar mama nu mult după aceea moare în timp ce primele trompete anunţau armistiţiul

Aventura aceasta simplă a furnizat lui Borzaga materie pentru un film lipsit de romantism, plin de un patetism direct omenesc. E aceiaşi poveste eternă: Tristan şi Isolda, Romeo şi Julieta.

Filmul reprezentat la New-York a fost primit cu multă căldură.

Tot la New-York a fost reprezentat noul film al lui Cecil B. de Mille „The Sign of the Cross".

E vorba de povestea dragostei lui Marcus şi a micii creştine Mercia sub ochiul gelos al Popeii, soţia lui Neron. Ca de obicei, Cecil de Mille a realizat o inscenare somptoasă şi grandioasă cu mii de figuranţi. Câteva decoruri sunt de un fast de nedescris. Sensualitatea păgână a regisorului are curs liber în anumite episoade, care nu sunt însă cele mai reuşite.

Cronica muzicală

Filarmonica.—Ciclul sonatelor lui Beethoven.—„Carmen" sub conducerea lui I. Perlea

Concertul de Vineri al „Filarmonicii" a fost consacrat lui Beethoven. Cu această ocazie, d. George Georgescu a înscris în program două prime audiţii: variaţiile pentru violoncel şi orchestră pe o temă din „Flautul fermecat" şi concertul pentru pian şi orchestră în si bemol.

Variaţiile pentru violoncel au avut în d. Gh. Drăghici un interpret cu reale calităţi tehnice, lipsit însă de căldură şi nu îndeajuns de familiarizat cu stilul beethovenian.

Originalul lucrării este scris cu acompaniament de pian. Orchestraţia d-lui Rogalsky, de o clasică fineţe şi claritate trădează totuşi pe compozitorul modern prin felul de a exploata sonoritatea suflătorilor.

Concertul în si bemol pentru pian datează din epoca în care personalitatea artistică a lui Beethoven nu ajunsese la maturitate fiind încă dominată de influenţa înaintaşilor săi. Din paginile acestui concert, în general fără o valoare muzicală mai însemnată, numai rondo-ul final, pe care l-am putea numi fără exagerare o „ştrengărie muzicală", este remarcabil prin tema sa plină de humor cât şi prin voiciunea ritmului. La pian, d-şoara Elvira Loebe *a arătat că stăpâneşte dificultăţile tehnice ale instrumentului şi a dat dovadă de fină sensibilitate în frazarea şi nuanţarea părţii solistice. Debutul d-şoarei Loebe este întru totul promiţător.*

Orchestra, sub conducerea maestrului Georgescu, a interpretat cu mult avânt uvertura la „Egmont". Programul concertului s'a încheiat cu simfonia „Eroica", o adevărată epopee a eroismului, operă gigantică pe care însuşi compozitorul se pare că o soootea printre cele mai perfecte lucrări ale sale. D. Georgescu, care dirijează „Eroica" în fiecare stagiune, dă genialei lucrări beethoveniene o interpretare măreaţă şi plină de dinamism şi animaţie. In special ni s'a părut admirabil redat finalul simfoniei, minunat poem de o frumuseţe pur muzicală în care nu vedem nici o intenţie de realizare a unui anumit program.

*

In sala „Dalles", d-na Cella Delavrancea şi d. Alexandru Theodorescu au început ciclul sonatelor pentru pian şi vioară de Beethoven.

Se ştie cât de rare sunt la noi manifestările pe tărâmul muzicei de cameră. Faptul constitue chiar una din marile şi regretabilele lacune ale vieţii noastre muzicale, fiindcă în acest gen atât de interesant şi caracteristic de muzică intimă, marii compozitori au lăsat creaţiuni artistice geniale. Deaceea apreciem ca un eveniment deosebit de însemnat acest ciclu de sonate, din care d-na Cella Delavrancea şi d. Al. Theodorescu n'au executat încă decât pe primele patru. Acestora cei doi distinşi muzicieni le-au dat o interpretare competentă, pe care noi, însă, am fi dorit-o mai interiorizată.

Dar concertul de sonate auzit la „Dalles" ne-a sugerat un gând şi ne-a deşteptat în acelaş timp o dorinţă: Aceea de a asculta într'un ciclu toate cele 32 sonate de pian ale lui Beethoven. Care din pianiştii sau pianistele noastre ne-ar putea îndeplini această dorinţă pe care o împărtăşeşte desigur, majoritatea publicului nostru muzical?

*

D. Ionel Perlea a condus un spectacol cu opera „Carmen". Dela primele până la ultimele acorduri întreaga execuţie s'a resimţit de personalitatea dirijorului. Echilibrul perfect între voci şi orchestră, disciplina şi omogenitatea corurilor, unitatea şi expresivitatea interpretării, toate acestea au făcut farmecul realizării de înaltă artă a d-lui Perlea.

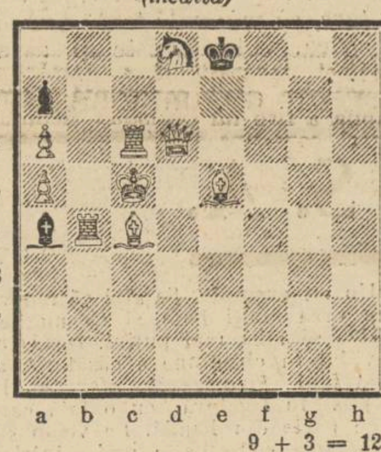
R. N.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 569

de S. Herland, Bucureşti

(inedită)

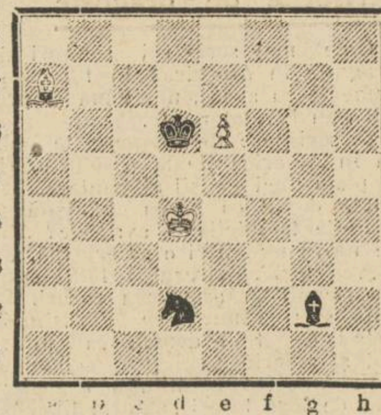
9 + 3 = 12

Mat ajutor invers în 4 mutări.

PROBLEMA No. 571

de S. Thau, Bucureşti

(inedită)

3 + 3 = 6

Mat ajutor invers în 3 mutări.

Gemen: Cu pionul din é6 la d5.

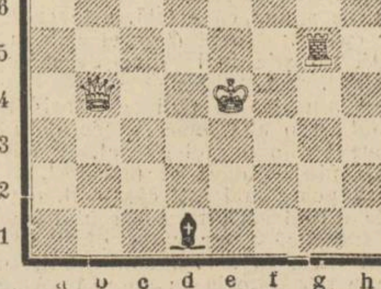
*

Publicăm din nou aceste 2 probleme de mai sus, deoarece au apărut greşit redate în numărul nostru anterior.

PROBLEMA No. 572

de H. Brixi, Viena.

(inedită)

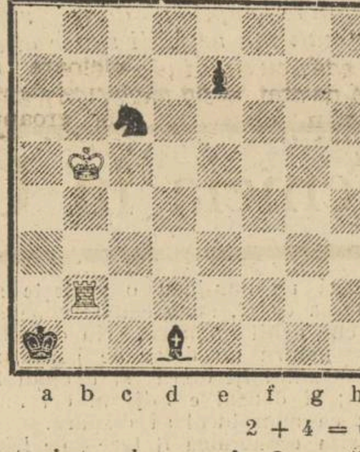
3 + 4 = 7

Mat ajutor invers în 3 mutări.

PROBLEMA No. 573

de A. Gross, Haţeg.

(inedită)

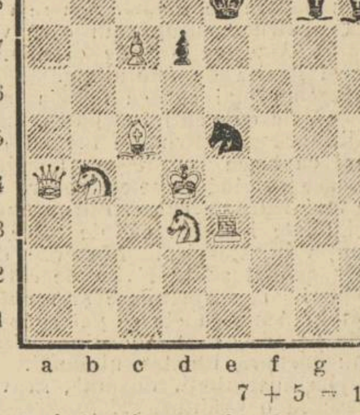
2 + 4 = 6

Mat ajutor invers în 3 mutări.

PROBLEMA No. 574

de A. Hochberger, Budapesta.

(inedită)

7 + 5 = 12

Mat ajutor invers în 2 mutări

ŞTIRI

Concursul pentru campionatul de şah al Capitalei pe 1933 a început Duminică, 26 Februarie a. c., în Palatul Camerei de Comerţ. Acest concurs este organizat de cercul de şah Bucureşti de sub conducerea d-lui căp. ing. I. Gudju.

La concurs iau parte: d-nii G. Alexandrescu, C. Gheorghiu, A. Gruenblatt, S. Herland, ing. L. Loewenton, I. Mendelssohn, Toma Popa, H. Silbermann, S. Thau şi M. Wechsler. Concursul e onorat şi cu participarea d-lui Donegan, consulul Statelor-Unite la Bucureşti.

Un număr de peste 200 de amatori de şah urmăresc zilnic această interesantă manifestaţie şahistă.

Ca arbitri funcţionează d-nii Dr. S. Bobeş şi ing. A. Kery, iar ca supra-arbitru d. chimist Cristian Leu.

P. I. NEGREANU
S. THAU

CĂLĂTORII IN AFRICA

O vânătoare de vulturi

Reproducem mai jos o interesantă scenă de vânătoare din „Voyages de F. Le Vaillant dans l'intérieur de L'Afrique" 1781-1785:

Destul de aproape de noi era golful cunoscut de navigatori subt numele de Agoa.

In împrejurimile golfului am găsit mijlocul de a-mi îmbogăţi colecţia cu multe păsări frumoase, şi chiar cu unele specii noi, foarte rare în pădurile cantonului.

Doream mai cu seamă să-mi procur o specie, care de multe ori m'a scos din răbdări şi care cât pe ce era să mă coste viaţa. E vorba de-un vultur mare şi frumos.

In fiecare zi-l vedeam sburând pe deasupra lagărului, dar la o înălţime afară de bătaia puştii.

Il urmăream mereu. Iar când eram ocupat, unul dintre oamenii mei avea ordin să nu-l piardă din ochi.

Intr'o zi, după ce traversasem Queur Boom, mă plimbam dealungul malului opus, când deodată văd în jurul unui trunchi uscat, o mare grămadă de capete şi oase de peşte, precum şi schelete de gazelă. Pământul era răvăşit şi strâns în grămezi. M'am gândit că aci trebuia să fie locul, unde-şi devorau vulturii victimele. Intr'adevăr, nu după multă vreme, am şi văzut un vultur dând târcoale la o mare înălţime.

Atunci m'am ascuns repede într'un tufiş des; dar şiretenia mea n'a fost destul de fină ca să înşele ochiul dibaci al vulturilor. Desigur că mă zăriseră, fiindcă — atât timp cât am stat acolo — nu s'au coborât deloc. Adouazi, şi'n zilele următoare, m'am reîntors la post. Mă duceam dis-de-dimineaţă, mă instalam în tufiş, stăteam până seara, — dar zădarnic. Manejul acesta era foarte anevoios. Ca să ajung acolo, eram nevoit să trec de două ori râul şi deci să aştept refluxul.

Descurajat că-mi pierdeam fără folos timpul, am luat odată cu mine doi Hotentoţi şi'n mijlocul nopţii, trecând râul cu dânşii, i-am condus aproape de trunchiu.

Acolo i-am pus să sape o groapă adâncă de patru picioare şi lată de trei. Când săpătura a fost gata, m'am coborât în groapă. Hotentoţii au pus deasupra câteva lemne, o rogojină şi pământ. Mi-am lăsat numai o deschizătură prin care să treacă puşca şi pe unde să pot vedea trunchiul. Am dat ordin oamenilor mei să se reîntoarcă în lagăr.

Am aşteptat până'n zori, fără să pot zări păsările.

De sigur că pământul proaspăt săpat le înfricoşase. De altfel mă şi aşteptam la asta.

La miezul nopţii, am eşit din groapă şi m'am reîntors pentru câteva ore în lagăr. Apoi am revenit în ascunzişul meu.

Am continuat aceiaşi manevră două zile fără întrerupere cu multă constanţă.

In acest timp soarele uscase pământul dându-i o culoare uniformă. In fine a treia zi, pe la douăsprezece, am văzut femeia sburând pe deasupra copacului. S'a scoborât însfârşit cu un peşte în ghiare.

Am dat-o la pământ cu un foc de puşcă.

Inainte de-a eşi din ascunzătoare, pasărea îşi reluă sborul şi într'o clipă o văzui trecând pe malul opus, unde-şi dădu ultima suflare.

Bucuria mea era aşa de mare încât nici n'am observat că fluxul era în toi. Cu puşca pe umeri, m'am aruncat în apă. Nu mi-am dat seama de greşală decât departe de mal, îndată ce-am simţit că apa mi se urcă până la gât.

Eram singur şi nici nu ştiam să înnot. Dacă m'aşi fi reîntors, aşi fi riscat să fiu luat de apă.

Fără să fiu conştient de îndrăzneala mea, am mers înainte şi — cu ajutorul lui Dumnezeu — am ajuns teafăr pe celălalt mal. M'am repezit spre pradă şi bucuria m'a făcut să uit pericolul prin care trecusem.

Am fost nevoit să mă desbrac şi să-mi usuc hainele. In acest timp îmi examinam prada. După ce mi-am uscat hainele, m'am îmbrăcat şi-am pornit-o spre lagăr.

Indată ce-am sosit, oamenii mei mi-au spus că o parte dintr'înşii erau plecaţi în urmărirea unui bivol, care le eşise în cale. Spre seară, s'au întors cu animalul tăiat în bucăţi. Adouazi, în zori, i-am trimis să aducă resturile, cu care căutam să atrag păsările de pradă. Cu mijlocul acesta, mi-am procurat şi celalt vultur.

Cărţi străine

Heinrich Hauser:

Noch nicht.

S. Fischer-Verlag, Berlin

Romanul lui Hauser, unui dintre cele mai ciudate produse literare în proza germană, poartă subtitlul: „Insemnările lui Christian Heinrich Skeel" şi ca motto: „De ce nu ne plecăm în faţa nourilor frumoşi? De ce se înnalţă monumente numai pentru accidente şi generali? De ce nu pentru animale, pentru aurora boreală, apusurile de soare şi flori?"

Christian Heinrich Skeel, şi-a părăsit soţia şi şi-a pierdut copilul. El trăieşte acum o viaţă capricioasă, redând într'un jurnal, în scrisori şi în monologuri un substrat miraculos al unei filosofii, care-l identifică cu natura, cu orizontul larg al întâmplărilor pământeşti, dar şi cu nimicnicia lucrurilor mărunte, abia observate de massă, dar care, totuşi, clădesc viaţa ca şi scoicile care ridică insulele şi munţii de coral ai oceanului.

In paginile romanului se oglindeşte mărturisirea plină de colorit a unei iubiri şi a sfârşitului ei, a unei tovărăşii şi a despărţirii inevitabile, ca o consecinţă inexorabilă a firii lui Christian Heinrich Skeel, care ţine să rămână consecvent cu sine insuşi.

In introducere, autorul numeşte însemnările eroului său „jumătate jurnal, jumătate roman şi pe alocuri aproape poezie". Odinioară marinar, Skeel evadează din închisoarea mării şi devine prizonierul vânturilor şi nourilor, devine aviator, tehnician, creator de patente. Un înaintaş, deşi confesiunile lui ne conduc la concluzia unei vieţi în destrămare.

Scurtele capitole ale romanului sunt înşiruite asemeni unor cristale, în lung, în lat şi în profunzime, formând o corabie de sticlă în care a fost îmbarcată o întreagă lume: oraşe mari ca Berlinul şi Hamburgul cu aspectele lor cotidiane frumoase şi urâte, dansul nebun al lăcomiei şi nestăpânirii, apoi sate singuratice la poalele pădurilor, nopţi cu lună, grădini ale copilăriei, flacăra unei iubiri şi stingerea ei, toate văzute cu ochi de poet.

De fapt, nu ne aflăm în faţa unui roman, cu drumuri marcate, pe care să se desfăşoare acţiunea. Dar ne aflăm în faţa unei cărţi admirabil închegate, fascinantă prin revărsarea lirismului şi reflexiilor pline de duh, răscolitoare prin veridicul şi ascuţimea pătrunzătoare a observaţiilor.

Heinrich Hauser nu e o apariţie nouă în literatura germană. „Ultimele corăbii" au stârnit entuziasm la apariţia lor. Noul său roman, „Incă nu", este opera viguroasă a unui meşter care ştie să mânuiască cuvântul şi imaginile plastice şi căruia i s'a revelat marea taină de a vedea fantasticul realităţii.

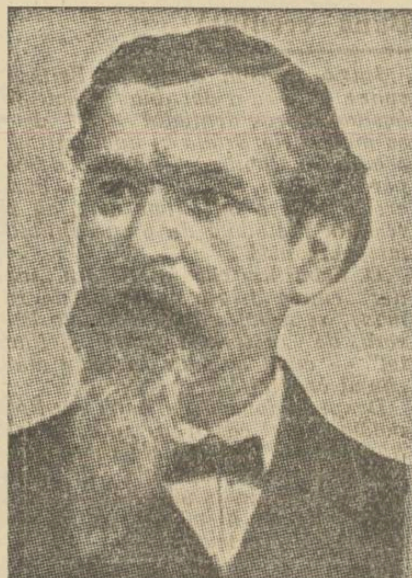

Cărţi şi reviste

Clasicii români comentaţi

P. ISPIRESCU, Legende sau Basmele Românilor adunate din gura poporului. Ediţie comentată de N. CARTOJAN, profesor universitar. (Colecţia „Clasicii români comentaţi". Ed. „Scrisul Românesc" Craiova).

După ce ne-a dat o excelentă ediţie a operelor lui Mihail Kogălniceanu, remarcabilă atât prin buna alegere a bucăţilor, cât şi prin folositoarele note care le însoţesc, d. N. Cartojan publică acum *Basmele* lui Ispirescu, cu o îngrijire de care s'ar cuveni să se bucure toţi clasicii noştri.

P. Ispirescu

Ediţiile d-lui Cartojan au în vedere mai ales pe şcolari, de aceia au caracterul unor antologii şi cuprind comentarii foarte multe şi de tot felul: istorice, linguistice, folklorice. Dar ele pot tot atât de bine să folosească şi marelui public, care, în pagini puţine, găseşte ceiace e mai caracteristic din opera unui scriitor şi află, nu numai date privitoare la viaţa acestuia, ci şi evocarea epocii, a mediului şi a împrejurărilor în care el şi-a desfăşurat activitatea.

Volumul de faţă fiind o culegere de basme, d. Cartojan îl prezintă cu un foarte util studiu despre acest gen de povestiri. Aflăm într'însul caracteristicele basmului, o analiză a limbii şi a formulelor stereotipe, o prezentare a diferitelor ipoteze privitoare la originea basmelor şi o sumară clasificare a basmelor în cicluri.

Despre viaţa lui Ispirescu nu se poate scrie nici mai mult, nici mai frumos decât a scris Barbu Delavrancea. Reproducând articolul apărut în „Revista Nouă", d. Cartojan a fost bine inspirat şi pentrucă a pus la îndemână cea mai bună biografie a lui Ispirescu, şi pentru că a reamintit o operă de mult uitată a lui Delavrancea.

La cele arătate de Delavrancea, d. Cartojan adaogă însă un element de o mare importanţă istorică literară: atmosfera în mijlocul căreia s'a manifestat Ispirescu.

Cercetarea amănunţită a preocupărilor literare ale vremii a dat la iveală împrejurările care au pregătit frumoasa carieră a lui Ispirescu. D. Cartojan a ajuns astfel să probeze că dela Nicolae Filimon a primit Ispirescu imboldul de a aduna şi a publica basmele. Intr'adevăr, Filimon, care a întemeiat romanul românesc, a deschis şi calea către cunoaşterea unei bogate literaturi fantastice de origine populară. El a publicat cel dintâi basm românesc în ziarul lui Ion Ionescu dela Brad, „Ţeranul Român", şi Ispirescu — culegător la tipografia în care se imprima acest ziar — i-a urmat pilda, pregătind acea colecţie de basme care, şi astăzi, se bucură de o preţuire unanimă.

Cu toate aceste însuşiri, ediţia d-lui Cartojan nu ar fi stârnit entuziasmul nostru, dacă nu ne-ar fi adus şi acel respect pentru autenticitatea textului, de care până acum nu s'au prea bucurat clasicii noştri.— J. Byck

Cartea unei femei despre o femee

Konradina, fiica unui medic din provincie, vine în Londra cu dorinţa de a deveni literată şi intră într'un cerc din cele mai reputate de artişti şi scriitori. Noii săi tovarăşi îi par peste măsură de limbuţi, mai ales că — deşi femee — era tăcută ca pământul. Moartea tatălui său îi zdruncinase credinţa religioasă, iar faptul că aflase puţin după moartea tatălui său cum căutase acesta să rupă legătura cu mama sa, îi risipise toată încrederea în căsătorie.

Dar era tânără şi plină de viaţă. Se îndrăgosti de un om de ştiinţă celebru, Gregory. Era însă o personalitate prea puternică şi independentă ca să se mulţumească numai cu iubirea.

Gregory ar fi vrut s'o apere împotriva ei însăşi, împotriva iubirii unui altuia, Marcus Beazely spre care înclina în acelaş timp inima Konradinei. Dar mai ales voia s'o ocrotească în potriva pornirii sale nebuneşti spre libertate, libertatea cu orice preţ. Ştia însă că era în zadar, ea nu vroia să fie ocrotită. Mergea la pieire sigură în numele adevărului şi al libertăţii. Se simţea deopotrivă atrasă de cei doi bărbaţi, dar fiecare o atrăgea deosebit. De Marcus Beazely s'a deziluzionat repede; era prea egoist şi ea n'ar fi suferit niciodată jugul unei iubiri, care să facă din ea proprietatea altuia. Cu Gregory lucrurile mergeau mai bine, dar nu era cum trebuia. Aspiraţia ei spre o intimitate absolută era tot atât de mare ca şi dorinţa de libertate.

Atunci interveni un al treilea personagiu, archeologul Persian Harrington. De acesta se înamoră cu adevărat tânăra Konradina, dar a băgat de seamă de la început că iubeşte fără nădejde. Gregory observă cât de mult s'a schimbat tânăra fată de când iubea pe Harrington. Pentru un timp iubirea Konradinei pentru Gregory s'a stins. Dar apoi iar s'a reaprins. Era însă prea târziu, căci el se depărtase cu totul de ea. Şi romanul se încheie astfel:

„Foarte bine, mi-am bătut joc de viaţa mea, zice Konradina. E vina cea, asta însă nu înseamnă că mă voi duce la fund — asta nu înseamnă de loc să s'a sfârşit cu viaţa mea. Nu, ea de abia acum începe".

O carte foarte bine scrisă de Lady Constance Malleson, tratată în linii mari, cu personagii, caractere poate mai sensibile decât acele ce s'ar putea întâlni în viaţa de toate zilele, mai dramatice şi mai eloquente de cât cele obişnuite în lume, dar atît de vitale şi de interesante, încât cititorul nu poate să nu le creadă reale.

O carte frumoasă, frumos scrisă şi pasionantă. Se cheamă: *„The Coming Back"* şi nu se poate citi decât în englezeşte.

Massimo Bontempelli:

La Famiglia del Fabro

De fapt, acest roman ca mai toate scrierile lui Massimo Bontempelli, unul din cei mai citiţi autori italieni contimporani, nu este decât o nuvelă mai lungă.

Subiectul acestui roman este următorul: Intr'un mic orăşel de provincie, Valoria, s'a comis o crimă. Nu se cunoaşte autorul şi probabil nu se va cunoaşte niciodată.

Mare fierbere în atmosfera monotonă şi cenuşie a oraşului. Gura mahalalei acuză ca autor al crimei pe un biet fierar. Nenorocitul se zbate ca o muscă într'o reţea de păianjen să-şi dovedească nevinovăţia şi nu poate eşi la capăt decât mergând, el şi familia lui, în judecata curţii cu juri, care îi achită.

In genere stilul lui Bontempelli este artificial şi plin de întorsături pretenţioase. In această povestire care nu are nici adâncime morală, nici însemnătate psichologică, stilul se simplifică, devenind de o limpezime clasică, fără ca darul de povestitor al lui Bontempelli să piardă nimic din verva, antrenul şi însufleţirea sa obişnuită.

Greta Garbo*

Opera literară a d-lui Cezar Petrescu privită în asamblul ei pare a fi dominată de o idee centrală: tragedia individualităţii omeneşti silită să se adapteze mediului ambiant. Numeroase personagii create de fecundul scriitor sunt suflete albastre, grădini de idealuri înalte, hotărâte să ducă sub soare o existenţă eroică. Viaţa socială, însă, — pepinieră de laşitate şi ipocrizie, — impunându-le tot felul de abdicări şi de compromisuri, le aclimatizează, le transformă după chipul şi asemănarea ei. Incetul cu încetul, aceste flori mândre şi rare devin tot mai umile şi mai banale până când, la sfârşit, cad, despersonalizate şi uscate definitiv, în praful comun de pe... „Calea Victoriei".

„Greta Garbo" este expunerea dramatică a unui caz de despersonalizare excesivă. Alina Gabor figura principală a romanului se comportează aproape ca o hipnotizată nu după voinţa ei, ci parcă după porunca altuia. Cu toate acestea simţim lămurit, — şi aici intervine, neîndoios, abilitatea d-lui Cezar Petrescu, — că eroina are un suflet propriu, deşi sufere, gândeşte şi trăieşte c'un suflet străin de dânsa, — împrumutat, fireşte, nu atât dela Greta Garbo, cât mai ales dela filmele interpretate de artistă...

Influenţa decisivă pe care lumea de afară o exercitează asupra... destinului cinematografic al Alinei, este evidentă chiar dela început. Fata e încurajată şi tentată de a imita pe Greta Garbo din două cauze primordiale. Intâi pentrucă colegele de şcoală îi atrag insistent atenţia că seamănă cu „enigmatica stea a ecranului"; apoi, pentrucă observă ea însăşi cu o puerilă strângere de inimă că fatala similitudine atrage

Greta Garbo

asupra ei interesul, adică invidia şi admiraţia colectivităţii din care face parte. Cu alte vorbe, modelul de imitat i-a fost impus şi nu ales din propria-i iniţiativă; alegerea a făcut-o sensibilitatea şi gustul vremii în care trăise.

Cum ştim pe de-o parte că Greta Garbo — artista — e, prin simplul efect al celebrităţii sale, suficient de reprezentativă pentru epoca noastră, şi cum mai ştim pe de alta, că un scriitor onest nu-şi intitulează cu prea multă uşurinţă cărţile, înţelegem à priori, numai zărind titlul că în romanul d-lui Cezar Petrescu trebuie să vibreze ceva din sufletul crepuscular al timpului de faţă. Dar romancierul ar mai avea un motiv potrivit pentru a-şi justifica botezarea operei sale cu numele simbolic al Gretei Garbo! După cetirea întregului volum, deci a posteriori, căpătăm nu numai certitudinea că, în adevăr, d-sa a făcut un sintetic şi conclusiv tablou al societăţii contemporane, dar că, în acelaş timp, a încercat — şi-a reuşit pe deplin, — să îmbogăţească domeniul literaturii cu o parte din tehnica şi estetica cinematografului.

Despre cinematograful care s'a ridicat uneori — orice ar gândi unii, — până la culmea unei arte adevărate, s'au scris tomuri grele şi savante. Noi, însă, vom atinge problema în treacăt, pe-o singură latură. Unul din farmecele specifice filmului bun — gen Chaplin sau Greta Garbo — este că ştie să-şi desfăşoare acţiunea simultan pe două planuri: pe planul realităţii şi pe planul visului.

Ca şi cinematograful, cartea d-lui Cezar Petrescu ne lasă o puternică impresie de vis nu pentrucă ne-ar povesti întâmplări extraordinare şi neverosimile, sau pentrucă ne-ar arăta cine ştie ce fantomatice măşti de carnaval. Nu; procedeul e adeseori mai subtil. Numeroase filme au scene, după cum romanul d-lui Cezar Petrescu are capitole, ce sunt alăturate, înlănţuite între ele, parcă la întâmplare; — dar dezordinea aceasta, descurajându-ne modul obişnuit de a judeca, ne face să fim, nu lipsiţi de orice logică, ci indiferenţi faţă de dânsa; şi, după cum ne spune şi Bergson, tocmai într'o atare indiferenţă constă caracteristica visului. Visul nu este, în ultima analiză, decât o destindere a spiritului, o eliberare a memoriei din corsetul atenţiei. In lipsa unei acţiuni prezente şi imediate a corpului nostru, stolul total al amintirilor invadează câmpul senzaţiilor, unde vagabondează şi ciripesc după plac, bătându-şi joc de logica rigidă, ca şcolarii în vacanţă de preceptele pedagogului...

Să fim însă, bine înţeleşi! La cinematograf lipsa de disciplină e numai aparentă. Vrem să spunem că, de fapt, în lipsa unei logice de suprafaţă, sau mai exact, alăturea de dânsa există alta de adâncime; fiecare scenă e străbătută şi animată de-o anumită forţă, care se scindează, în chiar clipa când apare, apucând în direcţiuni deosebite: una tinde spre o unitate goală şi abstractă, alta spre-o unitate plină şi vie.

Mai toate filmele bune au de regulă două subiecte: unul exterior; altul interior. Romanul „Greta Garbo" este, şi'n această privinţă, frate cu cinematograful. Distingem cu uşurinţă şi la dânsul două feţe: una vizibilă — despersonalizarea — alta invizibilă — visul, — visul în general, în sine. Prima este descrisă; a doua numai sugerată.

Trăsătura de unire între ambele subiecte o face, natural, personagiul principal. Pentru îndeplinirea acestui dificil rol, Alina are calităţile, sau dacă vreţi, defectele necesare. Este şi o fire somnabulică şi sugestionabilă la exces, după cum — totdeodată — mai are şi putinţa de a târî cu sine oriunde, — pe stradă, în casă, sau în lenevoasa Veneţie,— nu ştiu ce plumburie atmosferă de taină, de silă şi de... vis.

In roman mai trăieşte — ca să zicem aşa, — un om, al cărui nume, Eliazar, are, ni se pare, o rezonanţă biblică; dar în a cărui structură sufletească nu găsim nimic din ceiace s'ar putea socoti drept o blândeţă confortabilă de sfânt... Caracterul lui Eliazar, aspru şi uscat ca un ger, e în contrast violent cu firea Alinei. Dânsul e stăpân mai ales pe-o voinţă de-o tărie atât de supra-naturală, încât te pune pe gânduri... Şi, se deduce dela sine, între cei doi protagonişti — Alina nehotărâtă şi hotărâtul Eliazar — raportul nu poate fi decât cel obişnuit între condus şi conducător, între hipnotizator şi fiinţa hipnotizată.

Anatole France a scris undeva că cel care îşi pierde personalitatea iscăleşte, ipso facto, un pact cu Diavolul. Dacă d. Cezar Petrescu ar fi vrut numai să concretizeze gluma maistrului francez dându-i Alinei un mentor de talia lui Eliazar, atunci, evident, ar fi de prisos să ne arătăm prea exigenţi. Dar aceasta să fi fost, oare, toată ambiţia iniţială a romancierului? Oare dânsa n'a fost şi de-o natură mai puţin frivolă, adică, după cum am afirmat mai sus, de a ne lăsa o impresie generală de vis, fără să recurgă pentru asta, la mijlocul vulgar şi banal de a ne relata, ca în unele romane sau filme sub-urbane, aventuri extraordinare, sau de a ne face cunoştinţă cu fantoşe de-o satanică extravaganţă?

Şi dacă lucrurile stau în această lumină, este în afară de orice îndoială că, în cadrul romanului, silueta fantastică a lui Eliazar se proectează, pentru oricine, ca o pată neagră, ca o greşală, — şi, ne grăbim să adăugăm, ca o excepţie. Bănuim că scriitorul a dorit să facă prin crearea lui Eliazar o concesie unică vechilor metode. Căci, nu vedeţi, acest Eliazar e atât de misterios, de straniu şi de... imposibil, încât pare întruchiparea coşmarului însuşi!...

Intr'o carte de-o dimensiune obişnuită, dar unde râd şi plâng, vin şi dispar, zeci şi zeci de personagii, se înţelege că portretele acestora nu pot ocupa, fiecare în parte, prea multe rânduri; şi se înţelege, iarăşi, că dacă personagiile fugar conturate sunt, totuşi, vii, dacă trăiesc cu intensitate, meritul literatului e şi mai lăudabil. Pe aceiaşi linie e situat şi d. Cezar Petrescu. Romanul d-sale „Greta Garbo", e o vastă galerie de „tipuri" pe scurt schiţate, dar care îţi devin pe nesimţite familiare, şi ale căror gesturi, manii şi vorbe te obsedează săptămâni de zile. In special îţi rămân întipărite adânc în memorie două admirabile figuri: Căpitanul Leonardescu Muţu şi domn' Mitică dela Domenii. Acesta din urmă mai ales, ar putea face singur gloria unui scriitor român. E demn să stea în orice antologie, alăturea de creaţiile lui Caragiale, cele mai reuşite, — deşi humorul d-lui Cezar Petrescu — artist de-a viziune multilaterală — e mai puţin crud, mai înţelegător şi mai uman, decât cel al genialului autor al „momentelor".

Dar virtuozitatea cea mare a d-lui Cezar Petrescu reesă tot din faptul că, după cum am mai scris, şi-a putut realiza până la capăt intenţia de a renova tehnica literară, adăugându-i o parte — partea cea mai subtilă — din disciplina cinematografului. Că aceasta ar atinge, din întâmplare, prin ramificaţia ultimă a rădăcinei sale, estetica bergsoniană e, cum spune Kipling, o altă poveste, care, însă, nu poate întuneca, nici într'un caz, originalitatea desăvârşită a romancierului nostru.

AL. N. NANU

* Roman de Cezar Petrescu.

Cronica literară

St. O. Iosif şi P. Cerna

Datorită caracterului de cronică pură a criticei noastre, numele scriitorilor noştri de dinainte de războiu nu este niciodată amintit în reviste. Literatura română începe, pentru critica noastră, din anul în care debutează cronicarul şi cel din urmă este şi cel mai de seamă. Nu mai este nevoe să adaog câtă pagubă pentru progresul real al culturii constitue aceasta. Căci fără a cădea în exageraţia romantică plăcută celor mai bătrâni de a regreta, glorificând, vechile cadre ale literaturii, ignorarea întregii evoluţii a unei culturi, în fond aşa de sărace, ne răpeşte criteriul unei drepte aşezări în timp şi spaţiu.

O parte din vina acestui spirit empiric al criticii noastre se datoreşte Universităţii. Zeci de serii de studenţi, astăzi profesori, au fost obişnuiţi în cultul unei arte abstracte, absolute, fără rădăcini în istorie, ceiace, cu toată glorificarea unei arte mai vechi, aşa zise clasice, are neajunsul de a împiedica pe individ să stabilească un tablou de valori comparative.

O altă parte din vină o are critica relativistă, care, bizuindu-se pe principiul mutaţiei valorilor, respinge principial orice moment istoric, bizuindu-se pe unica valoare recunoscută, aceia a actualului.

Aşa se explică, prin urmare dece un tânăr publicist de azi s'ar simţi dezonorat să scrie un rând măcar despre St. O. Iosif sau P. Cerna, el care exaltă pe ultimul literat al unei reviste şcolare.

Ei bine, acum, când se împlinesc douăzeci de ani dela moartea celor doi poeţi mai sus amintiţi, noi nu numai că nu simţim repulsie, dar, fără nicio obligaţie de altă natură decât aceea critică, suntem de părere că din lectura acelora se mai pot scoate, în stadiul actual al poeziei române, multe şi folositoare învăţăminte.

*

Azi sensibilitatea pentru emoţiile directe este vădit sdruncinată în favoarea sufletului sterilizat în simboluri. Pentru ca să ne dăm seama de valoarea unui poet ca Iosif trebue să-i încercăm rezistenţa elementului de pură sugestie verbală. Iosif a fost fără îndoială, din punctul acesta de vedere, un bun făuritor de versuri, nu în înţelesul mecanic al versificaţiei, ci în acela al unei purităţi lirice depăşind conţinutul psihologic al cuvintelor.

Un uliu sus, de-asupra noastră
Din aripi bate ostenit
Pierdut în liniştea albastră
A cerului nemărginit.

Nori albi din zare se ridică —
Par minunate jucării;
Se'nşiră, se desprind, se strică
In praf de raze aurii...

Câţi poeţi pot acum să scoată cu mijloace aşa de simple, fără sinteză gramaticală şi fără exces de imagini — o undă lirică mai pură ca aceasta?

Iosif era aci din şcoala lui Eminescu. Căci numai acela putea obţine un grad mare de lirism dintr'un element ritmic misterios, străin de imaginea vizuală şi de tehnica propriu zisă a versului. Cităm tot din Iosif:

Era un cer mocnit
Ca 'nvăluit în fum,
Când cioclii l-au pornit
Pe cel din urmă drum.

Şi nimeni nu-l bocea
Pe cel plecat pe veci,
Doar ploaia strălucea
Pe streşinile reci.

O cât de mică greşală de paşi, peste dâra imaterială a versului şi poezia ar fi căzut sau în sentimentalism sau în imagism. Iosif reprezintă aşa dar nu un moment complet depăşit, ci unul către care poezia trebue să se întoarcă cu profitul avut în ultimele decenii de lirică, spre a realiza acea sinteză superioară a adevăratei poezii, care nu este nici ritmică pură, nici plastică pură, ci expresie verbală.

*

Din aceeaş rasă de poeţi este în fond şi P. Cerna. Cu toată asprimea cuvintelor, explicabilă printr'o inadaptare completă la limba română, poezia lui este pură, adică independentă de tehnica şi imaginile ei. Foarte asemănător lui Leopardi (poate cu bună ştiinţă), Cerna e în stare să înşire declaraţiuni şi aspiraţiuni într'o desăvârşită goliciune, aproape prozaică, obţinând efectul celui mai elevat lirism. Uneori, e drept, Cerna cade în declamaţiune şi în verbalism pur, dar nu acolo este puterea lui.

Virtutea lui Cerna este de a sugera stări de beatitudine şi de învingere a contingenţelor în versuri simple, solemne, de cele mai multe ori abstracte, a căror undă lirică este evidentă şi totuş greu de explicat.

Atât Iosif cât şi Cerna vor fi fost depăşiţi de bună seamă, dar sub niciun cuvânt dezinteresul faţă de ei nu trebue să meargă până la prejudecata inutilităţii lor în traiectoria poeziei române.

G. CĂLINESCU

Cronica mizantropului

Neurastenie

Cele mai multe din sinuciderile relatate de ziare se produc, după opinia reporterilor din cauza neurasteniei. E deajuns să se afle că sinucigașul era neurastenic „în ultimul grad" pentru ca orice explicațiune suplimentară să devină de prisos. Se pare că aceasta e și opinia medicilor!

Citind mereu Intâmplări din Capitală *și văzând că toți se sinucid din cauza neurasteniei, din lipsa unor cunoștințe medicale mai desvoltate, am ajuns la convingerea că această boală constă din imposibilitatea în care se află bolnavul la un moment dat de a nu-și curma viața. Acestea fiind zise, vă închipuiți turburarea pe care am simțit-o la un consult medical!*

Aveam de câtăva vreme niște supărări. Un copil mi-era bolnav de scarlatină, un datornic nu-mi achita o datorie și statul întârzia de două luni să-mi plătească leafa. Incepui să pierd pofta de mâncare, să nu mai dorm noaptea, devenii nervos, făceam tapaj pentru cele mai mărunte lucruri. Capul mă durea, membrele îmi erau apăsate de plumburi grele și junghiuri lungi începură să mă încerce prin coaste și prin încheieturi. Dar toate acestea mi-ar fi trecut ca prin farmec în ziua când copilul mi s'ar fi făcut sănătos și banii așteptați ar fi intrat în posesia mea. Din păcate nevasta m'a convins să m'arăt și eu la doctor. Acesta mi-a zis:

— Ai neurastenie!

— Vai de mine!

— Trebue să te îngrijești, să-ți faci un tratament, altfel nu garantez...

— Dar din ce mi-a venit asta, domnule doctor?

— Știu eu, surmenaj, intoxicație a sângelui...

— Și cum se vindecă?

— Injecții subcutanate, distracție, veselie...

— D'apoi pot eu să fiu vesel, cu ce am pe suflet?

— Incearcă, sugestionează-te! Când mergeam la doctor eram numai adumbrit, acum la întoarcere pășeam cu desăvârșire încovoiat. Copacii se ofereau să mă spânzure, cuțitele să mă înjunghie și pentru întâia oară un pistol vechi dintr'o panoplie mi se păru de rău augur.

— Ascultă, îmi zise un coleg, să te duci să-ți iei leafa, că s'a luat!

— Ți-a adus amicul banii, îmi zise nevasta veselă, iar băiatul merge spre bine, așa a zis doctorul!

Curios! aceste știri menite să mă bucure altădată, mă lăsară indiferent.

— Dragă, am zis eu nevestii, eu sunt un om mort! Am neurastenie și deci trebue *să mă sinucid!*

— Ia ascultă — zise nevasta disprețuitoare ce tot bați câmpii? Neurastenie! Fleacuri! Ai avut supărări! Din ce cauză erai trist?

— Pentru chestia banilor, a băiatului, tu nu știi?

— Ei bine, acum ce mai ai?

— Acum n'aș mai avea nimic. dar dacă zice doctorul că sunt neurastenic.

— Prostule! — zise nevastămea, cu mult bun simț — neurastenia *e o vorbă inventată de doctori ca să-ți ia banii. Noi îi zicem* supărare! *Dacă a dispărut cauza, s'a dus și supărarea!*

Așa și este! De aceea de câte ori mi se spune că cineva s'a omorît fiindcă era neurastenic, întreb: Din ce cauză i-a venit neurastenia, fiind sigur că sub această vorbă mare se ascunde mizeria, boala incurabilă, falimentul, dezonoarea și alte cauze ce s'ar fi vindecat fără doctorii, cu un pic de umanitate.

AL.

„Viața Romînească"

După o așteptare sceptică a noului aspect al *Vieței Românești* reorganizate, numărul apărut zilele acestea este într'adevăr peste orice speranțe. Intâi de toate merită laude necondiționate noua dispoziție tipografică a materiei, coperta, unificarea literei, totul fără a ieși din cadrul tradițional, ceeace dă revistei un aspect vădit de publicație străină, greu de obținut la noi. Ideea de a despărți literatura de cronica propriu zisă este iarăș nimerită. Coperta creiază o distincție de valori mai profitabilă pentru debutantul introdus în ea, decât învălmășeala de nume necritică. Cronica, de o mare bogăție (fiind de două ori și ceva mai mare decât partea literară) cuprinde: *Antologie, Miscellanea, Cronica literară, Cronica politică* (Fapte, Oameni, Probleme, Parlamentul, Literatura politică), *Cronica externă, Cronica economică, Cultura* (Filosofie, Literaturi străine, Istorie, Filologie, Științe sociale, Etnografie), *Cronica teatrală, Cronica cinematografică, Cronica vieții, Cronica sportivă, Vecinii noștri, Cultura minoritară, Revista Revistelor, Album, Caricatura.* Revista va mai introduce și alte cronici, rămase deocamdată nerealizate ca *Cronica plastică, Cronica muzicală, Scrisori din străinătate.* O inovație prețioasă este *Antologia* în care se publică extrase din autorii tineri puțin cunoscuți (în numărul de față *Radu Boureanu* și *B. Iordan*).

Cuprinsul numărului este retrospectiv și caută să expună diferitele generații ale *Vieții Romînești* începând cu d. *G. Ibrăileanu* și sfârșind cu d. *M. Ralea.* (T. Arghezi C. Stere, Jean Bart, Ionel Teodoreanu). Cu numărul viitor, *Viața Romînească* (după cum ne informează redactorul ei literar d. G. Călinescu) va aduce nume noui ca *I. Vinea, Camil Petrescu, Ticu Arhip* etc., căutând să îmbrățișeze cât mai multe din valorile actuale. In acelaș timp *Antologia* va face o excursie mai lungă printre tineri.

Programul retrospectiv al d-lui *G. Ibrăileanu* este un document de bun simț și onestitate, amintirile d-lui *C. Stere* pline de humor înduioșat, iar *Misiunile pentru viitor* ale d-lui *M. Ralea,* însuflețite de avânturi noui. D. T. Arghezi publică o admirabilă poezie *(Cetatea veche),* iar d-nii *Jean Bart* și *Ionel Teodoreanu* fragmente interesante de romane, primul din viața portuarilor, al doilea dintr'un mediu fantastic de azil pentru bătrâni. D. Călinescu s'a mulțumit, alături de ceilalți numeroși colaboratori ai cronicei *(D. I. Suchianu, C. Enescu, M. Sevastos, N. Tatu, Pavel Pavel, Dr. T. Cristureanu, Eugen Demetrescu, N. Bagdasar, C. N. Negoiță, P. Comarnescu, V. Cristescu, A. Boldur, Al. Rosetti, Al. Graur, Traian Herseni, I. Ghelase, F. Dima, P. Pandrea, Al. Al. Philippide),* să conducă o barcă grea, încărcată de colaboratori.

Ivită în preajma primăverii, noua *Viață Romînească* aduce un aer proaspăt în odaia literelor române.

Cronica gastronomică

Poze

Anul acesta se împlinesc o sută de ani dela moartea lui Antoine Carême, fost bucătar șef al principelui de Condé, al ducelui d'Orleans și al lui Napoleon I, pentru a duce apoi gloria bucătăriei franceze la Țarskoie-Selo și la curtea regală engleză. Evenimentul urmează să fie comemorat de toată Franța gastronomică, pentru care numele lui Antoine Carême reprezintă o dată, o școală și un triumf. Cu câțiva ani în urmă, maestrul Nignon, fost șef bucătar al restaurantului *La Rue* și în urmă proprietar al lui, închina memoriei lui Carême un admirabil volum de specialitate (Les plaisirs de la table), în fruntea căruia surâdea, plină de duh și vervă, o prefață semnată de Robert de Flers: Opinia generală primea prin aceasta prețioasa consacrare a specialistului, susținută de marele prestigiu al academicianului. Iată însă că tocmai cu prilejul comemorării, un glas se ridică hain și ostil.

In ultimul număr din *Nouvelles littéraires,* sub titlul agresiv de *A bas Carême,* Jean Jacques Brousson, care își descoperă afinități cu grătarul și marmita, pentrucă (poate!) și-a început cariera de scriitor în oficiul lui Anatole France, publică două coloane de invective nedrepte și veninoase. Jean Jacques Brousson se irită la gândul că marele bucătar a servit pe țar și pe Regele Angliei în loc să se ducă în exil la Sfânta Elena, după stăpânul lui. Eu sunt sigur cu toate acestea că Jean Jacques Brousson n'ar accepta un biftek de cauciuc, pe motiv că bucătarul care l'a făcut are legiunea de onoare și că în momentul în care ar savura o potârniche mustoasă, puțin i-ar păsa dacă acel care a fript-o a ieșit de abea de o săptămână din pușcărie, pentru incest sau paricid.

Dar Jean Jacques Brousson îl atacă pe Carême (el nu atacă decât morți) și în specialitate. După ce ironizează câteva rețete ale meșterului, cotrobăind prin hârtiile lui (mania de a cotrobăi nu-l părăsește niciodată), găsește rețeta unei supe din care lipsea sarea, omisiune gravă desigur, dar insuficientă pentru a întuneca o glorie. Dacă Antoine Carême ar fi în viață, ar putea foarte bine răspunde:

— Scuzați, domnule Brousson, acest *lapsus.* O singură obiecțiune numai: Supa aceasta nesărată, eu nu v'am servit-o. E foarte probabil că înaintea focului ași fi pus în ea ceiace lipsea pe hârtie. Articolul dumneavoastră nu are nici el sare, scuzați, cu toate acestea domnia-voastră l'ați publicat.

Desigur că această replică ar fi amuzat pe bunul părinte al jovialului Jêrome Coignard și al devotatului său elev Jacques Tournebroche:

— *Jean Jacques Brousson, mon fils, il est plus aisé d'obtenir une silhouète littéraires avec les parures que vous me chipates, que de détruire par un méchant coup de plume la gloire eternelle de Carême dont l'illustre successeur Nignon m'a servi mieux que vous. Ecrivez, mon fils, travaillez, buvez, mangez, chantez, aimez, vivez en un môt pleinement et honnêtement, mais oubliez les casseroles et les marmites, dans lequlles vous vous precipitez étourdiment, comme un chien dans un jeu de quilles.*

Așa mi s'a părut mie că-l aud glăsuind pe France din eternitate, lui Jean Jacques Brousson de la *Nouvelles littéraires.*

AL. O. TEODOREANU

Curiozități

O temperatură neobișnuită

Doctorul Harold M. F. Behneman, asistent la Facultatea de medicină dela Universitatea din California, ne comunică faptul că a observat la unul din clienții săi temperatura de necrezut, care a ridicat mercurul până la 110°,6 Fahrenheit, adică 43°,67.

Doctorul crede că prin această temperatură neobișnuită, corpul bolnav a triumfat în lupta cu microbii.

Cauza căderii dinților

După concluziile doctorului R. Gordon Agnew, cauza căderii dinților constă în lipsa fosforului și a vitaminei D din regimul alimentar.

Experiențele făcute asupra animalelor și copiilor la Toronto au demonstrat veracitatea acestor concluzii.

Pentru a preveni căderea dinților, e indicat utilizarea cât mai frequentă în alimentație a celor două materii, fosforul pentru animale și vitamina D mai cu seamă pentru oameni.

Cutremurele de pământ

Geologul japonez K. Musya a adunat o serie de observațiuni relative la fenomenele luminoase, care întovărășesc cutremurele de pământ, mai cu seamă cele observate în timpul cutremurului dela Hynga de sud în ziua de 2 Noembrie 1931 — pe o întindere de o sută treizeci de mile, dela nord spre sud.

Luminile apăreau din direcții diferite. Majoritatea observatorilor laterali le-au văzut, cu toate acestea, în direcția epicentrului marin. Lumina părea că iese din orizont și se împrăștia pe cer. In general era de culoare albastră sau albăstrie.

Insemnări

Michel de Montaigne

In anul acesta s'au împlinit 400 de ani dela nașterea lui Michel Eyquem de Montaigne.

Celebrul autor al seriei de Essais*uri (Incercări) s'a născut în 1533 la castelul Saint-Michel-de-Montaigne, în Périgord. Tatăl său a ținut să-i dea o educație îngrijită și-l puse să învețe, din copilărie, cu profesori care nu vorbeau decât latinește. Astfel, Montaigne știa mai bine limba lui Lucrețiu, decât limba sa maternă. Franțuzeasca a învățat-o mai târziu, ca pe o limbă străină. Așa se explică slăbiciunea lui de-a cita la fiecare pas din autorii latini, pe care-i cunoștea* à fond.

Michel de Montaigne a ajuns în timpul vieții, datorită Essais*-urilor sale, la înnalte situațiuni sociale. Decorat cu ordinul Saint-Michel, el a fost numit rând pe rând consilier la Curtea de apel din Périgord, consilier în Parlamentul Bordeaux-ului, gentilom al Camerei pe lângă Carol al IX-lea și, în sfârșit, primar în Bordeaux.*

Dar celebritatea lui Montaigne și nemurirea lui se datorește exclusiv scrierilor sale cuprinse în pomenitele Essais*, unde Montaigne, fără sistem, își desvălue atitudinea filosofică față de marile probleme ale spiritului omenesc. Sceptic, bonom, ironist și abil mînuitor al cuvântului francez, Montaigne rămâne una din marile figuri ale filozofiei și literaturii franceze.*

La 13 Septembrie 1592, Montaigne moare, lăsând în urma sa gândurile admirabil exprimate, care îi vor câștiga o nepieritoare faimă universală.

Buna credință

Intr'o revistă, d. Camil Baltazar spune că d-sa a dat d-lui Mihail Sebastian „providențialul sfat" de a se muta dela Brăila la București. El a adus în Capitală, — spune descoperitorul său, — „o noblețe, o bună credință și o onestitate care nu se resimte niciodată de o susceptibilitate personală".

D. Sebastian care a eșit din „șantier" (unde d-sa a construit un roman), se arată scârbit de viața literară, de „orizontu-i strâmt și limitat" — când el pune în toate atâta „bună credință".

Drept o dovadă de bună credință notăm faptul că, în vreme ce „Viața Românească" își anunța reorganizarea și regulata apariție, d. Sebastian anunța în „Cuvântul" — cu o satisfacție de hienă — „Viața Românească a murit!".

Șarlatania mistică

Intr'o publicație săptămânală, d. Mircea Eliade scrie următoarele:

„De multe ori m'am întrebat ce-ar spune prietenii mei dacă ași săvârși un act compromițător, dar cerut urgent de libertatea mea; dacă, de pildă, m'ași converti la judaism, sau la baptism, sau ași deveni luptător de circ, sau șampion de biliard; ceva însfârșit, care i-ar incomoda și i-ar nelinişti".

Credem că prietenii d-lui Mircea Eliade — în fața unui astfel de act compromițător — n'ar spune nimic. Ei doar îl cunosc și știu un lucru foarte simplu: că șarlatania mistică este capabilă de orice...

Viața Basarabiei

Revista „Viața Basarabiei" care apare la Chișinău, editată de Asociația culturală „Cuvînt moldovenesc", și sub direcția d-lui Pan Halippa, a intrat în al doilea an de existență.

In numerele apărute până astăzi, revista s'a străduit să lămurească trecutul provinciei de peste Prut, sufletul românesc basarabean, elementele referitoare la pământul și etnografia acestei provincii, — oglindind deopotrivă aspectele vieții culturale, economice și politice locale.

In jurul revistei s'au strâns toți scriitorii preocupați de îndrumarea sufletului basarabean spre luminile culturii.

Dar mai ales au colaborat aci toți cei care au luptat pentru deșteptarea conștiinței naționale și pentru afirmarea drepturilor noastre asupra Basarabiei.

Până astăzi, materialul documentar în legătură cu acest din urmă deziderat, n'a fost strâns, studiat și folosit cu destulă obiectivitate științifică.

Astfel, menirea colaboratorilor strânși în jurul „Vieții Basarabiei" este tocmai să pună în valoare aceste documente și să evidențieze în chip definitiv drepturile noastre istorice asupra acestei provincii.

Cum scriu scriitorii

Fiecare scriitor a așternut în felul său propriu volumul de proză sau de poezie pentru care cititorii au și ei diferite moduri proprii de a-l parcurge. De felul de a citi, nu se interesează însă, nimeni. Felul de a scrie, dimpotrivă, pasionează. Căci, deși trecută pe planul al doilea al preocupărilor zilnice, literatura mai păstrează, și pentru lumea care n'o citește, caracterul magic al unei îndeletniciri invidiate, deși oarecum în afară de normal.

Cum scrieți? Când metodul nu umple spațiul unui interview. scriitorul se simte obligat să inventeze. Căci meseria sa îi impune să surprindă.

Am aflat dar, în cursul a numeroase anchete românești și străine, despre diferite procedee excitante în care se poate sustrage unui creer talentat, dar mai totdeauna rebel, conținutul a câtorva sute de pagini. Pe cele bizare nu ne obosim să le cităm, suspectându-le verosimilul.

Când aflăm însă despre Colette că nu poate scrie, nici ziua, decât la lumina electricității, în noaptea artificială a persienelor, la o temperatură artificială de tropice, și de obicei culcată în patul nestrâns, parcă am pierdut ceva din admirabila spontaneitate a operei și a autoarei. și ne reconfortăm amintindu-ne de Thomas Mann, cel de la începutul carierei, care scria în unica odae a familiei unde soția tânără legăna plânsul unui nou-născut, în timp ce copilul mai răsărit își găsea de joacă cu o tobă zurbagie sub masa de scris a tatălui romancier.

Fermecător ne-a povestit d. M. Sadoveanu, într'o conferință, truda începuturilor literare de prin liceu, și elaborarea ușoară la care a ajuns maturitatea sa în plină rodire.

„Port în mine subiectul unei cărți câți-va ani, uneori câte zece-douăzeci de ani, și la urmă, când gestația s'a împlinit, îl scriu foarte repede, într'o lună sau câte-va săptămâni".

E ca un simplu și miraculos fenomen al naturii, rodul pe care un pom îl poartă, îl desvoltă, mugur, floare, fruct verde, apoi copt, și, evoluția terminată, îl lasă să se desprindă.

Scriitorul cu cariera literară începută la 58 de ani, tânărul totuș d. C. Stere. scrie — neapărat — în felul care se potrivește temperamentului său fugos. Ni-l destăinuește nu d-sa, ci secretarul.

„D-l Stere scrie numai noaptea. Imi dicta uneori până pe la 4 și 5 dimineața, plimbându-se apăsat prin cameră, gesticulând, strigând frazele, improvizând cu repeziciune că abia urmam cu creionul abundența verbală".

După nopțile acestea furtunatice, a doua zi dormea, sfârșit de oboseală... secretarul, iar d. Stere își vedea de moșie și de fermă cu obișnuita-i activitate.

Scriitorii debutanți sau aspiranți pot folosi oare ceva din procedeele maeștrilor? Unii autori mai vechi se obligă să dea sfaturi. Recent, un scriitor de a doua tinerețe, sfătuia astfel prin interviewul care fatal acompaniază apariția unui roman bine lansat. Cităm din memorie, ca și până acum, și pe scurt, din lipsă de spațiu.

„Nu admit în literatură maniera tricotajului, modul de a scrie un roman dintr'odată. Procedez ca architectul. Adun materialul (zeci de dosare, fișe, jurnale de moda timpului). Construesc scheletul romanului întreg. La acest schelet (subiectul) se cer cinci corecturi. Și anume: întâia trebue să precizeze atmosfera romanului, a doua reia personagiile definindu-le caracterul, la a treia introduc dialogul, la a patra decorul, la a cincea stilul. Iar după aceasta, urmează autorul, mai sunt necesare încă două corecturi normale.

— Cum sunt alea? a întrebat textual interviewerul.

— Fi, ce știi d-ta! i-a răspuns d. Camil Petrescu.

Debutanții în literatură n'au putut afla așa dar, „cum sunt alea", și autorul sistemului mărturisește dealtfel, că el însuși, la nici o lucrare n'a putut depăși patru corecturi și deci n'a ajuns la cele două din urmă normale.

După misterul divulgat al celor cinci corecturi de la început, putem deduce că a mai rămas pentru acestea din urmă puțin: prima, să introducă probabil adjectivele în roman, iar cea de-a doua, verbele.

Profeții

Rebeca Wiest, *cunoscuta scriitoare engleză prevede că timp de 20—25 de ani de aci înainte literatura nu va avea nici o trecere, în lume, dar e sigură că peste cinci zeci de ani va veni iarăși la preț. Aceasta pentru că în decursul celor douăzeci de ani lumea civilizată va face istorie și numai istorie. — Germanii vor deveni monarchie în douăsprezece luni, prevestește ea în Ianuarie 1933. Dar după cinci, zece ani va fi comunistă și se va uni cu Rusia. Rusia însă fiind punctul colapsei, în câțiva ani va fi pustiită. Germania va fi silită să lupte singură, așa cum luptă Rusia în prezent, însă cu mai mult succes. Franța, Italia, Spania, Anglia și America, își vor pune sabia în teacă și renunțând la imperialism, își vor vedea de economia interioară după sisteme mult mai socialiste de cât se poate închipui. Va fi o viață mai strânsă, mai liniștită, mai intimă de cât cea pe care o trăim azi. In asemenea lume literatura va fi atât cât îi va îngădui spațiul.*

Americanul Bernard Russel, *essayst și original cugetător, prevede dispariția familiei, care de cincizeci de ani încoace slăbește mereu. Mama și tata pleacă la lucru, sau în excursii cu mașinile, copiii nu mai pot să se desvolte și să crească în căminurile părăsite de părinți, strâmte și nehigienice din orașele mari. Căminurile de copii mici, terenurile și școlile de joc ale comunității, în care se aplică metodele cele mai noi de educație și higienă, vor deveni tot mai numeroase. Iar când vor pleca copiii din căminul familial ce va mai rămânea din viața de familie și ce va mai fi căsătoria, atât de compromisă și șubredă pe temelia ei și în ziua de azi?!...*

Zamialin crede însă în viitorul tragicului în teatru și așteaptă pe curând sosirea unui nou Shakespeare! Când se va stabili odată baza materială a vieții, zice el, oamenii se vor aduna la Geneva să discute capacitățile fizice ale mamelor și ale taților, așa cum discută azi calibrul armelor și numai acei ce vor îndeplini cerințele stabilite de consiliul eugenic internațional vor avea dreptul să aibă copii. Atunci nu va mai fi vorba de meschinul conflict din triunghiul adulterului din vremea de azi. Ci de un conflict mult mai teribil și mai formidabil, conflictul dintre Stat și Individ. Statul va zdrobi desigur, individul, ca pe o furnică și atunci tragicul își va investi din nou vechea lui noblețe. Cinema-ul este pâne de război; în ziua când toți vor putea mânca pânea adevărată acest ersatz va dispărea.

Opera veche se va descompune în elementele ei cuvântul și muzica, spre a se transforma într'un spectacol synthetic, *în care muzica va forma numai un fel de fond emoțional, ceiace s'ar putea numi* decorurile muzicale *ale dramei, ca în unele spectacole noi ale teatrului rus.*

Eugen Zamiatin *este un tânăr autor rus, care a debutat în ajunul războiului. In timpul războiului a stat la Newcastle, supraveghind, ca inginer, construcția unui spărgător de ghiață, comandat de Rusia. In urmă a scris o carte despre Englezi: „Insularii" în care-i arată ca pe niște maniaci, ridiculi și formaliști, care nu au nici o umanitate. Cartea e atât de aspră în cât după ce s'a tradus în englezește și în alte limbi n'a fost autorizată în Anglia.*

Mărunte

■ Guvernul sovietic a creiat o carte de identitate individuală, care e refuzată celor ce nu fac parte din categoria lucrătorilor.

Elementele indezirabile vor poseda o carte specială, care le va aduce interzicerea de a locui marile centre urbane, cu obligația de a le părăsi în decurs de zece zile pe speze proprii. Exodul indezirabililor în massă a și început.

■ Vineri 3 Martie se va ține la Fundațiunea I. I. Dalles, a XVII-a conferință din ciclul organizat de „Analele Române".

D. Ion Sân-Giorgiu, profesor universitar, va vorbi despre: „Iubirile romantice".

A APĂRUT VOLUMUL ★★★★
IN PREAJMA REVOLUȚIEI
HOTARUL
Ion Răutu in Siberia, in Taiga
și in inchisoare
de C. STERE
EDITURA „ADEVERUL", S. A.
PREȚUL 80 LEI

— A fi sau a nu fi... subvenționat.

Pățania călugărului-satir...

Legea presei.

BIBLIOTECA CENTRALĂ
a „ASOCIAȚIUNII"
SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR. 640
DUMINICĂ 12 MARTIE 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINATATE

Imposibilități

Acum vre-o zece ani, am propus colegilor de călimară o sindicalizare profesională și la o masă de cafenea, pe care nu o mai frecventez, am primit pe un manifest 30 de iscălituri și aderenți dintre camarazii cu circulație în presă.

Nu m'am zorit să dau curs nici manifestului nici semnăturilor din el. Entuziasmul e o flacără de chibrit și experiența îl repudiază. A doua săptămână după semnare doi din listă nu se mai învoiau cu o denumire ce putea să pară sedițioasă, trei se potoliseră să mai aștepte, patru voiau „altceva", cinci nu mai voiau și aproape toată lumea gândindu-se din nou se simțea mai bine „așa".

Un ministru liberal mi-a sugerat odată ideea să provoc o cerere colectivă a unui grup de colegi, pentru obținerea câte unui lot de casă la Șosea — și am expediat sugestia mai departe, așteptând un an. Izolați, câte unul, colegii s'au furișat la ministru și s'au aranjat individual, la Predeal, la Sinaia, la Tekirghiol și mi se pare că și la Șosea. Geniul personal i-a împiedicat să se prezinte odată toți.

Primarul d-l Dobrescu, solicitat între alții și de subscrisul, pornise inițiativa clădirii câtorva pâlcuri de case pentru așa numiții intelectuali. Trebuiau construite cinci, începând cu un massiv de apartamente în șoseaua Jianului — și înființate și Bănci de împrumuturi, *à fond perdu* când se putea ivi cazul. Regretabil, primul parc de locuințe, plătite în 16 ani, a fost realizat față 'n față cu mormintele dintre zăbrelele cimitirului Ghencea. Din lista colegilor, de la Primărie, nu s'a prezintat niciunul, nici ca să accepte nici să refuze mulțumind, nici să determine pe Primar să aleagă terenuri mai puțin funebre. La Ghencea sălășluește unul singur din camarazi, scriitorul care semnează Sărmanul Klopstock.

Nu vreau să se înțeleagă mai mult decât vreau să spui. Colegii noștri sunt mari, chiar atunci când artistic sunt piperniciți; în cât, ca pe statui și vulturi, nu-i poți aduna laolaltă. O educație de pribegie sau o absență de educație îi fortifică în carnea lor provizorie și în oasele lor nemuritoare și fac din eul lor niște cetăți. Acelaș poet care se înfumurează până la ceruri se căciulește pentru 200 de lei.

Pe de altă parte, autorii cu vânzare în librărie și cu taraba asigurată la editori pe câte 25 de ani de literatură uniformă și fără accidentul zbenghiului, disprețuesc să-și amestice cu sudoarea altora scumpa nădușeală. Bătrânii de tot au intrat din mireazma gloriei de-a dreptul în putrefacție, mai puțin bătrânii parazitează pe câteva instituții, ca negii pe castraveți, câțiva biruiesc niște valuri de limonadă.

Dar, iată, tinerii, tinerii de tot și mai puțin tinerii decât ei, militează pentru un loc care, acordat cu nazuri pe teritoriul hârtiei tipărite, li se refuză în viață. Imi este egal cât au sau nu talent: ceeace este, pentru mine poate să nu fie și invers. Ei sunt înainte de toate viață și putere.

Măcar tinerii ultimi să încerce să împlinească, lucrul de care precedenții lor au fost incapabili. Individual, ei vor parveni după 20 de ani de trudă, idiot risipită, să-și înregistreze o firmă și să plaseze un foileton neplătit într'un cotidian. Scăparea lor, cum trebuia să fie și a noastră, e ceeace s'a dovedit mai bun atât în burghezie cât și în muncitorime, organizarea. Poetul să aibă curajul să *craneze*, afirmându-se profesional și renunțând la profeție — și să înfrunte evenimentele cu categoria lui mobilizată. Sindicatul implică muncă asociată și rezultate împărtășite laolaltă, o disciplină, o ținută și o rigoare, care pot fi purtate cât de sus.

Dacă tinerii ar putea să vadă cât sunt de proaste grupările sociale, ce puțin însemnează civismul politic, câtă lașitate de gând și de act caracterizează o epocă speriată și de umbra ei și să deducă față de acest front mălăeț, de oameni gata totdeauna de fugă cu geamantanul, valoarea unei linii de bătaie de o sută de băieți teferi, inteligenți și sănătoși, ei nu s'ar mai plânge de țară și nici țara de ei.

Ce naiba! Sunt ei tot atât de puțin informați și de ignoranți ca păianjenii? Aceștia, apropiindu-se de nasul omului adormit, șovăie să intre, crezând că vor cădea într'o prăpastie de jar, când câte trei, de un singur somnoros, ar lichida omenirea într'o singură noapte.

Băiatule! tu ai crezut că în capul nostru dospește lumina și fulgeră mileniul. In capul nostru nu e nimic. Scuipă-l!

T. ARGHEZI

Aurel Jiquidi — Fiscul

Șt. Dimitrescu — Peisaj

Din viață—nu din cărți

Lecția

In parlament s'a petrecut deunăzi o scenă stranie.

La o remarcă a d-lui I. G. Duca, — d. general Samsonovici, ministrul armatei, s'a ridicat dîrz și, cu o voce sacadată, a spus marțial: „Eu nu primesc lecții de la nimeni". Apoi — întorcându-se spre primul ministru — d-sa a adăogat: „Pentru asta am fost adus aici?"

Noi care stăm, toată ziua, printre cărți, reviste și ziare — ne dăm seama la fiecare pas de lipsurile noastre. Câte nu știm! Și am vrea să le cunoaștem. Umblăm avizi după lecții — de la oricine. Sîntem încântați când primim lecții de la un om cu experiență, și putem învăța ceva în plus.

Fericiți cei atoateștiutori, care n'au nevoe de lecții! A lor va fi, desigur, împărăția cerurilor!

Dar în Cameră n'a avut loc propriu-zis predarea unei lecții. A fost o simplă discuție. D. Duca a făcut o critică.

D. general Samsonovici nu admite însă nici critica, nici discuția...

D-sa pesemne face parte, pentru prima oară, din parlament. Ar ști, altfel, că asta-i a parlamentului... Aici se vorbește în front...

Dar ne-a mirat și mai mult faptul, că ministrul Armatei (bine că nu i se mai zice: al Războiului) s'a pus, la primul atac, sub protecția maternă a primului ministru.

„Pentru asta m'ați adus aici?"

Dacă d. general Samsonovici ar fi știut dinainte cum stă chestia cu parlamentarismul, — d-sa ar fi rămas în vată acasă, neexpunându-se discuțiilor publice. D. Vaida însă nu i-a spus nimic. L-a sedus: — „Hai, dragule, în minister... că n'are să ți se întâmple nimic!"

Și i s'a întâmplat...

Sperăm însă că pe viitor, d. Vaida își va alege mai bine colaboratorii...

Dragostea de știință

D. prof. Fr. Rainer a ținut la Ploești o conferință despre Pasteur.

A prezentat omul și opera — îmbinate într'un tot perfect armonic.

Stăpân absolut pe materie, înzestrat cu un deosebit talent de expunere: clară și precisă,— conferențiarul a pus în curent auditorul cu descoperirile lui Pasteur.

Dar de-alungul conferinței ne-a impresionat mai mult decât orice marea dragoste de știință a savantului francez, conștiința misiunii sale.

Am asistat parcă la experiența-i principală. Pasteur, transfigurat de fericire, cuprinde în brațe pe primul întâlnit în cale. Pornește, cu riscul vieții, într'o urgentă campanie științifică — după o congestie cerebrală.

Simți că aceiași iubire de știință îl animă și pe conferențiar.

Ea a învăluit întreaga expunere. Era în glasul cald al d-lui dr. Rainer — când bagheta lui se primbla pe planurile unui cristal, — ca bagheta șefului de orchestră care mângâie melodiile.

Mai mult decât o prelegere instructivă, — conferențiarul ne-a dat ceva din emoționanta-i dragoste de știință.

M. SEVASTOS

Bachus

In Olimpul care 'noată în etern azur, e pace:
Lângă soțu-i ațipită certăreața Heră zace.
Zac prin colțuri aruncate fulgerile risipite,
Vulturul pe prag închis-a de mult pleoapele-obosite,
Iar pe-al veșniciei ornic mersu-i și-a oprit chiar timpul,
Căci de-acum Morfeu revarsă pacea-i peste tot Olimpul.

In palatele de aur dorm toți zeii pe 'ntrecute:
Și-a uitat de lupte Marte, Venus de 'ntâlniri plăcute.
Insăși blonda Artemidă ce colindă 'n nopți cu lună
Zace-acum în somn molatec cu cerboaica-i dimpreună.
In Olimpul care 'noată în etern azur, e pace,
Dar ce-i turbură deodată somnul dulce 'n care zace?

De jos, de prin neguri dese, unde-i cufundat pământul,
Tot mai mult spre cer se 'nalță, tot mai mult își ia avântul
O cântare triumfală care peste tot străbate:
Țipă flautul subțire, sgomotoasă toba bate,
Bubue ca tunet cornul, gongul sună cu turbare
Și cântarea se 'ntețește ca vijelioasa mare.

De-al ei vuet ca de vifor firea 'ntreagă-i turburată
Și'n Olimpul plin de pace zeii s'au trezit deodată!...
Uimiți toți acum se uită către Calea cea lactee
Și privesc cum vine-un tânăr cu chip gingaș de femee.
Struguri îi atârnă 'n plete, de brad sceptru 'n mână ține
Și pe-un car tras de pantere în triumf purtat el vine.

Satiri cu subțiri picioare îi alcătuiesc alaiul,
Duși de Pan care-și tot plimbă amețit pe buze naiul.
Vin bachantele nebune călărind pe lei sălbateci,
Nimfe vin înlănțuite de-ai lor fauni nebunateci,
Iar Silen la urmă'ncheie beat de vin întreg alaiul:
Sare, către zei se strâmbă și le urlă cu buhaiul.

Dar un semn: cântarea tace și stă-întreaga ceată mută.
Tânărul pe car se 'nalță și pe Jupiter salută:
— Al Dionei fiu sburdalnic vine azi la tine, tată,
Intre zeii tăi te roagă să-l primești și, ca răsplată,
Iți aduce-un dar cu care ai să birui chiar destinul
Care crunt te stăpânește. Acest dar se chiamă: Vinul!

Iată, ție 'ntâi ți-l dărui: bea și vei goni amarul
Grijilor și niciodată n'ai să mai regreți nectarul! —
Zice și deodată cupe cu vin dulce 'n mâini țin zeii,
Sorb din el, se 'nviorează și cum vara sburdă mieii,
Tot astfel încep să sburde zeii toți cu veselie,
Căci voioși cum sînt acuma, n'au mai fost de-o veșnicie.

Și se 'ncinge-un dans năprasnic: Zevs frenetic tactul bate,
Mândra Heră cu Atena joacă strâns îmbrățișate,
Afrodita-și pierde brâul, Febus lira lui măiastră,
Ba s'a prins acum în horă chiar Artemis cea sihastră.
Toți bat tactul, se frământă, sar în salturi delirante,
De-au rămas uimiți privindu-i chiar Silen și-a lui bachante.

In Olimpul care 'noată în azur, nu mai e pace:
Vinul curge valuri-valuri, hora nu se mai desface.
Jupiter de mult uitat-a de zeiasca-i maiestate
Și cu zeii toți o duce în petreceri necurmate,
Iar pe-al veșniciei ornic beat se plimbă chiar și timpul:
Cum ar mai fi treaz, când Bachus domni-acum pe 'ntreg Olimpul?

I. M. MARINESCU

Jocul pântecului

de CAMIL PETRESCU

Seara târziu, împiedicați să vizităm monumentele, dornici să cunoaștem în tot felul orașul, un grup pornim într'un automobil dealungul Bosforului, în spre Marea Neagră pe calea Galata, cu grădinile ei de vară, dela care au luat probabil pildă cei care ne-au dat Suzana, Pariziana, Leul și Cârnatul etc. Mergem vre-o zece kilometri, când străbătând mahalalele comerciale, când alergând uneori câte-o bucată bună pe ulița pustie fără case, mărginită de o parte și de alta de ziduri mari ca de temniță. Sunt zidurile uriașe care mărginesc spre stradă marele palat imperial Dalma Bace. Fațada, horbotă de marmoră și lumină e toată spre Bosfor. Orașului și trecătorilor pe această lungă cale nu le arată decât urâtul unui spate de temniță în afară de o poartă uriașe, gătită. Multă vreme însă mergem chiar pe malul mării, în care casele pătrund ca într'un canal venețian. Nici o balustradă nu împiedică saltul mașinei în apa luminată, ici colo, de becuri, pe lângă care trecem la mai puțin de un metru cu toată viteza mașinei.

E un pustiu aproape lugubru. Intâlnim cinci șase grădini mari transformate în restaurante elegante, cu chelneri în frac, cu chioșcuri de jur împrejurul arenei, cu mese sclipitoare de alb și cristal, cu pavilioane pentru lăutari și bogate bufete expuse vederii. Dar pretutindeni lăutarii cântă a pustiu. Ici și colo câte un client rătăcit.

Ne întoarcem pe aceiași cale între ziduri de temniță sau de gol pe marginea apei în noapte, în Pera. Teatrul de varietăți Taxim e grădină de vară acoperită ca berăriile la Moși, ca și acolo spectatorii privesc de la mesele încărcate de cești și pahare. Alături, cu priveliști spre Bosforul punctat de lumini, berării mari, cu scene de varieteu, amintesc întru totul pe cele dela Moși. Și ca artiști și ca public. Numai că aceste bărăci trebue să fi fost aci, cu „cadâne" măscărici, harapi și „caraghioși" de veacuri.

Pe scena Taximului „debutează" numere de varieteu internațional. Firește că nu lipsește nici dansul pântecului. Cred însă că e mai exactă nuanța „jocul pântecului". Vălurile au căzut de pe trupul gol al femeii care folosește frunză de viță de mătase; mărgele cu paftale îi țin sânii mici sprijiniți ca în doi pumni mângâetori. Un brâu lat de mătase roșie, îi strânge întins șoldurile, nu ca să le acopere ci ca să le deslușească belșugul și forma voluptoasă. Se înoadă în față, în dreptul feminității ei și cade în jos ca o cravată lungă. Marginea de sus a brâului, urmărind drumul încheeturei subliniază lărgimea sinuoasă a pântecului, cea de jos aleargă drept ca o spiță, din nod spre jumătatea coapsei. Firește, arta este eșită din sexualitate ca Minerva din capul lui Jupiter. Te convinge de a sta mai mult decât orice acest joc al pântecului. Actul sexual e mimat în întregime. Ațâțarea îndepărtată, stăruitoare, scuturarea ticăloasă a sânilor ca niște ciorchini grei, fereala din apropiere ca la jocul de-a leapșa sunt lămurite cu finețe, cu o subtilitate trecută prin veacuri și haremuri. Acum bărbatul invizibil pentru toți ceilalți, dar neîncetat viu și alături de femee (cum e aevea doar pentru cel iubit singur, înfățișarea zeului în fața mulțimii) se'nfurie, definit prin reacțiile corpului ei ca febra prin zigzagul diagramei; și totuși e învins, mușchii lui grei n'au putut prinde în cleștele lor trupul vânjos de șarpe alb. Biruitoare în legănarea molatecă a muzicei, femeea schioapătă ritmic și viclean în jurul lui, răsucită ca o petală de crin. Ațâțat de batjocură, bărbatul nevăzut s'a năpustit asupra ei, și cu fruntea îngropată cu încăpățânare între sâni, nu poate bănui că strânsoarea lui e acum biruitoare, numai pentru că surâzând îndoelnic și moleșit, femeea a vrut-o.

Incet, încet trupul alb se oprește, puțin crispat și toată viața se adună între sâni și genunchi. Pântecul lat începe să se răsucească, răsucirea devine aproape rotire mecanică, muzica, de prisos, se mulțumește să îngâne sfios ca o candelă. Frenezia crește din ce în ce și deodată rotirea s'a transformat în svâcnire scurtă, brutală care lovește de sus în jos.

Actul sexual e de la preliminarii până la final în întregime realizat. In timp ce toate privirile sunt trase ca de un mănunchi de sfori nevăzute spre scenă, de e în grădină ca o vacanță de viață, îmi plimb ochii pe la mesele vecine. Lângă noi, între prietenii ei, e o turcoaică tânără. Are ochii prea mari, pe care arta isteață a haremurilor i-a cultivat dealungul veacurilor cum cultivă olandezii lalelele, gura enormă, dar frumoasă și lacomă ca o gură de zeiță sculptată mare, obrajii, și ei mari și albi de odaliscă. Fie un principiu de selecție, fie o adaptare în chinuri voită, dar tipul turcoaicei e o realitate și nu seamănă cu nici o altă femee din lume. Il întâlnești destul de ades și în afară de Țarigrad, prin toate capitalele fostelor pașalâcuri și sangeacuri (ceeace e firește explicabil). Mai toate sunt cu părul negru sau castaniu, dar mai totdeauna cu pielea albă de tot, care le deosebește de altfel de grecoaice. Tot de acestea se deosebesc și prin ineleganța lor, prin sugestii de femelă mai curând decât de femee. Fie trândăveala sensuală în interioarele zăbrelite ale haremurilor, fie și lăcomia pentru dulciuri (șerbeturi, cofeturi, bigibigi, sarailii, baclavale), fie preferințele știute ale turcilor, care și în raiu așteaptă tot hurii, turcoaicele sunt în genere greoae, cu șolduri pline, cu gâtul scurt și gros, atât de departe de genul sportiv de azi și atât de aproape de idealurile pictorilor flamanzi dacă nu al moderniștilor Picasso și ceilalți. Turcoaica e poate tipul „femeii" pe care îl visează toți cei care luptă în coloane de gazetă împotriva „modei" și garsonismului. E sulimenită cu o știință neajunsă nici odată la popoarele din apus. Chinorosul, cârmâzul, laptele de castraveți și tot soiul de alifii roze, sau picături arsenicale au constituit acasă, în haremurile cu sofale și avuzuri de apă, celălalt talger al bătăliilor câștigate de pașii cu trei tuiuri în susul și în josul Dunării. Dar spre deosebire de tipul obicinuit, înfățișat cu prisosință la alte mese, vecina noastră e blondă, cu ochii mari cât niște uriașe, prelungi prune verzi. Cu trăsă-

(Continuare în pag. II-a)

turile ei mari seamănă destul cu actrița de cinematograf Gina Manès.

Femeile europene când asistă la un spectacol atât de neocolit obscen ca întâmplarea ritmică de pe scenă, iau de obiceiu o înfățișare absentă, inexpresivă, ca și când ar fi singure, abstractizând oarecum vederea. Turcoaica noastră chicotește ușor gâdilată, iar când vede că o privesc, are și pentru mine un zâmbet complice, de școlăriță care face o șotie profesoarei. Nici ea, nici străbunicile ei — cu tot voalul și toată feregeaua — n'au știut ce e pudoarea. In haremul dospit de patimă și de o libertate cum numai femeile în grup încâlcit, pot să și-o ia, nu se cunoștea cuvântul ocolit, iar lucrurilor li se spunea pe nume. Fetițele erau inițiate de la șase ani despre îndatoririle și arta de a fi soție, iar „O mie și una de nopți" învecinează metafora cu specificarea anatomică.

Acum dansatoarea a reluat fraza ritmică de la capăt. Arta grea a acestui joc pare a cere ca pântecul vânjos al femeii să devină în frământarea lui cu totul desprins de restul corpului, iar femeea însăși să nu împărtășească spasmul, pe care-l drămuește atât de înalt știutoare, pentru istovirea bărbatului nevăzut și încleștat. Cum vedeți un adevărat soiu de „obiectivitate artistică" așa cum cer regulele esteticei. Poate relua deci ori de câte ori cere muzica, dela început. Când sfârșește, totuși e îndelung și nefățarnic aplaudată. Nici odată n'am văzut la noi sau în străinătate aplaudate astfel de spectacole. Dar chiar directorul de teatru din apus nu se înșeală. El știe că deși o tăcere deasă urmează actriței care părăsește scena, publicul totuși pentru ea a venit. Ipocrizie? Mai mult un soiu de stânjenire.

Revenind pe jos prin mahalale spre Calea Perei, obsedat cu perfidie de obscenitatea acestui joc al pântecului clasic de acum, înțeleg tot mai mult că nici realismul amănuntelor, nici măcar grația atât de cântată sau dacă vreți nici gingășia, nu sunt în ele înseși momente de artă, dacă nu stau subt semnul unei mari patimi, al unui preaplin care, el, să-și caute prin mișcarea grațioasă sau prin spasmul ritmic, o încercare de cosmică expresie.

CAMIL PETRESCU

Don

Ziarele străine vorbesc cu elogii de cariera strălucită pe care o face la Paris desenatorul român Don.

In ajunul războiului, fiind încă în liceu, a făcut o serie de caricaturi și câteva busturi, mulțumită cărora a luat o bursă la Florența.

Inainte de a părăsi țara, el a scos un album „Schițe 1916" în care a trecut aproape toate personalitățile mai cunoscute din țară și figurile proeminente ale actualității europene.

Plecat la Florența, Don a urmat până la intrarea României în război, Academia de Arte, secția sculpturei, unde grație talentului a fost primit în penultimul an. Dar războiul l-a obligat să-și întrerupă studiile. Intră voluntar în legiunea străină unde luptă ca aviator pe frontul francez.

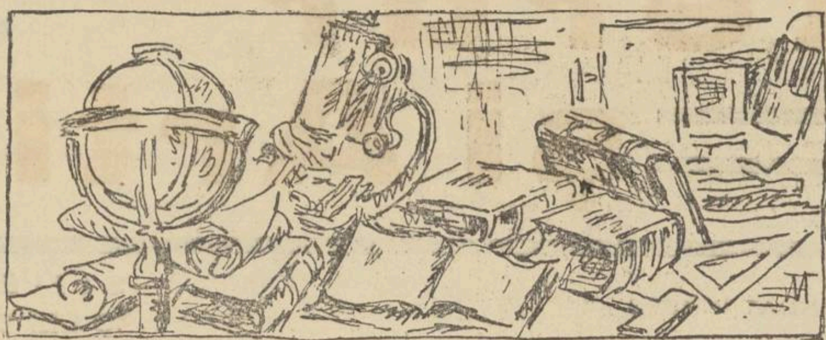
După terminarea războiului, Don s'a stabilit definitiv la Paris, continuând sculptura cu Antoine Bourdelle și făcând în acelaș timp caricaturi la diverse ziare și reviste:

„L'Avenir", „Le Journal", „Les Annales", „Sur la Riviera", „Le Rire", etc.

In anii din urmă, el a lucrat mult în afișaj devenind cunoscut și la Londra și Berlin.

Am primit la redacție un număr special din „Le Rire", consacrat turfului și ilustrat în întregime de Don. Deasemeni, și alte reviste în care linia spirituală a acestui îndemânatic desenator construește atitudini, gesturi, fizionomii și ansambluri în care umorul expresiei se îmbină, se contopește totdeauna cu ridicolul situației.

Caustic fără răutate și ironic fără cruzime, desenul lui Don e în acelaș timp satiră socială și îndemn artistic.

Actualități științifice

Mesagii transmise prin televiziune

La o recentă reuniune a Societății științifice „British Association", care a avut loc în orașul York (Anglia), s'a efectuat o experiență interesantă de televiziune.

Adunați într'o sală de conferințe, savanții englezi au putut citi pe un ecran, mesajul de salutări, care le fusese transmis de către laboratoarele Marconi din Chelmsford.

Literă cu literă, textul mesajului a apărut pe ecran.

Puțin timp după această încercare reușită, s'a transmis pe aceeaș cale un alt mesaj din Anglia la Sidney (în Australia), la o depărtare de vreo 18.000 km.

Sistemul adoptat e foarte simplu. Emițătorul dactilografiază cu maximum de rapiditate posibilă, comunicarea, pe o bandă transparentă, care trece — întocmai ca un film — direct în aparatul de emisiune.

Recepția este imediată. Șase secunde sunt suficiente pentru ca undele să străbată depărtarea de 18.000 km.

Procedeul menționat este susceptibil de numeroase aplicațiuni.

Astfel, omul de afaceri, comod instalat într'un fotoliu în fața biroului său, va putea să vadă defilând necontenit înaintea ochilor, cursurile Bursei sau alte știri importante pentru întreprinderea sa.

Lumea va putea primi la domiciliu relatarea scrisă a tuturor evenimentelor mai de seamă.

Se studiază acum modalitatea unei înregistrări automate a acestor mesagii recepționate.

Invențiuni recente

Intr'unul din ultimele sale numere, publicația engleză „Observer" se ocupă de o serie de realizări recente ale inventatorilor maghiari, care — după cât se pare — au reușit să pună în aplicare unele idei, pe cât de amuzante, pe atât de utile.

Astfel, s'a realizat un regulator de viteză, care permite să controlăm dela distanță mersul unui vehicul și deci să rezolvăm pe această cale problema atât de spinoasă a circulației.

E vorba de un instrument care, în mod automatic, readuce viteza la o valoare normală, imediat ce această valoare e depășită. In cazul circulației pe anumite șosele, unde viteza nu e reglementată, conducătorul poate opri funcționarea regulatorului. Aparatul e acoperit cu un geam, care ia o colorație galbenă la o viteză normală de 15 klm. pe oră și una roșie, în cazul când această viteză atinge 30 km.

O altă invenție ingenioasă este realizarea unui teatru... demontabil, care poate fi instalat într'un minimum de timp, și deci se pretează de minune pentru turneurile artistice.

Insfârșit, tot o născocire originală e confecționarea unui sistem de ghete, care nu-și pierd niciodată forma și pot fi reparate cu cea mai mare ușurință de către proprietarul lor, fără ajutorul cismarului.

Se pot prevedea cutremurele?

Dintr'o statistică, extinsă la peste 250 de cutremure ce-au avut loc în diferitele regiuni ale globului, rezultă că aproape în fiecare ceas se produce un cutremur de pământ în lume.

Țara clasică a cutremurelor, Japonia, suferă zilnic 4 sguduiri ale scoarței terestre și e bântuită în mijlociu, în fiecare 2½ ani de un cutremur grav.

Pentru a crea o apărare împotriva cutremurelor, s'au construit clădiri speciale.

Astăzi se știe — fapt paradoxal în aparență — că întotdeauna construcțiile ridicate pe un teren întins și neted sunt mult mai amenințate în această privință, decât cele clădite pe stânci.

Când va sosi însă clipa fericită, în care știința va reuși, nu numai să înregistreze cu preciziune apariția unui cutremur, ci va fi în măsură chiar să le prevadă?

Ar fi desigur cel mai eficace mijloc de apărare împotriva unor asemenea catastrofe.

Cauzele cutremurelor ne sunt cunoscute, totuși prevederea lor este încă foarte anevoioasă.

Această prevedere ar putea fi bazată pe o serie de date fizice ca: observația neregularităților câmpului magnetic terestru, variația rezistenței, pe care o întâmpină curenții electrici ca să treacă prin diferitele straturi discontinue în interiorul pământului, măsurători precise ale gravitației terestre și în special, cercetarea gradului de radioactivitate a aerului la suprafața solului.

Acest ultim element poate fi de cea mai mare utilitate pentru predeterminarea cutremurelor.

Intr'adevăr, se știe din experiență că în zonele de dislocare a materialelor ce alcătuesc scoarța terestră, crește considerabil quantumul de emanațiune radioactivă a elementelor dezagregate.

Faptul, adesea observat și neexplicabil până acum — că în preajma unor mari cutremure, animalele par cuprinse de o mare neliniște și se retrag înspăimântate în grupuri compacte, s'ar putea explica prin aceea că sistemul lor nervos este puternic impresionat de excesul de emanații radioactive, conținut în aerul înconjurător.

E drept că oamenii nu posedă un organ sensibil la aceste simptome ale cutremurelor. Dispunem în schimb de instrumente foarte precise, capabile să pună în evidență o creștere a radioactivității în aerul ambiant.

Se deschide astfel științei un orizont nou și un câmp vast de experiență, care promite a fi fecund în aplicațiuni practice.

I. S.

Viața Romînească

Apărută sub o nouă și proaspătă conducere, vechea revistă se înfățișează, dela prima privire, renovată, atât ca aspect cât și ca material.

Păstrându-se cea mai mare parte din rubricile de odinioară, materia este grupată astăzi potrivit unei noui orândueli. Inceputul îl fac paginele de literatură și beletristică propriu zisă: poezie, nuvele, roman, memorial, articole de cultură generală. După aceasta o Miscellanea bogată și variată, polemică și vie, înfățișând un pot-pourri amuzant al actualității, un caleidoscop al vieții noastre culturale. Și, în sfârșit, rubricile diverselor cronici, oferind oglinda obiectivă și fidelă a culturii române și străine în timp de o lună.

Numărul acesta începe printr'un articol al d-lui G. Ibrăileanu: „După 27 de ani". Este un expozeu al ideologiei „Vieții Romînești" dela înființare până acum și o înfățișare a realizărilor revistei. Ca tot ce scrie d. Ibrăileanu acest articol este lucid și clar, plin de idei și de sugestii. Cetind acest articol îți poți da seama de câtă consequență și în acelaș timp de câtă minunată flexibilitate a dat dovadă „Viața Romînească" în cei douăzeci și cinci de ani de existență.

Partea literară este reprezentată prin câteva pagini pline de vervă, spirit și evocare ale d-lui C. Stere: „Cum am devenit director al *Vieții Romînești*". D. Jean Bart publică un fragment din romanul d-sale inedit „Europolis" și d. Ionel Teodoreanu deasemeni un fragment de roman: „Golia". Făcând un „pendant" la articolul d-lui Ibrăileanu d. Mihai Ralea, într'un articol „Misiuni pentru viitor" vorbește despre „universalismul" *Vieții Romînești*, demonstrând importanța mereu actuală a revistei.

O inovație interesantă este rubrica „Antologie" în care apar pagini din scriitorii tineri, debutanți de talent.

Materialul cronicilor în acest număr este impresionant. Sunt unsprezece cronici: Cronica literară în care d. Călinescu face o trecere în revistă obiectivă și concisă a cărților de literatură apărute în cursul lunii; Cronica politică subdivizată în diverse rubrici ca *Fapte, Oameni, Probleme*, etc., Cronica externă, economică, culturală, teatrală, cinematografică, sportivă, minoritară, cronica vieții, etc., etc.

In astfel de condiții, călăuzită de un astfel de spirit și condusă cu atâta pricepere, „Viața Romînească" câștigă o importanță considerabilă.

GUY MAZELINE (Premiul Goncourt 1932)

Rușine ascunsă

Cea mai mare primejdie prin care poate să treacă omul este un anumit grad de „saturație". Clipa temută este aceea în care gândul lui nu se mai prelungește și nu mai consimte să asculte decât de o mecanică obișnuință; dacă nu știe să privească mai departe, e orb.

Văzând zilnic pe judecători cum tranșează atâtea chestiuni grave, m'am convins de marea lor bună voință, de prudența lor, de grija lor de-a fi drepți. Le place să încline unul din talgerele balanței sub apăsarea mânii lor de om; n'aș vorbi despre asta dacă nu i-aș fi observat și știu pe mulți dintre ei care veghiază în fiecare noapte consultând un dosar. Totuș m'am întrebat dacă n'ar trebui să cerem chiar dela cel mai bun o privire mai ageră, mai curioasă, o putere de cercetare întemeiată pe gustul priveliștii umane; pentrucă, într'adevăr, nimic nu e mai emoționant decât acest „teatru prost", nimic care să-ți dea mai mult de gândit.

*

Pentru aceasta, am o amintire:

O femeie tânără apărea în fața unui tribunal corecțional pentrucă furase șaptesprezece mii de franci din portofelul unui amic întâmplător. Se insista asupra circumstanțelor: la două ceasuri noaptea ea întâlnește un trecător, îi surâde și, profitând puțin mai târziu de somnul acestui necunoscut, bagă mâna în buzunarul vestonului întins pe spatele unui scaun, pleacă, cu inima bătând și cu ochii țintă la bărbatul care doarme, deschide ușa fără zgomot, ca un câne cu laba, și dispare.

Ea spune: „Voiam să am economii". Dar mărturisește asta cu un fel de șovăire, cu mâinile fine tremurând pe bara acuzaților, cu priviri voalate, cu fața crispată. Mă uit la ea și mi se pare că numai eu singur lămuresc sub această mască umilită frământările unei rușini foarte ascunse, rușinea aceea fierbinte care face ochii strălucitori ca două monede de argint, care împurpurează pielea și face să tremure vârful degetelor.

Judecătorul nu poate decât să dea o hotărâre finală asupra naturii acestui delict. Ocupat să cerceteze dosarul și să lămurească „circumstanțele" el nu poate s'o vadă pe femeie și chiar dacă ar vrea n'ar putea s'o vadă decât în fugă.

Om de treabă judecătorul, după atâtea nopți de veghe și de cercetări amănunțite, e obligat să poarte ochelari. Inchipuirea lui, totuș, îi înfățișează pe vinovată; afacerea asta seamănă cu sute altele: „Două noaptea, lumina gălbue a unui felinar, o femeie, un trecător". El răsfoește încă odată hârtiile acoperite cu un scris caligrafic de grefier, află prin mijlocirea avocatului că femeia aceasta a fost măritată, că copilul i-a fost zdrobit de o trăsură, că bărbatul ei, acum trei luni, a fugit fără să lase adresa. Foarte bine. Dar mai e și furtul acesta de șaptesprezece mii de franci, întâlnirea cu trecătorul în mijlocul nopții...

Judecătorul trebue să lupte cu acest instinct, cu această putere a răului; trebue în cel mai bun sens al cuvântului, să dispună de acea justiție pe care Pascal o numea o „calitate spirituală". Se răstoarnă în fotoliu, își scoate ochelarii și acum apare privirea lui desgolită, uzată, privirea lui de om, bună, care se ridică spre tavanul cu ornamentații aurite. Apoi cei trei judecători își apropie capetele; sentința pe care o vor da îi neliniștește și li s'aud șoaptele.

*

Mă uit mereu la vinovată. N'a plâns, nici n'a strigat, cum ar fi putut face alții. Nicio clipă nu și-a întors ochii spre publicul tăcut. Președintele anunță primul aliniat: ea se ridică, cu o mișcare convulsivă, își strânge în jurul gâtului gulerul de blană ieftină; se gândește la suspendarea execuției pedepsei așa cum cel care se înăbușă se gândește la o înghițitură de aer.

Dar deodată dispare în dosul grilajului de lemn. E condamnată la cinci luni, fără suspendare. Doi jandarmi o duc, leșinată, și picioarele ei, fără îndoială sprintene altădată, s'aud cum lovesc băncile ca niște ciocane.

Trad. de A. P.

■ Orele de redacție ale „Adevărului Literar": Joi, Vineri și Sâmbătă (5-6).

Stendhal istoric de artă

Sub titlul de mai sus, Lutz Weltmann publică în „Berliner Tageblatt" următorul articol:

Henry Beyle de Stendhal poate fi privit ca istoric de artă în două opere ale sale: în „Preumblări prin Roma" și în „Istoria picturii în Italia". In timp ce prima e socotită cu drept cuvânt ca făcând parte din operele lui poetice, cea de a doua ni-l înfățișează pe tărâmul strict al istoriei artei.

Când Heinrich Wölfflin se ocupă de intuiția artistică a lui Stendhal, el îl elogiază pentru faptul că a restrâns perfecțiunea epocei antice la caracterul ei specific, pentrucă i-a cunoscut pe Italieni mai bine decât i-a cunoscut Winckelmann pe Greci, și pentru că fiecare exemplu al lui stabilește o lege generală.

Aceste aprecieri — deși Wölfflin nu are nici un punct de asemănare cu Stendhal — reflectă totuși un simțimânt de satisfacție față de opera unei personalități. Numai în acest sens poate fi interpretat Wölfflin când, apreciind biografiile lui Stendhal despre artiști, constată că „ceiace a simțit și a suferit artistul, constitue substanța creațiunii lui artistice" și când ajunge la concluzia finală că „analiza artistică se restrânge numai (!) asupra sentimentului general omenesc, nu asupra artei în sine, asupra formei și reprezentării". Critica lui merge progresând până la afirmarea tezei: că „ea se oprește acolo, tocmai unde începe procesul de reprezentare formală. Desigur că raportul dintre manifestarea plantei artistice, și persoana, poporul și locul în care s'a desvoltat, constitue un principiu admirabil, dar care nu lămurește încă anatomia și fiziologia plantei".

Bine'nțeles că nu. Dar dupăce Wölfflin a creat, în urma unei munci fără preget, opere științifice de o valoare incomparabilă, printre ale căror rânduri citești ne'ncetat că „pomul științei nu este pomul vieții", în opera lui din timpul bătrâneții — „Italia și simțul german al formei" — a trebuit totuși să acorde preponderență valorilor iraționale celor raționale. Criticul lui Stendhal a devenit astfel elevul lui Stendhal.

Faptul că „concepțiile fundamentale" ale lui Wölfflin au putut fi aplicate literaturii, de către Fritz Strich, ne dovedește cu atât mai mult că puterea de intuiție poate fi numai începutul unei productive istorii a artei. Perspicacitatea în istoria artei poate fi până la un anumit punct o deprindere. Legile compoziției sunt studiabile. Dar pentru a deosebi într'o operă de artă elementul sufletesc de îndemânarea profesională, pentru acest lucru e nevoie de o resimțire creatoare, care nu se poate învăța.

Sclipitoarele idei ale lui Lessing ar fi rămas desigur lipsite de rod, dacă după el n'ar fi venit un Herder, care să înțeleagă atmosfera lumii dramatice din opera lui Shakespeare. Fără Herder n'ar fi existat un Goethe, cel puțin un Goethe așa cum a devenit. Fără Stendhal n'ar fi existat poate un Nietzsche sau în tot cazul principiul că: Știința trebue privită prin prisma artei, arta însă prin prisma vieții". Si nici sugestia pentru teoria mediului lui Taine.

„Istoria picturii în Italia" a fost concepută de către Stendhal mai întâi sub forma unui jurnal, pentru uzul său propriu. Notițele lui despre artă și viață, adunate la un loc — spune Oppeln Bronikowski — ar produce cititorului aceiași delectare ca și aforismele lui „Despre iubire". Ea este o operă istorică scrisă de un spirit filosofic.

In prima parte, el tratează renașterea și primele progrese ale artei în jurul anului 1300 ca un istoric pragmatic; în cartea doua, în care ne înfățișează manifestarea artistică dela Giotto până la Lionardo, nu-i mai mult decât un compilator; dar când în cartea treia zugrăvește viața lui Lionardo, el atinge culmile geniului. Ca studiu premergător vieții lui Michelangelo (cartea șaptea), el tratează în două cărți idealul antic de frumusețe, opunându-i într'altă carte, modernismul.

Stendhal e necontenit conștient de relativitatea tuturor unităților de măsură. Când spune că un sălbatic n'ar admira la trupurile lui Tizian tocmai carnația, această fantezie exprimă cum nu se poate mai tranșant faptul, că în artă nu e totul să copiezi natura, pur și simplu. De asemeni, când scrie că antichitatea nu are nimic comparabil cu Marianne a lui Marivaux, luminează cu focul orbitor al fulgerului separația a două milenii.

Anecdotele lui Stendhal sunt reprezentative, în sens nietzschean. Una caracterizează latura omenească a artistului, alta lumea dimprejur, peritorul plagiatelor lui Stendhal, divaghează asupra dificultăților comune picturii și artei dramatice, zugrăvitorul vieții și obiceiurilor omului din timpul Renașterii, luminătorul stărilor sufletești învăluite în mister, devine el însuși dramatic în felul cum „completează, simte și dramatizează o scenă, cum concentrează în câteva rânduri o scenă întreagă. Nici măcar Arbelet, descoperitorul plagiatelor lui Stendhal, nu s'a putut opri de a admira această măestrie.

Principiul, exprimat înaintea lui Nietzsche, că „arta e adevărata activitate metafizică a vieții" și înțelepciunea exemplelor lui, nu fac decât să ne întărească regretul că „Istoria picturii în Italia" rămasă fragmentar, nu înseamnă decât câteva incondeieri despre Andrea del Sarto, Raffael și Correggio.

Rubrica grafologică

Solicitările pe care le primim zilnic pentru rubrica noastră de consultațiuni grafologice gratuite devin atât de numeroase, încât ne vedem nevoiți să cerem din nou iertare acelor cititori pe care, din lipsă de spațiu, îi amânăm pentru numerele următoare. Răspundem, tot timpul, în ordinea primirii cererilor.

MARGRYTT. — Cazul mă interesează — așa că rugămintea dvs. se va satisface. Trimiteți scrisoarea despre care vorbiți, și indicați adresa dv. exactă, ca să v'o pot înapoia. Veți primi, cu acelaș prilej, ambele analize, precum și răspunsul la întrebarea pe care mi-o puneți.

16 ANI RECUNOSCATORI. — Gândire clară și destul de sigură, deși nu prea rapidă. Memorie bună. Tenacitate. Conștiinciozitate. Putere de muncă. Sensibilitate ascuțită, dar reținută. Timiditate. Ezitări. Ușoare turburări nervoase, care vor trece dela sine, cu timpul. Incercați să deveniți mai sociabilă. Aptitudini pentru o carieră care ar cere cunoștințe pozitive și technice.

H. FLORESCU-Cernăuți. — Vă voi indica personal mijloacele de autorealizare pe cari le căutați. Vă rog să-mi comunicați adresa dv., și vă voi răspunde numaidecât printr'o scrisoare, în care veți citi și o analiză grafologică asupra persoanei dv.

ION 26. — Inteligență ascuțită. Emotivitate. Dragoste de viață. Entuziasm. Iritabilitate. Generozitate — deseori din slăbiciune. Voința șovăelnică. Intenții bune, de multe ori contrazise de fapte. Rafinament al gustului. Sinceritate. Inconstanță sexuală.

BRAȘOVEANU. — Simț al frumosului. Bunătate. Conștiinciozitate. Statornicie. Prea multă sensibilitate. Voința șovăelnică. Neîncredere în sine. Deprimare.

VALENTIN STELESCU. — Prea multă dezorientare. Lipsă de ordine și de metodă. Sensibilitate nesănătoasă. Deprimare. Cinste. Capabil de muncă serioasă. Incercați o severă disciplinare a voinții. Dintre carierele care vă interesează, cea mai potrivită firii și aptitudinilor dvs. pare a fi magistratura — desigur, numai după ce auto-disciplinarea își va fi dat roadele. Reacționați împotriva singurătății, a izolării.

ALEX. GARGOLIU. — Sensibilitate dezvoltată, aproape feminină; dar rezervă și reținere. Gândirea clară, sigură, meditativă. Ordine și conștiinciozitate în acțiune. Un amestec curios de orgoliu și timiditate. Sensualitate. Singurătate, totuși nevoie de apropierea oamenilor. Atracție către sexul opus, uneori obsesii sexuale. Vitalitate deficientă. O ambiție și o voință prea des contrariate de stările de depresiune care apar nemotivat, și care-și au rădăcina într'o viață afectivă care nu și-a găsit încă obiectul adecuat.

MEY GHIB. — Activitate, Agitație. Energie. Nervi instabili, puțin obosiți. Incredere în sine. Tenacitate. Inițiativă. Economie. Sensualitate. Egoism.

EUGENIA NO. 1. — Deprimare, de natură mai mult fiziologică. Neîncredere în sine. Totuși oarecare optimism. Impresionabilitate. Nervozitate. Bun simț.

EUGENIA No. 2. — Putere de muncă. Cinste. Orgoliu. Sensualitate. Sinceritate. Oarecare naivitate. Ambiție.

ELENA VIFOR — Inteligență disciplinată, activă. Ințelegere rafinată pentru frumos. Distincție. Demnitate. Sensualitate. Generozitate. Egocentrism, din cauza unei destul de marcate tendințe de a se izola de oameni. Ușoară deprimare. Sinceritate. Discreție. Voința inegală. Viața interioară e abătută dela drumul ei firesc.

MARIOARA IONESCU. — Inteligență și afectivitate orientate mai mult spre planul estetic. Sensibilitate. Deprimare. Totuși încredere în sine și optimism. Tenacitate. Uneori naivitate. Sentiment al singurătății. Sensualitate intensă, dar nu deplin satisfăcută.

Margareta. — Sensibilitate. Delicatețe. Ordine. Orgoliu timid. Tenacitate. Sentiment al singurătății. Sexualitate nesatisfăcută. Vitalitate deficientă.

O. L.-Loco. — Gândire ordonată, pozitivă. Imaginație activă. Incredere în sine. Spirit practic. Putere de muncă. Ambiție. Perseverență. Sensualitate.

Orhidee. — Trimiteți atât scrisul Dv., cât și al celeilalte persoane într'un plic pe adresa rubricei grafologice a Ad. Lit., și aveți grijă să indicați și adresa Dv. Veți primi ambele analize, împreună cu scrisoarea de care vorbiți, prin poștă.

MIHAIL MAN

M o d a

Femeile vor avea în sezonul ce vine pălării vesele, amuzante.

Aceasta e nota dominantă a noilor colecțiuni. S'a sfârșit cu pălăriile negre și uniform triste.

Primăvara, ca un pictor bun, va aduce pe părul nostru flori și pene, iar culoarea va fi elementul principal în noua colecție de pălării.

Forma pălăriilor va fi variată însă mișcarea va fi aceiași; pălăria va fi pusă ștrengărește pe un ochi, desvelind complect toată partea de jos a capului.

Din această cauză îngrijirea coafurei va fi mult mai minuțioasă, iar ceafa elegantelor va trebui să prezinte părul aranjat cu grije în rulou sau în bucle bine grupate.

Ceeace distinge încă pălăria modernă este micimea ei caracteristică. Vom vedea totuși multe pălării de pai cu boruri în cele mai multe cazuri destul de neregulate.

Pălăria din primăvara ce vine va fi mică, adeseori în formă de beretă — trasă pe un ochiu în felul bascelor, înclinată într'o parte, desvelind complet părul.

Am remarcat în multe colecții frequența stofei, care promite să fie cea mai des întrebuințată: lână angora, olandă, țesătură gofrată, aceleași țesături întrebuințate la mantouri și taioruri.

Se va purta deasemenea și mult pai. Cred că vom vedea mai în vară și câteva pălării de panama vopsite în culori deschise.

In sfârșit, fiindcă am vorbit de veselie, — trebue să spun un cuvânt și de tocele de flori, surori mai mici ale tocelor de pene, purtate cu atâta succes în iarna ce-a trecut.

Tocele acestea nu vor avea o singură floare, ci — pe un fond minuscul — vom purta un buchet fraged din toate florile vesele de primăvară.

In seara de Miercuri 15 Martie va avea loc în sala Fundației Dalles recitalul de pian al d-rei Irena Lăzărescu, premiată a conservatoarelor din București, și Leipzig, care va interpreta Bach, Brahms, Schumann Roger, Rameau, Moussorgsky și Rachmaninoff.

Biletele se găsesc la agenția Jean Feder.

CITIȚI REVISTA
R E B U S
Prețul 5 lei 20 pagini

A APĂRUT
FLOAREA DIN POVESTE
POVESTIRI PENTRU COPII ȘI TINERET
de N. PORA
UN VOLUM DE 21? PAGINI CU NUMEROASE DESENE, LEI 50
Editura „Adeverul". — De vânzare la toate librăriile din țar

A APĂRUT VOLUMUL ★★★★
IN PREAJMA REVOLUTIEI
HOTARUL
Ion Răutu în Siberia, în Taiga și în inchisoare
de C. STERE
EDITURA „ADEVERUL" S. A.
PREȚUL 80 LEI

Femei hulite

Biata doamnă Chatterley

Despre doamna Chatterley nu se mai vorbeşte ca despre o eroină din cărţi. A devenit o femee din viaţă, din Anglia unde o situiază povestea scrisă şi din alte ţări pe unde trăeşte cu mai multă silă de a înfrunta minciuna.

Nu-i de mirare că deşi autorul său literar e mort, doamna Chatterley îşi continuă viaţa şi aventurile. Un alt scriitor englez le află şi le divulgă într'o carte nouă menită să apară simultan în cinci limbi: „Al doilea amant al doamnei Chatterley".

In treacăt fie zis, cel dintâi nu era la înălţimea unei lady, şi numai izolarea de ţară, vorbăria intelectual-goală a soţului şi infirmitatea lui dezastruoasă au îndreptăţit oarecum aventura. Dar, din moment ce i-au îndreptăţit-o, am fi vrut ca doamna Chatterley să nu ne decepţioneze. Voiam s'o credem mulţumită în viaţa ei nouă, înlocuindu-i lipsurile cu aprinsa ei dragoste.

Iar dacă lipsurile — de bani, de stimă socială, de confort, de nivel intelectual, de atâtea lucruri care n'o încălzesc dincolo, ar fi copleşit-o totuş peste marginile amorului găsit, am fi preferat s'o ştim pe drăguţa doamna Chatterley resemnată, crescându-şi copilul dragostei, fie şi întoarsă la soţul care o aştepta ţintuit pe domeniile sale, în castelul somptuos, în atmosfera de ghiaţă a unei „viitoare vieţi exclusiv spirituale" cu care se mângâia de nenorocirile lui.

Al doilea amant ce i se atribuie doamnei Chatterley ne supără ca o bârfeală răutăcioasă, ca hula, asupra unei femei modeste care nu se ocupă de lume.

Dar ne aducem aminte că e mai puţin: o pârghie pusă pe tirajul mare al primei cărţi, în stare să sprijine şi a treia, şi a patra continuare improvizată. Dar acestea n'ar mai hărăzi autorilor decât un renume umoristic.

Sofia Tolstoi

Niciodată tovarăşa de viaţă a vreunui om celebru n'a fost mai hulită ca Sofia Andreewna, soţia lui Lew Tolstoi. Seria umilinţilor a început-o însuşi soţul, căsătorit cu ea din dragoste bineînţeles, cărei dragoste i-a făcut rechizitoriul grosolan încă din tinereţe, în Sonata Kreutzer. *Au mai urmat şi altele, până la* Jurnalul *publicat postum, care nu cruţă nici o intimitate.*

Numeroşii prieteni , admiratori şi curioşi veniţi în pelerinaj la Iasnaia-Poliana au fost încurajaţi astfel să adauge la rândul lor câte o piatră svârlită. Pentru o femee uşuratecă, neglijându-şi soţul şi casa, nu s'ar fi găsit atâta asprime, atâta ură. Dar vina acestei soţii şi mame devotată la extrem era specială şi într'adevăr grea: n'a înţeles geniul lui Tolstoi. Soţiei unui om excepţional i se cer şi ei calităţi peste obişnuit.

E drept oare că nu l-a înţeles pe Tolstoi? Ar trebui pentru aceasta să fie limpezită controversa dacă celebrul scriitor a fost sincer până la absolut în evanghelismul şi setea sa de adevăr, sau plin de egoism şi de orgoliu, se apropie în realitate de cabotinaj. O carte recentă „Madame Tolstoi" de Suzanne Normand pledează cauza unei soţii sublime, pe nedrept torturate. O apropiase de sublim şi cele scrise mai înainte de Maxim Gorki care o cunoscuse şi n'o iubea, căci nu se putea împrieteni cu apriga soţie a lui Tolstoi nici unul din prietenii soţului.

Dar detractorii lui Tolstoi? S'au ivit şi ei, tot atât de convingător talentaţi ca şi adoratorii sfântului martir. Intre alţii, Jean Cassou a publicat „Grandeur et infamie de Tolstoi" cu interesante vederi asupra cazului.

Fapt este că în problema menajului Tolstoi există doi martiri şi un sfânt, dar numai unul, şi acesta, nu e lămurit care.

Epilog

Clara Bow, actriţa americană care a emoţionat câtva timp Hollywood-ul cu scandaluri boemo-europene, a trebuit să bată în retragere burgheză. Căsătorindu-se şi tăgăduind ororile ce i se imputau, a redobândit onorabilitatea şi angajamentul sistematic refuzat.

Un grup de prieteni i-au urzit în epilog, o farsă. In cursul unei şederi la Saint-Maurice, Clara Bow, dând concursul la o serbare de binefacere, şi-a pus fotografia la licitaţie. Cuvântul de ordine al grupului de prieteni cuprinse toată sala. Nimeni nu voia să aibă fotografia. Degeaba superba actriţă întrebuinţa surâsul cel mai dulce, graţia cea mai cinematografică. Nu i se răspundea decât cu gesturi evasive, cu priviri desprinse, cu spete întoarse.

Clara îşi pierdu cumpătul. Intr'un film recent, Karin Hardt a mimat admirabil dezorientarea aceasta, desnădejdea femeii greşite de la care toţi, până şi tatăl, până şi iubitul, îşi întorc faţa. Dar era în film, şi încă într'un vis imaginat în film. Clara Bow, luând farsa drept realitate, n'a putut-o suporta. O criză de nervi a tăvălit-o pe parchet.

Când a ştiut că nu-i decât o farsă, i-a rămas totuş amărăciunea că oamenii n'au uitat, şi că pot fi prieteni care rănesc mai dureros cu o glumă decât duşmanii cu o răzbunare organizată.

ALICE GABRIELESCU

Vagabonzii

Printre clădiri înalte de-aici se vede cerul
Şi nuferii de nouri peste oraş trec blonzi.
In zori de zi colindă cu lada lui, hingherul,
Să prindă cu arcanul toţi cânii vagabonzi.

Plini de mâhnire, prinşii privesc pe geam, din ladă,
Cum casele şi drumul alunecă treptat:
Alţi câni, cu zgardă, umblă nepăsători pe stradă,
La brutării pâni albe pe rafturi s'au culcat.

Aleargă ghimpii spaimei prin trupurile slabe:
Unul bicisnic — urlă sbătându-se'n ungher;
Altul bătrân — clipeşte, cu capul pus pe labe;
Un căţelandru muşcă zăbrelele de fier.

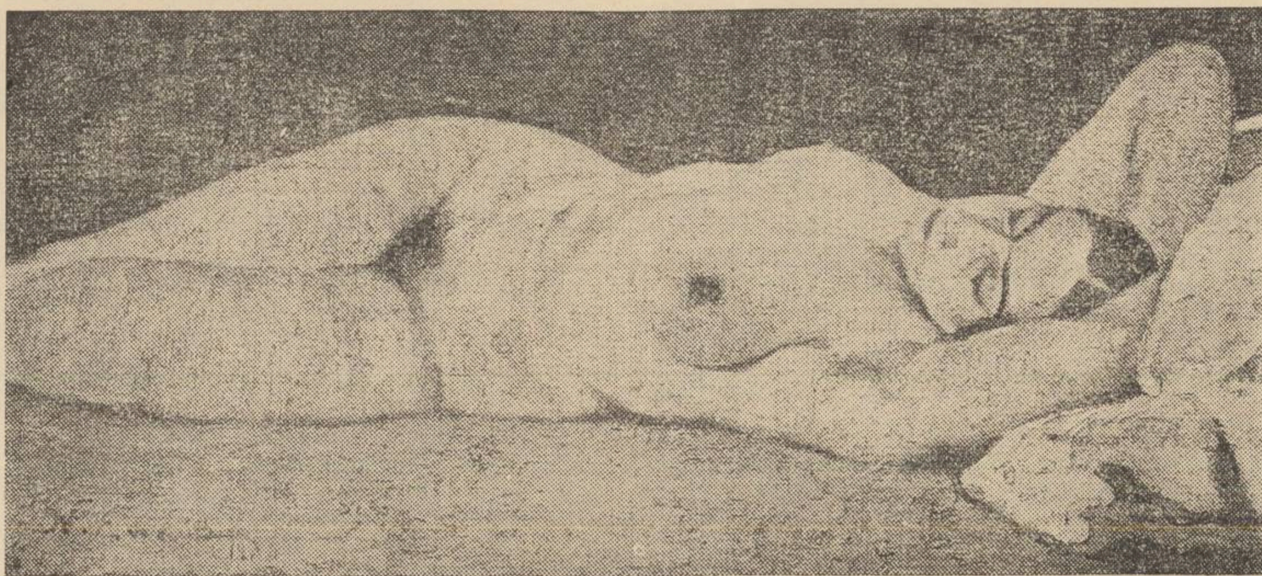
Şi vântul risipeşte prin arbori primăvară,
Petalele desprinse cad molcum fluturând,
Din când în când s'aude schelălăind afară
Şi'n ladă înc'un câne bufneşte sângerând.

Cu ochii la gunoiul ce-l mătură podarii,
Prin măruntae foamea le scurmă cu nesaţ;
Tărăgănându-şi mersul, trec fraţii lor hoinarii,
Cu mâna spre pomană şi boarfele subt braţ.

Se întâlneşte-o clipă privirea lor, departe,
Prin locurile unde zădarnic au cerşit,
Prin crâşmele zoioase, prin grajdurile sparte,
In paiele ce-alături, trudiţi i-au adormit.

Astfel străbat oraşul cu soarele pe umăr,
Ling rănile deschise în trupurile lor,
Intre păreţi de tablă sporesc mereu la număr
Şi orişice revoltă se 'năbuşă uşor...

GEORGE LESNEA

N. Enea Nud

P l a s t i c a

Desenul umoristic, în care excelează astăzi deopotrivă d-nii I. Anestin şi A. Dragoş, are la noi un militant de talie occidentală în d. *Aurel Jiquidi.*

N. Enea Portret

Umorul d-lui Jiquidi porneşte dela observarea situaţiilor ridicole. Simpla lor găsire şi reprezentare schematică echivalează cu cea mai ingenioasă satiră socială.

D. Jiquidi nu exploatează, în şarjele şi comentariile d-sale lineare, defectele fizice ale personajelor — ceiace ar ţine mai ales de caricatură, — ci se opreşte şi stărue în deosebi asupra slăbiciunilor morale ale societăţii contemporane.

Din atmosfera acestor mici compoziţii spirituale se desprinde uneori un adevăr dureros, brutal, tragic, un repetat strigăt de alarmă al umanităţii jignite în folosul cifrelor, birocratismului şi dreptăţii oficiale.

In unele teme, ca „Fiscul", „Audienţa", „Secretarul general", „Ofiţerul stării civile", interioarele de alcov şi de cârciumi, ar-

Miliţa Pătraşcu V. Pârvan

tistul se ridică la nebănuite virtuozităţi de satiră lineară. Intervenţiile suplimentare de pastel şi guaşă nu fac decât să întregească plastic o ambianţă care vibra destul de intens şi fără aceste accesorii cromatice.

D. Jiquidi apare astăzi în forma

Aurel Jiquidi Schiţă

cea mai înaintată a evoluţiei d-sale artistice. E stăpân pe mijloacele de exprimare plastică, are o viziune clară, o poziţie critică în faţa vieţii, un stil elocvent fără stridenţe şi o causticitate care-şi face drum, fără să se falsifice.

In pragul deplinei maturităţi, opera d-lui Aurel Jiquidi se menţine viguroasă şi liberă de orice influenţe.

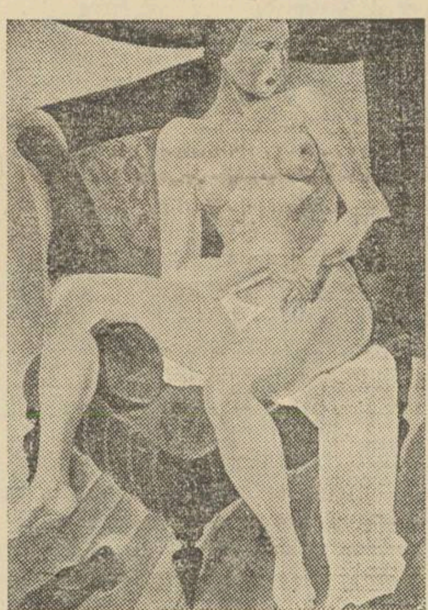
D-na *Ana Rădulescu-Jiquidi* mobilează sala în care expune d. Jiquidi cu cinci sculpturi decorative.

E o contribuţie meritorie, dovedind o bună pregătire tehnică.

Pe o treaptă destul de avansată — faţă de expoziţia anterioară — se aşează şi producţia recentă a d-lui *Neagu Rădulescu.*

D-sa înfăţişează câteva grupuri de politicieni, feministe şi actori, îmbinând cu abilitate caracterizarea literară cu atributele fizionomice individuale.

Sunt adevărate momente psihologice ale societăţii româneşti contemporane, întruchipate familiar în imagini grafice.

Merica Râmniceanu Nud

Schiţa caricaturală a d-lui Neagu nu e nici frivolă, nici sentimentală; nu conţine cruzimi inutile, dar nici nu flatează cu orice preţ. Se menţine în limitele spirituale ale şarjei amabile, care-şi îngădue câteodată alunecări polemice, însă nu atinge niciodată provocarea.

Acuarela, atât de copios bagatelizată de diletanţii noştri, e practicată cu revelatoare pricepere de d-ra *Merica Râmniceanu.*

Amintirile d-sale de pe lagună, Veneţia, Padova, Florenţa, Toscana, toate evocările albastrului italian cuprind, într'o sugestivă defilare coloristică, concretizări emotive pe care numai delicateţa acuarelei le putea reda.

Albul hârtiei, folosit cu savantă stăruinţă, razimă nuanţă de nuanţă, frângând linii imaginare şi desvoltând forme din nimic. Jocurile de mozaic al sclipirilor colorate ce se nasc astfel, transpun viziunile de-o clipă în opere de real prestigiu.

Printre acuarele, popasurile de ulei pun semnul înaintării fructuoase.

Impreună cu d-ra Râmniceanu expune d-na *Miliţa Pătraşcu.*

Sculptura d-nei Pătraşcu a evoluat spre portretul realist.

Capetele prezentate sunt, fireşte, interpretări personale; sunt conştiinţe deosebite trecute prin filtrul expresiv al unui temperament răzvrătit.

Nimic însă nu mai trădează în aceste chipuri umane vehemenţa modelărilor de odinioară. Volumurile se alătură echilibrat, iar libertatea lineară nu se mai regăseşte decâ în „Bucolicele" de granit.

Stilizării capricioase, i-a luat locul compoziţia ponderată.

Un singur nud convulsionat aduce aminte de vechea manieră.

Nu ştim dacă etapa actuală însemnează fixare sau numai oprire temporară.

Insuşirile excepţionale ale artistei ne îndreptăţesc să aşteptămă

Miliţa Pătraşcu Portret

O expoziţie de înaltă ţinută artistică şi-a organizat anul acesta pictorul *Nicu Enea.*

Trecerea sa prin Balcic a fost marcată printr'o modificare calitativă a paletei. Un colorit luminat şi cald se substitue acum tonalităţilor întunecate. Pasta e mult mai curată şi materia e tratată cu mai multă înţelegere.

Schimbarea atmosferei a fost o adevărată binefacere pentru artist. Călătoria i-a fost bun profesor, iar pentru noi o preţioasă indicaţie.

Dintre lucrările de astăzi, în afară de priveliştile de pe Coasta de Argint, în afară de naturile moarte şi de nuduri, remarcăm aplicaţiunea d-lui Enea spre compoziţia de grup.

Din această categorie fac parte „Tătăroaicele", — operă de o realizare desăvârşită, care fixează definitiv locul artistului în mişcarea noastră plastică.

H. BLAZIAN

Memento Expoziţii

■ Fundaţia Dalles: *Grupul celor patru (Fr. Şirato, N. N. Tonitza, Ştefan Dimitrescu, O. Han). — 1 Martie—1 Aprilie.*

■ Ateneul Român: *Eugenia Filotti-Atanasiu. — 1—28 Martie.*
Mircea Olarian. — 1—28 Martie.

■ Sala Universul: *N. Enea. — 24 Febr.—19 Martie.*

■ Sala Ileana: *Merica Râmniceanu, Miliţa Pătraşcu. — 2—16 Martie.*

■ Sala Mozart: *Aurel Jiquidi, Ana Rădulescu-Jiquidi. — 19 Febr.—14 Martie.*
Neagu. — 5—25 Martie.
Cenaclul Idealiştilor. — 19 Febr.—31 Martie.

■ Sala Hasefer: *Jean David. — 5—19 Martie.*

■ Foyerul Teatrului Maria Ventura: *V. Feodorov.*

■ Sala Eforiei *(Cinema Vox) : Poly-Sen Cuza. — 1—15 Martie.*

Merica Râmniceanu La ţară

George Moore

Note privind mai cu seamă „Confesiunile unui tânăr"

Englezii sunt oamenii care oricât şi orişipeunde ar rătăci rămân aţintiţi asupra conştiinţei lor proprii. Individualismul englez, de fapt, nu este nimic altceva decât această conştiinţă egocentrică, veşnic prezentă în noianul evenimenteor care sunt produse în jurul individului sau eventual provocate de el însuşi. Când este la el în ţară, Englezul rămâne închis în sine, tăinuindu-şi sieşi stările sufleteşti prin care trece. Atmosfera din patrie nu-l îmbie să se deschidă, să se libereze de aceste cunoaşteri interioare. Fără a fi egoist sau asocial, Englezul rămâne atât timp cât locueşte pe insula înceţuită, un ins care comunică puţin şi refuză să se destăinuiască. De ce? Pentrucă se simte constrâns şi intimidat de regulele sociale, de tradiţiile înveterate şi-şi dă bine seama că oamenii nu au răgaz să se cunoască suficient şi adevărat unii pe alţii. Când ai multe pe inimă, nu te poţi deschide oricum, riscând să te faci şi mai neînţeles încă. Numai acei care au puţine lucruri de spus, le pot spune uşor şi fără grijă, *flecărind oriunde şi oricum, — în cafenele, în saloane, în articole scurte şi în comunicări îmbucătăţite. Dimpotrivă, când îţi simţi unicitatea, realitatea autentică a experienţei tale subiective, când lirismul din tine te păstrează trist şi cu conştiinţa pierderii lui în cazul destăinuirii, ţi-e atât de greu să vorbeşti şi să spui „totul". Humorul englezesc provine şi din această cauză. Ştiind că niciodată nu poate fi spus „totul", e mai bine să glumeşti, să râzi de tine, de destinul tău care nu se potriveşte realităţii dimprejur decât să încerci o destăinuire mare şi imposibilă.*

Când, însă, se întâmplă ca un Englez şi, mai cu seamă un Irlandez să se hotărască să se deschidă, atunci destăinuirile lor nu mai pot fi simple spovedanii, rostiri neutre şi fireşti de adevăruri uşor exprimate. La Englez confesiunea ia poziţia de luptă interioară, de încercare mare şi sistematică, lirismul luând proporţii epice, cerând frumuseţe şi ritm în formă şi o prezentare cât mai crudă, cât mai sinceră, cât mai naivă a conţinutului psihologic. De aici provine, aşa dar, marele merit al scriitorilor anglo-saxoni care când se deschid aruncă tot lestul de prejudecăţi, de inhibiţii, de strategii cu care au deaface în viaţa lor englezească de fiecare zi. Shaw, Lawrence, Galsworthy, Mary Webb nu se înfricoşează de absurd şi nici de naiv, pentrucă sinceritate şi disimulare, deschidere şi prevedere sunt noţiuni care nu pot merge împreună, aşa cum lacurile şi râurile nu pot îndeplini aceiaşi funcţiune.

Dar această operaţie de desgolire şi curgere a sincerităţii nu o pot îndeplini decât firile mari şi acestea când sunt de sânge britanic încă nu o pot face decât părăsind ţara lor, decât primenindu-se, de pildă, în aerul larg şi stimulant al Parisului.

Irlandezul George Moore, decedat zilele trecute în vârstă de optzeci de ani, a putut să-şi scrie Confesiunile unui tânăr *numai după ce atmosfera pariziană l-a descotorosit de prejudecăţi, i-a dizolvat timiditatea şi l-a provocat să comunice cu zecile de pictori, literaţi, muzicieni care însufleţeau cafenelele, cenaclurile, balurile, music-hallurile, în acea epocă glorioasă care promova simbolismul în poezie, impresionismul în pictură, realismul în epică şi confesiunile în viaţă.*

Parisul, după cum singur recunoştea Moore, l-a îndepărtat de puritanismul copilăriei, de sentimentul însingurării. Işi iubea patria, dar se simţea mai apropiat de Francezi. De ce? Pentrucă aceştia i-au dat prilejul să se cunoască mai adânc pe sine, să se desăvârşească, să mistue cu gândul sentimentele, să fie mai liber în a se găsi pe sine. Educaţia şi tradiţia engleză nu-i lăsau drum deschis. Pe când Franţa, adică Parisul, cu atmosfera lui liberă, prietenoasă, deschisă i-a încurajat entuziasmul.

Să ne apropiem mai mult de Confesiunile lui Moore pentru a înţelege această prefacere. Precum şi să vedem ce este francez şi ce rămâne englez în această trăire.

Dela natură, George Moore a fost o fire entusiastă. Entusiasmul *înseamnă, pare-mi-se,* bucurie de a trăi, *adică* un fel de mistică participare la viaţă prin faptă şi gând, *un fel de panteistică încredere în tinereţe, în sentimente, în gândire. Omul entusiast este aprins de o nesecabilă curiozitate şi este, aproape permanent, împins de un fel de energetică nevoe de activitate. Moore încă în Irlanda iubea arta şi vroia să facă artă. Parisul simboliza pentru el, locul potrivit pentru această dorinţă înăscută. „Anii cei mai impresionabili, dela douăzeci la treizeci de ani, când simţurile şi spiritul sunt larg veghetori, eu, cea mai impresionabilă dintre fiinţele umane i-am petrecut în Franţa nu între cei veniţi din Anglia ci printre acei care sunt quintesenţa naţiunii şi nu ca un spectator indiferent, ci ca un entusiast, străduindu-mă din inimă şi suflet să mă identific cu mediul de acolo... asumându-mi idealurile, moravurile şi modurile de gândire (franceze) şi aceasta mi-a reuşit atât de bine încât când m'am reintors acasă orice aspect al străzii şi al grădinilor mărginaşe era nou pentru mine, iar despre manierele Londonezilor nu ştiam nimic". (George Moore,* Confessions of a young man, *p. 123—124).*

Cât de francez devenise Moore se vede din aceste confesiuni, în care, cu nespusă justeţe, evocă şi critică pe marii artişti şi intelectuali ai epocii dela Manet şi Whistler la Zola şi Balzac, sau la Hugo şi Mallarmé frequentând atelierele de avangardă ca şi academiile perimate, scriind mai uşor versuri franceze şi întâmpinând greutăţi la înţelegerea prozei englezeşti.

Intrebarea firească însă, pe care şi-o poate pune cineva faţă de această situaţie este aceasta: era Moore o personalitate adevărată, sau pur şi simplu, un disponibil, care neavând o rădăcină adâncă s'a putut transplanta şi asimila în alt mediu? *Iată problema existenţii acestui englez rătăcit şi franţuzit.*

Această problemă are, după noi, un singur răspuns, care poate deveni convingător numai dacă cineva pricepe ceiace înseamnă, cu adevărat, un spirit entuziast. Entuziastul este un epicurianist care iubeşte oamenii, cărţile, arta şi care crede că acestea contribuesc cu ceva la mulţumirea lui de a trăi. Că în ceiace priveşte determinarea entuziastă a personalităţii, creaţia-de-sine, educaţia înseamnă mai puţin decât circumstanţele vii care satisfac iubirea şi credinţa.

George Moore a aflat în atmosfera intelectuală pariziană aceste circumstanţe vii şi prielnice pentru desăvârşirea însuşirilor sale de entuziast înăscut. Aici e tot secretul simpatiei sale faţă de quintesenţa naţiunii franceze *dintre 1873 şi 1883. Educaţia tradiţională engleză i-ar fi înăbuşit probabil virtualităţile pe care Parisul i le-a actualizat. Dar, iarăşi, nu ştim dacă fără constrângerea şi reţinerea, atât de fireşti oricărui tânăr englez, eliberarea la care a ajuns Moore şi pentru a cărei mărturie stau înseşi confesiunile acestea bogate în intuiţii şi semnificaţii psihologice şi estetice, ar fi avut acelaş nivel înalt şi subtil.*

De aceia, poate, cea mai justă încheere a acestor observaţii ar fi aceea de a spune că entusiasmul biologic al lui George Moore s'a liricizat datorită atmosferei engleze şi s'a luminat, s'a actualizat datorită vieţii „interesante" şi dinamice de la Paris. Că entusiasmul lui Moore n'a depăşit viaţa de eleganţă şi comuniune rafinată, — limitându-se la artă şi prietenie, — este dovada structurii sale engleze care se menţine în cadrele empiriste şi epicurianiste. Englezul Moore n'a luat de la Francezi decât aceia ce Francezii pot oferi Englezilor. Din cauza acestei potriviri, Moore rămâne un entusiast şi un liric mulţumit şi nicidecum un tragic înşelat în aşteptările sale transcendente. Aşa se şi explică autenticitatea şi în acelaş timp modestia operei sale.

PETRU COMARNESCU

Eleganţa

Se încearcă o remediere a crizei prin care trece eleganţa. In adevăr există o criză a eleganţei. Dar nu o criză a eleganţei morale, pe care o considerăm încă neatinsă. O criză a eleganţei vestmântare. Se pare c'am început s'o neglijăm vădit. Să fie oare grijile, care ne sustrag?

Bărbaţii nu mai îmbracă fracul sau smokingul. Din cauza aceasta sufăr în primul rând croitorii, apoi... aspectul Parisului.

Pentru remedierea neajunsului, s'a propus ca de aici înainte toată lumea să meargă la teatru în ţinută de seară.

Toaletele feminine încadrate de costumele negre ale bărbaţilor vor creia o armonie, capabilă să redea marelui oraş toată splendoarea de altădată.

De ce amatorii de teatru din zilele noastre sunt mai puţin dispuşi să se îmbrace elegant? Fără îndoială fiindcă au mai puţin timp.

Acei care-şi permit încă luxul de a-şi plăti fotoliul la teatru, muncesc din greu tot timpul zilei. Ei vor fugi de teatru îndată ce el nu le va mai aduce o adevărată clipă de odihnă.

Parizianul care merge la teatru vrea să se ducă aşa cum se găseste — de sigur şi fiindcă ţinuta de seară comportă şi alte cheltueli suplimentare.

Toaleta de seară îl obligă să ia maşină, — de oarece metro-ul devine incomod pentru o astfel de îmbrăcăminte.

Oameni de teatru, nu fiţi exigenţi! In caz contrar, riscaţi să vă îndepărtaţi spectatorii, care se vor îndrepta spre cinematograf, acolo unde sunt bine primiţi în veston.

Dar *democraţia biruitoare* nu-i şi ea o pricină de scădere a prestigiului eleganţei?

Şi clasa avută nu fuge oare de ostentaţie şi dintr'o prudenţă — uşor explicabilă?

GEORGE MOORE

Din „Confesiunile unui tânăr"

Nu am mers la Oxford sau la Cambridge, ci la *Nouvelle Athènes*. Ce este *Nouvelle Athènes?* Acela care ar şti cât de puţin din viaţa mea trebue să ştie ceva despre această academie de arte frumoase. Nu oficiala stupiditate despre care citeşti zilnic în gazete, ci adevărata academie franceză, *cafeneaua*. *Nouvelle Athènes* este o cafenea din Place Pigalle. Ah! lenevia din zori şi nopţile lungi când viaţa nu-i decât o iluzie văratecă, nopţile cenuşii cu lună din piaţa în care noi stăteam pe trotuare, gândindu-ne la ceiace am lăsat nespus sau în ce chip am fi putut întări argumentele noastre. Morţi şi risipiţi sunt toţi aceia care obişnuiau să se întrunească acolo şi anii aceia şi căminul nostru, — căci era acolo căminul nostru, trăesc încă în puţine imagini şi în puţine pagini de proză. Şi cu toate că nerecunoscută, aproape neştiută, influenţa cafenelei *Nouvelle Athènes* este înveterată în gândirea artistică a secolului al nouăsprezecelea.

Cât de magnetice, de intense şi vii sunt aceste amintiri din tinereţe! ...Mesele obişnuite de marmoră sunt acolo şi acolo noi stăteam şi făceam estetică până la două noaptea. Dar cine-i acel om? acela ai cărui ochi reliefaţi strălucesc vibrând? Este Villiers de L'Isle Adam. Ultimul sau, chipurile, ultimul din ilustra familie. El istoriseşte ceva unei fete cu pleoapele groase, stupidă şi sensuală. Ascultaţi-l. „Spania — noaptea este pătrunsă de mare şi de parfumul portocalilor, — tu ştii, miez de noapte cu stele şi vise. Oraşul este în mânile Francezilor şi-i sub stare de asediu. Un ofiţer trece printr'o grădină, un Spaniol deghizat ca ofiţer francez. Din balcon familia — una dintre cele mai vechi şi mai nobile familii cu care Spania se poate mândri de o mie de ani, cu mult înainte de cucerirea maură, — veghează asupra lui... Moarte, dacă-i prins, dacă nu izbuteşte să omoare sentinela franceză. Ciripitul unei păsări, un sunet vag atrage sentinela, care se întoarce. Totu-i pierdut. Spaniolul este prins... Generalul declară că nu numai spionul trebue omorât, ci întreaga familie. Generalul, un om de fier, — ha, ha. Nu-i uşor să înţelegi aceasta: suprimarea celei mai vechi şi mai nobile familii din Spania, nu-i uşor să înţelegi aceasta aici la *Nouvelle Athènes* — ha, ha, cineva trebue să aparţie unei familii ca să înţeleagă, ha, ha !"...

„A cui poveste este asta ?"

„E de Balzac".

In această clipă uşa de sticlă a cafenelei sgârie podeaua cu nisip şi Manet intră. Deşi prin naştere şi artă, un adevărat parizian, avea ceva în înfăţişarea şi felul lui de a vorbi care suggera pe un Englez. Poate din cauza îmbrăcămintei, hainelor sale bine tăiate şi chipului său. Acest chip! Acei umeri pătraţi şi piept strâmt şi faţa lui, barba şi nasul, să spun, de satir?... El se aşează alături de Degas, acest om cu umerii rotunzi în haine verzii. Nici la acesta nu găsesc ceva francez, în afară de cravata largă; ochii-i sunt mici şi cuvintele sale sunt ascuţite, scurte, ironice. Aceştia sunt conducătorii şcoalei impresioniste. Prietenia dintre ei a fost roasă de inevitabila rivalitate. „Degas picta pe Semiramida, pe când eu pictam Parisul modern", spune Manet. „Manet este disperat pentru că nu e 'n stare să picteze imagini atroce ca Durand şi să fie sărbătorit şi decorat; el nu este un artist prin înclinare, ci prin voinţă"... Pe la mijlocul nopţii, va veni şi Catulle Mendès, după ce-şi va fi îndreptat corecturile. Va veni cu paradoxurile sale fine şi cu elocinţa lui stringentă... Paul Alexis, Lèon, Dierz, Pissaro, Cabaner sunt deasemenea des la *Nouvelle Athènes*.

Cabaner ! lumea nu cunoaste numele acelora care dispreţuiesc lumea: undeva, într'unul din cimitirele înghesuite în jurul vreunei biserici pariziene se află un mormânt uitat, şi acolo zace Cabaner. Dela începutul lumii şi până la sfârşitul ei vor fi Cabaneri; şi ei vor trăi în mizerie şi vor muri în mizerie şi vor fi uitaţi! Şi nu se va naşte niciodată un romancier destul de mare pentru ca să facă să trăiască în artă acest spirit de devoţie, de desinteresare şi aspiraţie, care în fiecare generaţie se încarnează într'un suflet de erou. Mai bun fost-ai tu decât cei care au călcat spre opulenţă şi faimă peste căderea ta ! Mai bun, mai înalt, mai pur. Destinul tău a fost ca tu să cazi pentru ca alţii să se ridice peste tine. Tu ai fost din legiunea celor cuceriţi. Copil al pavelelor, al muzicii ciudate şi al sonetelor stranii, eu mi te amintesc. Imi amintesc de cămăşile tale de mătase, de brânza italiană de cinci parale, de bucata de franzelă şi de paharul cu lapte, de străzile care-ţi erau sufragerie. Şi plimbarea de cinci km. pe zi la music-hallul de periferie unde câştigai cinci franci acompaniind cântece comice...

Imi amintesc faţa ta, Cabaner... In toată privaţiunea şi sărăcia ta niciodată nu ai uitat cămaşa de mătase. Imi amintesc paradoxurile şi aforismele, freamătul şi sentimentul humorului care ţi-erau proprii. Nici odată n'ai râs. (ziceai): *Pour rendre le silence en musique il me faudrait trois orhestres militaires.*" Şi când ţi-am arătat versurile mele, versuri franceze, căci la acea epocă uram şi uitasem parţial limba mea natală:

„Scumpul meu George Moore, întotdeauna scrii despre amor, subiectul acesta desgustă".

„Aşa-i, aşa-i. Dar, la urma urmei Baudelaire scria despre iubire şi despre îndrăgostiţi; cel mai bun poem al său...

„C'est vrai, mais il s'agissait d'une charogne et cela relève beaucoup la chose".

Şi de ce ai rămas tu întotdeauna sărac şi necunoscut ? Din cauza a ceva prea mult, prea mare ori din cauza a ceva prea puţin ? Eu cred că din cauza a ceva prea mult; inima ta era prea plină de un prea pur ideal, prea îndepărtată de orice posibil contact cu turma josnică.

Dar, Cabaner, tu nu ai muncit zadarnic; destinul tău, deşi obscur, a fost unul roditor. Şi precum în viaţă ai trăit pentru alţii, aşa acum în moarte, tu trăeşti în alţii...

Cabaner, te văd intrând la *Nouvelle Athènes;* eşti obosit după plimbarea-ţi grea, dar tu nu te lamentezi şi nu te plângi împotriva publicului care nu-ţi va accepta nici poezia şi nici muzica ta... Astfel ai trăit tu, întotdeauna, o viaţă nepătată; nici un gând josnic, nu a intrat în ea, nici chiar o iubire de femee; arta şi prietenii, atâta.

Cetitorule, cunoşti ceva mai îngeresc ? Dacă ştii atunci tu eşti mai norocit decât am fost eu".

Dela Biblioteca Academiei Române

In luna Februarie 1933 s'au consultat de 2761 cetitori 8668 volume şi broşuri tipărite; de către 169 cetitori s'au consultat 307 manuscripte, 192 documente, 48 cărţi vechi româneşti (1508—1830).

In sala de lectură a cărţilor tipărite sunt 65 locuri şi se află la dispoziţia cititorilor spre consultare fără cerere, 2245 volume, aşezate după specialităţi, 46 reviste româneşti şi 90 reviste străine.

Colecţiunile Academiei au sporit în această lună cu 460 volume şi broşuri, 361 numere de reviste române, 224 reviste străine, 1 stampă, 4 volume manuscripte, 3 documente, 2 fotografii, 4 foi volante.

Biblioteca este deschisă în fiecare zi de lucru, pentru cărţile tipărite orele 8—12 şi 2—6, pentru manuscripte, documente şi cărţile vechi româneşti (1508—1830), în orele 8—1.

Conferinţe

In continuarea conferinţelor tratând despre teatrul la diverse popoare, d. Ion Marin Sadoveanu, a vorbit despre teatrul indian.

Inceputuri

Civilizaţia indiană care datează cu 1500 de ani înainte de apariţia lui Crist, a suferit influenţele dravidinienilor, o populaţie peninsulară, şi a arienilor năvălitori, sosiţi din nord prin Pendjab. Cum era şi normal, la început literatura era religioasă. *Vedele* împreună cu cărţile ajutătoare, *Brahmanasuri* (teologice) şi *Upanişade* (mistice). Puranasurile, colecţiile cosmogonice şi de cronică precum şi marile monumente epice, vin mai târziu.

Când incep marile realizări

La sfârşitul veacului I d. Cr. începe să capete amploare, literatura de artă individuală indiană. Asemeni curţilor seniorale ale Evului Mediu, în umbra cărora a crescut o atât de bogată literatură epică şi dramatică, şi în India au existat curţi princiare şi mecenaţi, care au dus rafinamentul până la decadenţă. In această epocă apar dramele clasice, rezultate din combinaţiunea, aproape chimică, dintre elemente sever consemnate în canoane pedante. Primul cod teatral cunoscut este *Naţiosatra lui Bharata*, care trece drept profetul şi primul codificator al dramei indiene.

Elementele dramei

sunt în număr de trei: *subiectul* (ce se împarte în 5 articulaţii principale care rezultă din trei serii de câte 5 elemente fiecare, cuprinzând toate subdiviziunile canonice al căror număr se opreşte la 64); *personagiile* ce se împart după stare socială şi valoare morală în trei categorii, după cum societatea indiană e împărţită în trei caste. O ciudăţenie o constituie faptul că în aceeaşi dramă, pe aceaşi scenă, personagiile nu vorbesc aceeaşi limbă. Personagiile de sus vorbesc *sanskritul*, cele mai modeste vorbesc *prakritul* (limba dialectală ce merge până la 7 dialecte diverse). Şi în sfârşit, *sentimentul* dramei, *rasa* (atmosfera), valoarea de bază a esteticei indiane în dramă şi teatru.

Opere fundamentale

Mratciakatica (căruciorul de lut), *Sudraka* (dramă ce cuprinde nu mai puţin de 10 acte) şi *Sakuntala* (dramă în 7 acte) de Kalidassa (autorul clasic al literaturii dramatice indiene din veacul al VI-lea d. Cr.).

I. M. Sadoveanu

Teatrul se juca numai în palate, pentru un public restrâns. Toate calităţile directorului, actorului, publicului chiar, sunt fixate în texte păzite cu sfinţenie.

Drama indiană faţă de cea europeană

Drama indiană ignorează acţiunea, spre deosebire de cea europeană. Dramele europene sunt net lirice sau net epice. Cele indiene întrebuinţează şi fragmente lirice şi epică multă, căutând să sugereze, nu să emoţioneze pe baza acelei *rase* (atmosfere) de care am mai vorbit; proectând în ireal societatea indiană făcând prin prolog, pe nesimţite, trecerea din real în ireal.

D. I. M. Sadoveanu, ca de obicei, a vorbit documentat şi colorat, şi a izbutit să trezească în auditor dorinţa de a cunoaşte mai bine resorturile acestei arte, îndepărtată sufleteşte de noi, dar atât de interesante.

Ar fi păcat ca d. Sadoveanu să rostească numai aceste conferinţe şi să nu şi le tipărească. In cadrul compact al volumului, cititorul ar regăsi aceste cicluri de conferinţe, cu o unitate şi o logică, imposibilă la auditorul „matineurilor experimentale". Ar avea de altfel predecesori, — d. Tudor Vianu care şi-a strâns seria de conferinţe de anul trecut în frumosul volum: *Arta şi actorul*.

A APĂRUT
CARTEA NUNŢII
Romanul d-lui G. CALINESCU
şi are, aşa după cum era de aşteptat, un mare succes de librărie
Ed. Adeverul 375 pag. 80 lei

PRIMII PAŞI

Apocalips

Cad ibişi, stoluri albe de petale,
peste ruinele din Theba şi Luxor...
Şi în acest decor
stereotip,
de seri
orientale,
sunt piramide 'nfipte în nisip
şi palmieri.

. . . .

Din orizonturi, unde ard mistere,
porneşte-un vaier
grav, necunoscut:
Un geamăt de sălbatecă durere.
— E ţipătul felahului pierdut,
Ori muezinii albi, sculptează 'n aier
chemarea lor,
din albe minarete?

. . . .

Şi undeva 'n deşertul arzător,
răsar fantome, fluturând
Uşor,
hlamidele ţesute din regrete;
se 'nnalţă 'ngrozitoare şi tirane,
se 'nşiruiesc, pe rând,
în caravane:
convoiu apocaliptic de schelete...

G. PIU

Scrisoare pentru tine

Aşi vrea să-ţi spun vorbe gentile
şi nebune
în sonete;
şi să sculptez în versuri vagabonde
şi subtile,
un cap rebel cu nebunatici plete
blonde.
Aşi vrea ca să-ţi aduc aminte seara
violetă,
când tu, mi-ai dat sărutul tău
fierbinte
ca Sahara,
şi ai fugit apoi cuminte
şi cochetă.
Şi-aşi vrea să 'nchid în vers uşor
de madrigal
tăcerea-i prinsă 'n unghiul ogival
al siluetelor.
Şi 'ntr'o imagine păgână,
eu aşi vrea,
să prind fiorul degetelor tale mici
de catifea,
fluidul lor
înveninat,
ce n'a vibrat
la nici o strângere de mână
şi nici
sub tirania sărutărilor.

E. DONAR

O fluturare albă de batistă...

Ziua trecuse greu. Simţeam o oboseală adâncă şi inima de plumb, ca totdeauna înaintea marilor presimţiri sau a plecărilor fără întoarcere. La mine era numai despărţire, dar o despărţire de lungă durată, şi pentru tinereţea mea era foarte mult şi asta.

Lăsam în urmă ochii ei de migdală, cu genele grele şi totdeauna umede, ochii care-mi erau atât de dragi.

Picura domol şi rar deasupra noastră, în noaptea aceia înstelată, cântecul iubirii mele, al primei mele iubiri. Şi odată cu şoaptele cântecului, mirosul de brad se unea cu undele melodioase, înfigându-mi-se în suflet.

Din când în când, râsul ei de copil isbucnea voios şi limpede, numai bucurie şi tinereţe. Şuviţele de păr negru, mai negre în bătaia lunii, fluturau în lături la fiecare adiere, iar ochii adânci şi umbriţi de gene lungi, care-şi prelungeau umbra până aproape la jumătatea obrajilor îmbujoraţi, aveau atunci ceva din limpezimea cerului în care-şi oglindeau în fiecare dimineaţă frumuseţea.

Numai o clipă îmi aruncam privirile spre chipul ei, şi negura ochilor îi creştea, ca o floare în noapte.

In timpul cât lipseam de lângă ea, în fiecare zi, gândurile despărţirii mi-o arătau tot mai mare şi mai frumoasă. La toate dorurile mele, singura-mi mângâere era numai amintirea ei. In odăiţa mea, din oraşul acela sgomotos şi mare, primăvara, când florile de liliac înfloreau mici şi pipernicite prin străzile mărginaşe, eu le culegeam ca pe ceva sfânt, fir cu fir, împodobindu-mi fereastra cu ele, mă gândeam la liliacul lor, care şi în lipsa mea, înflorea tot sub fereastra Toriei.

Doar eu îi răsfăţam copilăria, şi sub mângâerile mele a văzut ea pentru întâia dată sclipirea ochilor în care de atunci, an cu an, s'a închegat fericirea de mai târziu.

Din zilele acelea am simţit frumuseţea râsului ei. Simţeam cum se ridică din inima mea un simţământ de iubire, altfel, neasemuit celui pe care îl avusesem până atunci. Şi cu toate că la început nu-l înţelegeam, totuşi îmi plăcea să-l trăesc, să-l simt tot mai adânc, şi, în lumina primăverii lui, să nu mai mă gândesc că poate fi şi cer cu nori.

Eram de multe ori singuri. Sorbeam frumuseţea ei desăvârşită. Figura ei palidă, încercuită de părul negru, cu nasul drept şi gura îmbujorată, exprima o încântătoare seriozitate. Trupul plin, cu perfecţia formelor şi albeaţa marmoreană, mă înfiora. Ii simţeam sub mâna mea căldura trupului, iar în obraji îmi venea dogoarea pieptului ei tânăr.

Cu ochii închişi pe jumătate, părea că visează, că se gândeşte undeva, poate la o lume care să fie numai a noastră. O strângeam de mijloc cu înfiorare, cu toată iubirea ce-mi clocotea în piept. Atunci, o clipă, pleoapele cu gene lungi îşi pironeau privirea în ochii mei, — o privire limpede şi neştiutoare, care mă întreba ceva sau voia parcă să-mi spună o taină. In fulgerarea aceia de o clipă, am trăit o viaţă.

Dintr'o mişcare a braţelor, capul i se rezema de pieptul meu şi gura, care ardea cu respirări întretăiate, o simţeam pe buze. Braţele mele tremurânde îi încolăceau trupul cald. o trăgeau la piept, parcă s'o facă una cu el, şi, în încordarea asta, simţeam cum inimile noastre băteau la fel. Săruta lung. nespus de lung, un sărut apăsat şi crud, domol şi iubitor, aşa cum n'am mai simţit niciodată. Aveam amândoi aceleaşi năzuinţi şi aceleaşi gânduri.

Cât n'aş fi dat ca toată viaţa să rămânem înlănţuiţi, fără să spunem nimic, doar sufletele să vorbească adevărul.

Şi în câte nopţi nu m'am gândit la despărţirea de acum.

Trebuia să plec şi să trag, peste toate frumuseţile de aci, poarta grea după mine.

*

De undeva suna prelung şi trist un dangăt de clopot. Şi în mine, cu fiecare semnal al trenului care se apropia, cobora tot mai adânc tristeţea.

Aveam un sentiment aproape de sfârşire. Imi închipuiam că las în urmă, o parte din tinereţea mea înflorită de zâmbete şi lacrimi, asemeni codrului, într'o zi melancolică de toamnă, codrului bătut de soare, bătut de vânt.

Ziua trecuse pe nesimţite. Nici nu observasem succedarea orelor, puţinelor ore pe care le mai aveam de trecut împreună. Nu puteam învinge copleşitoarea indispoziţie care aproape mă înăbuşea gândindu-mă la cele trei luni cât voi fi departe de ea.

Intr'un târziu, i-am auzit vocea slabă:

— Nu vrei să mergem la „Ciocia", să-ţi cânt la pian?

— Dacă ţii tu, merg, am răspuns. Dar, mai drag mi-ar fi să rămân aci lângă tine, lângă tine, Toria.

Am rămas şi ne-am privit muţi o clipă. Un simţământ de greutate pe care niciunul dintre noi nu eram în stare să-l învingem, ne oprea; toate cuvintele mureau pe buze, ori se sfârşeau cu totul altfel de cum ne aşteptam.

Numai privirea ei strălucitoare, arzând sub pleoape, vorbea cum n'ar fi fost cu putinţă prin viu grai. M'am apropiat şi i-am prins mâna. După aceia, încercuindu-i mijlocul cu amândouă braţele, buzele noastre s'au întâlnit într'un sărut arzător.

Pe urmă, pe urmă... Am colindat pe uliţele goale, streine parcă pentru mine. Şi odată cu amurgul grav, pianul „Ciociei", sub degetele ei, mi-a tălmăcit în cântecul lui Waldteufel alte tristeţi.

Era cântecul ei, cântecul nostru — „GOLDREGEN".

. . . .

O fluturare albă de batistă. pe un peron de gară pustie... Atât a fost: — o fluturare albă de batistă!...

TICU RADUCANU

Paşcani 1932.

Teterist 1933

24 de ore din viaţa de cazarmă

Sosi la regiment, seara, pe la orele nouă. In bezna din ce în ce mai deasă, mai de nepătruns, corpurile de casă ale regimentului se profilau ca nişte fantome, fixe, înţepenite în pământ. Ici, colo, în pâcla serii, pâlpâia câte o lumină slabă — tristă licărire de ochi în febră.

Dibuind pe aleea pietroasă ce şerpuia alene spre regiment, nimerind de câteva ori în şanţ sau în gardul de sârmă ghimpată ce împrejmuia drumul, soldatul „teterist" Jean Boldur ajunse, însfârşit, la corpul de gardă.

Sgomotul vocilor soldaţilor care urmau să schimbe garda, strigăte, ordine, înjurături care ţinteau întreaga genealogie a celor prezenţi, străbăteau până afară.

Boldur pătrunse în odaia corpului. Fum greu, des, de tutun prost, miros de trup nespălat, îmbâcseau odaia. Boldur îşi simţi respiraţia tăiată. Păru ameţit. Se opri locului, lângă uşe. Şi cu greu putu să îngâne:

— Bună seara, fraţilor... Uite, sunt repartizat la regimentul ăsta. Ce să fac acum?

Un soldat, întins pe un pat de scânduri, acelaş pat pe care îl găseşti la orice regiment în odaia corpului de gardă, cu scândurile de brad lustruite de hainele soldaţilor frecate de ele, strigă:

— Bă, şefule! Eşti „*titirist*"?

— Da, răspunse Boldur.

— *Şapşiunu or şapsidoi?*

— 71.

— Vorbeşte cu şeful de post. Uite-l c'a venit. Mă, şef de post, ce facem cu „*titiristul*" ăsta?

Şeful de post, un caporal, bine închegat la trup, cu un cap ca de urs, ridică din umeri, se scărpină în ceafă şi tuşi, aşa, că nu ştia ce să facă. Ridică repede mucul de ţigară aruncat de Boldur, şi trase cu poftă din el.

— Păi, şe să faşem? Să aşteptăm pe „*don ofiţier de sirviş*" ş'om videa.

Neavând în cotro, Boldur trebui să aştepte. Luă şi el loc pe pat. Era obosit. Mirosul din odaie îi făcea rău. Privind în jurul său, auzind cele ce se vorbeau, toate îl neliniştеau. Simţea cum în sinea lui avea loc o prăbuşire. Curioasă. Tristă şi nedefinită. Iluzii şi idei care se spulberau în faţa unei *noui* realităţi... Golul din suflet creştea... Gândurile erau din ce în ce mai neprecise... Se simţia mai ales singur... Singur!...

Timpul, în noapte, se scurgea. Repede şi imperceptibil. Deabea marcat de tic-tac-ul unui ceas de masă, ruginit, şchiop, sprijinit în nişte registre... Cât timp a trecut?... O oră!.. Două?...

O voce aspră, cazonă, îl deşteaptă din dormitare. Părea poruncă, părea înjurătură.

Intrebare, însă, nu.

— Ce-i cu tine, mă?

Era aghiotantul de serviciu. Un sergent instructor. Ochi oblici, umerii obrajilor puţin proeminenţi, faţa oacheşă. Putea fi Turc sau Tătar, sau, mai probabil, corcitură. Din fiinţa lui, din hainele lui se degaja parcă o forţă care *voia* să impună. Capela, mantaua, cizmele păreau că spun: „eu sunt capela lui don sergent. Salută-mă".

Boldur tresări speriat. Bolborosi un răspuns ameţit şi dădu lămuririle repetate de nu ştia câte ori. Apoi tăcu, plictisit.

— Buuun! Astă seară vei dormi la compania mea. Mâne dimineaţă te vei prezenta biroului mobilizării care-ţi va face formele... Să mergem!...

Eşiră afară. Era frig şi bătea vânt rece dinspre mare. In întunerecul de nepătruns nu se putea distinge nimic, nici chiar până la un metru. Picioarele călcau cu teamă ferind gropile sau pietrele calcaroase din drum, ieşite în afară ca nişte pete pe un obraz.

Boldur mergea mecanic, fără nici un gând. Creerul era sterp de orice activitate...

Ajunseră la companie. Intrară înăuntru. Intunerec peste tot. Lampa se stinsese din lipsă de gaz. Soldaţii dormeau. Plantonul se plimba încoace şi încolo. Presimţi parcă sosirea sergentului şi trânti un „*s'trăiţi don sergient*" că răsună întreg dormitorul... Plutea acelaş miros ca şi la corpul de gardă.

Sergentul aprinse un chibrit, se opri în faţa unui pat liber, şi spuse lui Boldur:

— Uite, vei dormi aici.

Şi se depărtă. Boldur nici n'avu timpul să-i spună un bună seara...

Pat de fier, saltea de paie, cuvertură. Indeajuns pentru a acoperi un corp obosit, un suflet trudit. In întuneric, în cinci minute, Boldur se desbrăcă. Se vârî sub cuvertura aspră... Era frig. Răceala saltelei se comunica trupului. Se închirci, încercând astfel să-şi păstreze căldura corpului...

Dormi prost, chinuit de vise. Tremură de frig toată noaptea. In amorţeala somnului auzia, ca din depărtare, cum bocancii plantonului loveau, cadenţat, podeaua. Lovituri înfundate de ciocan pe nicovală de lemn...

Când a sunat deşteptarea?... Fu glas de goarnă?... Strigătele plantonului, ale caporalilor treziţi la primele note ale goarnei îl deşteptară brusc. Totul părea sălbatec, animalic. Auzul îi era împuiat de sbieretele lor:

— Deşteptareaaa !.... Deşteptareaaa!... Bă!... Mă!... scoală... Echipareaaa!... La spălător!...

Glasurile se întretăiau, se amplificau, speriau...

Boldur se dădu jos din pat, greoi, lipsit de energie. Se îmbrăcă încet, incapabil de un efort mai viu. Voinţa părea adormită... Renunţă să se mai spele pe faţă...

. . . .

La marginea cazărmii, spre calea ferată, se întindea câmpul de instrucţie. Pământul era umed de bruma rece noembrică... Răceala pământului trecea în oase străbătând bocancii rupţi, cârpiţi, legaţi cu sfoară sau sârmă. Soldaţii tropăiau din picioare, să se încălzească...

Zorile nu se iviseră încă. Cerul era roşu, deviând în culori din ce în ce mai aprinse. Lumina zilei născânde creştea... Profilaţi în zarea fără fond, soldaţii păreau umbre chinezeşti, aeriene...

Domnii caporali instruiau pe teterişti. Şi oftatul lor, des, dureros, dovedea metoda ce li se aplica.

Se învăţau întoarcerile de pe loc, din mers: la dreapta, la stânga. Boldur le execută fără nici un pic de tragere de inimă. Caporalul îl observă.

— Bă, *titiristule*, n'auzi? Nu se „*izicută*" aşa! Nu se comandă aşa! Iote la mine. Repede şi iute!... Comandă tare să se audă 'n oraş. Aşa: Soldaaaat! la stânnn-ga!... Bă, ai înţeles?

— Te rog să vorbeşti frumos, ripostă Boldur.

— Cum, ce-ai spus? Să vorbesc frumos? Ţi-a intrat în cap că eşti „*titirist*"? Acuşi vezi pe dracu'! Aici nu eşti în „*ţivilitate*". Să fi tata lui Dumnezeu şi trebue să asculţi. Aici să taci şi să „*izicuţi*". (Bă, ia poziţia de „drepţi" când vorbeşti cu mine. Lipeşte copita, se răsti caporalul)...

Mustrările, înjurăturile caporalului curgeau ploaie. Instrucţia, plicticoasă, enervantă, părea că nu se mai termină... Dar „*rigolamentul*" trebuia executat, iotă cu iotă...

— Nu, nu aşa se mişcă... Nu în „*treonghi*". Iote la mine: te mişti într'un „pătrat caré".

Era cât pe-aci să-l umfle râsul. Boldur se stăpâni cu greu... Continuă să se răsucească, la comanda caporalului... Până seara era obosit mort. Picioarele îi erau ca de plumb. Era asudat complect, cămaşa leoarcă, lipită la piele...

Porniră spre regiment, la compania teteriştilor...

Boldur renunţă să se mai ducă la „*sala de mese*". N'avea nici o poftă de mâncare.

Somnul îl cuprindea în picioare, cu braţe puternice, necruţătoare...

Desechiparea, controlul echipamentului, cusutul rupturilor...

Insfârşit, la orele nouă, stingerea. Nici n'auzi bine goarna. Strigăte, chemări, ordine, înjurături, o acoperiră.

— Stingereaaa !... Stingereaaa !... La pat!... Hai, bă!... A sunat mort!... Mort!... Mort!...

Jean Boldur se trânti în pat, trăgând repede pătura peste el.

JEAN GRUIA

Primii fulgi!

Au căzut din cer azi noapte, solii
Crivăţului care va să vină!
Ca să nu ne atace cumva molii,
Dumnezeu ne pune 'n naftalină?

Casa noastră a albit deodată
Ca un moş de nouăzeci de ani!
Sgribuliţi s'au îmbrăcat în vată,
Lângă poartă şirul de castani!

Tot oraşul s'a înnecat în lapte,
Pudră risipită e pe jos,
Şi'n toţi stâlpii s'au înfipt azi noapte
Albe căpăţâni de zahăr tos!

Dansuri nebunatice de fluturi
Execut în aer fulgii deşi,
Doamne, spune pentru cine scuturi
Ramuri înflorite de cireşi?

ARTHUR BLASCIOK

Toată lumea ştie că în lumea asta trăesc sute şi mii de taţi şi de mame, încredinţaţi cu toţii că au „copiii cei mai buni din lume".

Cartea d-lui John Habberton este dedicată Părinţilor celor mai buni copii din lume, cu adausul că se cuvine ca cel căruia i se dedică o carte, să cumpere cel puţin un exemplar şi să-l citească.

Cartea d-lui Habberton merită în adevăr să fie citită, prin observaţiile extraordinar de interesante făcute asupra sufletului a doi copii, Bob şi Tedy, de 3 şi 5 anişori.

Procuraţi-vă aşa dar cu toţii „Copiii surorii mele" de John Habberton, apărută în excelenta Bibliotecă „Dimineaţa", No. 160.

Preţul lei 10.

MĂRŢIŞOARE... * MĂRŢIŞOARE...
GASIŢI LA TOATE CHIOŞCURILE ŞI DEPOZITELE DE ZIARE DE PE TOT CUPRINSUL ŢĂRII
„MAGAZINUL" PE MARTIE IN FORMĂ DE MĂRŢIŞOR
ESTE CEL MAI FRUMOS DAR CE SE POATE FACE
PREŢUL 30 LEI

Femeia în negru

De aproape douăzeci de ani nu mai văzusem oraşul de care mă mai lega doar casa părintească şi un frate care locuia în ea. Acum trebuia s'o vindem. O scrisoare mă chema urgent acolo.

M'am dus nu fără o uşoară strângere de inimă, fiindcă gândul trecutului care nu mai revine, a fost totdeauna un gând trist pentru mine.

Era o zi caldă şi liniştită de toamnă. Am fost găzduit în odaia în care-mi petrecusem anii de student. Interiorul nu era mai prin nimic schimbat. Aceiaşi măsuţă, acelaşi pat, aceiaşi oglindă cu ramă de nuc. Lipseau doar veselia şi viaţa de odinioară...

Un ropot de cai mă atrase înspre fereastră. In curtea caselor mari de alături intra o trăsură în fundul căreia sta o femee îmbrăcată în negru, cu voalul lăsat pe ochi. O servitoare aştepta la scară. A ajutat-o să se coboare şi a condus-o de mână ca pe un copil. Se vedea bine că trebue să fie în vârstă şi suferindă.

Umbrele amurgului mă împiedicau să-i disting trăsăturile chipului. Mireasma de toamnă a castanilor din apropiere venea spre mine, aducând cu ea adieri din trecut...

In ceasurile de linişte îmi plăcuse mult altă dată să-mi odihnesc ochii în grădina caselor acelea boereşti din faţa odăiţei mele de student.

Mi-era foarte drag aranjamentul aproape geometric al straturilor de flori, aleea aceea de plopi ce conducea până'n faţa clădirii cu înfăţişare de castel, bazinul şi apa ce se'nvârtea în jocuri scânteetoare. M'atrăgea mai ales banca mică şi discretă pe care şedea adesea o fată fermecătoare, la umbra unui platan bătrân. Ea n'a bănuit niciodată că doi ochi dornici cercetează, de după o perdea, profilul gingaş şi atrăgător al obrajilor ei de înger...

Ştiam că o chiamă Martha, iar pe fratele ei Albert. Veneau uneori împreună, alteori în tovărăşia unor prieteni gălăgioşi. Dar aceasta nu-mi plăcea fiindcă neastâmpărul mişcărilor ei nu mă lăsa s'o contemplu în toată voia.

Păstram încă impresia amurgurilor de vară când vântul îndrepta spre mine răcoarea bazinului cu stropii lui de apă, care mi-aduceau parcă ceva din fiinţa aceleia de care eram atât de aproape şi mă simţeam totuşi foarte departe, — fiindcă şi între căsuţa mea modestă şi casa lor bogată era un contrast care, pentru firea mea timidă, n'ar fi putut să-mi dea nici un îndemn spre încercări mai îndrăzneţe...

Apariţia plină de gravitate a mamei, — o femee mândră şi încă destul de frumoasă pentru vârsta ei de cincizeci de ani, — pasul ei nobil şi impunător mărea parcă şi mai mult distanţa...

Ştiam prea puţin despre această familie. Atât mama cât şi tatăl erau de origină aleasă. Bătrânul, fire delicată, slabă, se ferea să-şi afirme prea mult personalitatea în casă. Lăsase toată grija treburilor în seama soţiei pentru ca el să-şi vadă în linişte de club şi de legăturile de prietenie pe care le avea într'un cerc de intimi destul de restrâns. N'a supărat pe ai săi niciodată cu nimic. Paşii lui semănau în urmă pacea şi blândeţea. De aceia trecea aproape neobservat.

Sufletul casei părea că e femeea. Cu tot fastul în care trăiau se vedea cu uşurinţă că buna ordine domină peste tot. Legăturile prea sgomotoase erau evitate. Copiii erau crescuţi în şcoli străine. Intreaga familie mai mult lipsea, petrecând cea mai mare parte a anului peste graniţă. Revenirea lor acasă, în vacanţele de vară, reda viaţa grădinii şi casei.

Atât ştiam. Am rămas tot timpul străin de oamenii aceştia în mijlocul cărora am trăit totuşi cu inima...

Terminându-mi studiile şi silit de cerinţele carierei în care intram, am plecat mai târziu ducând cu mine, ani întregi, visul frumos al acestui raiu de care ştiam că n'o să mă pot apropia niciodată decât cu gândul...

In urechile mele am păstrat multă vreme glasul suav şi râsul vibrător al Marthei...

Credeam că am să găsesc acum veselia trecutului neatinsă. Dar n'am găsit-o. Şi nu ştiu cine e de vină: sufletul meu, trecut de-atunci prin atâtea încercări grele, sau anii cari au aplicat pecetea vechimii peste zidurile casei, peste aleele pline de frunze ofilite, peste grilajul trist şi ruginit?... Muşchiul crescut pe sculpturile de piatră ale bazinului, gol de apă de cine ştie câtă vreme, m'a făcut să mă gândesc la multe...

*

Când am aflat că bătrâna pe care servitoarea o ajutase să coboare din trăsură e însăşi mama Marthei, — falnica femee de odinioară, — care acum îşi pierduse vederea, am simţit o adâncă sguduire în suflet.

Războiul a dat acestei familii lovituri grele din toate părţile. Băiatul nu s'a mai întors de pe front. In vălmăşagul luptelor de retragere a dispărut nu se ştie unde. Pe Martha urgia a surprins'o într'un pension la Gratz. Familia n'a mai avut nici o posibilitate de legătură cu ea. O ironie a soartei a făcut ca fata asta bogată să moară între străini, de sărăcie şi de foame. Au aflat-o abia după încheerea păcii.

Lacrimile n'au fost deajuns mamei ca să acopere lipsa din casă a copiilor. Bătrânei i-au secat ochii, iar de atâta plâns vederea i s'a slăbit cu încetul şi, complicându-se cu un diabet înaintat, a părăsit-o pentru totdeauna.

Aflând de atâtea nenorociri, îmi părea rău că nu putusem să mă apropii niciodată de aceşti oameni buni, atât de fericiţi odinioară. Vinovatul fusesem, fără îndoială, numai eu cu firea mea prea timidă...

Nu cunosc nimic din amănuntele durerii prin care a trebuit să treacă sufletul de mamă. Dar de atunci ori de câte ori îmi îndrept gândul înspre grădina din vecinătatea casei mele părinteşti, mi-apare înaintea ochilor o femee în negru, coborând din trăsură, ajutată de o servitoare care o duce de mână ca pe un copil.

L. LEONEANU

F i l o n

Tăcerea semizeului abrupt
este orbita suspendată 'n beznă.
Un continent ca o ghiulea de gleznă
cu luna sigilată dedesubt.

Prin flăcări negre, duh de salamandre
respiri adânc, ozonul cu sulfuri.
Penumbra-i isgonită din păduri
şi cântecul expiră în mixandre.

Cânt arabescuri moi de arahnide
şi ceaţa opărită 'n crepuscul.
In loc de mare şi pământ destul
am bolte mici cu temelii fetide.

In ora difuzată să alint
prin rămăşiţi şi goluri devastate
cu sufletul bătut de stele plate
o linişte cu pleoape de argint.

MIRCEA PAVELESCU

De vorbă cu un vechiu tribunist:
Păr. Elie Dăianu

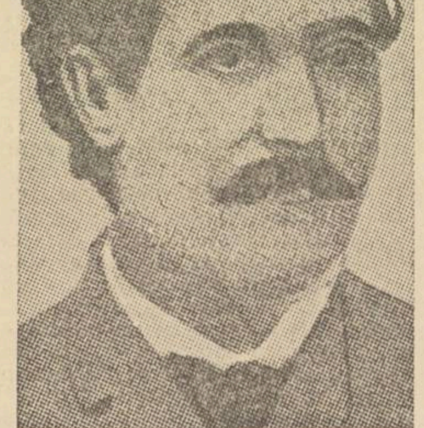
Am avut de curând fericitul prilej să stau de vorbă cu părintele Elie Dăianu, ultimul director al *Tribunei* din Sibiu şi unul dintre acei intelectuali ai Ardealului dinainte de războiu care au avut legături strânse cu Vechiul regat. Este un bărbat de cea mai românească vigoare, cu o barbă albă ce-l face asemănător aci cu Istrati aci cu D. Onciul, calm şi prietenos în vorbire. Originar dintr'unul din satele din jurul Sibiului (Cutu), din apropierea Cunţei, care a dat pe Maria Cuţan şi nu aşa de departe de Răşinarii d-lui Octavian Goga, Părintele Dăianu a fost din tinereţe prin urmare în drumul fabulos al mitului eminescian. D-sale se datoresc cele mai însemnate contribuţiuni asupra problemei trecerii lui Eminescu prin Blaj, publicate încă de mult în „Tribuna" din Sibiu, reasumată în *Familia* lui Vulcan, şi apoi, cu adăogiri, în broşură (1914)!.

Pr. Elie Dăianu

Cu acea savoare narativă caracteristică românilor mărgineni, Părintele Dăianu mi-a povestit o mulţime de lucruri, fără îndoială folositoare istoriei literare şi pe care le consemnez mai jos aşa cum mi-au fost spuse.

De Eminescu, părintele Dăianu a luat cunoştinţă cam prin 1886, fiind atunci elev în clasa VI-a a liceului din Blaj. Venit dintr'o şcoală ungurească, n'a putut înţelege limba prea literară a marelui poet. Eminescu i-se părea de altfel ateu, internaţionalist, culpabil de indiferentism social (înrâurire credem noi a curentului anti-junimist, naţionalist dintr'o parte a studenţimii transcarpatine de atunci). Recitindu-l în clasa a VII-a, mai ales în compunerile cu unele aluziuni religioase, începe să-l preţuiască. Fiind în Seminarul teologic din Budapesta (Internatul Facultăţii de teologie), în care erau numai vre-o 15 români între o sută de alte naţii, tânărul teolog aflând de moartea lui Eminescu a plâns de durere. El se ruga în toate zilele pentru poet, pentru părinţii şi pentru fraţii lui, omagiind astfel în limitele vocaţiunii sale pe marele poet al *Luceafărului*.

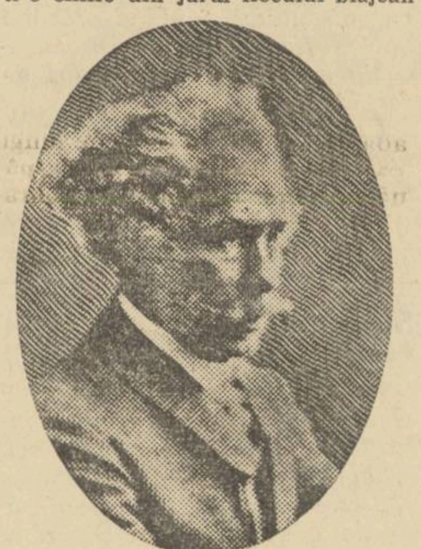
M. Eminescu

Eminescu avea atunci în Ardeal un puternic adversar în ştiutul Grama, care izbutise să-i creeze o atmosferă defavorabilă. Acest Grama era canonic (consilier mitropolitan) şi era unicul demnitar eclesiastic născut în Blaj din aşa zişii *Greci* (colonişti ai lui Inocenţiu Klein, români, pentru că aşa erau denumiţi negustorii străini, adică din alte părţi). Până atunci gazde de studenţi, Grecii nu mai dăduse nici un demnitar. Grama era foarte fudul din cauza aceasta. Inalt, impunător, cam blond, celibatar, Grama avea cunoştinţe teologice frumoase (era doctor din Viena), precum şi de istorie şi drept bisericesc şi era preţuit ca profesor bun, metodic. Ar fi ajuns poate vlădică dacă o moarte neaşteptată nu l-ar fi răpit. Studiile sale istorice asupra *Influenţelor calviniste în instituţiile române* se pot folosi şi azi.

Grama nu avea însă cultură literară şi aşa se explică (dacă nu şi printr'un conflict personal) inimiciţia faţă de Eminescu. Atât de mare a fost însă până la o vreme autoritatea lui Grama în această privinţă încât părintele Dăianu, fiind profesor la seminarul din Blaj, abia în 1900, cu prilejul aniversării a 200 de ani de unire cu Roma, a putut publica un articol în numărul festiv al revistei *Unirea*, citând, spre satisfacţia colegilor, cu mult curaj, pe Eminescu.

Un al doilea personaj blăjean cunoscut nouă din *Viaţa lui Eminescu* de care îşi aminteşte păr. Dăianu este vestitul de acum Alimpiu Blăjan, profesorul la care Eminescu n'ar fi ştiut să facă teza de l. greacă. Acesta, decedat cam prin 1896-98, nu mai era profesor, când l'a cunoscut păr. Dăianu, ci protopop. Mijlociu la statură, preocupat mai mult de gospodărie, posac şi fără preocupări intelectuale, protopopul părea, din cauza feţei brune, a fi puţin „tuciuriu".

Păr. Dăianu a cunoscut deasemeni pe călugărul Domşa, ultimul monah basilitan. Cu el Eminescu a fost la adunarea „Asociaţiunii", ţinută în 27-28 Aug. 1866 la Alba-Iulia (cfr. Dr. *Elie Dăianu*, Eminescu în Blaj, Sibiu, 1914). „Pustnicul" este un personagiu care a obsedat toată viaţa pe Eminescu şi nu e cu neputinţă ca în figura lui Ieronim să fi intrat ceva şi din acest Domşa, pe atunci teolog în anul III. Ajuns la adânci bătrâneţi Elie Damian Domşa trăia într'o chilie din jurul liceului blajean

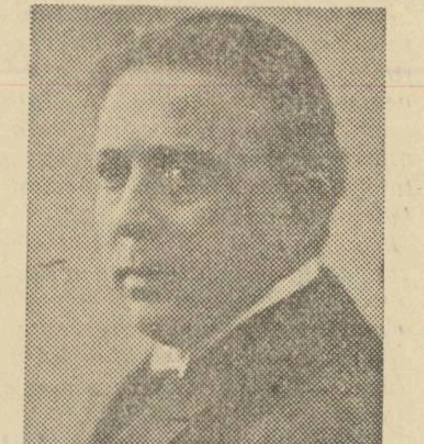
B. Delavrancea

cu fereastra spre câmpia Libertăţii. Avea, ca şi Euthanasius, o masă, un pat, o icoană şi o cruce. Foarte peripatetic, bătea drumurile, în rasă, fără culion şi cu toiagul în mână, neoprind pe nimeni, dar oprindu-se la semnul altora. Avea păr des, barbă lungă îngrijită, ochi sticloşi, mici, acoperiţi de sprincene mari care când zâmbea se imponcişau. Ii plăceau anecdotele şi vinul bun şi într'o bună tovărăşie era natural şi afabil. Era însă foarte conservativ şi ţinea grozav la ortografia cipariană păstrând toată viaţa pe *u* final şi scriind cu îndărătnicie *liepure* în loc de *iepure*.

E prilejul aci, în legătură cu Eminescu de a se spune câteva cuvinte şi despre *I. Scurtu*. Acesta era pe vremea directoratului la *Tribuna* al părintelui Dăianu, reporter. Urmase cursurile universitare şi dorea să-şi dea numai doctoratul. Temperament furtunos, el a condus în Cluj campania *Iancu*, care a durat o jumătate de an. Intr'un proces din Alba-Iulia, procurorul insultase memoria lui Avram Iancu, numindu-l şef de bandă. *Tribuna* a deschis campania, înfierând pe procuror şi provocând ecouri literare şi politice la români ca şi la unguri. S'au găsit unguri care să dea satisfacţie românilor. Mormântul lui Iancu a fost acoperit cu flori şi Scurtu a fost hărţuit pentru asta. In această campanie a scris *Octavian Goga* cea dintâi poezie semnată (?) pe care *Tribuna* a publicat-o, scoţând-o şi pe un carton încadrat în tricolorul naţional, sub titlul pus de păr. Dăianu *In calumniatores*. Scurtu era încă din tinereţe entuziasmat de Eminescu şi idealul lui era de a-şi da doctoratul cu această temă.

Păr. Dăianu a cunoscut pe *Oct. Goga*, după cum am spus, pe când era director al *Tribunei*. Goga era elev prin clasa V-VI a liceului din Sibiu. Mărunţel, uşurel, cu plete blonde mari, sfiicios, nu îndrăznea să vie el însuş la redacţie şi-şi trimetea versurile prin colegul Vasile Moldovan, frate cu Valeriu Moldovan, fostul subsecretar de stat. Acela având o rudă în redacţie, pe Silvestru Moldovan, aducea din când în când versuri proprii păr. Dăianu, dând aşa în treacăt şi fără convingere şi pe acelea ale lui Goga: — A dat şi Goga nişte poezii! Mai apoi Goga a fost silit să părăsească liceul din Sibiu pentru un conflict avut cu un profesor şi să meargă la Braşov. De aci a trimes *In calumniatores*. Redacţia *Tribunei* privea spre parcul unde e monumentul lui Bariţ şi al lui Schiller, tipografia fiind aşezată într'o fostă capelă ortodoxă. Păr. Dăianu îl vedea pe Goga în drum, printre arbori, cam palid, aşteptând rezultatul dela Moldovan.

Nu mai puţin interesante sunt întâlnirile pe care Păr. Dăianu le-a avut cu Caragiale. Pe acesta l-a cunoscut în 1899, la Bucureşti. La teatrul Naţional se reprezenta sub direcţia Davila (1 Febr. 1899) o piesă comemorativă *100 de ani*. Pe atunci păr. Dăianu a avut o misiune în regat din partea *Tribunii* d-rului Raţiu. Tot atunci l-a cunoscut şi pe *Delavrancea*. L-a găsit într'o casă modestă parter fără caturi. Foarte călduros şi volubil marele orator i-a vrăjit pe ardeleni. A vorbit numai în chestiuni politice şi se arătă împotriva lui Sturza.

Octavian Goga

Intorcându-ne la Caragiale, piesa de mai sus prezenta şcoala grecească, băeţi stând jos turceşte. Apoi se făcea lumină şi apărea Lazăr. După reprezentaţie, care a fost rău primită de presă, au trecut la berăria *Gambrinus* a lui Caragiale. Dăianu, fiind prezentat dramaturgului, îi mărturiseşte că a plâns de emoţiune la piesă. Maestrul l-a îmbrăţişat şi i-a zis: — Ei! Voi ardelenii sunteţi totuş oameni de inimă! Aşa s'au stabilit relaţiile. Nu mult după asta Caragiale a venit ca particular în Ardeal, în drum spre Berlin, dar înainte de a se stabili. A vizitat pe păr. Dăianu şi a fost oaspetele său la masă două zile. Era încântat de biserica catolică ca reprezentantă şi apărătoare a libertăţilor naţionale împotriva atotputerniciei statului. Zicea că în Roma românii aveau un sprijin. Părea chiar surprinzător de mare aderent la catolicism. Pe păr. Dăianu l-a surprins faptul că i-a spus că are băieţi mari nebotezaţi: — „Am să-i aduc la tine, să mi-i botezi" — i-a zis. Vorbea cu *tu* din primul moment. Intr'o după amiază păr. Dăianu a dus pe Caragiale în parcul Clujului. Era vară şi pe înserate. Au luat ceva într'un kiosk cu arcade, privind lacul. — „Tare-i frumos — zicea Caragiale, încântat — Mi-ar place să scriu o piesă pentru unguri! Să le placă, să-i ia dracu!" După ce Caragiale s'a stabilit la Berlin au avut un schimb de scrisori. S'au revăzut în 1911 la adunarea *Astrei*, în Blaj, cu prilejul a 50 de ani de existenţă. Se întâlneau zilnic la un pahar de vin. Alex. Ciura, cu Goga, Vlaicu, Eftimiu. Maestrul era foarte vorbăreţ şi dialectic şi ţinea pălăria pe cap într'o dungă.

I. L. Caragiale

Nu mult după aceea maestrul murise. Aflându-se la Sinaia, într'un restaurant şi fiind acolo şi Cincinat Pavelescu pe care nu-l cunoştea, Păr. Dăianu este invitat de acesta la masa sa, când se află cine este, printr'o carte de vizită. D. Cincinat Pavelescu i-a debitat o mulţime de anecdote despre Ardeleni şi în deosebi această epigramă în legătură cu Caragiale şi Emil Isac:

Oricât momentul este tragic
Cu neputinţă mi-e să tac:
Ai preferat să mori, maestre
Decât să-l lauzi pe Isac.

Aceasta fiindcă d. Isac s'ar fi lăudat că: — „Las, că o să vă arate vouă Caragiale, cine sunt eu!"...

Spaţiul nu ne mai îngădue să continuăm. Cu alt prilej vom referi şi alte amintiri ale Părintelui protopop Dăianu.

G. C.

HELADA

I d i l ă

A fost în murmurul isvorului
Şi'n sborul alb al porumbieilor
Ceva din strălucirea norului
Şi din sburdălnicia mieilor.

Işi risipise'n fundul lacului
Azurul sfâşiat dantelele,
Şi'n purpura cu rouă-a macului
Roiseră 'n vârtejuri stelele.

Pădurea-şi încordase lirele
Şi frunzele pe ramuri harpele,
Căscase nuferii potirele
Şi strălucea din umbră şarpele.

Un Pan rostogolit pe pântece
Pândea de sub frunziş caritele,
Şi mlădioasele lui cântece
Torceau pe firul lor ispitele.

In fiecare loc o graţie
Râdea cu ochii ei ca prunele,
Şi-un vânt ,în tot, de veneraţie
Işi aprindea uşor tăciunele.

Au isvorît atunci dorinţele
Ca ghimpi' noi şi ca arsurile,
Şi ni s'au întâlnit credinţile
Şi ni s'au luminat făpturile.

N. DAVIDESCU

ILIA EHRENBURG

S p a n i a

Măgar, mergi!

Pietre, un pustiu roşiatec, sate de cerşetori, — despărţite, unele de altele prin trecători duşmănoase; drumuri rare şi care se sfârşesc în poteci. Nici pădure, nici apă. Cum a putut ţara asta să conducă un sfert din lume timp de veacuri, umplând America şi Europa, când cu furia de conquistadori, când cu triste aiurări de fanatici? Un enorm platou fără oameni, vânt, singurătate. O pagină pustie. Numai pe margini, pe prăvălişurile înguste, întoarse spre mări, natura a închis păşunile verzi ale Galiciei, sau grădinile Valenciei, o ţară despre care locuitorii nordului visează ca după un raiu pierdut, — o ţară inospitalieră şi aspră. Frumuseţea ei e pur şi simplu tragică, iar simpla îndestulare — o crimă istorică.

Oamenii lacomi şi neastâmpăraţi au părăsit Spania demult. Din viaţa lor de odinioară au păstrat numai limba, şi iată-i vorbind între ei limba castiliană, — regii bismutului, sau nitratului; petroliştii Venezuelei şi „stăruitorii" Columbiei, prezidenţi pehlivani şi străluciţi suteneuri. Cei cari au rămas, iubesc acest pământ cu o iubire inconştientă şi mândră. Ţăranii Castiliei sau Galiciei, înebuniţi de foame, urcă covertele enormelor vapoare, dar din împestriţata şi zgomotoasa Americă se întorc invariabil. In America au mâncat carne, s'au mândrit cu ghete galbene, dar n'ai ce le face: se întorc îndărăt în sătuleţele lor depărtate unde lungi sunt serile fără opaiţ, lungi anii fără o sărbătoare, anii de foame. Din lumea nouă n'aduc nici dragoste, nici economii. Viaţa lor e aici, pe pământul acesta, trist şi adormit; aoclo era hamalâcul, sâcâiala, minciuna.

Pe unde nu stau oamenii de aici? Pe vârf de deal, între vânturi şi viscole, tremură nenorocita colibă; puţina căldură omenească se luptă cu aspra iarnă a Leonului. In Almeria sau lângă Lorca nu plouă uneori ani dearândul: un pământ crăpat şi hain, o pâclă roşiatică, arşiţă, frig; între crăpături, — cine poate înţelege? — stau tupilaţi oameni, care aşteaptă, aşteaptă ploaia. La Guadis oamenii trăiesc nu prin case, ci prin peşteri, — ar părea ceva din altă eră, dar e un oraş de district, tăcut şi sărăcăcios, unde peşterile trec drept case, pentru care trebui să plăteşti proprietarului în fiecare lună. In văile Urdesului pământul nu rodeşte nimic, e o regiune fără îndoială pierdută, despărţită de Spania veacuri dearândul. S'a făcut nu demult un drum, oamenii pot să plece deacolo, dar nu pleacă. In Spania omul e legat pământului, şi-i greu să-l desrădăcinezi.

Dealuri, trecători, pietre, un drum pustiu. S'a arătat o umbră nelămurită: un ţăran călare pe un măgăruş. Eu nu cunosc nimic mai aspru şi mai măreţ decât peisagiile Castiliei. In comparaţie cu ea chiar Caucazul pare isprăvit, orânduit. Castilia e o construcţie a naturii: stau ridicaţi în sus căpriorii, pietrele sunt aruncate încolo şi încoace; lumea aici încă nu-i terminată. Trufaşul plan al architectului se poate numai bănui. Locuinţa omenească, rară şi neînţeleasă, intră în pământ. Se ascunde ca o insectă de privirea curiosului, e de aceiaşi culoare cu pietrele, se lipeşte de ele, de frică. Aşa zisul „rege al naturii" lipseşte, şi chiar în pietre — nici o noimă. Totul e galben-sur, sur, pe alocuri roşiatic...

Ţăranul e călare pe măgăruş. A plecat de dimineaţă. Pe umerii lui — o pătură lăţoasă. In curând din strâmtori va sufla un vânt de ghiaţă: se apropie noaptea. Cu băgare de seamă mişcă picioarele răbdătorul măgăruş; dar micuţele lui picioare de mult sunt deprinse cu distanţe neînchipuite. Până la staul e departe. Tot mai frig şi mai frig. Omul zice: „burro, arre!" Vorbele astea sună războinic şi zgomotos. Te cutremuri de acest „rrr". In traducere asta sună: „Măgar, mergi!" Nu-i strigăt şi nici poruncă: măgăruşul merge cu supunere. Dar te apucă urâtul, te simţi stingher şi singuratec în aşa pustietate. Omul merge un ceas merge două, trei, merge toată ziua, şi iată-l vorbind cu măgăruşul: omul simte nevoia de a vorbi cu cineva. Mult timp şi mereu repetă: „Măgar, mergi!" Măgarul nu răspunde, măgarul mişcă numai picioarele fără încetare. Frig! Omul desface pătura şi se 'nfăşoară cu ea ca cu un giulgiu. S'a întunecat. Se zăreşte numai silueta — o umbră ciudată: un cavaler în mantie, pe un măgăruş. O tăcere de munte şi aceiaşi litanie: „măgar, mergi!", ca o mărturie despre soarta, şi a sa, şi a măgăruşului, poate a întregii Spanii. Apariţia Madridului pare un urât efect de teatru. De unde s'au luat aceşti zgârie-nouri în mijlocul pustiului?... Aici nu e măcar grandioasa absurditate a Capitalei dela Nord, care a umplut atâtea volume de literatură rusă; aici e un simplu nonsens: în mijlocul pustietăţii stau nişte eleganţi cabaliero şi, gustând din vermut, discută, care a vorbit eri mai eloquent în Cortese: don Miguel, ori don Alessandro? Sunt înconjuraţi de noapte şi de stânci. Printre stânci se mişcă nişte umbre, şi ca o parolă, sună: „Măgar, mergi!..."

(Trad. de A. FRUNZĂ)

CRONICA SPORTIVA

Un campion de altădată: C. Vârtosu

Eram elev pe-atuncea, pare-mi-se în clasa patra a „Liceului Internat" dela Iaşi. Actualul conducător al „Adevărului Literar", domnul M. Sevastos proaspăt bacalaureat pe atunci îmi era din când în când darnic şi binevoitor profesor de Română. Ii ţin încă minte chipul de-atunci, rumen, rotund ca al merelor domneşti, cu ochi şi musteaţă de cărbune glumeţ ca pe obrazul de Ianuar al omului de omăt. In sinea mea îl poreclisem oarecum sadovenesc, „duduia Sevastiţa", tenul obrajilor şi rotunjimea lor apărându-mi mai profund specifice decât placajul mustăcioarei vanilat brune.

Cu un an înaintea mea, Mihai Ralea îşi denunţa de timpuriu contrastele complexei unităţi, fiind agresiv în nas, balansat în mers, cu mâni de prelat catolic, languros în ochii şi în genele de Sultană validè, şi voltaire-ian în colţul buzelor cărnos sarcastice. Colegul lui, Suchianu, mai şcolăreşte: Sache, era şi-atunci aproape ca şi acum. Tot cu mişcări de veveriţă în alun, cu agerimi de popândău iscoditor, tot cu păr roş de caţaveică boerească — nouă pe-atunci, — buze nervos şi sacadat volubile, ochi mici, dar încă micşoraţi de-un veşnic râs ghiduş, având şi atitudini şi înfăţişare de frondă repetentă, deşi era mereu premiant. Dar asta-i soarta lui Suchianu: seriozitatea lui de nobilă valută, să nu fie luată prea'n serios, părând o strategie umoristică vameşilor sociali prin faţa cărora inteligenţa îşi strecoară contrabandele.

Mai mare decât noi, Demostene Botez, cu mască elegiacă şi chică byron-iană, cu pumn formidabil la oină, trimetea versuri delicat pasionate, ca săgeţi împodobite, făcând conturul liric al primelor iubiri.

Vârtosu era colegul lui şi eroul liceului.

Oina era în clipele de apogeu premergătoare declinului. Occidentul naţionalofag nu zvârlise încă peste hotarul nostru balonul pneumatic care-a devenit mormântul mingii româneşti. In licee, tenisul de pildă, era socotit mai mult un snobism de cât un sport; şi adevărat e că pe acea vreme jucau tenis mai cu seamă şcolarii care graseiau ostentativ franţuzeasca în recreaţii, fredonând canţonetele lui Mayol, recitând tiradele lui Rostand, — deşi deficitari în ce priveşte ortografia limbei elegante.

Bătăile inimii sportive de peatunci, erau în oină. Acesta era sportul epopeic al vremii. Mulţimile se adunau în jurul lui — nu numai cele şcolare, dar şi cele vârstnice, — pe mirosul de iarbă şi lumină tânără al câmpiilor de Mai, subt soare nou şi cer de un albastru crud, participând plenar la'nfrângeri şi victorii.

Oina de-atunci avea străluciri colective: Normala din Câmpu-Lung. Câmpulungenii erau o armată primitiv cumplită, un fel de Huni ai năvălirilor cu mingea, mai mult temuţi decât respectaţi; iuţi la joc, cu strategii instinctive, având la „bătae „cucuri" astronomice subt traectoria cărora trecea sălbatecul galop al hoardei; iar la „pascari" purtând cu viteze-revolver pe captivul careurilor, accelerându-i istovitor bătăile inimii, până când mingea musca din el ca un ogar din iepurile răpus.

Şi mai avea oina de-atunci şi supremaţii individuale: Basile Chefneux, un fel de Dempsey al mingii, Brudaru, Vasiliu şi alţii. Vârtosu era deasupra acestora: unic.

✵

In mintea copilăriei mele, Vârtosu a rămas alături de doi eroi ai literaturii epice: întâiul e Messire Wolodowski, trăsnet polon al epopeei lui Sienkiewicz; următorul e d'Artagnanul lui Dumas; iar Vârtosu e al treilea muşchetar al trinităţii eroice, aşa cum a întocmit-o voia închipuirii mele, rânduind realitatea alături de ficţiune, pe aceiaşi panoplie a amintirii. Dealungul anilor de oină, din Zece Mai în Zece Mai, mingea s'a năpustit asupra lui cu vicleşug şerpesc, cu francă violenţă, îndârjire, răsvrătire, ură chiar,— şi nu l-a nimerit. Acestui Achille nimeni n'a ştiut să-i afle călcâiul vulnerabil.

Şi singurul lui scut sportiv era alcătuit din două mâni alăturate, mici, copilăreşte mici: împreunate, nu'ntreceau cuibul de rândunică; răsfirate nu erau mai mari decât un evantaliu de fetiţă.

Sunt ochi hipnotici care atrag imperios în mările lor tari, adânci şi fixe, privirile din calea lor: fluente ape.

Mânile lui Vârtosu erau hipnotice ca unii ochi: mingea venea numai în ele şi de-a dreptul, vâjâind, ş'apoi cădea ca'n somn, jos pe pământ, cu botul la picioarele stăpânului.

✵

Intra în joc fără pripire, nici fanfaronadă, luând trapul mărunt al căluţilor de munte. Se oprea în mijlocul geometric al careului, şi aştepta.

Numele lui trecea din gură'n gură, ca ieşit din trâmbiţi antice: Vârtosu, Vârtosu, Vârtosu, — alcătuind clamoarea vestitoare a unui fapt viteaz. Apoi tăcerea se statornicea în cumpănă pe tactul marei inimi colective.

El, mic în mijlocul mulţimii, ca un Statu-Palmă în pădure, nu părea captiv, ochit de puştile cu minge'n loc de glonţ, la pândă'n patru colţuri, — ci dimpotrivă, apărea ca un stăpân dispus s'acorde audienţe.

Viteza mingii începea, sărind din colţ în colţ, din om în om, din mână în mână, făcând zig-zag-uri ne'ntrerupte, c'un vâjâit gemut ş'un pocnet mat în mânile care primeau şi trimeteau ca pe-o secundă materializată dur, mingea de piele.

Din clipă'n clipă mingea devenea altăceva; nu mai era rotundul unei forme, concretul mort al părului îngrămădit într'un burduf, boţ semi-dur, bulgăr tăbăcit, gutue împieliţată.

Nu. Aşa fusese numai. Dar acuma devenea puterea braţelor, întruchipată agresiv, rotund într'o mănuşă grea. Pumn în salt năprasnic dincolo de braţ, zvârlitură de copită, sfărâmătură de bolid, bot de mistreţ, frunte de taur, — mat ţăcănit de mitralieră: pac, pac, pac, pac. Din unghi în unghi, din om în om, din mână'n mână.

Feţe crispate'n jur. Pumni strânşi. Anxietate. Pândă. Respiraţii gâfâite. Parcă solemnă, moartea s'apropia cu arcu'ntins cu o săgeată spre o inimă.

Şi deodată mingea dispărea. Pac-pac-ul creşterii primejdiei, curmat subit ca în sincopă, lăsa mirarea unei mari tăceri întrebătoare.

Ce se întâmplase?

Nimic. *„Parturiunt montes, nascitur ridiculus mus"*, răspundea Horaţiul juxtelor şcolare.

Redevenită fleac inofensiv, mingea cădea din mânile lui Vârtosu ca un ou atunci ouat. Şi jocul, destins o clipă, reîncepea, mai îndârjit, c'un fel de scrâşnet. Inima spectatorilor relua, în tactul mingii iar transfigurată, galopul spre primejdie, prin semnele de întrebare ale riscului mereu posibil.

Şi iar mingea pica, narcotizată, blândă şi ridicolă, din mână, la piciorul jucătorului. El nu zâmbea. Dar surâdeau spectatorii, fiindcă primejdia astfel învinsă, devenea mai rău decât o glumă.

Toţi cei care l-au purtat pe Vârtosu în careu au înţeles treptat aceasta. Dela o vreme optimismul vitejiei lor se blaza. Şi după un tacit acord al jucătorilor, mingea pornea spre halitor, spăşită, lăsându-l pe Vârtosu să-şi continue cu acelaşi trap mărunt drumul spre fund, ş'apoi întoarcerea.

Aşa şi munţii care se băteau în capete într'o poveste, au renunţat să curme zborul unei rândunele.

✵

Din an în an, faima lui Vârtosu creştea, depăşind hotarele Liceului Internat şi pe-ale Iaşului sportiv.

La campionatele inter-urbane, mulţi jucători s'au străduit să-l lovească, sperând cu juvenilitate să răstoarne ceiace părea un myth. Şi n'au putut.

Până când într'o zi neuitată, când Vârtosu a eşit în careul, reputat invincibil, al fioroşilor câmpulungeni, — aceştia l-au privit oarecum zburliţi, c'un fel de mârâit al făpturii lor de dulăi rurali, s'au uitat unii la alţii, au zâmbit crunt, au ridicat din umeri, şi au trimis mingea la halitor, renunţând la luptă.

Şi Vârtosu a trecut printre cei mai glorioşi ostaşi ai oinei, duşmanii lui din acea clipă, care cu braţele plecate, într'un fel de salut de arme, sau de ghioage, au lăsat să plece ca pe subt un arc de triumf, pe regele neînvins al jocului lor.

✵

Nu l-a atins nici-o minge pe muşchetarul amintirii mele.

Aşa au vrut zeii.

Dar glontele războiului l-a lovit printre cei dintâi, în plină frunte a tinereţii.

Aşa pesemne au vrut zeii, să-l aibă neînvins de viaţă, învăluit în purpura epică a sângelui tineresc.

IONEL TEODOREANU

P. S. Unii cetitori ai rubricei de faţă m'au întrebat de ce nu comentez în ordine cronologică întâmplările sportive ale vremii.

Le răspund: cronica mea nu este o vitrină a sportului, ci un vitraliu sportiv al literaturii.

I. T.

Cinematograful

Dela Chang la Congorilla

Este interesantă evoluţia documentarului în ceeace priveşte filmarea junglei. In „Chang" şi în „Rango" se căuta pur şi simplu să se ia vederi cât mai multe, mai curioase şi mai primejdioase. E drept că Rango începea cu un fel de prolog unde un tată povestea copilului său minunile geografiei intertropicale. Destul de naiv şi de un gust foarte dubios. Dar debuturile unui gen obligă la indulgenţă.

In „Africa vorbeşte" — vorbeşte în realitate un domn foarte anost care ne strică tot cheful. De altfel publicul deja devenise mai pretenţios. In faţa monotoniei unei sucesiuni de animale prezentate fără şir, spectatorul începu să se impacienteze şi să caşte.

Producătorii au fost astfel avizaţi că în viitorul film cu fiare aveau să caute un truc pentru a varia materialul şi diversifica atenţia, ceva care totodată să aducă unitate şi să ferească de incoherenţă.

Asemenea preocupări au fost vizibile în Trader Horn. Autorul a recurs la procedeul cel mai simplu: a obţinut unitate prin introducerea unei „intrigi" a unei anecdote generale: romanul unui explorator, păţaniile lui şi ale suitei sale. Cu ocazia asta, şi ca să se pimenteze povestea, ni se prezintă într'un trib de sălbaeci foarte răi, o albă, care fusese furată de la o misionară, crescută în ortodoxismul totemist şi care acum slujea ca preoteasă a tribului. Inutil să spunem că un amor nou şi suav începu între ea şi acela dintre misionari care fusese prevăzut cu o mandolină şi cu sex apeal. Toată această istorie, desigur e grotescă, dar filmul rămâne totuş foarte bun din punctul de vedere al materialului documentar. Ni se arată lucruri care nu mai fuseseră niciodată realizate până atunci şi spectatorul are adesea impresia că asistă la ceva care „se întâmplă cu adevărat". De altminteri, filmul nu este „trucat". Numai domnii actori se, ca să zicem aşa, prefac că sunt exploratori.

Insfârşit, ultimul din serie este „Congorilla". Nu mă voiu ocupa de titlul filmului, pentru bunul motiv că nu ştiu ce însamnă. Bănuesc doar că este o subtilă combinaţie de Congo şi Gorilă, o licenţă poetică în felul lui Palmoliv, Ferowat sau Kinolax. Nu vreau să vorbesc de cât de conţinut, care, trebue să recunoaştem, este excelent, mult mai bun decât ce ni s'a servit până acum în acest gen.

Mai întâi s'a renunţat la „romanţare". Ni se spune pe şleau: D-l şi d-na Johnson, dela Fox-Corporation, au plecat, cu mitraliere, merinde şi pelicule, să filmeze fauna şi flora junglei africane. Şi această poveste reală este, vă rog să credeţi, mai mişcătoare decât falsa ardere pe falsul rug, a falsului Trader Horn.

Dar meritul stă mai ales în unitatea dramatică a fiecărui episod. E ca o reprezentaţie cu mai multe acte: tabloul rinocerilor, al elefanţilor, al crocodililor. La început asistăm la peripeţiile unui dejun de lei unde acţiunea progresează exact ca într'o nuvelă adevărată...; iar la sfârşit ni se înfăţişează „grandoarea şi decăderea" unui neam de maimuţe, cu match-uri de box şi cu o ruşinoasă cădere în captivitate. Nu mai vorbim de „numărul" cu pigmeii operat cu o artă atât de desăvârşită încât indigenii sunt surprinşi, fără să-şi dea seama nici un moment că sunt filmaţi, în tot soiul de conduite curente şi nespus de interesante pentru cercetătorul de folklor.

Ii vedem în plină libertate, discutând, lăptând, făcând curte, făcându-se de râs cu ocazia aprinderii unei ţigări de foi, etc., etc.

Un singur cusur: speaker-ul, domnul german care nu tace un moment şi care este mai cu seamă de luat în palme atunci când face pe sfătosul şi pe băiatul de spirit.

Susanne Lenox

Inepţie americană, salvată de Greta Garbo şi de nu mai puţin talentaţii săi parteneri, Clark Gable et Co.

Desigur, n'au importanţă anecdota, evenimentele. Dar când ele sânt din cale afară de absurde, devin supărătoare. Tot ce se întâmplă în acest film, tot, fără excepţie, ar fi fost firesc să se întâmple altfel. E drept că atunci nu s'ar mai fi întâmplat nimic... Dar asta tocmai dă măsura sărăciei unui scenariu, dacă nu poţi scăpa de neverosimil decât pierzând tot subiectul!

In schimb, din punct de vedere propriu zis regisoral, trebue să recunoaştem că filmul era impecabil şi nu rareori cu adevărat original, ca de pildă în scenele dela început.

S'apoi este Greta Garbo, această femee anatomiceşte urâtă, slăbănoagă, lungană şi totdeauna gătită ca o damă de treflă, care însă, de îndată ce se mişcă şi vorbeşte capătă o frumuseţe absolută şi cu nimic comparabilă (însuş amicul meu Ionel Teodoreanu ar renunţa să stabilească vre-o analogie între ea şi apă, foc, trăsnet, vânt, lasso, ceardaş sau Nijinski).

In ce priveşte pe d. Clark Gable am vrea să ştim de ce reclama îl împodobeşte totdeauna cu supranumele de „al doilea Rudolf Valentino"? Desigur că „de mortuis nihil nisi bene"; trebue totuş să spunem că este deja destul de penibil să fii Valentino adevărat, aşa că nu văd de ce ar râvni cineva la situaţia subalternă de Valentino II. Clark Gable e necontestat mai bine decât defunctul semizeu cu surâs de bărbier şi gesturi de barist chemat la rampă. Dealtfel nu a fost o simplă coincidenţă succesul lui Valentino — singurul lui succes meritat — în filmul Monsieur Beaucaire unde tocmai făcea pe un frizer...

D. I. SUCHIANU

Caleidoscop

Insectele, apărătorii culturilor

„Omul a încercat să modifice în interesul său echilibrurile din natură mai cu seamă prin întrebuinţarea insectelor entomofage.

Multă vreme, unica direcţie în care era permisă lupta biologică, era aceia de a importa insecte parazite mai mult sau mai puţin specializate şi originare din aceiaşi patrie, ca şi inamicul venit din întâmplare. Astăzi e o nouă tendinţă. Ea consistă în a recurge, în anumite cazuri, la paraziţi dintr'o specie învecinată, dar diferită totuşi de specia duşmanului.

Metoda aceasta a dat rezultate uimitoare.

Sistemul a fost aplicat sub direcţia lui Tothill dela Institutul imperial de Entomologie din Londra, în insulele Sidji contra unui duşman al palmierilor: „Levnana iridescens".

A fost deajuns să se aducă un parazit dintr'o specie de fluture din Java pentru a întrerupe ruina cu care era ameninţată industria de copra, principala sursă de bogăţie pentru populaţia arhipelagului...

Inamicii cărora le declarăm războiu cu ajutorul insectelor, nu aparţin numai regnului animal.

Există deasemenea vegetale care'n anumite împrejurări devin un adevărat flagel pentru agricultură.

Extraordinara desvoltare pe care au luat-o, în unele ţări, anumite plante sălbatece de origină străină, a motivat întreprinderi îndrăzneţe vizând aclimatizarea insectelor care distrug boabele şi distrug vegetaţia.

(Paul Marchal, *„Revue générale des Sciences")*.

Afişul

Ultimul număr din „Cahiers Jaunes" e consacrat „Maeştrilor francezi ai afişului": Jean Carlu, A. M. Cassandre, Paul Colin, Charles Loupot, Germaine Marx.

Se găsesc reproduse deasemenea principalele lucrări ale acestor artişti care au încercat în câteva rânduri să dea şi definiţia artei afişului.

Iată textul lui A. M. Cassandre:

„Un afiş e făcut ca să fie văzut — lucru ce e adeseori uitat. Aceasta e condiţia *sine qua non* a existenţii sale: un orator afon, oricât de elocvent ar fi, va avea puţine şanse de a-şi convinge auditoriul.

„Succesul unui afiş nu depinde de un contrast de culori, ci de un raport de „valori" clare şi închise. Orice culoare are fără îndoială o valoare: roşul de pildă va avea totdeauna o valoare superioară galbenului şi aşa mai departe.

„Un afiş e înainte de toate o expresiune. Ceeace înseamnă că el trebue să dea notorietatea publică. In acelaş timp trebue să creeze, în jurul unui cuvânt, o serie de asociaţiuni de idei simple. Cum lucrul trebuie de făcut repede, limbajul cel mai bun al gândirii va fi imaginea.

„Afişul nu poate trăi decât dacă posedă o personalitate proprie, care nu poate fi decât personalitatea artistului creator.

„Un afiş fără personalitate, nu va jigni pe nimeni, ci din contră e posibil ca el să întrunească o majoritate de voturi. Dar aceasta nu denotă oare inferioritate? Căci dacă nu frapează înseamnă că e ceva obişnuit; în cel mai bun caz, va avea soarta tabloului din sufragerie, care e demult acolo dar pe care nu-l mai vezi.

Intr'un cuvânt, un afiş viu ne va surprinde întotdeauna, fiindcă va impune spiritului nostru o concepţie neaşteptată, o imagine nouă, care de altfel va deveni la rândul său o obişnuinţă.

Numai atunci va avea toate aprobările, dar în acelaş timp va înceta de-a trăi".

Ciclul etern al vieţilor

După Haldane, în decursul eternităţii, orice eveniment trebue să se repete de un număr infinit de ori. Dacă e în adevăr aşa, fiecare tip uman a apărut în trecut şi va mai apărea încă la infinit. După concepţia materialistă, natura spiritului e determinată de natura corpului.

Atunci ar rezulta următoarele, dacă am admite teza materialistă:

„Orice tip de spirit uman a existat de un număr infinit de ori şi va exista în acelaş fel de acum înainte. Dacă spiritul e determinat de corp, atunci materialismul propovăduieşte ceva care nu diferă de viaţa eternă.

„Un spirit sau un suflet, cu aceleaşi proprietăţi ca al meu, a existat în trecut şi va exista pentru un timp etern în viitor. Şi, cu toate acestea, cu toate că timpul acesta e intrerupt prin intervale enorme de ne-existenţă, rămâne totuşi un timp infinit.

CRONICA MUZICALA

Insemnătatea cadenţei în muzică

In orice artă se pot distinge, prin analiză, două estetice care se pătrund: o estetică intelectuală şi o estetică sentimentală.

In realitate ele sunt nedespărţite şi chiar în capul creatorului ele se ivesc confundate. Criticul le poate despărţi punând de o parte mijloacele întrebuinţate — cuvinte, sunete, culori şi linii — şi, de cealaltă parte, personalitatea creatorului, rostită prin intermediul mijloacelor pomenite. Toată măestria nu stă decât în a şti să foloseşti cele două estetice; fără de ele un geniu chiar nu poate naşte decât haos, sau numai o semeaţă incoherenţă pe care nimeni nu ar înţelege-o. Logica este o legătură socială. Dacă fiecare judecată individuală ar funcţiona după legile ei particulare, lumea ar fi un imens azil de nebuni. Logica raţiunii e o necesitate socială; logica sentimentală nu poate ajunge decât omului izolat, omului naturii, omului visat de Jean Jacques Rousseau.

Toţi suntem victime ale acestui conflict dintre logica raţională şi logica sentimentală: cei înfrânţi sunt nebunii, cei care-şi mai ţin sufletul printr'o luptă neîntreruptă sunt mediocrii, cei care reuşesc să ridice în slavă amândouă aceste logice, izbutind în acelaş timp să le coordoneze, sunt geniile.

Logica raţională bine desvoltată, e tot atât de necesară unei opere de artă ca şi logica sentimentală exaltată.

Cred cu totul de prisos să mai insist asupra însemnătăţii emotivităţii în muzică.

Găsesc chiar că aci e locul cel mai potrivit să scot în relief necesitatea absolută a celui de al doilea factor şi aceasta cu atât mai mult, cu cât credinţa curentă este că pentru a face muzică bună sentimentul e de ajuns.

Ce aţi spune despre un pictor inspirat care nu ar şti să coordoneze liniile sau să armonizeze culorile?... Dar despre un poet fără sintaxă?

In orice artă, logica e o condiţie sine qua non *a operei omeneşti, adică a operei care să fie sau să poată fi înţeleasă de alţi oameni.*

Logica raţională a muzicii constă în legile cadenţiale. Cadenţa e pentru armonie, afirmaţia unui raport sau mai bine zis, ceiace-i cuvântul care leagă subiectul de predicat în logica gândirii scrise ori vorbite.

Pentru ca armonia să poată fi înţeleasă, ea trebue să urmeze logica cadenţei. Muzica e graiul sufletului. Ca orice graiu, ea trebuie să aibă o sintaxă. Această sintaxă este cadenţa. Compozitorul, dacă vrea să nu se exprime într'un dialect neînţeles trebue să stăpânească bine tainele cadenţei.

Adevărata măestrie o dă cadenţa; unde lipseşte, nu poate fi decât diletantism.

Pictorii renaşterii, pentru a da o logică planurilor, persoanelor şi peisajelor lor, au trebuit să invente legile perspectivei. A trebuit un Paulo Ucello şi un Leonardo da Vinci pentru a pune temelia unei arte desăvârşite, urmând logica liniilor.

In muzică, această logică atât de necesară alcătuirii unei capodopere, s'a afirmat prin reunirea treptelor înrudite quintei.

Cu începere din secolul al 17-lea, în urma inovaţiilor lui Monteverde, Schütz şi ale adepţilor lor, această înrudire prin quinte, ajunsă deobicei prin folosirea deslegărilor tritonului, a sfârşit prin a-şi impune atât de bine drepturile în înlănţuirea armonică, încât orice serie de acorduri era apreciată cu atât mai mult, cu cât înrudirea prin quinte a unuia cu celălalt era mai clar exprimată.

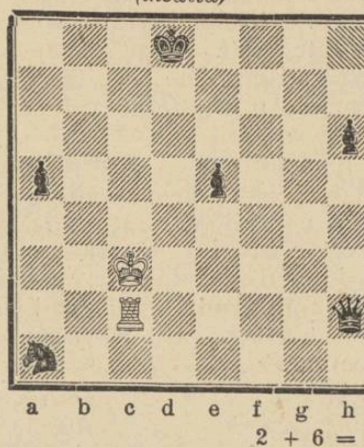
Acestei succesiuni logice a două fundamentale, dintre care una e quinta celeilalte, i s'a dat numele de cadenţă.

SYM.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 575

de G. Fuhlendorf, Altona.
(inedită)

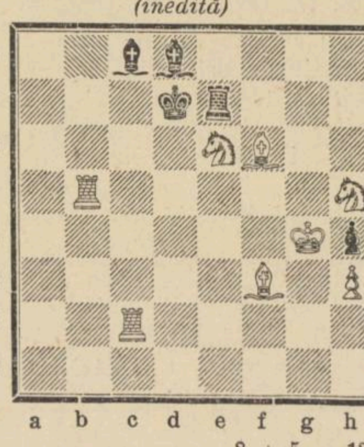

2 + 6 = 8

Mat maximal invers în 3 mutări.

PROBLEMA No. 576

de A. Hochberger, Budapesta.
(inedită)

8 + 5 = 13

Mat ajutor invers în 2 mutări.

PARTIDA No. 130

Jucată în match la Stokholm în Ianuarie 1933. Tânărul maestru suedez Lundin a învins în acest match pe marele maestru Spielmann.

ALB : E. Lundin.
NEGRU : R. Spielmann.

Gambitul damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, g7—g6; 3. Cb1—c3, d7—d5; 4. Nc1—g5, Cf6—é4 ; 5. Cc3×é4 !, mai bine ca c×d. 5...., d5×é4; 6. Dd1—d2, Nf8—g7 ; 7. 0—0—0, Cb8—c6 ? continuarea corectă ar fi fost să joace imediat h6 urmat de g5. 8. é2—é3, Nc8—f5 ; 9. f2—f3 !, h7—h6 ; 10. Ng5—h4, g6—g5; 11. Nh4—f2, acum se vede că negru a jucat prea târziu h6 urmat de g5. 11...., Dd8—d7 ; 12. Cg1—é2 !, é4×f3 ; 13. g2×f3, Nf5—g6; 14. Cd2—c3, 0—0 — 0; 15. Nf1—d3, Ng6—h5 ; acum, ca şi într'una din mutările următoare, ar fi fost mai bine f5. 16. Nd3—é2, Rc8—b8 ; 17. Dd2—c2, a7—a6; 18. Td1—d2, Nh5—g6; 19 Dc2—b3, Cc6—a7 ; 20. Cc3—a4 !, introducere la atacul hotărîtor împotriva flancului regelui adversar. 20...., é7—é6 ; 21. Ca4—c5, Dd7—c6 ; 22. é3—é4, Rb8—a8; negrul ar fi trebuit să încerce mutarea Nf8. 23. Th1—d1, Ca7—c8; 24. d4—d5!, é6×d5; 25. c4×d5, Dc6—b6 ; 26. Db3—a4, Db6—d6; alb ameninţa continuarea atacului cu sacrificii ca de ex. N×a6, b×a; C×a6, Db7; Cb4+! urmat de Cc6. 27. Td2—c2, Cc8—b6 ; 28. Da4—a5. Dd6—f4+ ; 29. Td1—d2, Ra8—b8 ; alb ameninţa N×a6, etc. 30. Nf2—g3 şi negru abandonează, căci la Df6 alb câştigă prin C×a6+ urmat eventual de N×c7+.

P. I. NEGREANU
S. THAU

Voiţi să scăpaţi de **Reumatismul, Guta** D-voastră?

Junghiuri în membre şi încheieturi, umflături la membre, mâini şi picioare anchilozate, înţepături, dureri săget toale în diferite părţi ale corpului, chiar slăbirea ochilor (vederea) nu sunt adesea de cât urmările suferinţelor reumatismale şi ale gutei care trebuesc înlăturate, căci altfel, boala progresează din ce în ce mai mult.

EU VA OFER

O cură de băut vindecătoare care activează dizolvarea şi eliminarea acidului uric şi schimb lui de nutriţie, deci nu aşa numită doctorie universală secretă, ci un produs pe care buna noastră mamă NATURA il dărueşte spre binele omenirii bolnave

Fiecăruia o probă gratuită

Scrieţi-mi imediat şi veţi primi prin depozitele instalate în toate ţările absolut GRATIS şi franco o probă împreună cu instrucţiunile de servire. Vă puteţi convinge singuri de inofensivitatea acestui remediu şi de efectul său rapid

Adresa pentru scrisori:

August Märzke, Berlin-Wilmersdorf, Bruchsalerstrasse No. 5 Abt. 384

CITIŢI TOŢI AZI:

UN BIET SUFLEŢEL

— POVESTEA SGUDUITOARE A UNUI MIC MARTIR —
de romancierul
GEORGES IMANN
un puternic creator de viaţă
în „LECTURA"
— Floarea literaturilor străine —
4 Lei, Romanul complect

Aventurile lui Vauban

Tricentenarul naşterii lui Vauban va fi celebrat la Paris şi'n provincia niverneză cu mult fast, sub patronajul Preşedintelui Republicii şi a membrilor guvernului.

Cităm câteva pasagii caracteristice din testamentul ilustrului mareşal:

„Există la Berghe-Saint-Vinoy, o văduvă tânără, domnişoara Baltazar cu care am avut puţine relaţii şi care totuşi pretinde c'ar avea un copil de la mine.

Deşi nu sunt perfect sigur, nu'ncetez de a-mi face un scrupul din afirmaţia ei, mai ales că nu văd în aceasta o imposibilitate.

De aceea rog pe Friand (executorul testamentar) să-i aducă la cunoştinţă dorinţa mea şi de a-i da din parte-mi două mii livre pentru întreţinerea copilului fie că trăeşte sau nu, fiindcă nu l-am văzut niciodată".

„Locueşte la Paris o domnişoară Toussin, cu care am trăit acum şasesprezece sau şaptesprezece ani. Deşi relaţiile noastre au fost foarte reduse, ca pretinde că e mama unui copil al meu — afirmaţie cu care mă importunează adesea ori.

Deşi mă îndoesc ca şi'n cazul precedent, anumite scrupule mă forţează să rog din nou pe Friand să acorde şi acesteia suma de două mii livre plătibile dintr'odată".

„Există de asemenea o doamnă la Motte, fiica contelui de Burquoy mort la Paris acum câtva timp, şi soţia căpitanului La Motte, care a părăsit de puţin timp regatul. Mama sa e încă în viaţă. Intâmplarea a făcut să am oarecari relaţiuni, din care pretinde că a rămas cu un copil. Cu toate că mă îndoesc de adevăr nu-mi pot scoate din minte c'ar putea fi şi adevărat: Deaceia rog pe Friand de a-i acorda aceiaşi sumă, adică două mii de livre".

„In prezent se află o fată numită domnişoară Boussant, care locueşte în apropiere, (Vincent, portarul o cunoaşte) şi care pretinde că e însărcinată din vina mea.

Deşi nu cred să fie adevărat, dar totuşi nici aşa imposibil, va trebui aranjat în secret sau cu ea sau cu mama ei în caz că aceasta s'ar obliga să crească copilul, pentru suma de o mie livre, care să fie depusă la Primărie în folosul copilului. Findcă mama e de condiţie bună, va trebui aranjat totul în cel mai desăvârşit secret".

„Mai cunosc o sărmană doamnă irlandeză numită Districh, care pretinde că are un copil dela mine. Eu mă îndoesc ca şi de ceilalţi, dar fiindcă nu vreau să risc să pierd salvarea sufletească din cauza aceasta, rog pe Friand de a-i da suma de două mii livre".

„In afară de acestea Friand nu va fi obligat să dea nici o sumă în plus tuturor mamelor, pe care le-am plătit din larg în timpul vieţii mele.

Va avea însă grija să vadă pe toţi copiii aceştia şi'n caz că unii sunt morţi să dea sumele ce li se cuveneau sărmanei doamne din Irlanda, care era de bună condiţie, care trăeşte acum departe de ţara ei, părăsită de bărbat şi pe care o găsesc mai demnă de milă decât pe toate celelalte".

Conferinţele Analelor Române

Vineri 10 Martie, ora 6 d. a., se va ţine la Fundaţiunea I. I. Dalles (Bul. Brătianu), a XVIII-a conferinţă din ciclul organizat de „Analele Române".

D. D. V. Barnoschi, autorul cunoscutelor cărţi: „Neamul coţofenesc", „A suta necredinţă", etc., va vorbi despre: „Mărturisirea trupului".

Biletele la Jean Feder. Membrii studenţi au intrarea liberă.

Cărţi şi reviste

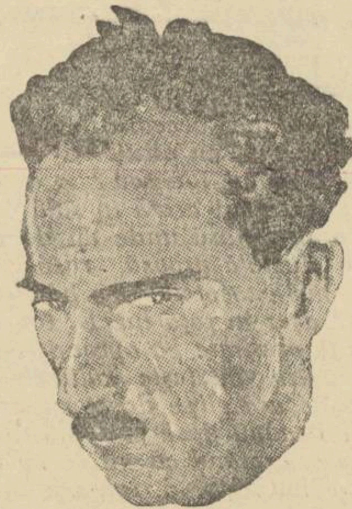
H. Bonciu: Poemele către Ead după Anton Wildgans

Traducerile în versuri sunt, prin natura lor, transpuneri. Dela început cititorul trebue să renunţe la pretenţia de-a compara cu lupa cuvintele, virgulele, orânduirea fidelă a frazelor. Această pretenţie este absurdă şi deplasată. Versul este un limbaj arbitrar, artificial, convenţional. Cel care dintr'o limbă transpune versuri în altă limbă nu are în vedere decât atmosfera, tonul, ideia poetică, esenţa sufletească a poemului, viaţa lui tainică, frământarea lăuntrică. Toate acestea de multe ori nu apar într'o traducere *ad litteram* — adică în proză pentrucă numai o traducere în proză poate satisface sensul literal. Din această pricină o transpunere de versuri este un lucru rar şi greu. Este ceva care nu poate fi realizat decât de un poet.

D. H. Bonciu şi-a cucerit titlul de poet autentic prin volumul d-sale „Lada cu năluci". A dat dovadă acolo de o simţire frământată până la exasperare şi de un vers meşteşugit până la bizarerie. Iată-l acum transpunând în româneşte „Die Sonette an Ead" ale lui Anton Wildgans.

Aceste treizeci de sonete sânt menite fără îndoială să rămână printre cele mai frumoase poezii de dragoste din epoca noastră. Sunt plămădite toate dintr'un ciudat şi turburător amestec de puritate astrală şi de sensualism fierbinte. Femeia iubită, această misterioasă Ead, apare când angelizată de o mistică adoraţie, când coborâtă în cotidian de o dorinţă barbară şi crudă. Puterea acestei poezii stă în acest contrast şi în acest dezacord. Dorinţa aici este mereu neîmplinită şi mereu vie, mereu prezentă. O poezie de dragoste nu poate, dealtfel, izvorî decât numai în astfel de condiţii. Rari sunt poemele care să cânte frumos dragostea împlinită. Aş pomeni printre ele numai „Les heures claires" ale lui Verhaeren.

D. Bonciu a redat în versuri româneşti, de la olaltă spontane şi cizelate, întreaga atmosferă a acestei poezii şi a învins toate dificultăţile (uneori enorme) pe care le prezintă atât gândul complex şi nu rareori obscur al lui Wiildgans cât şi

H. Bonciu

Poeziile lui Wildgans se înlănţue ca nişte capitole de roman sau de confesiune. Trebuesc citite toate dela început la sfârşit. Cea de mai sus e prima. Iată sonetul XXIII. (In sonetul precedent poetul spune cum cu gândul la Ead şi-a petrecut noaptea în braţele unei femei de stradă „.... Şi'n noaptea asta rea, unei străine —Dau ce-am păstrat pe buze pentru tine"... Şi acum:)

Azi toată ziua fui culcat în iarbă
Nemângâiat că noaptea m'a învins.
Păcatul greu în sânge-a stat să-mi fiarbă.

Şi n'am fost Pan, ci faunul aprins.

Cei ce se 'nchină Domnului cu-ardoare
Găsesc prea rar spre el un drum deschis;
Dar iar sânt binecuvântat de soare,
Scăldat de raze blânde 'n stropi de vis.

imaginile lui întotdeauna noui şi originale:

Ich geb Dir einen Namen, süss wie Wein:
Gleich einer Beere schmiegt er sich im Munde,
Auf der sich manche milde Sonnenstunde
Verträumte in die Dämmerung hinein.

In diesem Namen warst du immer mein,
Solang ich meine Sehnsucht mir erkunde,
Und alles Wehgeschlagene und Wunde
Heilte der Glaube an Dein Nahesein...

In româneşte:

Iţi dau un nume dulce ca un vin —
In gură-i mlădios ca fraga rară
Pe care însorite ceasuri din
Lungi visuri în amurg alunecară.

Mereu a mea în numele acest,
Cât timp te chem pe-ale dorinţii ape,
Imi vindec răni şi lovituri c'un gest
Când sânt încredinţat că-mi stai aproape.

Şi din pământ atingerea-aromată
Mi-a dat torent de proaspăt val divin.
Ţi-am dat un nume dulce ca un vin.

Mă aţâţase vinul, dar deodată
Te-am evocat ca să mă scoţi din fund
De mlaştini, spre lăuntrul meu profund.

Transpunerea lui Wildgans în versuri româneşti este egală aproape cu o operă originală. Pentru poezia românească este o îmbogăţire. Pentru d. Bonciu un incomparabil merit.

AL. A. PHILIPPIDE

TRIBUNA

Femeia în politică

Doamna Calypso Botez nu este oratoare. Vocea fără rezonanţă, sfâşiată din când în când de note ascuţite scoase din cap, pronunţia nedesluşită, debitul fără elan şi fără strălucire. Temperament încropit.

Trecând peste uşoara aversiune trezită de o atitudine preţioasă şi tonul de dojană dăscălească din unele momente ale oratoriei sale, intelectualii urmăresc cu interes expunerea solid documentată ca fond, de cele mai multe ori, sobră şi bine conturată ca formă.

Massele sunt, fără îndoială, impresionate de tonul autoritar al profesoarei, care nu admite nici replică, nici contrazicere.

Fapt e că a fost una dintre feministele ascultate la tribună. Zic „a fost" pentru că de când a intrat în areopagul municipal nu mai ia contact cu publicul decât prin comunicate, dintre care unele stârnesc, în lagărul fostelor tovarăşe feministe, larma pe care o stârneşte uliul printre celelalte zburătoare. Fiecare-şi apără viaţa, activitatea şi reputaţia de tribună. D-na C. Botez domină. Distanţa, însă, dintre Domnia-sa şi auditoriu rămâne rece şi definitivă

DINTE DE PISICA

Bibliografie

■ A apărut şi se găseşte de vânzare la librării: *„Doi ani de activitate politică"*. Discursuri parlamentare şi studii, de inginer Ştefan Mihăiescu. Un volum de 240 pagini, 40 lei.

■ A apărut No. 2, anul II, al revistei lunare *„Progresul Social"* de *subt direcţia d-lui Inginer Ştefan Mihăiescu*, cu următorul sumar: Urbanismul şi locuinţa în România *de Cincinat Sîntescu;* Johan Bojer *de H. Blazian;* Contingentarea importului *de Alexandru Topliceanu;* Morala Internaţională *de Emil Gulian;* Ştiinţa în serviciul Păcii *de Ioan S. Popa;* Statele-Unite ale Europei *de Paul B. Marian;* Se construeşte prea mult? *de Ştefan Mihăiescu;* Tot socialismul şi monogamia *de Lothar Rădăceanu;* Cronica Economică *de Ştefan Mihăiescu;* Buletinul *de Tudor Arghezi.*

Preţul unui exemplar lei 40.

Isaia Tegner

S'au împlinit 150 de ani dela naşterea celui mai de seamă poet liric suedez, Isaia Tegnér, din aşa numita „şcoală gotică" şi unul din puţinii poeţi nordici care şi-a creat un loc în istoria literaturii universale.

Isaia Tegnér s'a născut în 1782 la Kyrkerud, în Wermland. Din copilărie, el a intrat slujbaş la un birou. Timpul liber îl folosea instruindu-se. In 1799 se înscrie la Universitatea din Lund, unde urmează cursurile de teologie şi filosofie. Absolvent distins, el e numit în 1805 asistent universitar, iar în 1812, profesor la catedra de limba greacă. In anul 1824 ocupă scaunul episcopal dela Wexiö unde moare la 2 Noembrie 1846, răpus de alienaţie mintală.

Prima operă poetică, care l-a consacrat, a fost poezia „Svea", premiată de Academia suedeză, în care reamintea contimporanilor datinile străbunilor, zugrăvind totodată în culori înflăcărate imaginea viitoare a Suediei.

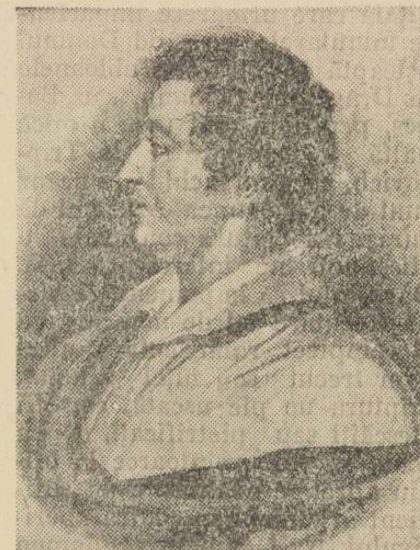
Idila „Cina copiilor", povestirea poetică „Axel" şi „Legenda lui Frithjof" l-au situat în fruntea poeţilor din ţara lui.

Marele merit al lui Tegnér constă în faptul că a reluat vechile legende nordice, că a împrumutat materialul ciclului de cântece romantice din isvoarele unei vechi tradiţii şi că a redat imagina lui Wicking aşa cum şi-o făurise închipuirea poporului.

Forma liric-epică corespundea înainte de toate spiritului suedez. Legenda lui Frithjof a rămas însă poezia naţională a poporului suedez.

Pentru întrebuinţarea formei liric-epice Tegnér pledează cu mult avânt: „Poezia suedeză este şi rămâne o poezie naturală în sensul propriu al cuvântului.

Căci ea se contopeşte cu însăşi natura noastră fermecătoare, cu lacurile, stâncile şi căderile de apă, lume din care isvorăşte predispoziţia pentru lirism.

Dar oare această predispoziţie, în cea mai mare parte, nu îşi are explicaţia în însăşi natura ce ne înconjoară? Oare munţii, văile şi fluviile nu formează lirica naturii, după cum câmpia liniştită cu râurile ei formează epopeea ei? Multe din peisajele noastre sunt adevărate ditirambe ale naturii. Şi omul scrie mai cu drag în aceiaşi tonalitate ca şi natura care-l înconjoară".

Isaia Tegnér a fost fericit inspirat când şi-a ales ca material poetic modern vechea povestire nordică, despre fiul de ţăran Frithjof şi luptele lui, povestire scrisă prin secolul al 13-lea în Islanda, şi al cărei simbol îl alcătueşte lupta dintre păgânismul decadent şi creştinismul biruitor.

Cum am mai spus, Tegnér e considerat drept cel mai de seamă poet liric suedez. Căci poezia lui ţâşneşte ca o scânteie „din natura tare ca amnarul a păturii de ţărani suedezi".

Datorită studiului antichităţii, iubirea lui înăscută pentru farmecul naturii se transformă într'o armonie greco-religioasă.

Idealul antichităţii nordice, aşa cum l-a conceput el şi aşa cum l-au visat contimporanii lui, constitue una din cele mai desăvârşite creaţiuni ale spiritului nordic.

Cronica literară

Camil Petrescu: Patul lui Procust

Dacă d. Camil Petrescu a imitat sau nu, în noul său roman, pe Proust este o chestiune cu totul secundară. Dar a vrut să-l imite, de bună seamă, căci iată ce declară eroul său principal: „... trebue să merg spre destinul gândurilor mele, pentru că mă duce într'acolo o *memorie* care scapă oricărui itinerar al raţiunei, cum viaţa vegetativă scapă controlului voinţei".

D. Camil Petrescu însuş ne vorbeşte în altă parte de „o zonă rarefiată a psichologiei discontinui, a substanţialităţii abstracte, a experienţei lipsite de certitudinile geometrice ale solidelor".

O asemenea apropiere n'ar fi de loc măgulitoare pentru autor, căci cui i-ar conveni bunăoară calificativul *eminescian* sau *arghezian?* Aci d. Camil Petrescu a răspuns anticipat că vrea o artă „cu accentul cel mai tare pe autenticitate, nu pe originalitate"

Insă autenticitatea nu e niciodată a materialului — căci atunci informaţiile unei gazete ar fi literatură — ci a substrucţiei psihologice care luminează faptele ca un bec din fundul unui bazin.

Camil Petrescu nu are nimic comun cu Proust şi *memoria* lui nu e cultivată în sine, ca la acela, ci e un simplu metod expozitiv, *Patul lui Procust* nefiind un roman de analiză în sensul unui laborator de psihologie impersonală ci o adevărată construcţie epică în care toate observaţiile sunt caracteristice adică reductibile la indivizi.

In fond romanul e foarte simplu: Poetul Ladima iubeşte pe actriţa Emilia, femee trivială şi facilă, şi se sinucide, poate nu atât din iubire, cât de ruşinea de-a fi iubit o astfel de femee.

Pentru documentarea acestui subiect, Camil Petrescu avea un pachet de scrisori dela Ladima, pe care putea să le înşire în ordine cronologică. In ele însă ar fi trăit un Ladima subiectiv şi o Emilie privită prin ingenuitatea sau indignarea lui. *Metoda* utilizării acestor scrisori, aceasta formează întâiul şi cel mai mare merit al cărţii, producând încântarea unei noui developări a observaţiei.

Pe patul Emiliei stă gol, la câteva luni dela sinuciderea lui Ladima, Fred Vasilescu, un tânăr snob în aparenţă, inteligent şi observator în fond, având alături de sine, în aceeaşi goliciune pe Emilia. Citesc amândoi scrisorile lui Ladima şi comentează. Cititorul are înainte pe eroina dramei, aşezată în mediul ei obişnuit şi într'al doilea plan, în scrisori, pe celălalt erou. Rece, desgustat, analitic bărbatul din pat uneşte cu ajutorul amintirilor sale, elementul istoric cu cel prezent. Iată un exemplu, la întâmplare.

Fred citeşte dintr'o scrisoare a lui Ladima.

„Valeria dragă, îmi pare rău, dar nu pot să te ascult... Nu mai rămân nici un ceas la gazetă.... Am primit două scrisori, dela cine ştii, dar e de prisos. N'am alt răspuns. E pentru a treia oară când sunt pus în situaţia asta. Crede-mă, şi mie mi-e greu să renunţ la leafă, care aşa cum e, îmi e atât de necesară. Mi-e greu să renunţ la celelalte avantagii — pe care le enumeri — ale gazetei; dar mi-ar fi silă de mine dacă aş continua, nu, Valeria, este peste putinţă...."

Emilia comentează:

„— Ce nerozie a mai fost şi asta! S'a supărat ca proasta, pe gazetă şi şi-a dat demisia. Ce-am stăruit pe lângă el. Valeria s'a ţinut de capul lui o după amiază întreagă „Nu şi nu, că el pleacă".... Necazul cel mare a fost altul... Peste două săptămâni era premiera mea.... Tocmai atunci nu mai era el critic. Eu ştiam ce are să fie... Toţi duşmanii lui au tăbărât pe mine.... Nu mai spun de alea din teatru, care atâta aşteptau. Nu-i vorbă, ştiu eu cine mi-a făcut-o".

Acum comentează în gând omul de pe pat:

„Nu ştiu dacă „i-a făcut-o cineva", nu ştiu dacă „duşmanii lui au tăbărât pe ea". Ceeace ştiu e că într'o piesă modernă, omenească şi simplă, într'o atmosferă de intimitate, ea s'a apucat să urle ca o disperată. Ceeace ar fi mers într'o melodramă sau într'o dramă bulevardieră, era aci penibil. Emilia era cu totul alături de rol, din care nu pricepuse nimic, şi nemai ştiind ce să facă, deoarece nici regisorul nu ştiuse ce să-i arate...."

Iată prin urmare în ce constă extraordinara poziţiune a eroilor unul faţă de altul. In planul scrisorilor se sbate sufletul onest şi idealist al lui Ladima, în comentariul Emiliei se conturează platitudinea şi imbecilitatea unei femei fără inimă şi fără delicateţă, care se desvălue cu simplitate, nedându-şi seamă că e scrutată. Fred Vasilescu e uneori un personagiu pe cont propriu alte ori însă este un simbol al conştiinţei cititorului. Asemenea expunere pe mai multe planuri de conştiinţă, prin rezerve mintale şi prin *a-parte* nu e decât în aparenţă proustiană, ea fiind cu mult mai veche şi de origine dramatică. Omul de teatru din Camil Petrescu şi-a găsit în roman un câmp mai larg de caracterizare a persoanelor decât pe scenă, unde analiza era constrânsă la elemente exterioare.

Tehnica expoziţiei materiei este riguroasă şi desăvârşită. Autorul nu se complace în reverie pentru ea însăşi, ci consumă subiectul metodic şi fără diversiuni inutile circulând numai în susul şi în josul duratei romanului într'un ascensor bine strâns între două bare de fier.

Un lucru însă este de remarcat. Indiferent de puterea de colaborare a celor trei planuri de conştiinţă, indiferent prin urmare, dacă din ele, prin suprapunere, se naşte o lume în spaţiu ca într'un stereoscop, romanul produce o beţie rece, învăluitoare, aproape inexplicabilă: Scrisori şi comentarii, note în subsoluri şi reveniri, lungi dizertaţii asupra tăieturii hainelor bărbăteşti şi asupra mobilei moderniste, citate din ziare şi reproduceri de poezii, toate acestea ar fi formula însăşi a divagaţiei şi a plictiselii în oricare operă afară de aceea a lui Camil Petrescu. Această voluptate provine cu siguranţă din tensiunea analitică, din consubstanţialitatea convergentă a tuturor derivaţiilor care face pe cititor să participe la descoperirea adevărului pe măsură ce se crează şi la ironia disociativă a eroului spectator, Fred Vasilescu. Ea mai provine fără îndoială şi din inteligenţa comentariilor, din fineţea observaţiilor şi complexitatea de viziune a autorului, care confundându-se cu Fred, se creabă pe sine ca al treilea personagiu mare al romanului.

Dar dincolo de această ţesătură de note şi analize se află un roman de oameni bine conturaţi, după formula veche dar netedă a epicului. Romanul lui Camil Petrescu e ca un parc de statui înşirate în ordine, dar peste care cad în perdele lungi apele unor fântâni arteziene, care le ascunde într'o ceaţă de pulbere lichidă. Ladima, Emilia, Valeria, Nae Gheorghidiu, şi alţii trăesc cu un admirabil contur. Şi ceeace este mai interesant, Camil Petrescu, ce mi se păruse absolut inapt în portretul sintetic, pitoresc, de esenţă clasică, dovedeşte către sfârşitul romanului, în prezentarea lui Penciulescu şi a lui Ciobănoiu o desăvârşită stăpânire a mijloacelor, ceeace dă indicaţiuni asupra posibilei lui evoluţii literare. Iată de pildă pe Penciulescu, boem capşist.

„L-am cunoscut, căci aci se fac uşor cunoştinţe, chiar a doua zi. Avea un cap negricios de actor bătrân, care a jucat numai roluri de senatori romani...

El a intrat în vorbă cu mine, fără nici o prezentare, după ce s'a aşezat la aceeaş masă.

— Ai ţigări?

Am scos tabachera şi i-am oferit.

— Bucureşti cu carton? Are şi chelnerul. Nu fumez din astea.... Trimite să-mi ia dela debit, Tomis fără carton.

Puţin cam surprins, am chemat pe picolo şi l-am trimis.

Nu ştiam de unde să încep, cum să aduc vorba.

M'a întrebat pe urmă el, cu o severitate de judecător de instrucţie, cu gura lăţită.

— D-ta cine eşti? cum te chiamă?

I-am spus, dar fireşte numele nu i-a spus nimic.

Cu fălcile strânse, cu privirea autoritară:

— Vasilescu, Vasilescu... dar cu ce te ocupi? Ce faci? Din ce trăeşti?... Din joc de cărţi?...

A venit picolul cu ţigările şi mi-a adus şi restul la 500.

Penciulescu şi-a aşezat dinainte cutia cu ţigări ca proprietate.

— Eh, cum asta? Bagi hârtiile, aşa, în buzunar fără să te jenezi?...

Dă-mi o sută de lei, că nu mai găsesc curând un imbecil ca d-ta...."

Fireşte că nu acesta este citatul caracteristic *Patului lui Procust*, operă de acuitate analitică din care nu se poate cita. Dar e un exemplu de naraţiune anecdotică ce presupune un stil. Şi oricât s'ar ascunde d. Camil Petrescu şi ar simula neglijenţa, stilul său există nu numai în cadenţa ideii, dar şi în culoarea şi rotunjirea frazei. aparent simple ca un creton de lux pe o mobilă de higienă şi confort.

Imi mai rămâne să-mi lămuresc existenţa enigmatică a doamnei T căreia mulţi îi dau importanţa unui personagiu esenţial. Eu cred că în planul real nu există ca femee decât Emilia. Numai femeea de toate zilele se poate caracteriza. Doamna T este fantoma romanului, aspiraţiunea lui Fred, obscură şi enigmatică tocmai prin aceasta şi dacă autorul n'a ştiut să-i dea tonuri de uleiu, este pentrucă n'a putut s'o scoată din mediul ei aerian. Poate de aceea Fred, om scrutător, a refuzat s'o mai aibă: pentru a nu descoperi în ea o fiinţă reală, comună, asemeni oricărei Emilii.

Această inconsistenţă nu supără, cum nu indispune relativul snobism modernist, sportiv şi monden. Oricând a făcut plăcere în literatură ficţiunea luxului şi a bogăţiei, ca un ultim refugiu al aspiraţiilor noastre artistice.

Incontestabil superior întâiului roman, *Patul lui Procust* este una din cele mai de seamă opere de proză din ultimul timp, aşa de bogat totuş în lucrări valoroase şi înseamnă un moment în scurta istorie a romanului românesc. Prin el Camil Petrescu dă impresia că s'a întrecut pe sine, deşi de-abia acum ne dăm seama de mijloacele sale.

Nicio bucurie mai mare pentru critic decât aceea de a constata că împrejurarea i-a îngăduit să-şi elogieze, fără sforţări de indulgenţă, prietenii.

Deaceea mă bucur să văd pe d. Camil Petrescu, începându-şi colaborarea la *Viaţa Romînească* şi la *Adevărul literar* şi sper că va încerca acel sentiment înalt de împăciuire între generaţii care este, ritmic, propulsorul nouilor fapte de artă.

G. CĂLINESCU

Cronica gastronomică

Aperitivul

Cuvântul acesta provenit din latinescul *aperire*=a deschide, și-a modificat în decursul vremilor semnificația, ajungând astăzi să reprezinte propria lui antiteză.

In clipa când redactez aceste însemnări (ora 1½ p. m.), sunt sigur că toate cucoanele din Capitală care urmăresc impacientе minutarele, pe când Domnul așteaptă să se tragă obloanele la Dragomir, Ciobanu, sau Babeș, pentru a mai face o mică haltă de ajustare și la Tripcovich, care nu închide la prânz sunt de partea mea. Asta îmi dă curaj. Nu latura conjugală a chestiunii ne interesează însă. Dar faptul că în pomenitele menaje, cutare fel de mâncare va fi complect ratat, cutare altul cam trecut sau nițel afumat, friptura un pic uscată, cartofii fleșcăiți sau pietrificați, și că toate se vor reîntoarce la oficiu aproape neatinse e un suficient argument în contra aperitivului. Nu-l putem condamna însă înainte de a-l judeca. Să vedem de unde vine, ce este și ce rost are.

Alcoolurile tari, deci și aperitivul, apar firesc în țările care produc vin puțin, deci scump, sau deloc, deci și mai scump, fiind articol de import. In acește ținuturi mai friguroase se consumă alcool din diverse cereale și fructe. Atât alcoolul cât și clima care favorizează o rezistență mai mare la alcool, reclamă și o alimentație specială. Bucătăria va fi mai grasă (clima), *hors-d'oeuvre*-urile vor fi picante (alcoolul).

E greu să ne închipuim un Norvegian, sau un ciolovec de prin preajma Balticei comandând citronadă după citronadă și tot atât de greu un Atenian sau Kipriot, repetând cocktailurile sub 40° la umbră. Dacă, abătându-se de la înțeleptele porunci ale Koranului, Turcii s'ar fi îndeletnicit pe furiș cu Gin-ul, Wisky-ul și Pernod-ul, și-ar fi pierdut fesul înainte de a-l suprima Kemal (și cu el și capul).

Dar ne-am propus să judecăm aperitivul.

Mai întâi să-l definim.

Se înțelege prin aperitiv o mică gustare care precede masa. Această gustare cuprinde diversele articole de băcănie sau de preparație culinară, înglobate în denumirea generică de *hors-d'oeuvres*. Ea e susținută de felurite alcooluri (țuică, mastică, zubrowcă, vutcă, drojdie, tescovină, secărică, etc.), și de anumite vinuri în stare naturală, sau special preparate (Porto, quinquina, dubonnet, vermouth, amer-Picon, Fernet, etc.

Mulți obișnuesc să ia la aperitiv alcooluri (simple sau cu soda), cum e wisky-ul, armagnacul și calvadosul (i-am văzut!), amestecuri de alcooluri, cum e gin-ul cu angortura (excelentă combinație!) și o infinitate de cocktailuri, precum și vinuri licoroase ca Madera, Marsala, Malaga și Xeres, mai mult indicate a fi servite după, decât înainte de masă.

Dar să lăsăm acești rătăciți la ereziile lor. *Revenons à nos boissons.*

Odată aperitivul definit, nu ne mai rămâne decât să-l judecăm. Deci, după obiceiul pământului, să numim o comisiune compusă din: unul sau mai mulți băcani, unul sau mai mulți bucătari, una sau mai multe gospodine, mai mulți neutri, un client.

Clientul ar putea fi Léon Daudet. Dar s'a pronunțat deja: „Pour éviter les suites facheuses de l'alcoholisme, buvez un vin loyal (recuzat!).

Băcanul, fie că ar fi Dragomir, fie Ciobanu, fie Babeș, va surâde în fața întrebării zicând: ce să mai pierdem vremea vorbind? Poftiți în prăvălie, la ora aperitivului și vă veți convinge.

Argumentul e tare.

Se acordă un termen pentru constatarea locală.

Neutrii se întorc convinși că aperitivul e bun (și util).

E rândul gospodinei, (sau gospodinelor), care face (sau fac) cor cu bucătarul (sau bucătarii) să surâdă ironic:

— Poftiți acum la masă și veți vedea dacă aperitivul răspunde scopului în care a fost creat.

Replică sdrobitoare desigur. Toți sunt sătui. Se explică deci atitudinea ostilă a gospodinelor și bucătarilor. Căci sentimentul unui bucătar care își vede o mâncare isbutită revenind aproape intactă, e același pe care îl încearcă un violonist, când zărește în sală un domn vorbind unei vecine și pe altul studiind programul, pe când el execută *Chanson Louis XIII.*

Prin urmare, opinii separate. Se propune avizul unui expert. Imi închipui că mi s'ar face această deosebită cinste (și asta spre cinstea comisiunii, desigur) și mă văd în fața unui președinte rubicond, jovial și puțintel ironic.

PREȘEDINTELE. — Ești rudă cu vre-un membru al juriului?

EU. — Vreți să ziceți cu părțile litigante.

PREȘ. — Domnule, îți atrag atenția că aici nu te afli în fața unei instanțe ordinare.

EU. — Nici nu m'am gândit. Cu o cucoană așa de...

PREȘ. — Te rog să lași aprecierile și răspunde la întrebare.

EU. — Nu.

PREȘ. — Cum, nu?

EU. — Pe onoarea mea!

PREȘ. — Ce?

EU. — Nu-s rudă!

PREȘ. — A! bun. Ai avut ceva cu ei?

EU. — Nu, dar ași vrea.

PREȘ. — Ce?

EU. — Să am!

PREȘ. — Ce să ai?

EU. — Ceva.

PREȘ. — Ce anume?

EU. — Știu eu ce! *(mă uit la cucoană).*

PREȘ. — Nu-ți permit să faci propuneri în instanță.

EU. — Domnule președinte, e ora aperitivului.

PREȘ. — A, prin urmare ești pentru.

EU. — Pentru ce?

PREȘ. — Pentru aperitiv!

EU. — Ași!

CUCOANA, BUCATARUL ȘI ALȚII. — Bravo.

PREȘ. — Vrai să zici că ești contra?

EU. — Nici atât!

PREȘ. — Atunci cum?

EU. — Sunt pro...

BĂCANII. — Bravo!

EU. — Și contra!

BĂCANII. — Ca Iorga!

PREȘ. — Constat că ești mai mult specialist în încurcături, decât în gastronomie.

EU. — Pardon.

PREȘ. — Pân'acum n'ai vorbit nimic despre aperitiv.

EU. — Vorbesc.

PREȘ. — E și timpul.

EU. — Pentru mine, arta culinară e în funcție de pivniță.

PREȘ. — Nu 'nțeleg!

EU. — Mă explic. Inaintea unei mese la care se vor servi vinuri fine, aperitivul e o impietate. Bineînțeles sunt excepții.

PREȘ. — Exemple.

EU. — Iată: Să zicem că înainte de a trece în sufragerie, un amfitrion ar servi stridii sau crevete cu Chablis sau Pouilly, într'o altă cameră. Dacă numiți aceasta un aperitiv, îl aprob. Stăpânul va trebui să aibă grijă însă, ca vinurile de la masă să fie mai dulci decât cele citate, începând de pildă cu un Sauternes sau Graves.

PREȘ. — De ce?

EU. — Pentrucă prima din cele zece porunci ale *sommelier*-ului, e să nu servească nici odată după un vin dulceag, unul sec. Aici sunt game.

PREȘ. — Lasă asta că doar n'ai să ne ții un curs, cred...

EU. — Cum voiți.

PREȘ. — Am la dosar o piesă care dovedește că d-ta te-ai pronunțat odată în scris pentru aperitiv și acum văd c'o scalzi.

EU. — Nu-mi aduc aminte.

PREȘ. — Uite. Parodiind pe Boileau...

EU *(printre dinți).* — Bea tu singur!

PREȘ. — Ai scris: *Un bon aperitif, vaut seul un long diner.*

EU. — Exact. Dar mă gândeam la Țara mea.

PREȘ. — Și ca oricare bun Român te exprimai în franțuzește.

EU. — Dumneata ai putea să-l parodiezi pe Dante în limba turcă?

PREȘ. — La chestie!

EU. — Așa dar, mă gândeam la Ruși care au vutci foarte bune, și care se potrivesc de minune cu fondantele *blini,* în care ei pun când icre negre, când pește sărat cât tot soiul de paste savante de aceiași natură și cu infinita lor varietate de murături și sărături, cu *zacusca* în fine, mă gândeam la Polonezii care importă vinul și mai presus de toate la noi, care îl facem prost. Prin urmare înainte de a te așeza la o masă cu vin românesc e recomandabil să-ți tăbăcești gâtul cu sărături și alcooluri pentru a nu le mai simți gustul.

PREȘ. — Mulțumesc.

(Domnii membri vorbesc între ei aprins. Clopoțelul).

PREȘ. — Pronunțarea se amână...

TOȚI. — Un termen.

PREȘ. *(surâzând).* —*Sine die.*

AL. O. TEODOREANU

P. S. N'am citat berea, cu toate că și ea se poate înscrie printre aperitive, pentrucă berea va figura într'un capitol special.

Cronica mizantropului

Despre ușieri, impiegați și birouri publice

Având nenorocirea să am prea desvoltat simțul de demnitate proprie și să aparțin unei nații unde acest articol sufletesc nu circulă de loc, întâmpin foarte mari dificultăți în relațiunile mele cu instituțiunile oficiale.

Primul meu dușman este ușierul. Acesta este de obiceiu un monstru păros, cu ochi mici turburi, calm de încredere în autoritatea lui, vulgar și agresiv. Acești servitori sunt recrutați din pleava societății, din rude de bucătărese de oameni politici sau feciori analfabeți de spălătorese. Prin contactul lor zilnic cu mărimile și, prin faptul că pot împiedica pe alții să intre, ei capătă o morgă specială datorită sentimentului de a fi cei mai apropiați colaboratori ai miniștrilor.

Fie că persoana mea nu inspiră încredere, fie că nu pot produce niciun titlu din acelea care intimidează pe portari, sunt întotdeauna întâmpinat cu brutalitate:

— Ce poftești?

— Vreau să vorbesc cu d. ministru!

— Nu se poate! La 12!

— Sunt chemat în mod special!

— Eu nu știu nimic! Am orden să nu primesc pe nimeni!

Și îmi trântește ușa în nas, fără să accepte nici o explicație!

— Bine, frate, îmi spunea un funcționar superior dintr'un minister, te-am așteptat pentru chestiunea știută și n'ai venit!

— Nu mi-a dat voe ușierul!

— Cum se poate! N'am dat dispozițiuni să-ți dea drumul?

— Se poate! Dar ușierul a judecat că acela despre care a fost vorba nu puteam fi eu.

Dacă scap din mânile ușierului, făcând puțin scandal (scandalul intimidează întotdeauna pe servitori), dau în birouri de o atmosferă de indiferență totală. Impiegații par toți adânciți în dosare. Niciunul nu ridică o privire încurajatoare. Câte unul fumează, cu o ceașcă de cafea înainte.

— Mă rog, întreb eu pe unul la întâmplare, cu un respect ce se naște, din natura lucrurilor, domnul Ionescu?

Cel întrebat nu ridică de loc capul din hârtii, ci numai cu mâna spre celelalte mese îmi arată că d. Ionescu trebue căutat în direcțiunea aceea. Atac la întâmplare pe un altul:

— Domnul Ionescu?

Cel întrebat arată în sală către o altă masă unde un domn cu o mustață groasă, răsucită, face niște socoteli pe o hârtie.

Mă așez în fața lui. D. Ionescu mă presimte pe aproape dar ostentativ intețește adunările. Mă ține așa clipe de eternitate, apoi deodată lasă creionul jos. Tresar, crezând că mi se va adresa mie. Dar d. Ionescu pervers, trece pe lângă mine ca pe lângă aer gol și iese din odaie. După un sfert de ceas se întoarce și se așează din nou la masă, reluându-și adunările. Insfârșit privește la ceas și lăsând lucrul se adresează colegilor:

— S'a făcut statele, nu știți? Incepe o convorbire strânsă peste mine. Când îndrăznesc din nou:

— Imi permiteți, d-le Ionescu?

D. Ionescu ieșit ca din vis, întreabă:

— Ce poftești d-ta?

și la răspunsul meu declară:

— Să vii mâine, la unsprezece, azi e prea târziu, a trecut ora de lucru!

Ah, domnule Ionescu, impiegat ticălos care te vaiți prin bodegi că țara merge prost și că mori de foame și ocupi de geaba o masă de minister! Nu te gândești oare, că eu cel din fața ta, pot deveni mâne ceva mare, ministru bunăoară? Aș vrea demnitatea asta numai din pricina ta! Ca să-ți spun măcar odată „tâmpitule” și să te dau afară pe ușa cabinetului.

AL.

George Moore

Un librar de la care G. Moore își cumpăra adeseori cărțile, povestește următoarele despre distinsul scriitor ce a murit de curând, în vârstă de peste 80 ani.

„L-am cunoscut în 1921 când era un septuagenar voinic și viguros; fața-i era rumenă, tânără și nu semăna cu nici unul din portretele de mai înainte. Mi-am notat toate conversațiile cu el, dar unele nu pot fi încă date în vileag și multe din expresiile sale sunt, ca să zic așa, prea „rabeleziene”, ca să poată fi reproduse”.

Dintre cărțile sale prefera „Lacul”, foarte bine tradus în franțuzește, mai ales că traducerea a fost pe de a întregul revăzută de autor, care era un mare admirator al literaturii franceze, avea prietenii strânse la Paris și cunoștea perfect limba franceză. Deși vorbind despre scriitori francezi mărturisise librarului că ei l-au influențat în rău toată tinerețea.

Insemnări

„Piso”

Dintr'o traducere după Baudelaire:

Ascunde-ți ghiara, piso, și vino mai aproape...

Iată un singur cuvânt în stare să strice o poezie.

Versuri

In revista „Provincia literară”, găsim o proaspătă poezie iscălită de d. George Fonea.

Citâm ultima strofă:

Prietenă,
In seara asta umedă de iarnă,
Mi-e sufletul atâta primăvară
Că nu mai știu, a nins prea mult sub strașini,
Ori toți caișii au înflorit afară...

In același număr, dăm însă peste următoarea bazaconie:

Te vei tolăni, fetico, printre perne cu dantele,
Se va rândui pe pieptu-ți, cu barbia 'ntre mamele,
Tineretul beat de forța și elanul muscular;
Va veghea, înfipt la poartă, vechiul roșu lampadar.

Păcat!

Folklor

Din „Țărănismul”, citâm strigătura de mai jos:

Nevasta care-i frumoasă
Nu-i păcat ca să iubească.
Se scoală de dimineață
Și iese pe prisp' afară
Cu trei grăuncioare 'n poală
Și strigă de se omoară.
Până vine găina
Iți prăpădești căciula.

Din „Izvorașul”:

Frunză verde iedera
Cine-a 'mpărțit dragostea
N'a 'mpărțit-o bine-așa.
La alții le-a dat cu sacu,
Și mie mi-a dat cu acu.
Și iar verde ca pământu,
Cine a 'mpărțit urâtu
Aibă parte tot de dânsu,
Că la toți le-a dat cu acu,
Dar mie mi-a dat cu sacu.

*

Frunză verde de călin,
Să mă aștepți, mândro, că vin,
Dela noi, mândro, la vale
Frunza trandafir înfloare,
Trandafir d'ăl mohorât,
Eu cu badea l-am sădit.
I-am dus apă cu paharu
Până i-a crescut lăstaru.
I-am dus apă cu gurița,
Până i-am crescut mlădița —
Să mă iubesc cu mândruța.

Hyperion

Citâm din revista „Hyperion” poezia intitulată „Primăvară albă”, pe care o semnează d. Emil Zegreanu:

E tinerețe... vieață... veselie, —
Și mirezme dulci aduc zefirii,
Și înfloresc în straturi trandafirii,—
Și-i primăvară albă pe câmpie.

De-mi țin urechea la pământ și-ascult,
Aud cum în adâncu-i, astăzi grâul
Și-afundă mii de rădăcini, și râul
Iși reîncepe cântu-i de demult.

Au început cireșii să înflorească
De parcă îngeri albi i-au năpădit,
Și crengile în dulce gungurit
Cu primăvara au început să crească.

Și dacă vrei să rupi de pe cărare,
Vre-un fir de iarbă,
simți că el trăește,
Că este 'n el vieața ce țâșnește
Ca doru 'n inima de fată mare.

Iar noi, cum rătăcim prin mărăcini,
De ne-am opri să rupem
o brândușe,
In primăvara asta jucăușe,
Am prinde 'n lutul reavăn rădăcini.

Librării

In publicația „Curierul Librarilor” se publică un proect de lege referitor la exercitarea comerțului de librărie.

La punctul III se spune: „Se consideră incompatibil cu demnitatea de librar, ca să vândă în același local: alimente, îmbrăcăminte și fierărie”.

Dar ce să facă librarul — dacă publicul nu citește?

Prin extinderea comerțului și la alimente, librarul face cel puțin economie de maculatură pentru învălitul calupurilor de săpun...

Actualități...

Omul modern, care nu stă o clipă la îndoială asupra însemnătății lui, își imaginează că reprezintă ultima și cea mai înaltă expresie omenească. Bănuește el oare că evoluția în care e angrenat, departe de a-l ridica, după cum afirmă teoria progresului, îl poate supune unei legi de degradare profundă, care să aibă drept sfârșit o prăbușire în prăpastie? E îndoelnic. Chiar azi, în situația noastră tragică, admitem aproape cu toții, în mod tacit, că vor reveni zile frumoase, că cea mai perfectă euphorie va cuprinde din nou o lume închinată cultului plăcerii.

„La Nouvelle Equipe” o nouă și curagioasă revistă belgiană, dă în această privință semnalul de alarmă. Unul dintre colaboratori, Marcel Lallemand, cunoscut printr'un remarcabil studiu comparat asupra metafizicelor hinduse și creștine, a publicat de curând un eseu de o actualitate singulară intitulat: „Criza lumii moderne în lumina tradițiilor antice”.

Evenimentele prin care trecem ni se par destul de extraordinare. Noțiunea de om astfel cum ne-o prezintă, în Orientul Europei, teoriile marxiste, ni se pare deconcertantă. Răsturnarea obiceiurilor ne lasă uimiți. Și totuși, textele aflate acolo sunt elocvente. Lallemand le-a juxtapus și toate sunt convergente. Toate lămuresc, cu o preciziune care turbură mintea, mizeriile noastre prezente. Această covârșire a cantității asupra calității este în tradiția indianului care, cu mii de ani în urmă a denunțat-o sub semnul lui Kali-Juga, *vârsta sumbră. Iată ce spune: „Astfel va fi bătrânețea lumii: pierderea religiei și dezordine, confuzie față de orice orânduire și de orice bun”. Acest pasaj e extras din Hermes Trismegist, cartea Egiptului antic. O profetă tibetană ne anunță sfârșitul lumii pentru vremea când corupția și setea de sânge vor stăpâni pământul. Iată deci Apocalipsul și profeții creștini... Totul coincide.*

De bună seamă, știm că interpretarea unei profeții e o chestiune delicată, de care nu ești sigur decât după lovitură. Dar acest „eveniment imens” spre care Joseph de Maistre vedea lumea mergând cu viteză accelerată, nu e ciudat să-l auzi anunțat de către toate popoarele, acum cincizeci de secole? Atunci se apropie sfârșitul lumii? Vom încerca din nou, în jurul celui de al doilea mileniu, acea mare spaimă a anului o mie atribuită atât de comod obscurantismului Evului-Mediu?

— Nu, — răspunde Lallemand. Se apropie sfârșitul unei *lumi; ceiace nu-i tot una. Toate tradițiile sunt de acord a anunța năruirea sistemului materialist, dar și întoarcerea glorioasă și domnia finală a spiritului. Asta nu poate fi la urma urmei decât consolant și de o înaltă morală. Dar așteptând, atât noi cât și micii noștri nepoți, avem timpul să mai vedem multe orori...*

Sociologia națiunii

In obișnuitul ciclu de conferințe ale cercului „Libertatea”, d. prof. D. Gusti, ministru al instrucțiunii publice, a vorbit despre *Sociologia națiunii.*

Cuvântul de deschidere a fost ținut de d. dr. Blumenfeld-Scrutator, iar prezentarea a făcut-o d. profesor Rădulescu-Motru.

D. Rădulescu-Motru arată mediul din care a ieșit personalitatea d-lui Gusti, anume mediul intelectual de la Iași și subliniază faptul că, mai târziu, d. Gusti avea să fie cel dintâi la noi care să ia sociologia în serios, ca pe o știință complexă și cu metode proprii de cercetare.

D. prof. Gusti, declarând că conferința d-sale nu poate fi decât o causerie, dă o definiție a sociologiei și face o distincție între sociologia pe care o numește „de salon” și sociologia știință.

Pomenind de activitatea Institutului Social Român, d-sa arată că există o sociologie a națiunii, adică metoda de cercetare sociologică aplicată moravurilor unei națiuni. Monografia satului românesc făcută pentru prima oară cu temei la noi, este opera Institutului Social. Activitatea aceasta a dovedit încă odată că știința sociologiei nu este o pură metafizică, ci că se întemeiază pe realități profunde.

Dezarmarea morală

In sala Ateneului Român, d. prof. C. Kirițescu a vorbit despre *Dezarmarea morală.* O problemă cu totul actuală, de-o importanță covârșitoare, pe care d. Kirițescu a știut s'o expună sprijinit pe o bogată documentare și cu multă înțelegere a realităților.

D-sa a amintit de străduințele de la Geneva de-a se pune capăt războaielor printr'o dezarmare cât mai largă a popoarelor. Dar a subliniat totodată imposibilitatea atingerii acestui ideal pacific, întrucât, chiar printre membrii Conferinței dela Geneva, domnește un mare scepticism în privința șanselor dezarmării, atunci când în America de Sud există războiu, când Germania și Italia amenință, când Rusia se înarmează până în dinți, când se fac contrabande de arme în Ungaria, etc.

Cum se poate ajunge la dezarmarea morală? Sunt două metode: cea *negativă,* care cere să se ia măsuri legale de represiune penală împotriva propagării ideilor șovine și războinice, — și *metoda pozitivă,* aplicată până acum cu succes de organele Comisiei de cooperație intelectuală, care preconizează apropierea dintre popare pe calea instrucției și educației.

D. Kirițescu a vorbit apoi despre dificultățile ce se pun în drumul realizării dezarmării morale și despre mijloacele de înlăturarea lor. A citat fapte, a enunțat idei consistente și a vobit cu multă inimă.

Mărunte

Societatea *„Datoriile Sacre”* organizează pentru seara de Luni 13 Martie un grandios bal, în saloanele „Izbânda” din Calea Văcărești. Programul promite senzații extraordinare.

■ **Despre romanul d-lui G. Călinescu CARTEA NUNȚII de curând apărut și care are din prima zi un frumos succes de librărie, ne vom ocupa în numărul viitor al** Adevărului Literar.

■ De vânzare „Istoria Bucureștilor” de Ionescu-Gion.

A se adresa la redacție.

Artiști străini în România

Printre artiștii străini care sunt atrași de frumusețile pitorești ale țării noastre, se numără și d-ra El. Meyer, *de origină franceză, stabilită la Strasbourg.*

Datorită unui distins intelectual, care se ostenește mai mult decât oficialitatea noastră pentru a arăta străinilor frumusețile României, d-ra Meyer a cutreerat țara luând în 1931 numeroase desene reprezentând mănăstiri, peisaje și aspecte din viața țăranilor.

D-sa are intenția să deschidă la Paris și apoi la noi o expoziție de gravuri în lemn.

D-ra Meyer e membră a Soc. Artiștilor independenți *din Alsacia și a fost eleva maestrului gravor* Renefer *din Paris.*

Așteptăm deschiderea expoziției, când, vom avea putința să vorbim despre această artistă *care merită să fie cunoscută și la noi.*

Gaițele = Cuib de viespi revopsit.

Jim și Vera populând Universul („Cartea Nunții”)

Mouche, Puiu și Alunița.

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR. 641
DUMINICA 19 MARTIE 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINATATE

Mărţişor

— In pivniţă? în pod? sau în hambar? — se întrebau odată cinci copii, ţinându-şi sfatul în ograda casei părinteşti.

Această întrebare a răsunat demult, într'o străveche zi de primăvară, a unui an uitat. Dacă în loc să fie zi păstrată 'n timpul dus al amintirii, ar fi fost mătasa unei rochii de mireasă, strânsă într'un sipet dintr'un pod, — mireasa ei de-atunci ar fi băbuţă azi, iar rochia din sipet, odinioară proaspăt albă, n'ar mai fi decât o ceaţă ivorie, delicată zdreanţă de painjenişuri, veştedă 'n fulgi de naftalină şi cu foşnet ostenit.

— In pivniţă? în pod? sau în hambar?

Cei cinci copii se pregăteau ca pentru-o conspiraţie. Aveau nevoe de-un decor foarte misterios, ferit şi de privirile părinţilor şi de lumina zilei.

Deci: în pivniţă, în pod, sau în hambar.

De ce-au ales hambarul nu mai ştiu, dar fapt e că hambarul l-au ales. Hambar de lemne pentru foc. O sapă, un hârleţ, o greblă, tărăboanţa, toporul, fierestrăul, şi grămada pădureaţă a lemnelor fără de sevă, moarte 'n cojocul lor scorţos, în primăvara care începea nu pentru ele, ca un timp venit între ceasornice oprite.

Uşa hambarului închisă, păzită de spinarea unei sentinele. Un întuneric, hai să zicem ca de catacombă, deşi prin toate crăpăturile păreţilor de lemn râdea 'nstelat soarele primăverii: blond, împrejmuind cu faguri de lumină nouă camera obscurei fapte. Ardea şi-o lumânare sau culoarea electricităţii unei lămpi de buzunar. Glasuri scăzute până 'n preajma şoaptei, gesturi, ca, pentru un descântec,, ochi exaltaţi; într'un cuvânt, solemnitatea unei slujbe infantile, contrazisă în răstimpuri de câte-un: „Tâmpitule"; sau: „Du-te dracului"; ori: „Boule".

Cei cinci pitici din întunericul hambarului, pitici fără de bărbi şi scufe, deloc moşnegi, ci dimpotrivă 'n roua vrâstei, — împrejmuiau o viaţă care se trezea din somn, luând treptat fiinţă din mânile, din ochii şi bătaia lor de inimă.

Intr'un târziu, pe uşa însfârşit deschisă, a eşit alaiul celor cinci copii, însoţind în asfinţitul zilei o mireasă fără ani, tânără 'n clipe. Doi o duceau de umerii subţiri, alţi doi purtau pe braţe trena cozii lungi, iar după ei, fără nimic în mână, venea al cincilea, mezinul lor, botos. Pe-acela îl cunosc atât de bine încât îmi vine să zâmbesc.

S'au dus pe un maidan.

Adică nu s'au dus: au *dus-o*.

Pe-acel maidan plutea verde miros de zarzără muşcată 'n dinţii străpeziţi: iarbă de primăvară.

Nunta acolo s'a întâmplat.

Zmeul — căci zmeu era — s'a dus, luat de vânt; copiii au rămas la poalele 'nălţării lui. Cinci, ca cinci stele pe-un maidan. Priveau. Erau în cer cu zmeul lor. Cinci inimi rumene ca cinci cireşe sub albastrul unui cer de primăvară. Murmur de albine sus în buzele zbârnâitoarei zmeului. Câte-o mânie de bondar. Apoi tăceri albastre, cu adânc în sus şi 'n jos.

Tot mai îndepărtat, cu trenă lungă, printre vânturi fragede, zmeul era în cerul nupţial al primăverii. Plutea. Se alinta. Şi se 'nălţa cu zâmbete 'n zbârnâitoare şi ondulare serpentină 'n cozile prelungi. L-au întâlnit cocorii, rândunelele şi toate păsările care s'apropiau călătorind din Sud, spre palmele deschise cu malai de soare, ale vechiului lor Dumnezeu.

Copiii, cinci troiţe în valea înălţării zmeului, se întrebau: era, sau nu era al lor zmeul de sus?

Parcă fusese numai.

Acuma îl vedeau la o fereastră a seninului, Stea de Crăciun adusă de copiii unei ierni de sus, c'un clinchet şi un cântec de „Flori dalbe" ale cerului.

Il pierdeau şi-l regăseau, ca prin clipiri ale văzduhului, în străvezia înoptare. Sfoara vibra demult în mâna tiraniei unuia.

Cam cu zmunceală şi 'ncruntare, trecu în mâna altuia.

Apoi veni la rând al treilea. Struna înaltului cântă şi 'n mâna lui. Al patrulea o zmulse, ca Napoleon, coroana, singur învestindu-se.

Cel de pe urmă, cel mai mic, codaşul, tresărea nervos. Vroia şi nu se 'ncumeta. Nu cunoscuse dragostea cu tremurul de harfă 'n degete, în preajma mânii unei fete. Era cu inima la o răspântie de zei şi flori neînflorite. O spaimă a încântării îl împrejmuia.

Sfoara trecu şi 'n mâna lui. Nu sfoara: mâna de logodnică a primăverii.

— Ţie ţi-ajunge. Il dăm jos, — răsunau poruncitor glasuri grăbite pentru altul.

Dar mâna celui din urmă dădu drumul sforii, brusc, liberând în cerul primăverii amintirea acelei clipe.

— Măgarule, măgarule, măgarule, măgarule, — se răsti corul cu patru glasuri şi cu tact de pumni în spate.

Măgarul eram eu.

IONEL TEODOREANU

PENTRU COPII

Baba Dochia

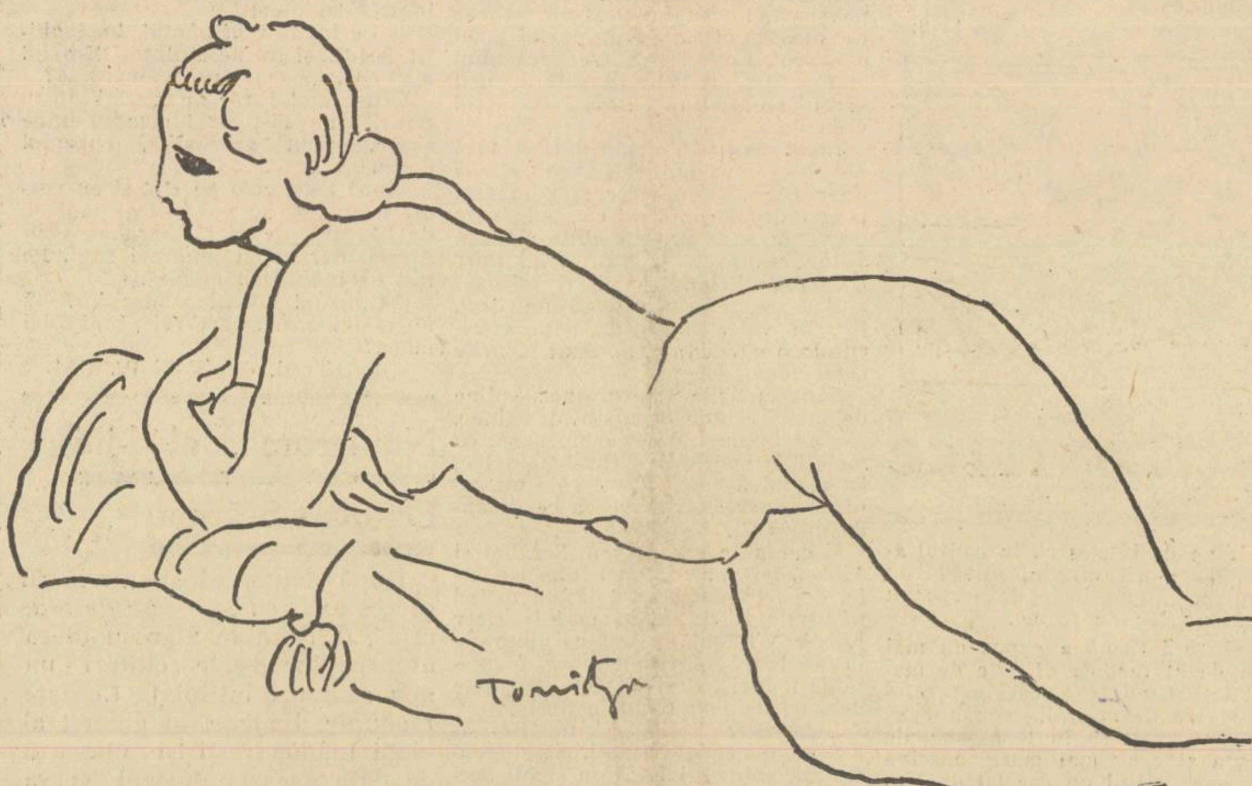
Pentru Suzetta

Prin oraşe şi prin sate,
Peste case şi cocioabe,
Vine Mart şi-aduce'n spate
Nouă babe, —
Babe blânde ori zburlite,
Mânioase ori smerite,
Babe bune, babe rele,
Cu cercei de viorele,
Cu mărgele de cocoare
Şi cu părul de ninsoare.
Şi'ntr'o sară, de pripas,
A făcut pe-aici popas,
Rătăcind de pe Ciahlău
Pe-o cărare de părău, —
Cine ?...
Baba Dochia
Scuturându-şi rochia.

Toată noaptea au lătrat
Cânii dela jitărie,
De gândeai că-i lupu'n sat
Ce să fie ?...
Ia, o babă cu cojoc
A mas noaptea fără foc
In desiş uscat de soc.
Şi-acum vine pe'ndelete,
Că i-e drumul fără grabă,
Şi drept singură podoabă
Are'n plete
Un scaete.
Şi de sus, dintr'un ponor,
Imi trimite'n vânt solie
Că-ţi aduce mărţişor
Un bănuţ de păpădie...

OTILIA CAZIMIR

N. N. Tonitza — Nud

Din viaţă—nu din cărţi

Tragedia scriitorilor

Scriitorii trec pretutindeni printr'o situaţie desnădăjduită.

Onorarul operelor literare a scăzut până la ridicole proporţii faţă de quantumul de dinainte de războiu. In timpul crizei, luxul a fost lovit în primul rând. Şi — bine-înţeles — luxul intelectual, înainte de toate...

In străinătate, scriitorii sînt numai scriitori. Sînt reduşi acum la ultima treaptă de mizerie.

Faţă de greutăţile vieţii, cetitorii au sacrificat mai întâiu cartea.

Inainte de războiu, ziarele franceze plăteau 200 franci aur *cronica literară. Acest onorar a scăzut astăzi la 500 franci* hârtie *— în loc de o mie franci hârtie.*

La noi prăbuşirea preţurilor a fost catastrofală.

Inainte de războiu, scriitorii de mâna întâia luau 500, 1000 şi chiar 2000 lei de bucată („Viaţa Romînească" a plătit 2000 lei pe Chir Ianulea de Caragiale).

Care publicaţie ar putea plăti acum preţul corespunzător : 20.000... 40.000... 80.000 lei pentru o cronică sau o nuvelă?

Noroc numai că scriitorii noştri mai sînt şi altă-ceva — nu numai scriitori !

Explicaţia

Intr'un număr recent al revistei „Vremea", d. Eugen Lovinescu explică motivul pentru care d. F. Aderca a părăsit cercul „Sburătorului". Explicaţia ar privi şi ultimele atacuri ale emulului contra maestrului.

„D. F. Aderca, — spune d. Lovinescu, — a părăsit acţiunea colectivă a Sburătorului *încă de acum trei ani şi, numai după multe luni, am aflat cu mirare că mobilul supărării sale ar fi stând în faptul de a nu-i fi dat un concurs eficace în jucarea unei piese pe scena Teatrului Naţional şi în publicarea unei cărţi la Casa Şcoalelor, despre care de altfel, nu fusese niciodată vorba între noi".*

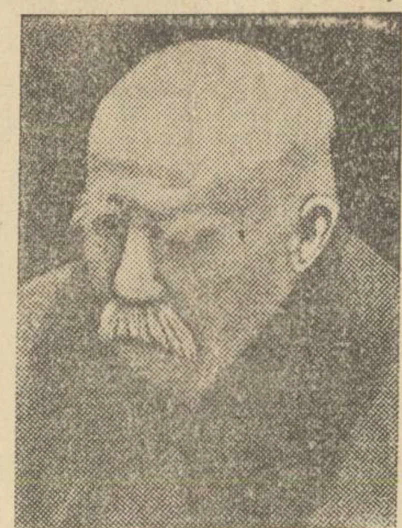
Dacă toţi ar da explicaţii asupra atacurilor, — cititorii s'ar îngrozi şi ar fi înclinaţi să nu creadă nici un sfert din litera scrisă.

Secretul

D. prof. Constantin Kiriţescu, directorul învăţământului superior, a ţinut o conferinţă despre Clemenceau. Competent, printr'o expunere clară şi atrăgătoare, d-sa ştie totdeauna să scoată în relief trăsătura caracteristică.

Astfel, vorbind de Clemenceau, d-sa a spus:

„Era acum în apogeul forţei. De cincisprezece ani stăpânea viaţa politică franceză ca un adevărat dictator parlamentar, cu atât mai invincibil, cu cât el însuşi nu reclama puterea pentru sine. De câteori i s'a oferit, a refuzat-o [illegible] şi dispreţuitor. Nu răsturna ministerele ca să le ia locul, ci ca să cureţe

Clemenceau

ogorul patriei franceze de ceeace considera el ca buruiene vătămătoare".

Secretul succesului lui Clemenceau constă nu numai în inteligenţă, cultură, talent, energie, sarcasm, etc. — ci şi în dezinteresare, în gonirea interesului politicianistic din acţiunile sale.

Clemenceau ar fi cel mai bun exemplu pentru lumea politică românească.

O profesiune nouă

Intr'o gazetă mare se puteau citi mai deunăzi la Mica publicitate, *următoarele anunţuri:*

DISPARUT câine mare, corcitură, gris tigrat. Denunţătorului, aducătorului recompensă. „Omega", Moşilor 315.

DISPARUT Aleea Vulpache 28 Parcul Filipescu, căţea spitz albă. Răspunde Zizi. Recompensă.

S'A PIERDUT un câine mare alb cu pete negre, capul şi gura mare, coada tăiată, la gât cu curea cu inscripţia „Legaţiunea Engleză". Cine-l aduce la Legaţiune, strada Jules Michelet 24, va primi o bună recompensă.

S'A PIERDUT câine Dobermann nume Turc, 2000 lei recompensă, a se aduce la Consulatul Belgian, Calea Văcăreşti.

Exprimăm aci toate condoleanţele stăpânilor care au pierdut pe Omega, *pe* Turc, *pe* Zizi *şi pe câinele cu coada tăiată. Ceiace ţinem să observăm însă, este că în dispariţiunea nobililor tovarăşi ai Dianei trebuie să intre aci un factor comun, cu atât mai mult cu cât pierderile ating pe aliaţii noştri englezi şi belgieni. Ne aducem aminte de un film cu simpaticul Max Hansen, în care un tânăr vagabond îşi făcuse o profesie din a fura câini şi a-i prezenta stăpânilor contra recompensă. Să nu fi căzut tu, iubite Zizi, victimă unui asemenea scelerat? Latră, mămică!*

Vânt plânge dor...

Vânt plânge dor; zări dor doinesc:
în plânsul lor te-aud pe tine...
Te văd în pâclele ce cresc,
te-aud în svonul serii line.

Te-aud de par'că te ivişi;
te-aud în floare, ram şi frunză...
Văd chipu-ţi vag în rămuriş,
de par'c'ar vrea să mi se-ascunză.

Când norii nopţilor răpăd
lungi fulgere 'n zig-zag de linii,
în jocul umbrelor te văd,
te văd în sclipătul luminii...

Te-aud — şi sunt de tine-atras
ca orbul de o melodie...
Il văd —: m'apropii pas cu pas,
vorbi-ţi-aş şi m'aş plânge ţie...

Dar şoaptă numai dacă 'ngân,
mi te topeşti ca o nălucă...
Şi iarăş singurel rămân
cu dorul care mă usucă.

GEORGE VOEVIDCA

Din volumul-manuscris; „Cântece pentru Lu",

De vorbă cu d. C. Stere

După ce am citit romanele d-lui Stere şi după ce d. Stere ne-a vorbit mai bine de un ceas, versul lui Verlaine „Votre âme est un paysage choisi...", *ne-a venit fără voie în minte, spontan şi logic.*

Atât de complexă şi atât de personală e viaţa interioară a d-lui Stere, încât din prima clipă apare ca „un paysage choisi", unul din acele peisage tumultuoase à la Van Gogh, cu huma grea şi cerul răscolit, şi uneori poate, un peisaj calm cu ape lucii şi liniştite, à la Vlaminck.

La prima vedere, d. Stere e înfricoşător. Pe masca d-sale stă săpată încruntarea. Intre sprincenele sale trăeşte o cută adâncă şi vie. Ochii îi sunt de vultur şi are pe creştet şi pe ceafă o coamă de leu.

Dar, despărţindu-ne de d. Stere, mâna-i mică şi subţire, acea mână pe care a elogiat-o cu atâta plasticitate d. Ionel Teodoreanu, mâna-i absolut feminină, în care abia a strâns-o pe a noastră, — a risipit dintr'odată frica şi prudenţa cu care ne-am apropiat de d-sa.

Vorba d-lui Stere e molcomă uneori, dar adesea viforoasă. O singură întrebare deslănţue revărsări de gânduri şi de fapte care, cu o clipă înainte, au stat neturburate înlăuntrul său. Poate că e greu de crezut, cunoscând încruntarea d-lui Stere, că d-sa îşi colorează vorba nu numai cu un vocabular viu, savuros şi plin de humor, dar şi cu o mimică potrivită, expresivă. Masca d-lui Stere este tot atât de mobilă, pe cât îi e sufletul de bogat în amintiri şi gânduri.

Intrarea în literatură

Ceeace este cu deosebire interesant la d. Stere, e felul în care şi-a făcut intrarea în literatura noastră. Inainte de războiu, şi imediat după, am avut o serie de scriitori care au dat literaturii româneşti trei-patru volume, epuizând în ele întreaga lor virtute literară.

D. Stere n'a scris nimic — sau aproape nimic — vreme îndelungată, şi anul trecut a izbucnit pe neaşteptate, asemenea unui vulcan uriaş, care a stat înăbuşit un veac şi a erupt azi cu cea mai fierbinte lavă.

L-am întrebat pe creatorul lui Vania Răutu cum îşi explică neaşteptata d-sale irumpere literară. Un moment, d. Stere a părut surprins, ca şi cum d-sa însuşi n'ar fi ştiut să se lămurească. Apoi:

„Prin firea mea—a început mărturisirea d. Stere — sunt un om activ. Dar tărâmul activităţii mele de până mai eri a fost altul decât cel literar. Deşi am fost prins şi hărţuit dealungul vieţii mele de atâtea întâmplări şi ocupaţiuni, adesea străine de mine, — am rămas totuş obsedat întotdeauna de anumite idei şi imagini.

„Am ştiut oricând să observ apucăturile şi psihologia lumii prin care am trecut. Şi observările mele luau, în mintea mea, înlăuntrul meu şi pentru mine, o formă de intimă exprimare artistică, literară. De multe ori mă simţeam chiar îmboldit să aştern pe hârtie toate aceste observaţii de esenţă estetică sau filosofică.

„Acum patruzeci de ani, am început să public un tratat de filosofie. Dar numai am început, căci în curând, silit de împrejurări, a trebuit să renunţ.

„La 1905, când mi-am dat licenţa, am scris ca teză, o lucrare în care erau cuprinse toate ideile desvoltate mai târziu de Durkheim.

„După apariţia *Neoiobăgiei* lui Gherea, am început în „Viaţa Românească" o polemică, neterminată şi ea, fiindcă m'au chemat în Ardeal d-nii Goga şi Maniu ca să împac unele diferende politice.

„Excursia pe care am făcut-o dincolo de munţi, am început s'o aştern pe hârtie în cărticica *Patru zile în Ardeal,* dar n'am avut răgazul s'o scriu în întregime. Iar romanul „In preajma revoluţiei" a apărut, fragmentar şi succint, în „Viaţa Românească", acum douăzeci şi ceva de ani, sub titlul *In voia valurilor,* titlu pe care l-am păstrat pentru un capitol din *Hotarul.*

„Cum vezi ,legătura mea cu literatura este mai veche decât pare. Cu siguranţă că numai vârtejul altei vieţi m'a pus în imposibilitate să-mi transcriu gândurile şi preocupările. Abia acum am găsit răgazul şi liniştea prielnică scrisului literar. Şi trebue să mărturisesc că nu eu scriu. Aş scrie greu. Nu fac altceva decât să dictez. Am găsit oamenii care să mă ajute şi să mă înţeleagă".

Ficţiune şi realitate

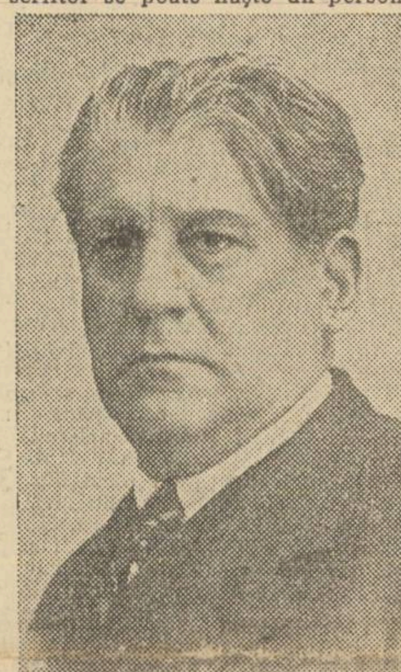
In romanele d-lui Stere viaţa este atât de intensă, întâmplările atât de veridice, încât poţi avea impresia că realitatea este redată aici cu o absolută fidelitate. Ţineam să aflăm din gura d-lui Stere ce este ficţiune şi ce este realitate în romanele d-sale.

„Totul e ficţiune şi totul e realitate — ne-a răspuns d-sa. — Invenţia artistică este şi ea în strânsă legătură cu experienţa artistului. Ficţiune pură nu cred să existe. Totdeauna ficţiunea îşi are rădăcini în realitate şi porneşte dela date reale, amplificându-le şi depăşindu-le.

„O persoană care a crezut un moment că Vania Răutu aş fi eu, a întrebat pe cineva din preajma mea dacă sunt într'adevăr „atât de infam" pe cât se arată Vania într'o pagină din roman. I s'a răspuns: „Stere se calomniază".

„Fie că apărarea care mi s'a luat e justă, fie că nu, se vede de aici că, împrumutând lui Vania mult din ceeace este al meu, în măsura în care o face orice creator cu eroii săi, asta nu înseamnă câtuşi de puţin că eu şi Vania suntem aceiaşi persoană.

„Intr'o creaţie literară întâlnim personaje şi fapte, desfăşurate în cadrul a două evoluţii: una psihică — pentru eroi; alta istorică — pentru fapte şi pentru întreaga epocă descrisă. Din mintea unui scriitor se poate naşte un personaj

C. Stere

care să fie imposibil de identificat cu o persoană anumită. Dar psihologia personajului imaginat trebue să fie reală, adică să amintească psihologia unui personaj asemănător din realitate, chiar atunci când nu poţi face să coincidă starea lor civilă. Iar între acţiunea personajului şi epoca şi mediul înfăţişat va exista totdeauna o relaţie de reciprocă explicare, pentruca ficţiunea să se transforme în realitate. Sau mai precis: pentru ca realitatea să existe în ficţiune.

Dualismul sufletului omenesc

„Fiecare operă de artă — spune d. Stere — presupune reflexul umanităţii. Faţă de un personaj, autorul poate avea simpatie sau antipatie. Şi sentimentele şi resentimentele sale le va comunica cititorului. Dar psihologia personajului, simpatic sau antipatic, el are datoria s'o înfăţişeze în întregimea şi complexitatea ei.

„După mine, omul nu este niciodată numai rău sau numai bun. Mai mult: oamenii nu sunt atât de răi cum par. Fiecare om este un amestec în doze variate de defecte şi de calităţi. Aminteşte-ţi de Mazurin din *Lutul,* care-i un criminal ordinar, un invertit sexual şi care are totuşi o notă de umanitate în psihologia lui. Intr'o operă literară nu se poate pune faţă în faţă două lumi tranşant deosebite, una rea şi una bună, fiindcă lucrul acesta ar suna fals. Tot aşa, complexul unei psihologii reale nu-l poţi împărţi după pofta inimii, după tendinţele şi ideile tale.

„Robespierre trimitea zeci de inşi la eşafod pe drept sau pe nedrept, dar cu multă cruzime, şi cu toate acestea îi plăceau copiii, iar când i-a murit canarul a plâns. Lenin a fost un temperament identic. E drept că bolşevismul nu apare simpatic în România. In genere bolşevismul nu e simpatic, cum nu sânt microbii într'un cadavru. Dar asta nu înseamnă că Lenin n'a avut în psihologia lui şi o latură umanitară.

„Bret-Harte are o nuvelă caracteristică în această privinţă. Două convoiuri deosebite pornesc spre California în căutarea minelor de aur. Intr'unul din aceste convoiuri sânt adunaţi oameni din drojdia societăţii, printre care şi o prostituată. In convoiul al doilea, ca un contrast întâmplător, se află o fată naivă, pură, târâtă de familie. Prin zăpezile înnalte şi frigul ascuţit, oamenii celor două caravane dispar pe încetul. In cele din urmă au rămas singure fecioara şi prostituata, care nu pot continua drumul. Pier şi ele de frig şi de foame, îngropate alături în aceiaşi zăpadă.

Oamenii care au venit mai târziu să le salveze n'au putut ghici, pe faţa lor pecetluită de moarte ca-

(Continuare în pag. II-a)

re-i prostituata și care-i fecioara.

„Sânt împrejurări în care oamenii, așa cum îi cunoaștem în fiecare zi, nu pot fi recunoscuți. Intr'o împrejurare oarecare, mila unui om pentru o durere străină ne face să uităm că în genere, omul acela e un hain și să înțelegem complexitatea sau cel puțin dualismul sufletului omenesc.

„A înțelege totul înseamnă a ierta totul"

„Intr'adevăr — continuă d. Stere — a ști că psihologia umană se află în eterna luptă dintre bine și rău, înseamnă a avea îngăduință, indulgență pentru faptele cele mai mârșave ale unui tip josnic. Trebue tu însuți să fi trecut prin mari suferințe și să ai alte orizonturi de cât cele obișnuite pentru ca să poți fi înțelegător și generos.

„Misticismul și religiozitatea n'au nici o legătură cu fondul umanitar al sufletului nostru, — cum se presupune îndeobște. Iar înțelegerea acestui lucru și iertarea faptelor mârșave stă și mai departe de misticismul slav. Căci n'a fost slav acela care a spus „a înțelege totul înseamnă a ierta totul".

„In ce mă privește, n'am fost niciodată și nu sunt de loc mistic, dar cred că înțeleg un suflet uman și știu să-i ert scăderile.

Mai multe feluri de-a vedea și o poveste cu Gogol

„In literatură, e drept, atitudinea scriitorului face de multe ori ca simpatia să se îndrepte către cutare personaj și antipatia către un altul. Dar nu e mai puțin adevărat că există mai multe feluri de-a vedea și de-a reda literaricește acelaș lucru.

„In privința aceasta, este foarte concludentă o întâmplare din viața lui Gogol.

„Marele scriitor rus avea obiceiul să meargă odată pe săptămână, seara, la un fel de cenaclu literar, unde se adunau tot felul de scriitori. Intr'una din aceste seri, Gogol întârzia, întrucât se abătu pe la un prietin pe care voia să-l aducă la cenaclu. Intrând în curte, prietinul care-l însoția pe Gogol, fu întâmpinat de un dulău ce-i sfâșie pantalonii. Cu mare greutate, Gogol tempera furia cânelui și astfel putură să intre în casă.

„La vederea lor, musafirii se grăbiră să le ceară socoteală pentru întârziere. Atunci, Gogol se așternu pe povestit întâmplarea cu dulăul. Dar o povesti în așa fel încât pur și simplu îngrozi pe ascultători. Făcu din câne o namilă fantastică, din noapte o beznă de infern, iar din bietul prietin o făptură înfricoșată, dârdâind din dinți.

„După ce însă povestea îngrozitoare își făcu efectul, Gogol liniști pe ascultători și le spuse că lucrurile nu stau chiar așa, luând povestea dacapo. De data aceasta, dulăul deveni o potae cu năbădăi, iar cel mușcat un om caraghios care s'a înfricoșat degeaba. Povestea aceasta luă o turnură atât de ridiculă și de hazoasă, încât toți asistenții se stricară de râs.

Unde duce neînțelegerea unor psihologii

„După cum vezi, faptul în sine n'are nici o semnificație. Semnificația i-o dăm noi, i-o dau sentimentele noastre. Și mai ales, voința noastră de a-l interpreta într'un fel sau altul, precum și puterea noastră de înțelegere a faptului.

„Iți dau un exemplu mai apropiat de noi. S'a instituit starea de asediu. S'a întâmplat la atelierele Grivița ceeace știm cu toții că s'a întâmplat. Să luăm oamenii care par cei mai răspunzători de represiunea făcută: primul ministru și ministrul comunicațiilor. Dacă vrei, cu multă ușurință îi poți înfățișa ca niște tigri, ca mari băutori de sânge. După mine, acest punct de vedere ar fi nedrept. Cine înțelege psihologia omenească, va înțelege că miniștri nu sunt chiar atât de sângeroși, pe cât sunt de copleșiți de evenimentele pe care n'au fost în stare să le domine.

„Lipsa de înțelegere a sufletului omenesc este mai vinovată și mai funestă decât un act cu consecințe grave. Când Vania Răutu a întâlnit oameni ai forței publice foarte umanitari, i-a întâlnit fiindcă a știut să-i înțeleagă. Și asta se explică prin viața agitată, complexă, dureroasă pe care a dus-o.

„Ca să vezi și mai bine unde poate duce neînțelegerea unor psihologii, am să-ți vorbesc despre soarta țării noastre.

„Este incontestabil că dela hotarele Serbiei și până la Nistru trăește acelaș popor. Un popor absolut unitar. Mai unitar decât cel francez, german sau italian. Pune alături un breton cu un parizian, un berlinez cu un hamburghez, un napolitan cu un florentin — și vei vedea că nu se înțeleg. Nu acelaș lucru se întâmplă la noi. Deși avem dialecte în limba noastră, totuși înțelegerea nu este imposibilă în regiunile deosebite.

„Dacă însă înțelegerea e ușoară din punctul de vedere al limbii, cealaltă înțelegere: a psihologiei și a mentalității fiecărui regional, este anevoioasă. Avem de-a-face cu oameni care au trăit sute de ani despărțiți și sunt psihologicește deosebiți tranșant. Și dacă nu vrem să pierim, să nu ajungem la o despărțire pe care n'o dorește nimeni, trebue să tindem spre comprehensiune. Trebue să unificăm mentalitățile disparate, să închegăm un tip de civilizație originală, specifică din tenacitatea, vigoarea aproape zoologică a Ardeleanului, din misticismul democratic al Basarabeanului, din nota estetică, maleabilitatea și ușoara superficialitate a elementelor regățene.

„Numai comprehensiunea reciprocă va aduce adevărata și definitiva unitate națională.

Femeia în romanele d-lui Stere

„Intrebarea pe care mi-o pui în legătură cu personajele feminine din romanele mele, mi-a mai fost pusă odată. Trebue să-ți răspund, deci, ceeace am mai răspuns.

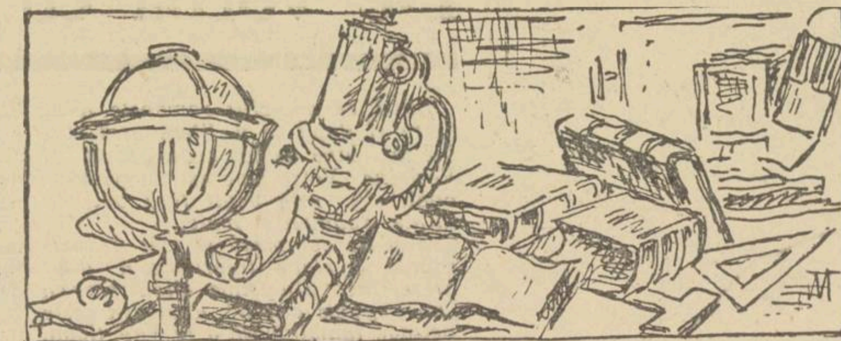
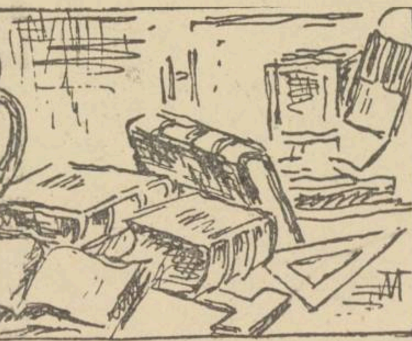
„Experiențele amoroase sunt exclusiv ale lui Vania Răutu și nu ale autorului. Tipurile de femei, așa cum sunt descrise în paginile mele, sunt întâlnite și văzute de eroii mei, nu de mine.

„Un critic englez i-a reproșat lui Shaw că toate personajele din comediile sale nu sunt altceva decât diferite aspecte și ipostaze ale lui Shaw însuși. Critica aceasta, cred că e valabilă pentru orice scriitor.

„In toate personajele romanelor mele, deci și cele feminine, vei găsi puncte de comuniune cu autorul și uneori cu viața intimă a autorului. De pildă, Evdochia din roman este mult mai vie și mai interesantă decât femeia reală care a declanșat această imagine.

„Sunt puncte comune, sunt apropieri între creator și eroi, dar confundarea eroilor și a întâmplărilor dintr'o carte cu autorul lor — niciodată.

L. S.

Actualități științifice

Sgomotul și digestia

Sgomotul, neajuns inerent orașelor mari, reprezintă un pericol permanent pentru sănătatea fizică și sufletească a omului modern. Prin aceasta a atras tot mai mult atenția lumii medicale.

De curând un medic american, Dr. Donald Laird, a studiat în deosebi acțiunea sgomotului asupra funcțiunilor digestive. Printr'o serie de experiențe variate, el a reușit să pună în evidență faptul că sgomotul provoacă în toate cazurile o reducere considerabilă a secrețiunilor salivare și gastrice.

Rezultă de aci că sgomotul ar fi în bună parte responsabil de frecvența tot mai mare a turburărilor digestive, constatate în timpul din urmă, în viața orașelor populate.

Un regim alimentar adecvat poate combate această influență nefastă și anumite alimente, merită, din acest punct de vedere, denumirea de „ser anti-sgomot".

Surzii la cinema

De când cinematograful a devenit vorbitor, surzii, care asistă la spectacolele ecranului, se găsesc într'o situație tot atât de dificilă ca și la o reprezentație de teatru. Pentru a veni în ajutorul acestor infirmi, un mare număr de cinematografe din Statele-Unite au echipat câteva fotolii din sală cu un sistem acustic, alcătuit dintr'o cască dublă telefonică și un dispozitiv emițător de sunete. O parte din curentul electric, care iese din amplificatorul ce acționează haut-parleurul ecranului, este adus la un amplificator special, destinat să alimenteze aceste căști.

In chipul acesta, fiecare spectator are posibilitatea — după gradul lui de surzenie — să-și aranjeze singur intensitatea sonoră în cască și eventual să suspende cu desăvârșire audiția cu ajutorul unui întrerupător.

Procedeul descris e aplicabil celor care au auzul greu, nu însă și persoanelor complect surde, care au timpanul deteriorat.

Fotografii în intunerec

La ultima expoziție de fotografie din Londra s'a efectuat o experiență ciudată, pentru a se demonstra sensibilitatea unor anumite plăci la razele infra-roșii. Se știe că aceste raze, care aparțin spectrului luminei albe, nu sunt perceptibile ochilor noștri, după cum e și cazul razelor ultraviolete.

In experiența menționată, au fost introduse într'o cameră complet întunecoasă, în jurul unei statui, o serie de fiare puternic încălzite, fără însă ca această încălzire să ajungă să înroșească fierul. Intunericul era astfel absolut. Și totuș, după o expunere de o oră, placa developată a înregistrat perfect imaginea statuei. Explicația? Statuia reflectase spre obiectivul fotografic razele infraroșii emise de fiarele încălzite.

Sticlă perforată pentru ventilație

Aerisirea unui local nu se obține în general decât prin dispozitive speciale prevăzute în însuș scheletul ferestrei și adesea, prin deschiderea ferestrei. Aceasta atrage o răcire a aerului din sală, prejudiciabilă sănătății și confortului. Pentru a evita acest neajuns și a realiza o aerisire progresivă și continuă s'a realizat de curând în occident o „sticlă perforată". Cu alte cuvinte, sticla destinată geamurilor dela ferestre, e perforată de găuri mici, conice, cu baza îndreptată spre interiorul localului. In chipul acesta, aerul care pătrunde în interior este puternic difuzat și nu dă loc la nici un curent violent. Ploaia este împiedecată să intre dacă efectuăm o ușoară rabatere a marginilor acestor orificii în exterior.

Cea mai mare mașină de scris

De curând a avut loc la New-York a 29-a Expoziție a „diverselor mijloace și accesorii din organizația comercială".

E lesne de înțeles că în cadrul acestei expoziții mașinile de birou și în special mașinile de scris, au ocupat un loc de seamă.

O singură firmă a expus nu mai puțin de 91 modele diferite de mașini de scris. O altă casă a prezintat o serie de mașini, capabile să scrie cu caractere în toate culorile precum și cea mai mare mașină din lume, având un car lat de 1,10 metri.

Razele stelei Arcturus...

...vor ilumina formidabila expoziție internațională, pe care Americanii o inaugurează în anul acesta la Chicago, cu ocazia aniversării unui veac dela înființarea orașului.

Expoziția din Chicago, cea mai formidabilă, din câte a cunoscut vreodată lumea, are ca emblemă formula *„un centenar de progres"* și e menită să înfățișeze tot ceeace a înfăptuit mai de seamă pe diferitele tărâmuri de activitate civilizația ultimului veac. Totul va fi prezentat în proporții uriașe, grandioase, sub forma de recorduri atât de agreate de spiritul Yankeu. Performanțele științei și technicei la apogeul lor!...

De aceea Americanii au căutat să marcheze printr'o manifestare impresionantă clipa inaugurării expoziției și au găsit-o într'o intervenție... astronomică. Au dispus ca porțile expoziției să fie deschise și iluminarea generală declanșată prin... razele unei stele. Razele stelei Arcturus, captate de un enorm telescop-refractor al observatorului din Yorkes, vor fi transformate, grație unei celule fotoelectrice, în curent electric. Amplificat, acest curent va pune în mișcare un releu, care închide un întrerupător general, aprinzând deodată toate lămpile și acționând, printr'un electromotor, deschiderea porților.

Depărtarea stelei Arcturus de planeta noastră e atât de mare încât lumina — care se propagă cu iuțeala de 300.000 km. pe secundă — are totuș nevoie de 40 de ani pentru a ajunge din stea pe pământ. Și cum precedenta mare expoziție din Chicago a avut loc în 1883, se poate spune că razele pornite atunci din Arcturus ne sosesc abia acum.

O ilustrare impresionantă a distanțelor astronomice.

„Ochiul electric" regulator al circulației

Incă una din seria nesfârșită a aplicațiilor celulei fotoelectrice, de care ne-am mai ocupat în această rubrică.

De astădată, „ochiul electric" îndeplinește funcțiunea unui vigilent agent de circulație: distinge un călăreț de un simplu pieton și acordă călărețului o precădere față de un vehicul. Acest procedeu a fost de curând experimentat pe aleea călăreților, într'un parc din Washington. Semnalul de circulație este acționat de către o celulă fotoelectrică, imediat ce o persoană călare întrerupe, prin mersul ei, o rază invizibilă de lumină.

Inaintea încrucișărilor de drumuri se găsesc montate deoparte și de alta a aleei călărilor, câte-o asemenea celulă, instalată la o înălțime de 1,2 m. dela pământ și la o depărtare de 0,9 m. între ele. Corpul calului întrerupe mai întâi prima rază de lumină și apoi cea de-a doua. Pentru a pune în funcțiune semnalul de circulație trebue ca ambele raze să fie întrerupte în acelaș timp. Or, lungimea corpului unui cal satisface această condiție, pe când lungimea corpului omenesc nu.

Când un cal se apropie de o încrucișare a drumului, semnalul funcționează și radiază o lumină, mai întâi galbenă și apoi roșie. Călărețul poate deci să treacă. Semnalul însă nu funcționează și în sensul invers.

Pe de altă parte, un pieton nu poate întrerupe simultan ambele raze, din care cauză celulele fotoelectrice nu reacționează în acest caz.

I. S.

Citiți:
„LECTURA"

DEMIAN BODNÂI

Episod Mazurian

(Autorul își prezintă protagoniștii. Ei sunt: Generalul Samsonov, Generalul Petski, Generalul Renenkampf și... natura. Natura, în toată imensa ei întindere și nepăsare.

Anul: e vorba de lupta cosmică, lupta dela lacurile mazuriene, baia de sânge).

...Cetitorule! autorul te roagă să-i dai crezare: cele ce-ți va povesti, pe scurt, nu sunt literatură, vorbe de prisos, ci adevărul pur. Numai adevărul. Cetitorule, care prea mult ai fost hrănit cu literatură, mai crezi tu oare în adevăr? Eu ți-l voiu da.

Inchipue-ți un câmp întins, fără pic de verdeață, fără umbre, ci doar cerul nepăsător și pământul lacom de sânge. Este câmpul care pornește spre granița dintre Rusia Tătucului. Țarul și granița lui Herr Kaiser Wilhelm.

Departe, departe, după un deal, jos, în vale, pământul, natura, ascunde o cursă imensă. Sunt lacurile mazuriene.

Sunt lacurile mazuriene... pline de mâsgă, pline de nisip înșelător, făcând bulbuci de apă murdară, ca melcii la suprafață. Din loc în loc, își reșchiră brațe firave câte un copăcel pipernicit. E masca ce ascunde grozăvia.

E cursa în care Ivan, Serghei și Alioșa, își vor pierde ființa. Departe, departe, după acest tărâm de iad pândește hlizit, tehnica lui Herr Kaiser Wilhelm, având ca ajutor pe însuși bătrânul Hindenburg. Mascate de frunziș, stau gata de atac, sute de guri de foc: tunurile Berta.

Samsonov, Petski, și tu, Renenkampf, generali vânduți și inconștienți, spuneți-i lui Ivan și lui Serghei și lui Alioșa, cel cu mustața ca fuiorul porumbului crud și cu ochii albaștri, să se întoarcă, să nu se ducă într'acolo! Cum? Voi nu știți că aici e locul pierzaniei?

Nu știți că aici pândește natura, hidra cu milioane de capete, pusă în slujba fiarei? Nu știți? Dar ce știți voi?

Să purtați fireturi scumpe, să vă îmbătați ca porcii, să ne violați fetele și muerile? Să faceți bastarzi femeilor noastre? Astea le știți voi?

*

Curg regimentele, curg diviziile, curg, unele după altele; trec regimentele kirghize, trec diviziile turkestane, trec mândrele corpuri de cavalerie siberiană, pe cai ce freamătă. Se târâie pe pământ, ca șerpii murdari și fioroși, Ivan Serghei și Alioșa, încolăciți, plini de noroiu, hidoși. Se târâe spre prăpăd. Din urmă, vin mereu, mereu, regimentele de artilerie grea. Noapte, zi, întuneric de iad său lumină, se văd umbre, oameni, animale târându-se ca melcii...

Iar din umbră, pândesc, hlizindu-se ca demonii, sute de guri de foc, gata să reverse iadul peste oameni, peste cai, peste toate.

*

Ștafetele aleargă să raporteze lui Samsonov, lui Petski, și lui Renenkampf, că sunt aproape de țintă.

Ura!, strigă generalii, lepădând din brațe inelate femeile și sticlele cu vodka. Ura! Să luăm Berlinul! Să bem mâne la Berlin! Să ne culcăm mâne cu frumoasele Gretchen... Ura!...

Avalanșe de foc au purces deodată, măcelărind oamenii, îngrozind caii, înebunind ostașii. Sar în aer capete rupte, mâni rupte, picioare rupte; trupuri de mujici uriași se închircesc de durere. Inainte! Inainte! Nici un pas înapoi! La Berlin! La Berlin! Inghite fiara din mlaștini, înghite balaurul cu sute de mii de capete, zeci, mii, sute de mii de mujici, supuși ai Țarului. Inghite, înghite cu nesațiu, oamenii, cu muniție cu tot, cu animale cu tot, înghite, înghite, înghite...

Hei!, — strigă mujicii; — vor să meargă înapoi, vor să-și mai vadă muerile, copiii, sticlele cu vodka, bojdeuca, pământul de-acasă!

Ridică ochi bovini, însângerați, spre cerul nepăsător, dar în zadar, în zadar toate.

Renenkampf a rămas să comande mai departe, cu rânjet de fiară, turma imensă de supuși ai Tătucului. El vrea să-i ducă pe toți peșcheș în ghiarele lui Herr Kaiser Wilhelm, fostul patron. Rennenkampf! Trădător nemernic, te vom ucide și vom arunca carnea ta putredă de băutură, de excese trupești, corbilor! Renenkampf: păzește-te!

*

Nu mai sunt...

Ivan, Serghei, Alioșa, cu ochii albaștri. Au pierit!

— I-a înghițit pământul. I-a înghițit pe toți, și tot nesătul, tot flămând a rămas. Ce mai vrei, pământule?

Cetitorule! Frate al meu! Vino cu mine, vino să-ți arăt câmpul unde s'au petrecut grozăviile, episodul mazurian!...

Vino! Uite, colo au stat și au vorbit și au râs, au povestit de muieri, de băutură, de viață, Serghei, Ivan Alioșa, dar acum, nu mai sunt. Pe toți i-a înghițit pământul.

Cetitorule! Dă-mi mâna: jură să nu mai facem asta. Vrei să-mi dai mâna?

Trad. de JEAN PASCAL

Noul roman al d-lui Damian Stănoiu

După frumosul și meritatul succes avut cu *„Alegere de Stareță"*, d. Damian Stănoiu oferă numeroșilor d-sale cititori un nou roman, intitulat *Camere mobilate*. Evocatorul glumeț al vieții mânăstirești își plasează de data aceasta umorul, verva și ironia-i caustică într'un domeniu cu aceleași mari posibilități pentru talentul d-sale.

Damian Stănoiu

Intr'un volum de aproape trei sute de pagini defilează prin fața cititorului, ca într'un film de moravuri, toată gama tragicomică a existenței unei lumi, silită de împrejurări și de vicisitudinile vieții să-și introducă străini în casă și la masă— sau să găzduiască prin casele altora.

Intâlnim văduve mature și slute, topindu-se după pijamaua chiriașului de alături, aventurieri care profită de slăbiciunea proprietăresei naive și sentimentale; pensiuni „de primul rang", unde te scoli flămând dela masă, te îmbăiezi numai pe o parte și ți se drămuește focul și lumina; femei de moravuri ușoare, care-și practică meseria la adăpostul unui bilet permanent de închiriat; funcționare și studente aruncate în stradă din cauza elanului cu care abuzează de tinerețe și de bunătatea gazdei; „camere elegante", pline de igrasie și de păduchi de lemn; părinți care închiriază „numai la domni", cu scopul de a-și mărita odrasla urâțită de vârstă și de forceps; proprietari pisălogi și slujnice sentimentale; soții „cinstite, care-și înșală bărbații „pentru prima oară" și numai în schimbul unui supliment mult mai mare decât chiria, etc., etc.

Toată lumea aceasta de proprietari, chiriași și subchiriași, care trăesc sub acelaș acoperiș, mănâncă de multe ori la aceeași masă, se culcă adesea în acelaș pat, respiră aer în aceeaș grădiniță, se ocolesc ori se caută, se detestă reciproc, se bârfesc față de servitori, se îndrăgostesc și se suspectează, pentru ca a doua zi, după ce s'au despărțit, să nu se mai recunoască, — toată lumea aceasta e înfățișată de d. Damian Stănoiu poate cu mai puțină bonomie decât în primele d-sale povestiri, dar cu aceeași obiectivitate și cu același spirit de observație cu care ne-a obișnuit încă dela debutul d-sale în literatură. — h. h.

DE PAȘTI

veți pleca cu „DIMINEAȚA" în cele 5 călătorii de studiu și agrement, organizate în țară și în străinătate:

1) București — Budapesta — Viena — București, durata 8 zile.
LEI 4600

2) București — Budapesta — Viena — Munchen — Paris — București, durata 16 zile.
LEI 10.950

3) București — Budapesta — Viena — Munchen — Paris — Marsilia — Nisa — Monte-Carlo Milano — Venezia — București, durata 20 zile.
LEI 12.450

4) București — T.-Severin — Cazane — Porțile de fier — Ada-Kaleh — București.

5) București — Timișoara — Arad — Oradea-Mare — București.

Vizitarea pe îndelete a tuturor orașelor anunțate, călătorie confortabilă dus și întors, întreținere completă în timpul șederei în orașe, toate vizele consulare, vizitarea muzeelor și instituțiilor importante taxe, bacșișuri, etc.

Informațiunile la „Dimineața" biroul de turism str. C. Mille 7—11 Tel. 324/70.

Rubrica grafologică

Ion. — Claritate în gândire, logică. Dar preciziunea raționamentului suferă deseori din cauza precipitării. Emotivitate. Vioiciune. Sensualitate. Cinste, dar nu totdeauna sintate. Aptitudini pentru studiile pozitive, și aptitudini de organizare.

Ana. — Sensibilitate. Naivitate, totuși oarecare șiretenie. Gândire pozitivă, practică. Capricii. Disimulare. Ordine în lucrurile mici. Dezechilibru în acțiunile mari. Oboseală.

Lya. — Orgoliu isvorît dintr'o prea mare sensibilitate. Sexualitate nesatisfăcută. Debilitate a sistemului nervos. Singurătate. Egocentrism. Nemulțumire.

B. Z. B. — Simplitate în atitudini. Naivitate. Generozitate. Incredere în sine și în viață. Voință slabă, șovăelnică, dar putere de muncă.

Imar-Buc. — Activitate. Tenacitate. Impresionabilitate. Sensualitate. Agitație. Deprimare din pricina neadaptării la viața exterioară. Precipitare. Ezitări.

Negustor de 2 lulele-Galați. — Inteligență activă, adaptată la viața practică. Ordine. Tenacitate. Diplomație. Totuși simplitate și sensibilitate. Orgoliu. Combativitate. Vivacitate. Sensualitate. Ușor început de neurastenie sexuală.

Tan. — Intelect mobil. Capabil să surprindă nuanțele. Gust pentru frumos. Elan. Orgoliu din pricina sensibilității. Rezervă. Uneori disimulare. Sensualitate. Egocentrism. Dorință de dominare, dar o voință neegală, nedisciplinată.

Isdrailă Emil. — Sensibilitate exagerată. Nerăbdare. Precipitare. Nervozitate. Sensualitate. Deprimare. Dezordine. Nehotărîre. Orgoliu.

R. S.-Cluj. — Inteligentă ordonată, clară, cultivată. Spirit de sinteză. Memorie bună. Eleganță în atitudinile sufletești. Putere de muncă. Ușor surmenaj. Nemulțumire. Sociabil prin temperament, dar lipsit de posibilitatea de a se apropia prea mult de oameni, din pricina unei prea deosebite vieți interioare. Sentiment al singurătății. Gust pentru frumos.

Berny. — Claritate. Ordine. Activitate. Incredere în sine. Subtilitate. Nemulțumit de activitatea depusă; o vocație care cere altceva. Ușoară deprimare și încercarea de a o înfrânge prin jocul imaginației și al senzațiilor. Nestatornicie în viața sexuală. Singurătate. Egocentrism. Generozitate. Spirit practic. Sinceritate.

Andy Tașbunar.— 1) Ordine. Claritate. Estetism. Sensibilitate. Generozitate. Voință neegală. Sensualitate. Nemulțumire. 2) Emotivitate reținută. Entuziasm. Disimulare. Naivitate. Egocentrism. Nevoie de tandrețe. Sensualitate nesatisfăcută.

Verde.— Inteligență clară, subtilă, spontană. Nu destulă profunzime în gândire, din pricina precipitării. Dar adâncimi în viața afectivă. Sensibilitate. Eforturi spre a realiza o apropiere de oameni. Putere de muncă. Ințelegere pentru viață. Nemulțumire. Sensualitate intensă, nesatisfăcută; din această pricină frecvente depresiuni nervoase. Temperament independent — totuși nevoe de ocrotire.

Mihai dela Piatra. — Inteligență vie. Spirit de sinteză. O concepție vitală a vieții. Echilibru în gândire. Oarecare pasivitate și abandon în acțiune. Mare impresionabilitate. Generozitate. Sinceritate. Deprimări ușoare, pasagere. Incredere în sine multă, dar cumpănită. Sensualitate. Căutare continuă de reazim spiritual. Neliniști frecvente, cari însă nu reușesc să turbure adâncurile sufletești. Simț al armoniei și al justiției.

Mia. — Gândire justă. Ordine. Oarecare precipitare. Totuș rezervă în atitudini. Sensibilitate. Frecvente reacțiuni împotriva unor depresiuni organice. Nervozitate. Rigiditate. Egocentrism.

Shakespeare. — Sensibilitate. Imaginație activă, dezvoltată în detrimentul conciziunii gândirii. Cinste. Consequență. Ambiție. Tenacitate. Egocentrism.

Pop. — Intrebarea Dvs. în legătură cu destinul ar putea-o rezolva un studiu astrologic. Investigațiile grafologiei se îndreaptă numai înlăuntrul planului psihologic. Desigur însă că aveți o bună doză de optimism și sunteți un om de muncă susținută și ordonată — calități care vă pot asigura un succes material.

Mina V. Arădanu. — Gândire clară, logică, aptă de a surprinde nuanțele. Simț pentru frumos. Sensibilitate educată. Nu totdeauna sinceritate — din pricina ezitării în fața oamenilor. Entuziasm. Voința neegală. Putere de muncă. Ambiție.

Dorel L. C. — Putere de muncă, dar o voință nedisciplinată. Sensibilitate. Sinceritate. Ordine. Exterioritate. Sensualitate.

F. G. F. C. — Egocentrism. Iritabilitate. Sensualitate. Dezordine. Impulsivitate. Putere de muncă. Inițiativă. Activitate. Diplomație.

Ar. Gr. 912. — Energie. Entuziasm. Impulsivitate. Tendințe de dominare. Uneori agresivitate. Totuși sensibilitate ascuțită. Ințelegere. Capabil de generozitate. Incredere în sine. Egocentrism. Adaptabilitate. Ordine. Tenacitate.

MIHAIL MAN.

DISCUL

Muzica ușoară

„Muzica ușoară" a acaparat întreaga producție a discului, a înăbușit muzica clasică și a târât-o cu valurile ei uriașe către locuri necunoscute.

Muzica ușoară e aproape tot ce mai atrage astăzi. Numai așa se explică, de ce vitrinele magazinelor de discuri nu arată decât pozele diseurilor, textele cântecelor și plăci cu indicațiile: tango, slow-fox, vals, romanță; numai așa se explică, de ce aceste specii de cântece sunt singurele cu care patronii magazinelor își fac reclama și singurele pe care le oferă.

Desigur că, dacă acest lucru va continua cu aceiași intensitate ca până acum, nu vom avea de ce să ne bucurăm. Inlocuirea celei mai perfecte arte cu grotescul e evident un semn de decadență.

Dacă ne plac tangourile și foxtroturile, nu trebue să uităm nici operele unor Mozart, Beethoven, Brahms. Când auzim astăzi peste tot această muzică ușoară, ne aducem aminte cu duioșie de vremea când cele mai celebre orchestre și cele mai minunate voci erau înregistrate pe discuri.

Explicațiile ce se pot da preferinței de astăzi a publicului, sunt desigur multe și ele ar întrece cu mult spațiul unui articol, dacă ar fi să le cercetăm pe fiecare în parte. Ne vom resemna să spunem numai că aceasta se datorește spiritului vremii în care *mărețul* este înlocuit cu *ușorul* pentrucă acesta produce efect momentan — pentru a înțelege, în parte, de ce muzica unui slow-fox a înlocuit o sonată și un diseur necunoscut pe Tito-Schipa.

Din muzica ușoară ce se imprimă astăzi pe plăci — o parte are într'adevăr calități remarcabile de muzicalitate și sonoritate în care duioșia și sentimentalismul se înfrățesc. Discurile din această categorie vor fi întotdeauna pomenite în cronicele viitoare. Dar din cauza diseurilor ce se tânguesc și a versurilor de jelanie și aceste plăci pierd, de cele mai multe ori, din valoarea lor.

Rețeta după care se alcătuesc versurile o dăm mai jos și credem că nu ni s'ar putea reproșa că ar exista una mai bună. Intr'o anumită proporție se amestecă cuvintele: dragoste, iubire, inimă, ochi, gură, minciună, sărutare, dor, vis, amăgire, paradis, fior, se adaogă câteva adjective și verbe și versurile sunt gata de a fi imprimate, alături de o muzică, pe care ascultând-o, nu ai avea decât cea mai mare plăcere.

Oare n'ar consimți cei ce imprimă discurile, să înregistreze numai muzica și să lase la o parte acompaniamentul din gură, cu cuvinte ce poartă numele de versuri? Dacă ar fi să cităm monstruozitățile „versurilor" am putea scrie coloane întregi.

La versuri ca:

Ești a mea și orice dorinți,
Darnică mi le'mplinești.
Insă de-mi juri că mă iubești
Totu 'n tine spune că minți
(De ce mă minți. *Tango*)

...Te rechem arzător,
Dar departe de mine nici când n'ai să știi
Că de dragul tău mor.
(Carmencita. *Tango*)

Vreau să-mi dai înfiorată
Tot ce n'ai dat niciodată
Să-mi dai sânii de Carara
Sângerați de sărutări
(Dă-mi o clipă de iubire. *Tango*)

Porți pe gura ta
Micuță dulce și suavă
Doar otravă....
(Știu c'ai să mă minți. *Tango*)

.....toată lumea se entuziasmează, se'nduioșează, plânge, se'ngândurează, dă frâu liber amintirilor, într'un cuvânt, ecoul e cel mai desăvârșit. Dacă autorii de versuri ar consimți ca, oridecâteori vor să comunice cu partenerele lor, să le scrie câte un bilețel — nefrustând statul de timbrele ce ar trebui să le aplice pe scrisori, muzica ușoară și odată cu ea discul, nu ar avea decât de câștigat.

LIVIU FLODA

Culisele cifrelor

O parte din educaţia artistică a unei ţări o dau spectacolele de teatru, concertele, şezătorile, cinematograful. In măsura în care aceste spectacole sunt mai bune şi mai cercetate, ele îşi îndeplinesc mai temeinic rostul. Ca să le judecăm cât de bune sunt, ar trebui să avem toate programele şi să ştim pe executanţi; cât de cercetate — să numărăm pe cei ce iau parte. Statistica e încă odată mai la îndemână şi mai sigură decât critica. E în puterea oricui să numere spectacolele dintr'un an ale ţării şi să socotească pe cei foşti de faţă. Ochii sunt ai ministerului de finanţe. Ei văd şi adună de pretutindeni, cel puţin petrecerile unde se plăteşte o intrare. Fiscul şade la ghişeu şi înregistrează pe oricine. Datele se adună apoi din toate colţurile pământului românesc în biroul impozitului pe spectacole.

Iată ce grai au ele pe anul 1932:

S'au încasat în cele 12 luni 51 miliarde 963.942 de lei. Dacă socotim între 2 şi 3 lei taxa plătită de fiecare bilet, aceasta înseamnă într'un an un număr de 20 milioane spectatori. Fiecare locuitor al României intră, prin urmare, în acest timp la un spectacol plătit. Pentru cei care, în ciuda statisticei, nu intră, se găsesc alţii să intre de două, de zece sau de o sută de ori în locul lor.

Criza

Criza de bani, vădită în alte domenii, se simte şi aici. Impozitul pe spectacole e de câţiva ani într'o necontenită scădere. Deşi numărul spectatorilor poate nu s'a micşorat, dar s'au micşorat încasările, pentru că biletele de intrare s'au făcut din an în an mai eftine şi impozitul e proporţional. In 1930 impozitul acesta a adus 98.197.937 lei, din care numai cinematografele, cu cei 56 milioane 957.885, mai mult decât toate spectacolele din 1932 la un loc. In 1931 totalul încasat a fost de 73.587.753 lei. Cinematograful singur dădea încă 50.669.114. Anul 1932 a însemnat o coborîre neoprită pe aceiaşi pantă. Fiecare an vine cu o scădere de 20—25 milioane. Dacă însă dela suma din 1930 la aceia din anul următor procentul era de 25, dela suma din 1931 la aceia din anul următor, el se ridică la 30. Căderea e mai dureroasă la cinematograf, dela 57 milioane, la 50 jum. şi deodată la ceva mai puţin de 35. Mai înainte cinematograful se menţinea. Acum se duce şi el. Starea a părut atât de îngrijitoare încât ministerul de finanţe a crezut că trebue să schimbe legea şi să aplice un alt criteriu de impunere. Dacă nici el nu va da rezultate, fenomenul e mai grav şi trebue trecut la altă rubrică decât la aceia a evaziunii fiscale.

Oraşul care petrece

Când e vorba de concentrarea şi de distribuţia spectacolelor, Bucureştiul stă fireşte, în frunte. El aduce 20.331.826 lei, din care cinematografele 15.218.466 şi celelalte spectacole împreună abia 5.113.360. După aceste cifre, Bucureştiul e într'adevăr oraşul care petrece. Dacă am lăsa deoparte populaţia flotantă, destul de vie, de lacomă de spectacole şi prin urmare de cheltuitoare, ar însemna că fiecare locuitor al Capitalei plăteşte vreo 30 lei taxă pe an pentru bucuriile carnavaleşti ale vieţii. Bucureştiul, oraşul bucuriei, cu diplomă liberată de ministerul de finanţe, scumpă ca orice căftănire de boerie!

Rămăşiţe

Departe îndărăt se înşiră Prahova, cu 3.650.644 lei, din care Ploeştiul cu 78.000 de locuitori dă 789 de mii 390, adică 10 lei de cap, sau de trei ori mai puţin decât Bucureştiul, iar Sinaia cu 4.000 de suflete dă 314.004, aproape 80 de lei de cap, dacă nu s'ar socoti zecile de mii de oaspeţi ai verii.

Suma cea mare totală se explică, nu printr'o contribuţie peste orice aşteptări a judeţului, ci prin rămăşiţe. Se vede că Prahova a fost în alţi ani cu deosebire un prost platnic. In acelaş an, Bucureştiul, de pildă, a plătit din impunerea curentă pe 1932, 19.588.408 lei, iar din rămăşiţe numai 743.418. Prahova la 1.342.939 lei impunere curentă, a plătit 2.307.705 rămăşiţe. Cine ştie ce datorie duce cu sine pentru anul în curs? Bucureştiul nu numai că plăteşte mult, dar plăteşte la timp. Funcţionarii lui de percepere îşi fac mai bine datoria.

Alte cifre

După Prahova urmează numai decât Timiş-Torontal cu 3.407.322 lei, din care Timişoara ea singură cu 2.792.660 de lei, adică în al doilea rând după Bucureşti, cu 28 lei de cap de locuitor; Clujul deşi cu o populaţie mai mare, nu adună decât 1.500.243 lei; Aradul 1.089.348 şi Oradea 1.002.878; Sibiul cu 991.181 întrece cu puţin Braşovul cu 905.136, deşi întâiul are 50.000 de locuitori, iar al doilea 60.000 şi o mai mare afluenţă de oaspeţi de vară. După datele statistice, Braşovul ştie să petreacă mai puţin sau să se strecoare mai bine prin plasa fiscului.

In al treilea rând, după Bucureşti şi Timişoara, se aşează Cernăuţul cu 1.715.608 lei. Chişinăul, al doilea oraş din ţară ca populaţie, nu plăteşte impozite pe spectacole decât 1.122.894 lei. Pentru explicare ipotezele ar fi trei, dacă nu cumva patru: sau că în Basarabia democrată preţurile sunt mai modeste şi deci şi impozitul; sau că trebuinţa culturală de spectacol e mai mică; sau că lumea e mai săracă şi se abţine; sau că proprietarii de cinematografe sunt mai isteţi şi se pricep să se facă impuşi mai puţin. Răspunsul nu-l poate da decât un inspector cultural ajutat de un inspector fiscal.

Impozitul oraşelor

In tot cazul, impozitul pe spectacole e un impozit prin excelenţă orăşenesc. La un total în 1932 de 47.612.275 lei restul până la 51 milioane 963.942 fiind rămăşiţe, care trebue socotite în cea mai mare parte tot oraşelor, s'au încasat dela comune urbane 45.583.980 şi numai 2 milioane 28 mii 295 dela comune rurale. Dacă se ţine seamă că trei părţi din impozitul pe spectacole se varsă la tezaurul Statului, iar o parte din ce s'a încasat în cuprinsul oraşelor li se lasă lor, în scopuri culturale, înseamnă că anul trecut ele au primit cam 12 milioane. Mi se pare însă că afară de Bucureşti, a cărui parte a fost de 5 milioane, cele mai multe din restul oraşelor aşteaptă încă o stare mai înfloritoare a veniturilor Statului ca să-şi încaseze cota asigurată prin aceiaşi lege care stabileşte şi face cu putinţă perceperea impozitului. Nu e drept.

Câte alte observaţii n'ar mai putea deştepta aceste tablouri de cifre, care ajung până la noi puţin cu prestigiul prilejurilor care le-au dat fiinţă. Dar iată că încep să se dea în spectacol şi poate că e mai bine să se lase şi asupra lor cortina.

EMANOIL BUCUŢA

Medean

Pe-asfaltul plin de sâmburi şi de coji
E un cătun arhaic de tarabe.
Aici se vând zorzoane, colo scoabe,
Ori sfinţi semnaţi în cărţi sau pe răboji.

Cu gâturi lungi de lebădă şi zachăr,
Trei gâşte gângăvesc pe-acelaş ton
Geloase că 'ntr'o cuşcă, un clapon
Fu decretat de puici drept „mare machăr"!

La măcăitul mat, monosilab,
Nişte cartofi, de lepră vineţi parcă,
Culesc urechea din a lor coşarcă...
Dar îi păzeşte-un vrednic pârcălab!

Pe ale pătlăgelelor roşi dâmburi
Stă minaretul preţurilor noui.
Şi haite de căţei de usturoi
Cunune fac armiilor de sâmburi.

Atârnă buturi, haşchini de slănină,
Urzind perdea vitrinei de casap
Şi scump miragiu câinilor, ce 'ncap —
Şomeri cum sînt — pe mână viperină!

De-asupra unei uşi de frizerie
O mână albă ţine un prosop...
Şi 'n timp ce-acasă apa dă'n uncrop,
Mariţa pasul modei vrea să-l ţie.

Mirezme verzi cu glasuri seci se ţes
Pân' totul aţipeşte... şi 'n piaţă
Nimic nu-arată semne de viaţă.
Medeanu 'n noapte-i fără interes!

Doar doi motani stau smirnă faţă 'n faţă...

ŢAŢOMIR NECULAI

TONITZA • Studiu iconografic

N. N. Tonitza — Nativitate (Studiu iconografic)

Plastica

După o pauză de doi ani, *„Grupul celor patru"* îşi reia manifestările publice, expunând în sălile Fundaţiei Dalles o producţie pe cât de bogată pe atât de superioară.

In mişcarea artistică românească de astăzi, gruparea aceasta a adus contribuţii dintre cele mai complecte. Fiecare expozant îşi determină personalitatea prin însuşiri alese şi prin înfăptuiri definitive.

Şt. Dimitrescu — Portret

Armonizând în chip desăvârşit culoarea cu forma, linia cu mişcarea, evocând imagini figurale ori de natură în cadenţe suple şi melodioase, pictorul *N. N. Tonitza* îşi menţine victorios reputaţia de colorist neîntrecut şi de abil mânuitor al liniei.

Divers, luminos, inventiv, artistul nu recurge niciodată la trucuri comode de şcoală, dar nici nu se depărtează ostentativ de logica construcţiei cumpănite. El dă viaţă, în cuprinsul tehnicei sale cuceritoare, unor valori plastice de nelimitată expresivitate şi de un inedit inepuizabil.

D. Tonitza este pictorul bucuriei sensuale. Studiile d-sale de nud, în uleiu sau în linie pură, sunt — toate — peisagii sufleteşti, obsesii de formă şi ritm feminin, vibraţii simfonice ale gândului plastic.

Dacă aci complexitatea viziunii se ascunde în pasta mlădioasă, învăluind aceleaşi acorduri, în schimb ea izbucneşte strălucitoare în priveliştile savuroase de iarnă.

Pictorul a găsit în aceste aspecte pitoreşti atâta ingenuitate, atâta belşug de lumină albă, o atât de sinceră sonoritate de colorit, încât colţul de natură dominat de năvala omătului devine sub paleta d-lui Tonitza cea mai emoţionantă sinteză plastică a iernii.

Nimic pedant, nimic teoretic, nimic demonstrativ nu se desprinde nici din studiile iconografice pe sticlă, nici din figurile de copii din Făgăraş.

Urmărind cu stăruinţă raporturile de forme şi stilizând mici compoziţii biblice, artistul afirmă aceiaşi mare bogăţie de resurse pe care i-o cunoaştem şi i-o preţuim.

✻

Trist, odihnitor, static, contemplativ, d. *Ştefan Dimitrescu* aduce o pictură bogată în efecte de contrast, stârnită din poezia epică a pământului românesc şi adesea stăpânită de decorativul florei regionale.

N.N. Tonitza — Fetiţă din Făgăraş

Aproape în toate priveliştile din ţară, clădite viguros din linii şi pete — unele tăiate în pastă cu cuţitul — aproape în toate aceste evadări spre aer şi soare, copacul se apleacă peste oameni şi case, îmbrăţişează, împodobeşte, încadrează.

Personalitatea artistică a d-lui Ştefan Dimitrescu nu e nicăeri mai bine definită decât în aceste opere, fie că sunt executate în tehnică picturală, în acuarelă ori desen.

Flori, portrete, nuduri se adaugă acestor contribuţii, cu accente proprii, cu efecte plastice de frumoasă ţinută.

Iar compoziţia „Maternitatea" stă poartă deschisă spre noile drumuri.

✻

Mai puţin nervos şi mai volubil în distribuirea nuanţelor, d. *Francisc Şirato* apare anul acesta pe treapta cea mai înaintată a explorărilor d-sale de meşteşug.

N. N. Tonitza — Studiu

Construind în culoare, calm, larg şi luminos, pictorul însufleţeşte volumurile şi suprafeţele într'un dinamism cromatic care nu distruge forma, dar nici nu-i accentuiază inutil contururile.

Culorile sunt gradate şi echilibrate într'o savantă şi deplină coherenţă, astfel încât subiectul e făcut să trăiască în pânză, plastic, — nu literar şi fotografic.

Momentele statice din natură, ca şi temele figurale, sunt dinamizate în culoare, aproape dizolvate, şi simplificate arhitectonic pentru a înlesni desprinderea caracterului esenţial.

Tenacitatea plină de sacrificiu a acestui artist de mare şi îndreptăţit prestigiu, e răsplătită astăzi deopotrivă de amatori şi de critică.

Recunoaşterea aceasta trebuia să vină.

✻

D. *O Han*, singurul sculptor al grupării, prezintă o Elegie monumentală, câteva busturi expresive, o schiţă rece de statuetă equestră a Regelui Carol al II-lea, un Ioan Botezătorul interiorizat şi o serie diversă de statuete fin cizelate.

Dalta d-lui Han ştie să cheme la viaţă şi să dea graiu formei, făcând volumurile să se alăture, să se suprapună şi să se succeadă armonios înlăuntrul aceleiaşi compoziţii.

Din înfăptuirile vorbitoare de astăzi sculptorul nu iese deloc diminuat faţă de realizările anterioare. E numai o altă faţă a aceluiaşi talent viguros.

Ferindu-se de repetarea industrială, d. Han — care obţine modelări atât de unice încât numai turnarea în alt material poate justifica reeditarea — va crea fără îndoială opera de dimensiuni şi de valoare pe care numai d-sa o poate da.

H. BLAZIAN

N. N. Tonitza — Studiu

Tablete

Sângele

Dumitale, care preferi friptura cu must, sângele ţi se pare un articol de măcelărie şi un aliment. Părere de miţă şi dihor. O pisică a ucis vecinului meu cincizeci de iepuri angora, înşiraţi în blănuri portocalii şi albe, de-alungul grădinii pe unde i-a tîrît; dihorul i-a devastat celuilalt o turmă de puici şi cocoşi, fără măcar să le mănânce, sugându-le câtorva capul până la cotor. Nici tovarăşul rus nu i-a mâncat pe cei 32 de saboteuri, împuşcaţi acum câteva ore, mulţumindu-se să-i osândească şi să-i execute, preciza telegrama, pe loc.

Poate că sângele pe care îl varsă motanul e fără consecinţe: din bozii îl aşteaptă să-i rupă spinarea câinele, pândit de turbare. Sângele de om, nelins de fiare ci vărsat de semenul lui, mă chinuie şi mă nelinişteşte. Nu ştiu ce e viaţa, pe care nu o pot nici isca nici pricepe, şi nu o pot întrerupe. Poate că la dragoste, la beţie şi necaz aş fi în stare să dobor un rival, dar însemnează că ameţit şi nebun, nu mi-am dat socoteală. Nu ştiu ce aş face a doua zi. Sângele s'ar strecura poate, în paharul meu şi mi-ar tulbura lumina din apă. L-aş străpunge, fără să mă gândesc, în miezul coltucului de pâine. L-aş vedea umblând ca un pârâu de furnici roşii în aşternut. Seara, i-aş surprinde mişcarea înceată urcând păretele, pată cu pată, ca nişte omizi groase, străbătând tavanul şi eşind printr'o gaură închipuită în ziduri. M'aş mâzgăli cu el sărutându-mi copiii, pe care i-aş murdări cu un stigmat. Ar fi sânge viu în călimara mea, în calea lactee şi 'n porţelanul metalic al lunii. Şi gonit de pretutindeni, de un scrum şi de un gogoloiu de sânge, care şi-ar rostogoli încet mingea pe subt picioarele mele şi m'aş da îndărăt să nu o calc şi m'aş împiedica de groaznicul ei contact elastic şi mut, m'aş arunca din munte în prăpastia indiferentă, pe marginea căreia s'ar desluşi bulgărele de sânge, ca un arici.

Dar dacă aş porunci să se verse sânge pentru o idee şi un orgoliu? Ce-ar fi atunci? Sângele gândit, interpretat, îndoctrinat. Sângele aceluia care nu copiază gândul meu făcându-şi-l al lui, care nu are înţelepciunea sau nebunia mea? Cine poate să fie atât de orb ca să nu înţeleagă că scăparea în sânge e o luptă de catastrofe? o bancrută trufaş apărată? Tovarăşul poate să ospăteze şi să hodinească, după ce legea lui anodină a curmat viaţa, după ce a stropit brazda făgăduită fericirii, de fruntea lui îngustă şi de maxilarele-i strânse, cu sânge.

E un farmec şi un blestem; sângele rămâne viu şi pedepseşte. Dela act, asasinul pentru decalog, îşi trage confuzia şi pripeala. Răgazul îl arde ca un jărăgai al minţii şi, adăpat cu sânge, el trece la cheful taciturn de sânge, bea sângele ca să uite sângele şi joacă pe sânge şi, pe încetul, ridicându-se mocirla până la gura lui, sângele îl îneacă.

In fosta fericită America, înavuţită din sângele Europei, obeză de purulenţa miliardelor, numărul braţelor fără lucru ale Statelor Unite au atins după războiul continental o cifră de fantezie. Toate uzinele au fabricat cartuşe, puşti, mitraliere şi guri de tun, restituind cu procente inteligenţa primită patru veacuri. Yankeii au cunoscut beatitudinile atroce ale desfrâului dolarului şi, coincident, vermina unanimă a brigandajului pentru spirt. Marii gangsteri ai finanţei au împuiat federaţia cu gangsteri ai băuturii. Puritanii interzicând şampania şi rachiul, şi-au răcorit limba de-a dreptul la rănile din coasta Mântuitorului lor.

Un faliment uriaş răsioarnă puterea Unchiului Sam, o face ridiculă şi derizorie. Ai băut alcool amestecat cu sânge, unchiule, şi ţi s'a aplecat. Şi ca să te îngraşi cu el până la ruperea curelei, te-ai închis cu zid chinezesc şi ai acceptat cu calicie câteva pâlcuri de intelectuali europeni pribegi pentru slujbele de rândăşie, de ciocli şi de curăţitori de haznale.

Acum şi California te părăseşte. Merele tale galbene şi roşii, prunele tale cât portocala, portocalele cât harbuzii şi harbuzii tăi, tancuri şi cisterne, s'au scufundat după 30 de zguduiri într'o singură zi. A pus timp sângele până ce s'a strecurat dedesubtul Paradisului tău şi al splendorilor tale monstruoase, dar s'au ridicat din el fronturile şi batalioanele, strigoii, şi, umăr lângă umăr, morţii au împins de treizeci de ori pământul tău în sus şi ţi l-au pulverizat. Ah! livezile tale miraculoase, piersicile care se coceau în gulere de oglinzi, ştiinţa ta horticolă, secretele tale botanice — ai văzut cu ochii zgâiţi de teroare că au fost un moft, sau cum zicea defuncta matale putere, un bloof. Ai să te-apuci să faci o Californie nouă? S'a isprăvit unchiule! deaci nainte îţi vei numera bubele şi păduchii, scufundat în puricarea subsuorilor tale 50 de ani.

Ai vândut gloanţe pe bani, domnule Sam, te-ai lăcomit la sânge şi acum plăteşti. Dă banii înapoi cu camătă mare, creştinule pur! Protestant şi scientist, tu citeai Evangheliile, cu jobenul aşezat pe amvon, în vreme ce vapoarele tale încărcate greu, transportau moarte şi doliu în patriile care te-au gândit şi te-au aşteptat ca pe o nădejde. Profetul tău Monroë ţi-a spus la timp să-ţi vezi de treabă: nu l-ai ascultat. Trebuia să-ţi căpieze Preşedintele, care la masa păcii prindea muştele pe postavul verde, ca să începi să pricepi.

Şi te mai aşteaptă ceva, Unchiule, care, spurcat la sânge, vinzi acum gloanţe neamurilor galbene şi măslinii. Războiul, pe care nu ştii cum să-l aţâţi şi cum să-l ocoleşti totodată, cu oamenii mici ai Mikadoului. Palmele minuscule ale gheişei te vor cârpi cât va putea să rabde obrazul tău cu ţăcălie, ca să te superi odată. Şi nu te vei supăra, de frica sângelui tău, proprietate personală, pe care nu ţi-l cheltuieşti Şi prestigiul tău din Pacific va fi fost o snoavă mai sinistră de cât conservele tale şi laptele tău condensat, şi de care vor râde în Europa răzbunată copiii...

T. ARGHEZI

TRIBUNA

Femeia în politică

Familiară fără vulgaritate, cu un pronunţat accent moldovenesc, d-na Ella Negruzzi câştigă sala printr'un sortilegiu misterios.

Ideile se întâlnesc în discursul său într'un tumult amestecat, mirate ele înseşi de a se găsi alături sau faţă în faţă. Motivele se ciocnesc fără a se întâlni. Argumentarea face salturi mortale ,din care sintaxa iese şi ea cum poate, ciufulită ca vai de ea.

Bonomia şi o netăgăduită comunicativitate fac însă irezistibilă pe această formidabilă primă delegată la barou a sexului frumos. Publicul ar fi gata să o urmeze şi într'o manifestaţie de stradă, dacă n'ar fi convins că e numai o seducătoare afabilitate moldovenească sadea!

DINTE DE PISICĂ

Şt. Dimitrescu — Peisaj

GIOVANNI PAPINI

453 scrisori de dragoste

In sertarul de jos al biroului meu, în fund tocmai, sunt încuiate patru sute cincizeci și trei de scrisori ale unei femei. Sunt scrisori de dragoste, adresate mie, toate dela aceeași femeie, dela o femeie pe care de mult n'o mai iubesc, pe care n'am mai văzut-o și nu știu unde se află acum. Sunt patru sute cincizeci și trei de scrisori de dragoste; e tot ceeace rămâne dintr'o mare iubire.

Sertarul acela plin cu scrisori mă neliniștește. Eu nu sunt un sentimental. Sunt un om rece: mai mult un observator decât un pasionat. Din acele scrisori — cenușa unui foc — am făcut argument de studiu.

Orice poate fi obiect de studiu. Vreau să le gonesc astfel din mintea mea. Dacă le-aș distruge, ar mai rămâne încă o amărăciune zadarnică în sufletul meu pustiit.

Am început întâi să le înnumăr, una, câte una. Sunt patru sute cincizeci și trei — nici mai mult, nici mai puțin, — de asta sunt sigur. Le-am așezat în ordine cronologică: începând dela 1903 până la 1906. Le-am legat în pachețele, lună cu lună: Ianuarie 1903: patru; Februarie 1903: optsprezece; Martie 1903: treizeci și două, și așa mai departe. Cresc, cresc mereu: cu vremea pachețelele devin tot mai mari. Cel mai mare este din Iunie 1904: cincizeci și șapte de scrisori. Dar, începând cu 1905, pachețelele sunt mai mici, până în Octombrie 1906: una singură, *cea din urmă!*

Le-am și cântărit: (căci și scrisorile cele mai spirituale și mai lirice au greutatea lor, după aprecierea funcționarilor dela poștă) le-am cântărit bine, de câteva ori, sunt în total 6740 grame: peste șease kilograme și jumătate. E o greutate cam mare pentru o dragoste și dacă ar trebui s'o duc în spate n'aș putea face un lung drum cu această povară.

Am inumărat chiar paginile, una câte una. Numărul paginilor e înspăimântător: femeile scriu cu o ușurință de neînchipuit. Pentru ele cuvintele scrise sau spuse, nu sunt monede de valoare, ci gologani care pot fi împrăștiați în orice clipă, cu risipă într'adevăr byroniană. E adevărat că această femee avea o scriere mare și lăsa mult spațiu între rânduri, totuș nu pot înțelege cum a putut, să scrie, în patru sute cincizeci și trei de scrisori, trei mii două sute douăzeci de pagini. Nicio scrisoare nu are mai puțin de patru pagini și multe au opt, zece, douăsprezece și chiar șasesprezece pagini. Cu cât le socotesc sunt mai uimit. Mă gândesc că dacă ar fi trebuit să scrie fără întrerupere toate acele pagini — acele trei mii două sute douăzeci de pagini — chiar dacă ar fi putut scrie zece pagini pe ceas, i-ar fi trebuit trei sute douăzeci și două de ore, adică treisprezece zile și treisprezece nopți în șir, fără a se opri. Cred că dragostea ei, oricât de mare ar fi fost, n'ar fi îndemnat-o la o astfel de probă.

N'am avut răbdarea și timpul să înumăr cuvintele și silabele, dar cercetările mele nu s'au oprit aici. Am observat bunăoară că hârtia și plicurile erau de patru feluri. Unele scrisori sunt din hârtie groasă și grea, de culoare galbenă ca fildeșul învechit; altele sunt din hârtie de pergament, cu plicuri lungi; iar altele din hârtie comercială inferioară, albă și fibroasă. Dar cele mai multe sunt din hârtie englezească, subțire, cu plicuri albastre-închis, și căptușite cu hârtie dungată cu negru și cenușiu ca să nu se poată vedea ce este scris înăuntru. N'am uitat nici latura economică a epistolarului meu. Toată această hârtie a fost fabricată, vândută „en gros" și apoi „en détail". După socotelile mele, pe care le cred exacte, căci și eu am întrebuințat multe feluri de plicuri, costul total al plicurilor s'ar ridica la nouăsprezece lire și câteva centime.

Nu este o sumă mică pentru cine nu e bogat. Cu nouăsprezece lire se pot face multe lucruri. Se pot cumpăra cinci sau șease romane franțuzești de trei lire și jumătate unul.

Dar costul plicurilor e puțin lucru. Fiecare scrisoare are marca ei. Din aceste patru sute cincizeci de scrisori o sută douăsprezece vin din alte orașe și trei sute patruzeci și una mi-au fost trimise din orașul în care locuesc eu. E vorba deci de o sută douăsprezece mărci de câte cincisprezece centime, care fac în total șasesprezece lire și optzeci de centime — și de trei sute patruzeci și una mărci de câte cinci, care fac șaptesprezece lire și cinci centime. Adunând sumele, dela hârtie și mărci, vedem că cheltuiala făcută de biata femee îndrăgostită, se ridică la cincizeci și două de lire. Dar dacă mai socotim cerneala? Pentru a scrie trei mii două sute douăzeci de pagini e nevoie de cel puțin patru sticle cu cerneală. Să presupunem că o sticlă nu costă mai mult de șasezeci de centime și cheltuiala totală s'ar ridica la aproape cincizeci și cinci de lire. Cred însfârșit că cheltuiala cu această dragoste a fost pentru admiratoarea mea de peste cincizeci și cinci de lire și aș pune rămășag că n'a ajuns la șasezeci de lire.

Valoarea ei actuală este desigur cu mult mai mică: aproape nulă. Hârtia scrisă nu prea e căutată și se vinde cu zece centime kilogramul. Eu n'aș lua pe toată această corespondență mai mult de șaizeci și cinci de centime. Negreșit că pentru o așa sumă nu face să mă lipsesc de o amintire atât de poetică.

Și totuși, pentru un istoric ca și pentru un poet, scrisorile acestea valorează mai mult decât atunci când erau hârtie albă în raftul librarului. Sunt atâtea cuvinte scrise acolo, e toată pasiunea celor trei ani, e o enormă cantitate de imagini, adjective și sărutări: este înfine, pe scurt, ceva din viața unui bărbat și a unei femei. Și toate acestea nu mai valorează nimic!

Văd că sunt un mare tâmpit, cu toate aceste socoteli și reflecții. Așa sunt eu făcut. Nu sunt un sentimental. Sunt un observator al lucrurilor. Când văd un mort, mă gândesc la suma ce trebuie să fi cheltuit rudele cu doctoriile ce nu l-au putut vindeca; iar când plânge o mamă, caut să ghicesc câți decalitri de lacrimi va vărsa într'o zi și-o noapte: Ce vreți? Așa sunt eu făcut: Nu sunt un sentimental. Și aceste patru sute cincizeci și trei de scrisori de dragoste, încuiate într'un sertar al biroului, mă cam plictisesc. N'aș voi să le mai am și n'aș vrea nici să le ard. Și am încercat în tot felul să le scot din sufletul meu.

Am înumărat și am socotit, și totuș e ceva în adâncul sufletului, care se frământă și geme și nu e împăcat. Dar nu-mi pasă. Eu nu sunt un sentimental.

Trad. de C. N. NEGOIȚĂ

Inserare

Spre apus soarele își strânge fânul razelor,
In snop viu ce pare că scutură scântei,
Se lasă apoi pe rugul zărilor aprins,
Inecându-se în galbene valuri de mei.

Seara descinde din păduri, a înnoptat,
Lăstunii taie drumul turmelor spre sat.
Printre plopi de argint sub aureola lunii
Obosită de mătănii, doarme cumpăna fântânii.

O nălucă albă, plutește printre albe zidiri,
O lespedă grea apasă pe inimă, pe gânduri,
De sus tăcerea plouă cu fulgi ușori de spumă,
Ce se aștern pe despletite gânduri, rânduri... rânduri.

PETRE DINU

CRONICA FEMEII

Personalitatea și Moda

Acum, când atelierele din lumea întreagă, urmând indicațiile caselor din Paris, lucrează febril pentru sezonul de primăvară, când garderoba femeii se cere împrospătată, — industriile, comerțul, în multiplele lor ramuri, trec din nou printr'un sezon de însuflețire.

Lucrul acela superficial, cu poalele când scurte când lungi, și care a servit de subiect de zeflemisire pentru importanța ce i-o acordă femeea, risipind pe el timp, bani și cugetare complicată, pare că pentru a-și menține suveranitatea de milenii, are, desigur un izvor de nesecate puteri.

Pentrucă îmbrăcămintea este ceeace face imediata demarcațiune dintre cele trei clase cu subdiviziunile lor, cărora aparținem.

Imbrăcămintea, în zilele de lucru, la clasa muncitoare, nu este decât preocupare de utilitate. La mica burghezie ea este un mijloc de menținere a rangului și a prestigiului, care dă loc la singurele plagiate ce scapă de sub prevederile legii. Imbrăcămintea, ca artă, se întâlnește la femeile cu posibilități materiale neîngrădite și cărora preocupările de a fi un obiect de admirație în cercurile lor, le impun asemenea oricărei îndatoriri mondene, și totdeauna interesate, să cultive ca o artă cu inepuizabile mijloace de reînoire, liniile și culorile.

Moda, pornită de la un centru dictatorial, este, în cazul acesta, și dușmană și colaboratoare utilă. Căci moda, la câțiva ani odată, schimbă total linia, umbletul, portul capului, atitudinea, inclinația trupului, coloritul și parfumul. Celelalte mici modificări de sezon, în preferința unei nuanțe sau a unui amănunt de croială, sunt făcute doar spre a sili femeea — care în privința aceasta e pusă în slujba comerțului internațional — să nu mai poată face uz de ceeace în sezonul perimat a fost un obiect de plăceri, de răsplată încununată de succes al preocupărilor de săptămâni ale femeii mondene.

Moda este dușmană pentrucă uniformizează linia și distruge personalitatea. Ea dă tonul întregului cartier, desgolind sau acoperind pulpele sau creștetul capului, iar acestui ton nimeni nu i se poate împotrivi, cu riscul de a fi privit cu răceală — sau ceeace este și mai grav, — de a nu fi privit deloc.

In vâltoarea aceea a curentelor de modă, care văzută superficial pare să impună femeii o atitudine de maimuțăreală este cu atât mai greu femeii estete prin fire sau prin educație, să se descurce a rămâne, în mersul normal al modei, o individualistă. Arta aceasta de a găsi o notă personală, supunându-se totuși regulilor autoritare ale sezonului, — nu este nici odată apreciată la justa ei valoare de către bărbați, care. cu flerul simt o putere de seducțiune, sau cel puțin de interes, pe care îl atribue totdeauna altor cauze decât celor studiate îndelung în preajma sezonului de reînnoire a firii.

Dar asupra acestei lipse a simțului de discernământ al bărbatului vom mai reveni.

Moda — din acest punct de vedere este așa dar dușmana femeii. Căci o supune la grele cercetări, pentru găsirea notei juste, înfruntând regulile, îndeajuns de originală fără exagerare, în deplină armonie cu exteriorul ei, așa cum i l'a fost dat prin naștere, dar și cu simțul ei estetic și critic, și în concordanță cu efectul pe care dorește să-l producă, destul de variat de la un caz la altul.

Personalitatea și judecata ei se trădează astfel cu lipsurile și cu calitățile ei. Imbrăcămintea cere o perfectă cunoaștere de sine — și știm cu toții cât e de greu să ne apreciem, obișnuiți cu noi înșine și mai având pe lângă acestea critica subiectivă a indulgenții față de persoana noastră dragă. De aceea femeea care a găsit nota justă în îmbrăcăminte, discretă, insinuantă, autoritară, impresionantă, ingenuă, sportivă, după zile, ore sau împrejurări, — dă dovadă de o maturitate de gândire și de analizare care ar face cinste bărbaților, aplicată fiind la lucruri de mai mare importanță pentru ei, dar căreia totuși li se supun, în deplină inconștiență a cauzelor cărora datorează plăcerea frumosului inconstant, cu fețe noui și mereu atrăgătoare pusă la îndemâna femeii ca o importantă armă de seducțiune și ca o valorificare a posibilităților ei.

B. MADELEINE

Biblioteca Publiciștilor

Pasajul Victoria-Imobiliara 25. Imprumută în abonament lunar la domiciliu cărți inclusiv reviste române și străine. Literatură modernă. Ultimele noutăți.

PRIMII PAȘI

Murăturile lui Cărăbuș

Lui Tică Manole, îi plăcea întotdeauna să dee sfaturi mincinoase, fără să râdă, fără să se gândească prea mult, le ticluia și le spunea ca din carte, — dar nu le credeau toți, și pentru asta nici el nu-și bătea gura cu fiecare căci se găsea câte unul mai șmecher și i-o întorcea înapoi cu vârf și'ndesat. Așa că pentru asta și el își alegea oamenii. Care-l vedea că-i cam „pălit cu lenea" la acela i se adresa și i le spunea și mai grosolane.

Intr'o zi frumoasă de Septembrie, Tică Manole bătea șindrila pe casă la un vecin al meu. Noi ne-am adunat acolo câțiva gospodari și stăteam pe un butuc în ogradă vorbind despre nevoile noastre. Deodată portița dela drum se deschide ca de furtună, și Cărăbuș c'o falcă în cer și cu una'n pământ, intră în ogradă suduind și blestemând ca la ușa cortului. Noi îl știam pe Cărăbuș că-i mai lipsesc din doage, și când l-am văzut așa de aprins, înțelesesem c'a urmat un sfat de-al lui Tică, — dar nu știam anume ce, de venise să-i mulțămească așa de frumos. Se învârtește el încoace și 'ncolo, pânăce găsește un hadarag lângă prispa casei celei vechi. Il ridică de jos, apoi cu ochii crunți și plini de mânie se repede la Tică strigând:

— Măi răule, ce m'ai învățat să fac, măi calicule?... Bată-te mânia lui Dumnezeu să te bată!... Trăzni-te-ar sfântu Ili să te trăznească și nu te-ar mai încălzi soarele!... Un potlogar ești mă, nu alta, na! și aruncă în el, dar nu-l nemeri căci hadaragul se scăpătă în pod printre leațuri. Noi ne uitam râzând la Tică cum se ținea c'o mână de inimă și cu cealaltă de un leaț ca să nu cadă depe schele.

Cărăbuș e un omuleț scurt și gros, cu capul mare, cu fața arsă de soare, cu mustățile galbene, drepte ca ragila și cu buzele așa de groase, încât bietul necăjindu-se să le mai strângă îți pare că flueră întotdeauna. Pe cap poartă o căciulă turtită și e îmbrăcat c'o polcă așa de scumpă încât poartă'n ea toate probele de știofe. Cu mare greu l-am ogoiat noi și l-am rugat să ne spuie ce-a pățit. Cărăbuș mai făcu odată ocolul casei cu ochii holbați la Tică, îi mai trânti câteva icoane, apoi veni în fața noastră, scuipă într'o parte și cu glasul în care se vedea mult necaz începu:

— Iaca, oameni buni, mai dăunăzi am venit eu pe-aici, așa bunăoară cum ați venit dumneavoastră, și vorbeam, ba de una, ba de alta, până ce-o venit, nu știu cum vorba de murături. Golanu ista — că mai mult decât un ticălos nu-i — o'nceput el a spune cum făcea tat-su murături, de le mâncai și vara mai dihai ca iarna. Eu când aud așa minune, dau fuga la cumnatu la Chirilă și-l rog să-mi împrumute un poloboc. El mi-o dat, că, slavă Domnului, de-ar fi și copiii mei gospodari ca dânsul! Și cum vă spun, îmi dă el un poloboc de stejar aproape nou, îl aduc acasă, îl opăresc, îl spăl frumos și-i zic Manditei: măi fumeie, eu am să fac niște murături anu ista de n'ai făcut de când ești tu, și nici neam de neamu' tău n'o mai făcut așa murături. Da cum ai să faci? mă 'ntreabă ea. Când i-am spus cum, ea ș'o făcut cruce ș'o zis că-s nebun. Hehe, zic eu, ce știi tu fumee proastă din cotruță, dacă nu mai ieși în lume s'asculți ce grăiesc oamenii? Tu știi să pui pepenii în poloboc, să torni apă și gata. Da' ca să faci o murătură mai gustoasă, să stee și vara, și când ăi da un pepene la un megieș să zică, brava! asta nici prin cap nu vă trece. Ea zice una, eu alta, ne luăm noi la ciondănit și mai că era s'o și cotonogesc dacă nu fugea 'n drum. O las eu pe dânsa să bată din gură și pun frumușel saci în căruță, înhăm pe Marița și dau fuga până sara la bulgărie la Corneanu și cumpăr v'o patru sute de pepeni: să mănânc și eu și să dau și la alții să fac oleacă de pomană.

A doua zi, Mandița prinde niște gobăi și se duce la târg să facă gologani să plătesc pepenii iar eu rămân acasă să-mi pun murăturile. Mă duc în grădină, strujesc toți haldanii de prin păpușoi, îi despoi de pleavă cu tot cu sămânță și umplu coșarca. O înșir pe prispă să se mai veștejească, — căci așa spunea el să n'o pun chiar verde — și mai culeg încă o coșarcă să-mi ajungă. Și dupăce se mai veștejește oleacă, pun în fundul poloboculuí un strat de pleavă așa cam de-un lat de mână, pun un rând de pepeni, iar un strat de pleavă, iar un rând de pepeni, și tot așa pânăce umplu polobocu. Deasupra pun un strat de pleavă de haldani mai bine de o palmă, că nu mi-ajungea pepeni, pun ardei, sare, țelină, marar, torn apă, așez fundu' și bat cercurile, zic: na, de-amu numai să fiu sănătos să-i mănânc, am murături să dau și la câni! Să-l dau în zămnic? îi prea de vreme, și până s'o mai răci timpu' îl las în straturi între mături.

Astăzi, măi oameni buni, — urmă Cărăbuș oftând și scărpinându-se la ceafă — Mândița se duce la cules fasole în „Coasta Iazului" și eu rămân acasă să-mi mai cârpesc polca asta și pe urmă să mă duc și eu. Mă duc în straturi cu gând să smulg și niște cepe să pun în traistă. Dar de cum mă apropii, mă pălește 'n nas așa o putoare, mă uit încoace, încolo, nu văd nimic; când mi-arunc ochii la poloboc sfârâia pela gardină. Mă apropii de el și-i trag un picior în burduf. Maaamă, mamă când o pocnit odanit, m'o băgat în toate sămcile! Fundu' o sărit în sus bucăți; pepenii după dânsu' săreau ca cocoșii din sită, picau jos umflați ca tărtăcuțele, se'nvârteau oleacă și poac! alții iar picau, iar se'nvârteau și poac! alții pocneau pe sus ca granatele. Și tot așa au sărit ș'au pocnit până ce s'o mai liniștit... O putoare de te înăbușă nu alta. Stau eu lângă prispă unde fugisem, mă mai șterg de verdeața cu care mă 'mproșcase, și mă gândesc ce să fac cu murăturile, zic nu-i alta de făcut, decât să le'ngrop. Am luat hârlețu' ș'am făcut chiar lângă poloboc o groapă până la piept. Și tocmai când mă munceam să-l prăvăl în groapă vine și Iancu lui Ichim, megieșu' de peste drum, ca să vadă ce putoare vine dela mine de nu poate să lucreze'n ogradă. Il prăvălim noi amândoi, și când să-l tragem înapoi huștiuliuc! se duce și el în groapă. Cine să-l mai scoată din duhoarea ceia? Am dat pământ și l-am îngropat cu totul.

Și iaca așa, măi oameni buni, așa m'o învățat calicu mânca-l-ar vintirea să-l mănânce și i-ar pocni ochii cum mi-o pocnit polobocu'!...

D. C. SPĂTARU

Curiozități

Pornografie

Vama americană a confiscat de curând un album de fotografii, reprezentând frescele capelei Sixtine.

Regulamentul vamal interzice intrarea în America a reproducerilor considerate indecente, sub rezerva valorii lor artistice.

A fost extrem de greu de convins vama americană că valoarea artistică a frescelor lui Michel Angelo întrece... obscenitatea lor.

Cel mai rar timbru din lume

Timbrul „one cent" din Guyana engleză, emisiunea 1856, existent într'un singur exemplar, se afla în colecția unui american, A. Hind d'Utica.

El a fost cumpărat cu prețul de 352,750 franci la vânzarea Ferrari în Aprilie 1922. In urma devalorizării francului, prețul însuma cifra de 750.000 franci.

Urmărind catalogul Yvert-Tellier-Champion, ediția 1933, cota s'a urcat la 900.000 franci; adică prețul la care fericitul posesor își valorifica timbrul (10.000 lire sterline).

O telegramă din New-York anunță însă moartea lui Hind. E foarte posibil ca colecția lui să fie vândută. Faimosul „one cent" al Guyanei va cunoaște deci din nou bătălia licitatorilor.

Colecționarul alsacian Burrus va fi oare de data aceasta mai fericit decât în lupta homerică din 1922 împotriva lui Hugo Griebert, agentul lui Hind?

Regele Angliei va abdica oare de la regulile de economie prin care dă exemplu poporului său, făcând să reintre în Marea-Britanie timbrul coloniei engleze?

America va ține oare să-și păstreze acest trofeu unic în lume?

E în perspectivă o luptă frumoasă. Ea va dovedi dacă mai există încă filateliști milionari în aceste vremuri de mizerie mondială.

Blană scumpă

Șobolanii au invadat un întreg comitat din Anglia, anume Shropshire.

De unde au venit indezirabilii aceștia? Nu se poate preciza nimic, căci ei nu s'au folosit de pașaport...

Se cunoaște intransigența guvernului britanic pentru orice populație neînregistrată.

Așadar ministrul agriculturii a hotărît să distrugă pe musafirii nepoftiți. Pentru ajungerea scopului, n'a scutit nici o cheltuială.

A chemat doi experți în arta de a duce războî contra șobolanilor. După șase luni de campanie au fost distruși 1600 de șobolani. Cheltuiala a fost de 4000 lire sterline sau aproape 360.000 franci.

Ceeace ar însemna ca o piele de șobolan să fie evaluată la suma de 222 franci sau 1555 lei.

CITIȚI REVISTA REBUS
Prețul 5 lei 20 pagini

Citiți „CINEMA"

Lucruri care m'au făcut să plâng......

Pentrucă sunt tristă, azi ca și eri, simt nevoia să scriu. In minte-mi vin numai acele întâmplări care au distrat puțin copilăria și adolescența-mi fără griji.

Amintiri care ani de zile, îmi răsăreau înaintea ochilor, declanșate de un miros, o muzică sau numai de o asociație îndepărtată de idei.

Și vre-o câteva din aceste întâmplări care n'au avut nimic extraordinar în comparație cu întâmplările în genere ale oamenilor, dar care pentru mine au fost hotărîtoare într'o anume epocă, acelea vreau să le aștern aci.

Să încep cu cea mai veche și nu cea mai puțin vie dintre ele.

Eram mică. Să tot fi avut 3—4 ani sau ceva mai mult. Ne mutasem în casa în care ani de zile am râs și am plâns, jucându-mă cu mingea sau cu cereul, ca mai târziu, mult mai târziu, să cunosc sărutul fără savoare al altor jocuri mai puțin copilărești. Casa, căreia încă azi când de mult n'am mai stat într'însa și când nici măcar nu ne mai aparține, obișnuesc să-i spun „casa noastră" sau mult mai sugestiv „acasă". „Acasă unde fiecare piatră din ograda cu bălării înalte ca noi, stăpânitorii ei copii, ne era dragă, unde fiecare loc avea lumina și umbra lui cunoscută bine, unde salcâmii își scuturau floarea parfumată, acolo am trăit prima întâmplare impresionantă pentru sufletul meu de copil.

Ne mutasem de câteva zile și în vălmășagul lucrurilor ne aranjate, al zugravilor și lucrătorilor care refăceau multe lucruri stricate, mă învârteam și eu, curioasă, străină de acest zgomot și mișcare neobișnuită, de figurile necunoscute și aspre ale oamenilor murdari, rupți și puternici, de care-mi era puțină frică, dar pe care, totuși, nu-i puteam părăsi din ochi.

Mică cât o șchioapă de abia ajungeam cu capul la masa, care o mai avem încă și azi, și care mai târziu mi-a fost dragă, ca multe din lucrurile ce păreau una cu locul în care le-am cunoscut. Și totuși... astăzi ce-au rămas dintr'însele? Obiecte disparate într'o odăiță cu dimensiuni moderne, transplantate în alt loc, ele par ridicule vestigii ale unei alte vremi mai bune.

Intr'o zi, când priveam atentă la munca lucrătorilor ce par veseli, deoarece-și însoțesc întotdeauna lucrul cu cântecul, am remarcat pe unul dintr'înșii care părea să fie mai marele lor. Un munte de om, cu fața arsă de soare, cu mâni bătătorite și mari de-ași fi încăput într'una din ele, cu păr deranjat și cu șuvițe îmbibate de moloz și sudoare. Așa era figura aceluia pe care-l văd încă și azi cu aceiași exactitate și claritate ca atunci.

Se hotărâse distrugerea sobelor vechi de zid și înlocuirea lor cu altele noui de teracotă. Se începuse dărâmarea aceleia din odaia care mai târziu a fost încăperea care-a cuprins cele mai multe din preocupările mele. Acolo la biroul tatii, învățam, citeam pe furiș, mai târziu tot acolo am început să visez și să aștern pe hârtie unele din vise.

O agitație mare stăpânea lucrătorii și mai ales pe cel care conducea lucrarea. Eu mai curioasă ca de obiceiu, și puțin neliniștită priveam atentă. Sgomotele ciocanelor, bucățile de zid care cădeau la început, mă interesau, ca dealtfel toată viața aceia plină de agitație, muncă, dezordine și unde totul îmi era permis. Nimeni nu mă supăra cu eternele cuvinte: „nu pune mâna", „se sparge", „ia seama". Nimic din toate acestea nu deranja joaca mea cu uneltele lucrătorilor, care-mi păreau mai buni decât părinții, și nimeni nu-mi stingherea atenția pentru munca lor. Bucăți mari de zid începură să cadă din ce în ce mai des. Urmăream interesată și — poate — puțin speriată căderea lor sgomotoasă. Deodată, un sgomot infernal, o prăbușire de zid și om, un strigăt ce nu mai era omenesc și care nici azi nu știu dacă a fost al meu, sau al acelui lucrător înfiorător de mare și puternic care căzuse prăvălit la pământ de greutatea unei masse mari de zid, sau poate era strigătul amândorura.

Și atunci am cunoscut clipele de groază ale spaimei.

Un miros puternic, care astăzi încă îmi evocă toată scena aceia, un miros de moloz amestecat cu miros de piatră arsă, puternic de impresionant prin tăria lui și mai ales prin senzația de înăbuș ce produce, au însoțit căderea sobei.

De sub dărâmături s'a ridicat un om, mai asudat ca înainte, cu părul mai încurcat, cu fața și mâinile mai mânjite, și îndreptându-se spre mine, mi-a zâmbit... Și atunci, am plâns. Cu plânsul acela care dădea la iveală atâtea stări sufletești: frica, bucuria de-a revedea pe lucrător în picioare, mulțumirea de a-mi fi înțeles groaza. Am plâns nepotolit, cu sughițuri, ghemuită lângă acel munte de om care căuta să mă liniștească. Și într'un târziu a reușit.

Au trecut ani de zile. Plânsul de-atunci a fost cel mai important din viața mea de copil, în care plângeam în fiecare zi pentru o mie și una de fleacuri. Simt și acum gustul lacrimilor ușurătoare, lângă pieptul murdar și asudat al lucrătorului.

Multă vreme după aceea m'a urmărit figura acelui om și mai ales scena aceia, căreia îi datoresc pentru prima oară, senzația spaimei puternice.

O curiozitate: Mai târziu cu ani, întâlneam uneori acel lucrător pe stradă. O dublă senzație încercam atunci: una olfactivă, care-mi aducea mirosul de moloz, piatră arsă și sudoare, și una de jenă, neexplicabilă pentru mine atunci, dar pe care azi am încercat s'o lămuresc.

Jena de a întâlni pe primul om care în afară de părinți m'a făcut să plâng așa cum am făcut-o, și primul care poate mi-a înțeles plânsul de copil, mulțumindu-mi cu zâmbetul lui bun, prin praf, moloz și spaimă.

E. S.

București Febr. 1933.

Surghiun...

Surghiunul marinarului sărac....
Coverta e o plită din gheena,
îmi coace sufletul... e jale... chin...
e fără stavili plânsul din senin,
numai în gât mi-l stăvilește jena...

Surghiunul marinarului sărac...
Catargele sunt cruci de răstignire
și călătoare peste mări de jad,
pustii ca viața mea — învins nomad —
calvarul lor, eterna rătăcire...

Surghiunul marinarului sărac...
Elicea bate apa, bate 'n craniu
și 'n pauzele ritmului închis
nu pot și vreau să fur din zări un vis:
doi ochi frumoși cu licăriri de staniu.

Surghiunul marinarului sărac...
Cuțit enorm, etrava 'naintează,
— e drumul fără urmă, nesfârșit,
curat cum este zâmbetul lihnit:
nici o busolă nu-l mai estimează....

Surghiunul marinarului sărac...
Escortă un rechin... se duce, vine...
O pâine... și accentul circomflex
dispare brusc în unda de silex —
biet vagabond, am împărțit cu tine..

Surghiunul marinarului sărac...
M'apropii ceas cu ceas, tot ceasuri grele —
e-atâta timp de la plecarea mea...
La noapte voiu dormi privind o stea,
o stea ce stă deasupra casei mele.

CONSTANT RUSO.

A APĂRUT:

FLOAREA DIN POVESTE

POVESTIRI PENTRU COPII ȘI TINERET
de N. PORA
UN VOLUM DE 21' PAGINI CU NUMEROASE DESENE, LEI 50
Editura „Adeverul". — De vânzare la toate librăriile din țară

C O M E M O R Ă R I

F. Klopstock

Cu apariţia lui Klopstock, literatura germană a înregistrat a doua perioadă de înflorire şi a inaugurat secolul poeziei clasice şi romantice.

La debutul lui Klopstock, începuseră primele mişcări ale renaşterii literare. Ramler a atras luarea aminte asupra frazei corecte şi armonioase; Gleim şi Hogedorn au pus vioiciune şi graţie în exprimarea sentimentelor; Haller şi Kleist au ştiut să zugrăvească natura. Dar toate aspiraţiile eşite la iveală în grupuri izolate s'au văzut deodată reunite şi concentrate într'un singur om. Klopstock se evidenţia ca şef de şcoală şi novator, ca reprezentant complet al epocei, cu toate aspiraţiile, iluziile şi ereziile ei.

Epoca pretindea, înainte de toate, originalitate. Această originalitate însemna de fapt eliberarea poeziei germane de sub influenţa celei franceze. Bodmer se îndepărtase de francezi, recomandând studiul autorilor englezi; Klopstock desăvârşise ruptura. In afară de Milton, el recomandă germanilor pe Richardson şi Joung. Tandreţa bolnăvicioasă a unuia şi melancolia celuilalt, erau tocmai în spiritul societăţii de atunci. Ele conveneau deasemeni naturii elegiace a lui Klopstock. Sub acest raport exista un deplin acord intim între poet şi timpul său.

Născut la Quedlinburg, la 2 Iulie 1724, Friedrich Gottlieb Klopstock îşi face primele studii la Schulpforta, unde primeşte o severă educaţie humanistă. Discursul de absolvire, pe care-l rosteşte în limba latină, înfăţişează un tablou comparativ între Homer, Virgil şi Milton. In 1745 pleacă la Jena şi de aci la Lipsca, ca să studieze teologia. La Lipsca face cunoştinţa unui grup de poeţi strânşi în jurul revistei „Bremer Beitrage" unde îşi publică primele 3 cânturi din Mesia. Silit de imprejurări ocupă pentru câtva timp funcţia modestă de preceptor în Langensalza. Aci se îndrăgosteşte de Sophie Schmidt — sora unui prieten al său—care îi respinge însă dragostea. Invitat de Bodmer, se duce pentru scurt timp la Zürich. In urma stăruinţelor ministrului Bernstorff, regele Frederic V al Danemarcei îl cheamă la Copenhaga, unde, la adăpost de orice griji, se dedică exclusiv poeziei.

In drum spre Kopenhaga, el cunoaşte la Hamburg pe Meta Moller, cu care se căsătoreşte. Dar după patru ani de convieţuire fericită Meta moare.

In capitala Danemarcei Klopstock rămâne 20 de ani, adică până la moartea regelui Frederic şi căderea lui Bernstorff, pe care îl urmează apoi la Hamburg.

*

Două mari curente poetice au străbătut viaţa lui Klopstock: *Mesia* şi *Odele*. Dar în fond, aceste două opere, oricât ar fi de deosebite prin forma lor exterioară, pornesc dela aceeaşi inspiraţie; ele sunt produsul aceloraşi facultăţi poetice.

Klopstock n'are decât un singur fel de imaginaţie, aceea care zămisleşte imaginile. Atenţia, care le fixează şi le coordonează, îi lipseşte. Simţi că prima lui impresie a fost foarte puternică; dar tabloul final rămâne confuz. Metaforele, care se ciocnesc întunecă ideia, în loc să o scoată la lumină.

Goethe îi reproşa lui Klopstock că nu are simţ plastic, iar Schiller îl numea un poet muzical. De fapt, o odă de-a lui sau un pasaj din *Mesia*, are asupra spiritului înrâurirea unei melodii. Te mişcă; dar odată cu sfârşitul notei, impresia se evaporează. Lectorul trebue să reia, printr'un efort al gândirii, firul care scapă şi să restabilească unitatea absentă.

Mesia, principalul titlu de glorie al lui Klopstock în ochii contimporanilor, e azi cea mai puţin citită dintre operele lui.

Epopeea este o operă impersonală; autorul trebue să dispară în dosul evenimentelor pe care le povesteşte ; pe când Klopstock nu a lăsat nciodată să vorbească decât inima lui. Efuziile lui lirice se răspândesc în discursuri nesfârşite. Visurile lui metafizice roiesc în jurul subiectului ca nişte fantome care tind să se întrupeze. Personagiile lui nu sunt decât idei personificate, adică abstracţiuni, imagini vii.

Pentru a putea aprecia *Odele* lui Klopstock, nu trebue să le comparăm cu poeziile lui Goethe şi ale lui Schiller, care le-au succedat, ci cu producţiile lirice care le-au precedat.

In Germania, Klopstock e primul poet sentimental, în sensul bun cât şi în sensul rău al cuvântului. El cântă natura, religia şi patria, dar şi reveriile unei inimi îndurerate sau tristeţa dorinţelor nedefinite.

In locul liricei de până atunci, care avea de scop să amuze sau să influenţeze moralul cittorului, Klopstock îmbracă în haina poeziei evenimente şi simţiminte isvorîte numai din emoţia lirică.

După modelul lui Bodmer şi Breitinger, el scrie şi câteva drame biblice, patriarhale : *Moartea lui Adam, Solomon, David*, lipsite însă de valoare artistică. Apoi, trei drame patriotice, în proză, numite după Tacit *bardiste: Bătălia lui Arminius, Arminius şi Principii şi moartea lui Arminius.*

Din opera lui în proză amintim *Republica Savanţilor*, o expunere oarecum spirituală, dar nu mai puţin confuză, a concepţiilor sale despre limbă şi poezie.

Dintre toţi clasicii germani, Klopstock e cel mai puţin cunoscut în Europa şi cel mai puţin citit în Germania.

Inspiratorul perioadei *Sturm und Drang* şi al romantismului german, a murit la 14 Martie 1803. Mormântul lui se află în cimitirul din Ottensen.

Friedrich Hebbel şi Otto Ludwig

La 11 Februarie s'au împlinit 120 de ani dela naşterea lui Otto Ludwig, iar la 18 Martie se împlinesc tot atâţia ani dela naşterea lui Friedrich Hebbel, realizatorul dramei realiste în Germania.

O copilărie sumbră

Friedrich Hebbel s'a născut în 1813 la Wesselburen în ducatul Holstein. Tatăl lui, de meserie zidar, era foarte sărac şi suporta cu greu sărăcia. Sub influenţa lui, Hebbel s'a deprins să considere viaţa ca o datorie penibilă şi aproape ca o pedeapsă, trăind închis în sine, fără nici un fel de expansiune. Amintirile sale le-a scris cu o elocvenţă simplă şi pătrunzătoare în „Tagebücher". Iată un exemplu: „Soarele nu străluceşte omului decât o singură dată, în copilărie şi în prima tinereţă. Dacă se încălzeşte atunci, frigul nu-l mai pătrunde niciodată, şi ceiace e în el va încolţi, va înflori şi va purta rod. Tieck spune undeva că, pentru a deveni om, trebue să fi fost întâi copil: acest cuvânt m'a cutremurat când l-am citit prima oară. Cine şi-ar putea reprezenta spectrul care mi-a răpit viaţa? Cât de sumbră şi de singuratecă a fost copilăria mea? Tatăl meu, la drept vorbind, mă ura, şi nu-l puteam iubi. Victimă a căsătoriei, strâns cu legături de fier şi ţintuit în cea mai cumplită lipsă, incapabil să facă un singur pas, chiar dacă ar fi cheltuit toate puterile şi toată energia lui, el ajunse să urască veselia, care era despărţită de inima lui printr'o barieră de spini şi ghimpi, şi pe care nu suporta s'o vadă pe faţa copiilor săi. Râsul voios care dilată pieptul, însemna în ochii lui o fărădelege, un afront adus sie însuşi ; dorinţa de joacă: un semn de uşurinţă, de incapacitate; cel mai mic gust pentru munca manuală brută: o corupţie înăscută, un al doilea păcat originar. Fratele meu şi cu mine eram nişte lupi; pofta noastră o alunga pe a lui; rare ori mâncam o bucată de pâne fără să-l auzim spunând că n'o merităm. Cu toate astea, tatăl meu era bunătatea şi cinstea însăşi; dacă nu aşi fi fost profund convins, nu aşi fi scris niciodată aceste rânduri; dar sărăcia se cuibărise în locul sufletului său".

Friedrich Hebbel a suferit totdeauna de incapacitatea de a iubi, de ura instinctivă a vieţii.

In jurnalul său sunt lacrimi pentru moartea mamei lui, pentru cei doi copii ai săi, pentru un prieten din copilărie ; dar durerea se aseamănă mai mult cu regretul de a nu-i fi putut răsplăti. Cu anii, şi cu succesul, teama sălbatecă din timpul copilăriei i-a dispărut, făcând loc unei personalităţi tiranice şi năvalnice.

Biograful său, Emil Kuh, l-a comparat cu o pasăre de pradă, care sfâşie creerul victimelor ei, adăogând: „Ceiace simţeai înaintea lui, nu era atât iubirea sau entuziasmul, cât fascinarea pasării care aşteaptă muşcătura şarpelui, sau ameţeala care ne cuprinde la marginea prăpastiei".

Orfan şi abandonat încă din 1827, el şi-a câştigat o existenţă lamentabilă, activând ca secretar pe lângă justiţia parohială din Wesselburen.

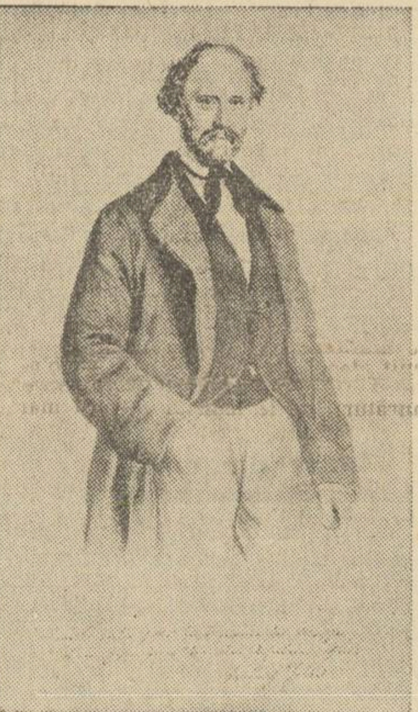
Vagabonzii şi răufăcătorii au fost primele exemplare omeneşti pe care le-a cunoscut în afară de familia lui. O scriitoare din Hamburg, Amalia Schoppe, autoarea unor romane pentru tineret, i-a publicat câteva versuri într'un jurnal de mode pe care-l conducea, şi i-a deschis o colectă. In chipul acesta, Hebbel şi-a putut face studiile tardive şi incomplete la Heidelberg.

Peregrinări

Din cauza asprelor privaţiuni s'a văzut însă silit să plece la München, unde viaţa era mai uşoară; dar în 1841 revine la Hamburg. In urma demersului poetului danez OElenschlaeger, regele Christian VIII i-a acordat o bursă de 600 taleri care i-a permis să viziteze Franţa şi Italia.

La înapoierea în ţară, s'a oprit la Viena, unde s'a căsătorit cu artista Christine Engehausen dela Burgtheater părăsind femeia cu care trăise la Hamburg şi cu care avusese doi copii. Christine îi dăruieşte un băiat şi o fată. Băiatul însă moare, curând după naştere.

Privaţiunile îndurate în timpul tinereţii, au fost de bună

Friedrich Hebbel

seamă una din cauzele care au contribuit la sfârşitul lui atât de timpuriu, anume la vârsta de 50 de ani.

Teatrul lui Hebbel

Teatrul lui Friedrich Hebbel a fost inaugurat în 1841, cu *Judith* şi a luat sfârşit în 1863, odată cu moartea poetului.

Heinrich Heine, citind în 1843 *Judith şi Genoveva* i-a spus lui Hebbel: „Acum sunt răsbunat pe toţi duşmanii mei; scriţi drame, şi iată-vă că staţi ca o balenă în mijlocul heringilor". Sau „La drept vorbind, aşi trebui să fiu pornit împotriva dv., căci am proorocit sfârşitul epocei artistice şi dv. începeţi una nouă. Dar în schimb sunteţi destul de aspru pedepsit; Lessing a fost izolat, dv. veţi fi şi mai izolat".

Potrivit acestei prevestiri, Hebbel s'a plâns de munca lui încordată: „Desigur, aşi fi ajuns mai departe dacă aş fi practicat meseria foarte populară de ventrilog, preferând gologanilor munciţi banii furaţi".

Meditaţiile lui lirice, proza şi optzeci şi şapte de schiţe dramatice sunt testamentul fiului de zidar, a cărui imaginaţie — cum spunea Heyse — ardea sub ghiaţă. Metafizica lui e un pantragism; religia, poezia, filosofia, erau pentru el „tragedii ideologice în care prevalează când intelectul, când fantezia, până ce se contopesc în opera de artă pură, şi cooperează saturându-se mutual". Iată cea mai scurtă sinteză a ideilor lui: „Drama nu este forma cea mai înaltă a artei, tragedia nu este forma cea mai înaltă a dramei, decât dacă legea dramei guvernează însuşi cursul lumii". „Omul acestui secol — scrie Hebbel — nu aspiră la instituţii noui şi nemai pomenite despre care i se reproşează urmările, ci caută o temelie mai bună la cele existente, el vrea ca ele să se sprijine numai pe morală şi necesitate (ceiace e acelaşi lucru) şi ca în locul cârligului din afară, unde până acum erau atârnate multe din ele, să-şi aibă un centru intern de gravitate, de unde ele sunt în totul derivabile".

Sistemul lui Hebbel e un individualism, care se ridică împotriva individualităţilor. In prima sa dramă, *Judith*, autocraţia omului superior degradează femeia superioară, singurul suflet de acelaş rang ca şi el, şi o face un josnic obiect de satisfacţie. „Când în jurul meu — strigă supraumanul Holofernes — stau în picioare înfricoşaţi, şi când cu toată durerea mea, surâsul meu le inculpă moartea şi demenţa, atunci, izbucnesc : „Trântiţi-vă în genunchi, căci eu sunt dumnezeul vostru; şi închid buzele şi ochii, şi liniştit, în taină, mă ucid". In *Genoveva*, Golo, pentru nebunia lui amoroasă, lasă pradă martiriului pe fecioara castă şi sfântă. *Maria Magdalena* este o dramă de mici burgheji; şi încăpăţânarea tâmplarului *Meister Anton*, care după ruina familiei lui spune: „Nu mă mai înţeleg cu lumea asta", e din categoria lui *Erbförster*, a lui Otto Ludwig. Dar şi acolo răsună dialectica lui Hebbel, care izbucneşte vijelios în antagonismul dintre *Herodes und Marianne*, antagonism dintre soţ şi soţie. *Agnes Bernauer*, dramă din evul mediu, e paradigma autocorecţiunii lumii şi a nimicirii valorilor individuale, care-s prea multe la număr. Tragediile femeii se încheie cu *Gyges und sein Ring*, aventura regelui Candaule şi a soţiei lui, Rhodope, care se sinucide pentrucă profanând goliciunea feminină în faţa lui Gyges, regele a „tăiat firul de aur" care o „lega de ursită". Astfel, tragedia reginei Rhodope, care nu vrea să fie „sora broscoiului râios", e tragedia pudoarei. Aci se iveşte problema mintală a Norei.

Fresca istorică a *Nibelungilor* constitue tragedia cea mai echilibrată a lui Hebbel.

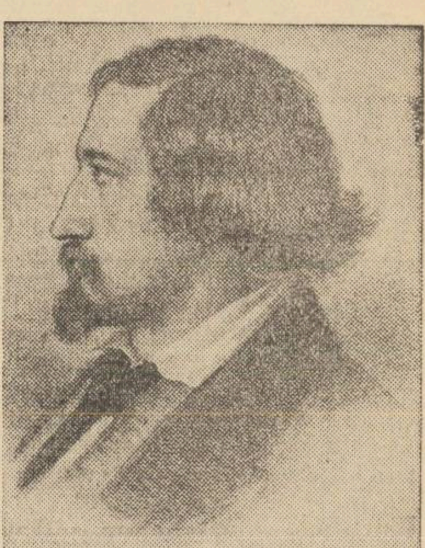
Coincidenţa a făcut ca Hebbel să moară ca şi Schiller pe când lucra la drama *Demetrius.*

Otto Ludwig

OTTO LUDWIG a fost revendicat de către şcoala realistă, însă opera lui e prea fragmentară pentru a putea fi definită şi clasată cu preciziune. El n'a ştiut să-şi degajeze personalitatea de sub influenţa diverselor înrâuriri. Actorul Devrient şi povestitorul Auerbach au fost principalii lui povăţuitori; modelele din trecut, care l-au călăuzit în special, au fost Shakespeare şi Hoffmann.

Două au fost cauzele care l-au împiedicat să se manifeste în deplinătatea puterilor sale : spiritul nehotărît, pasionat pentru toate artele, dar plutind între mii de proiecte, şi o afecţiune nervoasă declarată din tinereţă şi care, mai târziu, nu i-a îngăduit decât o muncă inegală şi pripită.

Ludwig s'a născut la Eisfeld,

Otto Ludwig

în Turingia. Pierzând pe tatăl său în 1825, şi pe mamă-sa în 1831, el a intrat ca practicant la magazinul unui unchi al său ; apoi s'a dus la Lipsca, cu sprijinul material al ducelui de Meningen, ca să studieze muzica, sub direcţia lui Mendelssohn. Devrient l-a cucerit pentru teatru. Stabilit la Dresda, în 1843, a compus şi a schiţat o serie de piese, dintre care numai o parte au ajuns pe scenă.

In 1852 s'a căsătorit. „Nevastă-mea — scrie el ceva mai târziu — e regisorul meu, secretarul meu şi, provizoriu, publicul meu". Singurătatea, pe care a acceptat-o de bună voie, i-a devenit curând o necesitate. Cu tot succesul obţinut mai târziu, Ludwig a dus o viaţă lipsită de mijloace materiale. Ultimii ani ai vieţii, i-au fost un lanţ de grele suferinţe. Ţintuit în pat ca şi Heine el a devenit „un cadavru, cu capul şi ochii vii".

*

Dacă realismul lui Hebbel tindea să desvăluiască, fără cruţare, antagonismul dintre oameni, (în „Iudith" de exemplu, antagonismul dintre sexe), în schimb, arta realistă a lui Ludwig consta în conturarea fidelă a stărilor din natură şi mediu.

Ludwig nega idealismul, care trecea dincolo de observaţia pură a realităţii; de aceea îl acuza pe Schiller, pe care îl ura, că a falsificat aspectul lumii, că a înmulţit iluziile tinereşti şi că a orbit spectatorul cu maxime şi discursuri frumoase.

Ludwig vroia să redea realitatea în conformitate cu principiul: „Nimic nu-i urît, dacă se află la locul potrivit" — şi în 1849, declară război împotriva denaturării şi a manierelor convenţionale ale poeziei noastre actuale, scriind drama burgheză *der Erbförster* — în care „omul instinctelor", pădurarul Ulrich, desface logodna dintre fiica lui şi tânărul Stein, din pricina unei neînţelegeri cu tatăl acestuia, neînţelegere în legătură cu tăierea unei păduri. Printr'o mulţime de complicaţii, Ulrich ajunge să creadă că tânărul Stein l-a ucis pe fiul său. Se hotărăşte deci să se răzbune; dar o ucide pe fiică-sa, care se interpune între tată şi logodnic. In cele din urmă Ulrich se sinucide.

Die Makkabäer tratează răzbunarea poporului evreu împotriva domniei Sirienilor, care au impus idolatria la Ierusalim. Juda, cuprins de entuziasm religios şi patriotic, salvează poporul evreu de sub jugul Sirienilor, respinge coroana regală pentrucă vrea să fie numai preotul lui Iehova şi resfinţeşte templul profanat.

Die Heitereitei e povestea a doi tineri care din pricina satului se duşmănesc, deşi se iubesc în taină, şi care sfârşesc prin a se uni, dupăce trec prin tot felul de amărăciuni.

Din toată opera lui Ludwig n'a rămas populară decât una singură: *Zwischen Himmel und Erde*. Această nuvelă cuprinde povestea a doi fraţi duşmani, care reprezintă, după propria declaraţie a lui Ludwig „cei doi poli ai vieţii morale". „Unul are prea puţină conştiinţă, cellalt prea multă; unul se pierde din pricina frivolităţii, cellalt dintr'un exces de scrupul : cuminţenia ar fi la mijloc".

Analiza psihologică e foarte minuţioasă şi autorul ne arată cu mult meşteşug cum personajele ajung încetul cu încetul să citească în propria lor inimă şi să-şi dea seama de adevăratele lor simţiminte.

E regretabil că Ludwig n'a scris proză decât printre picături; căci vocaţia lui pare să fi fost mai mult de natură epică decât dramatică.

Gabriele d'Annunzio

a împlinit 70 de ani

Gabriel d'Annunzio, cu adevăratul său nume Rapagneta, s'a născut în anul 1863, pe un vapor, care naviga pe Marea Adriatică. Copilăria şi-a petrecut-o la Florenţa. La vârsta de 16 ani s'a înscris la Universitatea din Roma, unde a devenit cunoscut prin viaţa lui uşuratică.

In 1879 a publicat primul volum de versuri Primăvara, *iar un an mai târziu, volumul* In memoriam, *care dovedea o extraordinară stăpânire a formei.*

Cântec nou *şi* Intermezzo, *apărute în 1882 şi 1883 au fost o confirmare a acestor calităţi. Ele au uimit însă prin senzualismul, care se revărsa cu o putere năvalnică, uluitoare.*

După un alt şir de volume lirice (Elegii Romane, Cântecul Paradisului, Cântece de vapor, *etc.) d'Annunzio a început să cultive proza.*

San Pantaleon *şi* Cartea Fecioarelor *sunt de un realism pe alocuri sinistru.*

Primul roman care l-a făcut cunoscut lumii întregi, a fost Dorinţa, *apărut în 1889. De aci înainte fiecare nou roman era aşteptat cu înfrigurare. La intervale destul de scurte s'au succedat apoi romanele:* Nevinovatul, Episcopul Giovanni, Triumful morţii *şi* Fecioarele de pe Stâncă, *strălucitoare prin măestria stilului.*

In 1898, d'Annunzio a fost ales membru în parlamentul italian, unde nu s'a distins prin cuvântări, ci printr'un gest unic în analele parlamentare ale tuturor popoarelor. Ales al partidului conservator, părăsi, într'una din şedinţe, la sfârşitul discursului unui ministru, locul său din aripa dreaptă şi se duse ostentativ spre băncile extremei stângi pentru a se incorpora partidului socialist.

In 1897, Gabriele d'Annunzio şi-a început cariera de autor dramatic. Apar pe rând: Visul unei dimineţi de primăvară, Oraşul mort *şi* Gioconda.

Renumita tragediană Eleonora Duse, *prietena intimă a poetului, i-a adus gloria din Italia în Franţa, Anglia, Germania, Austria şi Rusia. Relaţiunile cu această femee şi despărţirea lor a zugrăvit-o d'Annunzio în romanul* Focul.

Gabriele d'Annunzio

O altă tragediană italiană, care a contribuit la succesul pieselor lui, a fost Irma Gramattica *interpreta* Fiicei lui Jorio.

Puternic a fost şi efectul dramei Nava *(1908), mai cu seamă prin tendinţa ei naţionalistă.*

Romanul Poate da — poate nu *e plin de imaginaţie şi temperament sudic.*

D'Annunzio a fost înrâurit de Dostoevski, dar mai cu seamă de Théophile Gautier şi Baudelaire. La rândul lui a exercitat o influenţă covârşitoare asupra contimporanilor.

Datorită lui d'Annunzio, muzicalitatea interioară în poezie şi-a cucerit o victorie definitivă.

Visuri de dragoste

Legenda ne prezintă pe Sainte Beuve îmbătrânind în modesta lui casă din Rue Montparnasse, în mijlocul unui mic harem de subrete *drăguţe şi prietene complezente. De fapt se pare că el nu a avut nici o amantă reală, căci adevărata pasiune, singură şi dominantă a vieţii lui, a fost munca intelectuală. Am putea zice că înfăţişarea sa de Benedictin era mult mai adevărată de cât am fi crezut. „Abate" în aparenţă, era şi în moravuri; senzual rafinat şi erudit pătimaş.*

„Lumea zicea el însă cu malitiozitate, se înşeală când mă crede numai critic"... In adevăr „lumea" uită că Sainte Beuve a fost cândva poetul Joseph Delorme. Iar Anatole France într'una din notele sale pentru „Poésies complètes" redactată în 1879 crede că nu trebuie nimic lăsat la o parte din versurile sale, căci urmărind poetul regăsim omul cu sufletul cel mai plin de curiozitate, mai scotocitor şi mai complex din toate câte le-a produs o civilizaţie veche. Şi orice s'ar crede, Sainte Beuve a tradus în versurile sale cu accent pătrunzător şi seducţiune trupească şi acea sufletească a inimii.

„Le Livre d'Amour" este povestirea autobiografică a dragostei sale cu Adèle, nevasta lui Victor Hugo. Dar dacă acolo se pot urmări, zi cu zi, peripeţiile acestei aventuri, de o expansiune cinică, nimic din visul de dragoste pură urzit între el şi Ondine Valmore, fiica Marcelinei Desbordes Valmore, nu se răsfrânge direct în vre-o poemă sau măcar în vre-o scrisoare. Prieten în casa Marcelinei, Sainte Beuve scoate pentru ediţiile lui Charpentier o antologie din versurile sale, cu colaborarea Ondinei. Mai tânără decât el cu 17 ani, Ondine este o fetiţă fragedă, închisă şi rezervată, cu sănătatea şubredă, care şi-a făcut totuşi studiile cu perseverenţă şi a intrat în învăţământ. Sainte Beuve îi impune, de sigur, atât prin diferenţa de vârstă cât şi prin faptul că este deja celebru. In acea vreme, 1845, el intrase la Academie. Respectuos şi duios îi face vizite la pension Duminica, îi dă lecţii de latină prin corespondenţă, se interesează de lecturile ei şi-i dă sfaturi, îi trimite pe doctorul său curant, Paulin, să o îngrijească. Un schimb de scrisori se face multă vreme între elevă şi maestru. Această corespondenţă, găsită la St. Denis D'Anjou şi în dosarele lui Spoelberch de Lovenjoul, dă la lumină scrisori în care un ton de uşoară cochetărie şi drăgălaşe duioşie, se amestecă printre sfaturile pedagogice şi informaţiile marelui critic. Ea scrie mamei sale că vizitele „Marelui Prieten" sunt pentru ea o rază de soare. El se destăinueşte că cele câteva clipe petrecute Duminica cu ea, sunt un popas încântător, în mijlocul vieţii sale hărţuite şi plină de oboseli. Ondina o fi aşteptat poate o încurajare prin vre-o aluzie mai directă în vre-o scrisoare, sau vreo uşoară expanziune în versuri. Sainte Beuve s'o fi complăcut prea mult în această stare sufletească de nuanţă sau nedecis şi egoist, se va fi gândit la răspunderile pe care şi le-ar fi luat dacă s'ar fi însurat cu fetiţa aceasta preţioasă şi şubredă.

Fapt e că nici o aluzie mai directă nu a atins acest vis duios şi pur. Ea s'a măritat în 1851 adică după şase ani, cu un om de treabă, avocatul Jacques Langlais, care a îngrijit-o cu afecţiune până în 1853, când s'a stins răpusă de ftizie. Numai în testament se găsesc, răsunet mişcat al acestei delicate taine, următoarele dispoziţii:

„Să mi se taie părul şi să se împletească din el patru cosiţe egale, una pentru mama, alta pentru tata, a treia pentru d-ra Léonie d'Erville, iar a patra pentru d. de Sainte Beuve.

„Las... d-lui de Sainte Beuve toate versurile mele. Nu din deşartă încredere în mine îi fac acest dar, ci din afecţiune şi recunoştinţă. Cea mai mare parte din ele au fost scrise din cauza lui şi pentru el: l'am iubit foarte mult"...

De altfel şi cel din urmă volum. Printre Notele şi sonetele care fac un fel de urmare volumului „Pensées d'août" se găseşte o piesă de versuri, cea mai frumoasă din volum „Dernier Rêve" inspirată de cea mai tânără dintre fetele generalului Pelletier (1863).

Visul cel mai frumos însă nu poate fi decât acela care nu a fost atins nici măcar cu un vers...

I. S.

CRONICA SPORTIVA

Intăiul stadion: Maidanul

Sportul e în copii ca saltul în minge. Din întâile clipe ale vieții lor, când sunt captivi fașelor din leagăn ca viermii de mătasă în gogoașă, ei nu acceptă sedentarismul impus, decât în somn,—și încă! Țipă cu o sută de greeri în trilul sopran al glasului călător spre vorbă; pedalează cu picioarele orizontale, alergând pe loc; iar cu bulbul floral al mânilor, se luptă și apucă, vroind să fie regi peste tot ce domnește asupra și în jurul lor, începând cu îngerii luminilor de soare sau de lună, și sfârșind cu biberonul.

Apoi începe vremea covorului din valea patului, turismul de-a bușelea, în patru labe. Am spus turism, dar nu-i de-ajuns. Căci turismul nu-i decât organizarea drumului prin pitorescul concretului geografic, — și călătorii covoarelor întâlnesc mereu și mai ales miraculosul. Așadar voi spune: după tumultul leagănului, începe odiseea pe mările de lână toarsă ale covoarelor. Căci pe vastitatea subiectivă a unui metru pătrat de covor, străbătut de sufletul unui copil în patru labe, se întâmplă cel puțin atâtea fapte minunate cât și pe covoarele homerice ale epopeei.

Apoi vine ograda, uriașa ogradă a mirărilor copilăriei, aceiași dar cu totul alta decât a părinților. Această ogradă are luna ei și soarele ei, ca două floarea-soarelui, una de argint nocturn, alta de aur diurn, care răsar înalt deasupra zaplazului și chiar și pe acoperișul casei, pe-acolo cam de unde pisica privește lătratul cânelui, și fumul hornului face semn cu degetul ființelor din susul străveziu.

Această ogradă are cerul ei care nu-i decât ograda de sus în care stă Dumnezeu. Și stelele sunt tot ale ei, simple zmee fără coadă înălțate de copiii cu aripi ai ogrăzii de sus.

In această ogradă, pașii copilului nu calcă pe suprafețe dure de pământ domesticit, ci pe capacul marelui sipet în care-s rochiile și jucăriile anotimpurilor, capac deschis în fiecare primăvară pe-o cutie cu boboci de gâscă și pui de găină de culoarea sulfinei, capac închis în fiecare început de iarnă pe metalul rece al primului îngheț, cu fulgi ca naftalina.

Copilul care s'a jucat în această ogradă unică, vine mult mai *de departe* acasă, decât oamenii mari, înapoiați seara la cămin după itinerariile vieții de toate zilele.

Apoi începe școala primară în care-s silabele primelor constrângeri.

Și maidanul răsare, între școală și cămin, superb în zdrențele și noroaele lui, ca un zeu veșnic tânăr al mahalalelor copilăriei.

*

Acest maidan!

Care oraș nu-l are, și care copil! Oriunde ar fi, același e. In fața unei biserici care s'ar numi Ioan-Gură-de-Aur — acest maidan e al copilăriei mele fără înviere, într'un Zlataust rămas și totuși dus ca o corabie pierdută pe mările timpului, c'o mână mică fluturată pe o înălțime de catarg; — alături de un cimitir, de-o mahala, de-o fabrică sau de o cale ferată, e Maidanul golanilor, al dracilor împielițați și-al derbedeilor, spaima părinților, gloria copiilor.

Pentru oamenii mari maidanul acesta e în spațiu, și pe el aruncă cutiile de sardele, gunoaele, galoșii fără talpă, cojile de ou și de harbuz, lăturile ; pentru oamenii mari, maidanul e rușinea municipiilor, locul puturos unde cioarele și muștele verzi își țin sinodul de iarnă și de vară.

Dar pentru copii maidanul e în timp, și timpul nu adună gunoaele ci clipele, și — aceste clipe de maidan sunt cele cu obraji fierbinți, ale puterii, ale libertății, ale recreației, — și — ale egalității întru salt, joacă și pumn, glumă și râs.

Acest maidan își are vocabularul său. Numele nu există; pe maidan devin porecle. Bicisnicii, fricoșii, plăpânzii, copiii-cu-mamă, care nici în somn nu sunt orfani, cei cu dadacă, bonă și educație aleasă, premianții cu cunună pe cap și vanitate,— n'au ce căuta acolo. Spartan, maidanul îi repudiază c'un picior în spate, și c'o injurie, și ea spartană, în ureche.

Spun bârfitorii că maidanul nu alege, că e al golanilor; ba dimpotrivă, alege c'o strictețǎ implacabilă, de asta e al golanilor. Căci golanii maidanului sunt cei dintâi și cei mai autentici boeri ai faptei. Maidanul e salonul lor în care slugile nu au ce căuta, și dacă din întâmpare intră, expulzarea lor e dur definitivă.

Pronumele bine crescute, „mata" și „dumneavoastră", nu există pe maidan; acolo toți sunt „tu" și „mă".

Picioarele în genere-s desculțe iar ghetele, se'ntâmplă și de-acestea, se rod atât de repede că parcă nici n'au fost altfel. Dealtminteri, pe maidan, tot ce-i de piele, ștofă, tot ce-i fabricat, se rupe, se ferfenițește, evoluând spre zdreanță, — în timp ce trupul care-o poartă, se'nzdrăvenește ager, tot mai lat în umeri, tot mai agresiv în brațe, tot mai sprinten în picioarele cu pulpe lungi în care mușchii își destăinuesc relieful,

Cuvântul „sport" adus din occident, maidanul nu-l cunoaște, fiindcă limbi străine n'a învățat; dar faptele cuprinse în acest cuvânt i-alcătuesc viața de toate zilele.

Lupta franceză, greacă sau romană, pe maidan e trântă, dreaptă zisă fiindcă dreaptă e. O'ncep doi golănași bine legați, cu piept bombat și fanfaron, cu pulpă plină, cu turul pantalonilor cârpit sau cu fereastră, cocoșindu-se o clipă. Se'mping cu fruntea, frunte'n frunte, berbecește, tăurește, dârji și crunți, se caută cu brațele, se îmbrâncesc, se înbufnează, se cuprind, se'noadă și se strâng, se'nalță de mijloc — având în brațe amintirea lui Jianu și-a lui Mărunțelu—se zmuncesc, se'ndoae, gâfâe și gem, icnesc și mârâe, și se răstoarnă și se tăvălesc, copii ai valului și-ai vântului, pe-o țărnă cam țigancă, cu parfum de primăvară al cărei clocot e în ei cași în ea; până când unul e pe spate, lat și roș, răpus, cu ochii îndărătnici subt pleoape, iar celălalt, de-asupra, c'un genunchi orgolios ca al strămoșilor Romani, pe pieptul biruinței drepte, în fața soarelui și a cerului.

Boxul domesticit în ring, cu legi și cu mănuși, cu public și arbitri,—există pe maidan, dar liber, numindu-se bătae națională, sau bătae, pur și simplu. Fără mănuși, fără reprize, și fără crușare.

Incepe din senin: țâșnește. Pumnii sar. Picioarele dansează, țupăind. Capul s'ascunde în piept și'n braț, viteaz, nu laș, căci ochii nu se'nchid, ci stau la pândă. Pumnii lovesc la „fălci". Obrajii se'nroșesc. Focul bengal al sângelui s'aprinde'n nas, iesă din buze, întețind mânile, deslănțuind vitezele. Trupurile sunt vârtej mânat de vântul lor. Atunci ș'acolo ochii au văzut întâia dată metafora stelelor verzi. Pumnii aleargă'n salt mărunt, din piept în falcă și din nas în burtă, ca ciocanele pe toacă și ca bețele pe darabană...

Ferească-l Dumnezeu pe cel care s'amestecă'n bătaia altora. Căci o primește toată'n cap, cu patru pumni uniți și patru brațe solidare, — fiindcă bătaia e proprietatea suverană a perechii încăerate. Și cel care încalcă o propietate e firesc să'și primească pedeapsa.

Maidanu-și are „poarca", „oina", „capra", „praștia" „hoții și poterașii", „jocul în bunghi", „bilele", „jocul de-a prinselea", „zmeile", „întrecerea la fugă", „întrecerea la sărituri", „tumbele", „bătaia cu zăpadă", „patinajul de-a'ncărnitelea'n călcăe cu potcoave sau fără", iar uneori pe o patină Mercur sau Halifax, pașii de Guliver pe catalige...

Și maidanul își are și eroii, deși nu-i înscrie în nici-o carte de aur.

Așa, maidanul copilăriei mele l-a avut pe Șampanistul Humidite, astfel numit fiindcă imita din buze pocnetul destupării sticlelor de șampanie; pe Costică-pupă-Lumânare, care mai ținea și isonul popii la biserică, ajutându-l pe dascăl la stinsul lumânărilor; pe Mitică Bonaparte, imperator napoleonian al ghiontului, al sfârlei, al scaciocului, al scatoalcei, al dupacului și-al palmei, precum și-al piedicei concomitente; pe Biță-șapte-Măgari, care sărea peste spinările a șapte derbedei alăturați; și câți alții încă, șterși și din amintirea mea atentă, unii duși în mormintele vieții, alții într'ale morții.

*

Am scris aceste rânduri pe marginea trecutului ca să afle sportivii stadionului de astăzi că nu-s decât urmașii maidanului de eri, — așa cum vaporul mașinelor e strănepotul corăbiei cu pânze, care-a călătorit peaceleași mări în veacul străvechilor vânturi.

Ș'așa cum literatura noastră păstrează fluerul popular al Mioriței, la loc de înaltă cinste, deseori umezindu-și buzele uscate, pe fragedul lui lemn, — sportul românesc să păstreze amintirea maidanului din care azi se duc copiii, lăsând numai gunoaiele prezentului alături de clipele trecutului.

I. T.

Cinematograful

Unitate în imbecilitate

Există și capodopere „à rebours", unde perfecția stă într'un fel de armonie în prostie. *O operă în care fiecare detaliu respectă linia unei imbecilități generale; o operă în care să nu se poată spune: iată, asta e* mai puțin prost, *unde, cu alte cuvinte, greșala să nu-și mânjească puritatea, — o asemenea operă e interesantă în ea-însăși. Arta urăște mediocritatea și iubește armonia. O imbecilitate fără pată e un rezultat esteticește valabil.*

La toate acestea mă gândeam asistând la filmul franțuzesc făcut de d. Roussel și intitulat „Violettes Imperiales". Toată lumea, dela vedetă la simplu figurant, respectă regula jocului: avem impresia că la prima veleitate de a juca bine, actorul va fi amendat cu zece franci. Și atunci cu toții se pleacă sub disciplina de fier a regisorului. Este realizarea unei unități în inepție care atinge sublimul, o armonie în prostie care poate fără laudă să fie numită clasică. Nici-o trădare, din partea nimănui: fiecare gest este genial de nemotivat, fiecare cuvânt, fiecare intonație este de o nepotrivire ca să zicem așa ideală. Vedem câte-un copilaș pe stradă cuvântând cu accente raciniene (de altfel orice francez, în orice împrejurare a vieții sale, joacă Phèdre), sau pe Napoleon III interpretat de un fel de brânzoi obez care tot timpul șopotește consoartei sale secrete conjugale și care, la toate vorbele Eugeniei, răspunde : merçi... Nu mai vorbim de eroină, de fosta Raquell Meller care, pentru a creia personagiul plin de grație al Violeterei dispune de fizicul unei slujnici ofilite de muncă și de întârziatul noaptea la spălatul vaselor.

In rezumat, filmul acesta, pentru esteții doritori de prostie fără amestec, prezintă agrementul unui aliment complect, și fiecare personaj ne desvoltă o alegră dorință de a-i trimite câte un picior cu efect retroactiv.

O zeiță păgână

In genere artă și frumusețe înseamnă aproximativ acelaș lucru. Este totuși, între ele, o nuanță. Această nuanță o simțim privind minunatul film tropical întitulat „The bird of Paradise" — pasărea paradisului. Este într'însul, dela început și până la sfârșit, o frumusețe plastică desăvârșită. O frumusețe pură, făcută din trupuri omenești perfecte, din surâsuri și săruturi, toate scăldate în cer, în soare și în mare. Incă odată am putut verifica un adevăr curios, și anume că frumusețea trupească, atunci când este foarte mare, nu mai păstrează într'însa nimic excitant sexualicește, se purifică oarecum de ori și ce aluzie la acuplare. Simmel spunea într'una din subtilele lui cărți că adevărata evaluare a unui obiect prețios presupune între subiectul estimator și lucrul estimat o oarecare despărțire, o oarecare distanță; posesiunea distruge valoarea, o înneacă. Iată de ce pentru ca o femee să ne placă foarte tare trebue să uităm, măcar în momentul acela, eventualitatea vreunor relațiuni sexuale; evaluare adevărată se strecoară în aceste răgazuri de gândire purificată.

Dolores del Rio, actrița mexicană care joacă în filmul havaian „The Bird of Paradise", reușește prin frumusețea ei absolută să alunge orice gând (nu zic vinovat, căci nu e nici un păcat să te culci cu o femee frumoasă) dar orice gând de beneficiu personal...

Și este probabil că și partenerul ei, care a fost anume ales cu o vizibilă factură de semizeu desvolta reflecțiuni similare la spectatorii lui de sex opus.

Când ideea principală dintr'un film a fost cu succes realizată, micile naivități ale anecdotei nu mai au nici o importanță. „Pasărea Paradisului" și-a atins în chipul cel mai izbutit scopul artistic, acela de a stârni o atmosferă de natură primitivă și de frumusețe fără aliaj. Că există, în „intrigă" lucruri absurde și neverosimile— asta încetează de a mai avea vre-o însemnătate.

Călătoria din urmă

S'a putut vedea pe ecran piesa lui Sherif pe care bucureștenii o văzuseră pe scenă. Este vorba de viața foarte specială dintr'un adăpost de tranșee, de felul de trai al ofițerilor unei companii engleze. Piesa de teatru care a fost făcută pe această temă era impresionantă tocmai din pricina dificultății de a se lucra în cadrul extrem de strâmt — și voit ales așa — al unui bordei subteran pe front. Caracterul ireal al acestei vieți combinat cu carateru ireal al culiselor și scenei teatrale se neutralizau reciproc și din asta ieșa o atmosferă de realism destul de impresionant. Intr'un cuvânt ideea din „Journey's End" (corect tradus: „Sfârșitul călătoriei") era excepțional de potrivită pentru teatru. Iată de ce era, din potrivă, excepțional de nepotrivită pentru cinematograf. Ceea ce pe scândurile scenei dădea naștere la foarte esteticul sentiment de dificultate învinsă, pe ecran devine cusur pur și simplu. Și filmul ieșit din asta e lung, plicticos, monoton, cu toate răcnetele lui Conrad Veidt, un Conrad Veidt care și-a păstrat frumusețea pătrunzătoare a privirii, dar care pentru mulți apare, din cauza gușii și unui început de burtă, ca altă persoană decât aceea care jucase pe studentul din Praga, Doctorul Caligari, sau Contele Kostia.

Cu toate aceste rezerve, nu trebue însă să se creadă că filmul e prost. El este doar ratat, ceea ce-i cu totul altceva. Găsim într'însul detalii de artă bună, dar înnecată într'o nereușită fundamentală.

D. I. SUCHIANU

CITIȚI TOȚI AZI:

TRAGEDIA DIN TREN

DE

IVAN VOLNOV

în „LECTURA" — FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE — :

4 LEI — ROMANUL COMPLECT. — LA CHIOȘCARI ȘI LIBRARI.

Caleidoscop

Maxwell

Anglia a serbat de curând la Cambridge, centenarul nașterii lui James Clerk Maxwell, care a fost unul din marii fizicieni ai secolului XIX, alături de profesorul său Michel Faraday, Augustin Fresnel și Sadi Carnot.

Născut la Edimburg în 1831, Maxwell a profesat fizica la Aberdeen, la Londra și în cele din urmă la Cambridge, unde a și murit încă tânăr la 1879.

Numele lui Maxwell a fost imortalizat printr'un Congres internațional al electricienilor, care au adoptat numirea de „maxwell" pentru unitatea de flux magnetic, așa cum luaseră mai înainte (1881) ampèrul pentru curent și voltul pentru intensitate.

Maxwell a fost cel mai mare teoretician în electricitate.

Teoria electromagnetică a luminii, care reducea întreaga optică la o simplă ramură a electricității datează dela apariția „Tratatului de Electricitate și Magnetism" de Maxwell apărut în 1873 și tradus în franțuzește în 1885—1889.

Kepler

Jean Kapler s'a născut în anul 1571, în Wurtemberg dintr'o familie de cârciumari.

Copilul mic și delicat, era impropriu muncii grele la care era pus. Mama sa nu-l iubea de loc.

Bărbatul uneia dintre surorile sale, pastor protestant, l-a luat la dânsul îndrumându-l spre preoție.

Kepler și-a terminat studiile teologice la seminarul din Tubingue. In acelaș timp însă urmase la universitate cursurile de astronomie ale lui Moestlin care, obligat de a preda opera lui Ptolomeu, era adept fervenit al lui Copeernic.

Acesta a făcut din Kepler un entuziast al noului sistem și se zice că el ar fi convins și pe Galileu în cursul unei călătorii.

Ca să-și poată câștiga existența, Kepler s'a expatriat primind în 1593 un loc de profesor la Gratz (Stiria). Aici s'a căsătorit în 1597, iar în 1600, un nou arhiduce, catolic intolerant, l-a gonit.

Ruinat, Kepler se refugiază cu familia la Praga, unde îl angajează Tycho Brahe, dându-i slujba de calculator și-l inițiază în tablele de refracție, etc.

Protectorul său moare în anul următor, lăsându-l urmaș.

Moștenirea e de mare valoare — pentru Kepler și pentru știință.

Documentele sunt pline de observațiuni minunate acumulate de un observator valoros timp de douăzeci de ani (1577—1597) în mica insulă Hweu, la nordul Copenhagei.

După puțin timp, Rudolf II, împăratul Germaniei, astrolog el însuși, numește pe Kepler astrolog imperial cu un salar de necrezut — pe care nu l-a plătit însă niciodată.

Stabilit la Linz (Austria), Kepler sufere o serie de nenorociri. In acelaș an, 1611, îi înebunește soția și-i mor trei copii.

Văduv, reînsurat în 1613, el întreține cu multă greutate o familie numeroasă din venitul precar pe care-l avea vânzând un almanach.

După 1626, Kepler începe o viață de vagabondaj. Fără bani, bolnav, se duce călare în 1630 la Ratisbon ca să reclame Dietei sumele ce avea de luat din urmă. Ajuns aici moare de amărăciune și mizerie.

Criza teatrului

Aniversările literare ca și cele muzicale sunt o adevărată binefacere pentru teatrele germane.

Situația lor financiară n'a fost niciodată atât de critică.

La Berlin, de anul trecut, cele mai multe își schimbă directorul la fiecare trei luni, după ce dau faliment.

Peste tot auzi vorbindu-se de casse luate cu asalt de către creditori, de reprezentații întrerupte din cauza actorilor. care se tem că vor rămânea neplătiți.

Fuga cea mai senzațională a fost a fraților Rotter, care reușiseră să pună mâna pe nouă scene berlineze, printre care figurau cele mai importante.

Incolțiți din toate părțile, ca să scape de justiție, s'au făcut cetățeni ai principatului Lichtenstein. Aceasta nu costă decât 1200 franci elvețieni și 'n această țară fericită nu există tratate de extrădare.

Succesul romanului

Dacă am considera că producția editorilor reflectează în adevăr gustul publicului, am vedea că preferința Francejilor e vădit pentru roman.

Dintr'o statistică recentă, vedem că din 9.822 lucrări publicate în 1931, nu sunt mai puțin de 2.656 romane — aproape cu 400 exemplare mai mult decât în 1930.

După roman, mai apreciate par că sunt volumele de istorie, biografiile și memoriile.

Gustul manifestat pentru volumele de poezii sau teatru e foarte moderat.

CRONICA MUZICALA

Ciclul sonatelor Beethoven.— Filarmonica

Audiția integrală a celor zece sonate pentru pian și vioară de Beethoven fiind primită de publicul nostru cu un deosebit interes, credem că este nimerit să insistăm puțin asupra ei.

Execuția celor zece sonate ne-a dat prilejul să urmărim evoluția personalității lui Beethoven.

Sonatele op. 12 și op. 23, care deschid ciclul, sunt lucrări de o importanță și o valoare mai redusă; într'însele nu se poate vorbi încă de o concepție muzicală matură a compozitorului.

Sonata op. 24 (Frühlingssonate) a devenit populară prin melodica inspirată și prin atmosfera idilică ce se degajează din paginile ei. Exceptând scherzo-ul, *de o inventivitate ritmică remarcabilă, celelalte părți sunt pătrunse de oarecare dulcegării care scad din valoarea întregii bucăți.*

Sonatele op. 30, având un conținut muzical și sufletesc mult mai profund, sunt superioare celor precedente. Prima se distinge printr'un andante de o frumusețe lirică incomparabilă. A doua este o operă monumentală în care se conturează cu mult relief latura dramatică a geniului beethovenian. Intre sonatele op. 30, mai izbutită e însă a treia în finalul căreia Beethoven se inspiră din folklorul rusesc, aducând astfel un omagiu împăratului Alexandru al Rusiei, căruia îi dedicase această compoziție.

Sonata op. 47, (Sonata à Kreutzer) este fără îndoială cea mai des cântată și cea mai cunoscută publicului muzical.

Cadrul de mare amploare și stilul concertant sunt caracteristice acestei faimoase lucrări.

Sonata op. 96, ultima din ciclu are un caracter pastoral.

Ascultarea succesivă a sonatelor pentru pian și vioară ne dă posibilitatea să constatăm aceiași evoluție a concepției beethoveniene, pe care o evidențiază, de altfel, și simfoniile, dela o manieră grațioasă și elegantă la un stil mai patetic al cărui lirism profund este tocmai oglinda vieții interioare a compozitorului.

D-na Cella Delavrancea și d. Alexandru Theodorescu și-au asumat sarcina executării întregului ciclu. Interpretarea d-lor, de remarcabilă ținută artistică, a fost răsplătită de public cu numeroase aplauze.

Ultimul concert al „Filarmonicei" a fost consacrat compozitorilor români. Programul a început cu finalul „Poemei romantice" de Bohoci. *Bucata este o culegere de melodii populare de o valoare artistică cu totul redusă.*

Tot o culegere de cântece populare a făcut și tânărul compozitor, d. Silvestri *în „Jocuri bihorene". Abilitatea și gustul cu care d-sa a știut să le orchestreze ne îndreptățesc să avem cele mai bune speranțe în viitoarea sa carieră componistică.*

D-l Th. Rogalsky *a condus bucățile d-lor Bohoci și Silvestri cu sensibilitate și talent.*

In propriile sale opere însă compozitorul Rogalsky utilizează temele folkloristice cu un humor personal de cea mai bună calitate; iar, în orchestrațiile sale, d-sa este mereu acelaș cercetător neobosit de noi sonorități și nuanțe. Cântecele pe cari le am auzit la ultimul concert al „Filarmonicei" sunt o nouă dovadă a originalității talentului său și a predispoziției temperamentale pentru nota humoristică.

Frumoasele însușiri vocale ale d-rei Emilia Guțianu au asigurat bucăților d-lui Rogalsky o interpretare plină de farmec.

In cele două schițe simfonice „Doină" și „Zi de târg", d. George Enacovici *folosește motivele populare cu multă fantezie, dar nu ne încântă cu acelaș belșug de inspirație pe care l-am admirat în lucrările sale anterioare.*

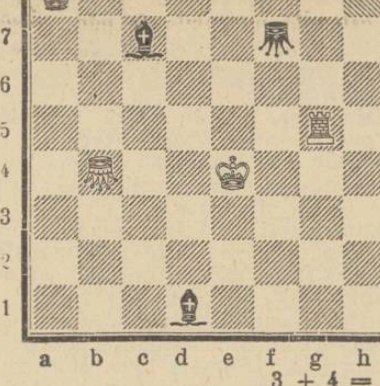
D-ra Emilia Guțianu a cântat cu căldură trei melodii de Alfred Alessandrescu *scrise sub influența lui Massenet și Debussy.*

Sfârșitul și punctul de atracție al concertului a fost „Fantezia" pentru orchestră a d-lui Mihalovici. *Cu o imaginație extraordinară, autorul realizează în această bucată un fel de haos sonor în care nici un amănunt nu se distinge cu claritate dar care în totul este de o forță tumultuoasă coplesitoare. Orchestra, sub conducerea d-lui* Perlea *a redat cu avânt nestăvilit și cu vigoare impresionantă ciudata lucrare a d-lui Mihalovici.*

R. N.

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 572*)
de **H. Brixi**, Viena.
(corectură)

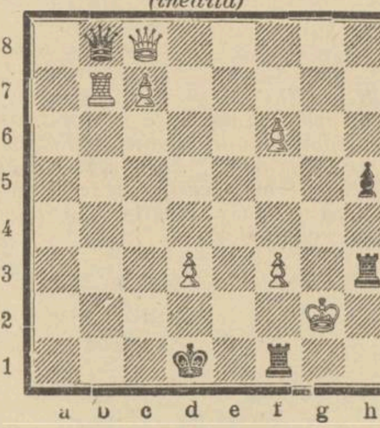

3 + 4 = 7

Mat ajutor invers în 3 mutări.
Hilfssebtmatt in 3 Zügen.

*) Publicăm din nou această problemă care a apărut greșit tipărită într'un număr anterior.

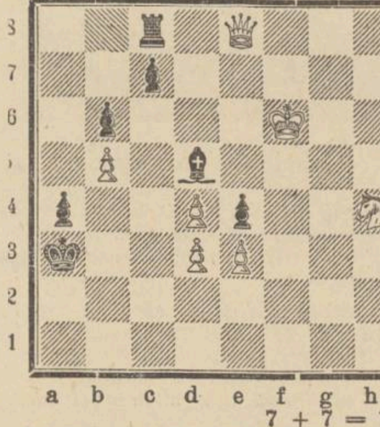
PROBLEMA No. 577
de **W. Pauly**, București.
(inedită)

7 + 5 = 12

Mat maximal invers în 2 mutări.
Selbstmatt in 2 Zügen. Maximmumnummer.

PROBLEMA No. 578
de **S. Barber**, București.
(inedită)
— Dedicată d-lui P. I. Negreanu —

7 + 7 = 14

Mat maximal în 5 mutări.
Selbstmatt in 5 Zügen. Maximmumnummer.

PARTIDA No. 131

Jucată la concursul de gambit din Stockolm în Ianuarie 1933. In acest concurs a eșit victorios maestrul G. Stoltz.

ALB : E. Lundin.
NEGRU : G. Stoltz.

Deschidere neregulată

1. d2—d4, é7—é5; 2. d4×é5, Cb8—c6; 3. Cg1—f3, Dd8—é7; 4. Dd1—d5, f7—f6; Spielmann a încercat împotriva lui Lundin, în aceeași deschidere, d6, dar alb a răspuns cu succes prin Ng5! 5. é5 × f6, Cg8 × f6; 6. Dd5—b3, d7—d5; 7. Cb1—c3, mai bine ar fi fost Nf4! 7...., d5—d4; 8. Cc3—b5, Ns8—g4; 9. Nc1—f4 ?, mai bine ar fi fost să ia imediat pionul din d4. 9...., 0—0—0; 10. 0—0—0, la N×c7 ar fi urmat: Db4+; D×b4, N×b4+; c3 (altminteri Cé4), d×c; b×c, N×c3+; C×c3, R×c3. 10...., Cf6—é4!; 11. Nf4—g3, g7—g6!; amenință Nh6+, urmat de N×f3 și Cd2+. 12. Cf3×d4, Nf8—h6+; 13. f2—f4 ? acum n'ar fi fost nimic mai bine de făcut de cât sacrificarea caiității prin Rb1. 13..., Cc6×d4; 14. Td1×d4, la C×d4 ar fi urmat Df6. 14..., Td8 ×d4; 15. Cb5×d4, Th8—d8; 16. é2—é3 la Cf3 ar fi urmat mutarea hotărîtoare Df8, iar la

Situația partidei după a 16-a mutare a albuui.

Alb : Stoltz.

Negru : Lundin.

Dé3, c5. 16..., Td8×d4; 17. é3×d4, Cé4—g3; 18. Nf1—a6, alb e pierdut. La D×g3 negru ar fi răspuns prin mutarea N×f4+ urmată de mat sau câștigarea damei. 18..., Cg3×h1; 19. Db3×b7, Rc8-d7; 20. Na6—b5+, Rd7-é6; 21. g2—g3, Ch1--f2; 22. Db7--c6+, Ré6—f7; 23. Dc6—d5+, Dé7—é6; acum negru e în afară de pericol și alb ar fi putut ceda partida. A mai continuat astfel. 24. Nb5—c4, Dé6×d5; 25. Nc4—d5+, Ng4—é6; 26. Nd5—g2, Nh6—g7; 27. d4—d5 Né6—f5; 28. c2—c4, Cf2—d3+ și alb abandonează,

P. I. NEGREANU
S. THAU

LA VÂNĂTOARE

Purpura toamnei

Când pădurile devin fabuloase ca'n basme: cu crengi întortochiate de mărgean, cu fâşii lungi de mătase portocalie, cu foi vii de sulf luminos şi frunzişuri liliachii de măr burduşit, atunci ne soseşte o pasăre ciudată: sitarul.

Deşi migrător, el niciodată nu brăzdează cerul ziua, cu plânsete dureroase şi adormitoare, aşa cum fac gâştele sau cocorii.

Gâtlejul lui catifelat, rare ori încearcă câte o notă guturală, asemănătoare unui fruct de brad, sau unei pietre, ce tulbură tăcerea imensă a pădurilor nordice.

Penele becaţei sunt moi şi întunecate, părând frunzele putrede de arin sau stejar, prin care şi-a împletit firul vieţei ei, singuratece şi depărtate.

Adusă de vânturile de miazănoapte, de brumele şi ploile lui Octombrie, perechi, perechi, se strecoară spre sud: străbătând crângurile deluroase şi pustii, izvoarele cu râuri limpezi; alungind gardurile de nuiele şi imaşurile păscute de vite, se strecoară furişată, pe unde poate.

Rareori un copil ce culege bureţi, e speriat de zborul becaţei, vertical şi zgomotos, ce aprinde o flacără roşie, deasupra crângului jupuit de toamnă.

In acest moment al pasagiului, paznicii de vânătoare o semnalează: foile cinegetice înegresc coloane, iar gările se umplu de figuri rumene, de spinări încovoiate sub ruk-sacuri, de prepelicari periaţi şi pestriţi, ca jucăriile ce proaspăt au părăsit vitrina.

Această pasăre cafenie mai blajină decât un porumbel, mai nevinovată decât o presură, întâmpină în toate ţările prin care trece, drumuri barate, de lanţul focului ucigător.

Armate întregi de vânători, părăsind odăile calde, tihna patriarhală a Duminicilor, somnul dulce al zorilor, se împrăştie dealungul hăţişurilor întunecate şi triste.

Colţurile cele mai sălbatece şi mai tăcute, vâlcelele cele mai noroioase, crângurile cele mai visătoare şi blajine, sunt sfâşiate de bufniturile şi ecoul armelor, cele mai fine şi mai ucigătoare.

Mila a părăsit inimile, ca acele ceţuri ce fug ridicându-se de pe lacuri, la primele raze ale răsăritului.

Totul e acum: luptă, efort, enervare, împotriva unui duşman, imaginar şi celest.

✵

Când primul val auroral topeşte bruma trandafirie a zăvoaielor, fugind cu paşi mărunţi şi cenuşii, peste frunzişul veşted al prundului, sitarul se pitulează în şanţul umed, sub bolta sângerândă a vrejului de mur. De sub această semi-obscuritate plină de vis, priveşte fericit incomparabila feerie a toamnei.

Din când în când, ciocul lung şi discret întoarce câte o foaie de salcie sau de arin, în căutarea viermuşorului minuscul.

Viaţa e atât de frumoasă în parfumul amar al frunzelor, sub cerul adânc al pădurii!...

Omul însă, ca să-şi încerce agilitatea ochiului, să-şi măsoare elasticitatea braţului, să-şi oglindească superbul orgoliu, a zădărnicit şi pacea acestui colţ de Rai.

Tulburată în crepusculul frunzelor, zborul fulgerător al pasării e repede învăluit în plasa de spini aprinşi, ai alicelor.

Mototolită, cade cu zgomot de piatră, în limpiditatea rece a pârâului. Strigăte de: Bravo, Bravissimo! alungă umbrele de mister ale pădurii.

Adusă vie, înfăşurată în balele apocaliptice ale unui balaur, sbătându-se, trăeşte încă.

Purpura viguroasă a inimii, inroşeşte abundent degetele lungi, ce încearcă s'o sugrume.

Ochiul sburătoarei deschis fantastic de mare, negru şi omenesc, priveşte mirat şi domestic, gura ce rânjeşte mulţumită.

Din limpezimea lui se prelinge o rugăciune imensă.

Dureros, în evantaiu ruginiu, coada pasării se desface ca o floare păduratecă; totuş gâtlejul ei mort, nu scoate nici-un sunet!...

Sunt animale ce pot îndura cele mai mari torturi: fără un strigăt, fără o şoaptă.

Cu toată contorsiunea capului agil, ce se fereşte, o mână brutală îi izbeşte fundul ţestei, de coaja albă a unui mesteacăn.

Pasărea care nu poate să moară, se sbate furios, maculând tulpina de sânge roşu.

Un ochiu într'o ultimă încercare dureroasă şi tulbure, imploră iertare!

Privirea lui neagră, de sălbătăciune ce n'a plâns niciodată, mugureşte o lacrimă inocentă, ca o picătură de rouă ce se prelinge pe-o frunză. Sus, foarte sus, nori albi şi rotunzi, trec repezi, mai repezi.

✵

In jurul unui foc de vreascuri cu jambierele pline de noroi şi cartuşierele încă grele de muniţie, în jurul tinichelelor şi sticlelor golite, vânătorii discută aprinşi, dispariţia din ce în ce mai exagerată, a vânatului.

Prepelicarii tolăniţi ca sfincşii, aşteaptă miezurile de pâne unsă, ce din când în când, vin să le deschidă fălcile masive şi precise.

In lumina călduţă, de lapte stors proaspăt din uger, văpaia soarelui deapănă toată frumuseţea adâncurilor.

Aci, crângurile de mărgean, cu fâşii de mătase portocalie şi brună; colo, albia Râului-Doamnei tivită printre ghemele fumurii ale sălciilor, în cioburi pâlpâitoare de oglinzi; iar în fund de tot, lanţul masiv al munţilor, căruia primele zăpezi imaculate, i-au aşternut rufăriile proaspete ale unei ierne timpurii.

Vânătorii amuţiseră. Ei contemplau acuma, minunăţiile toamnei şi ale hăului.

Intr'o reţea aruncată, neştiută de nimeni, se sbătea încă în salturi rare o becaţă.

In efort suprem, reuşise să-şi crispeze o ghiară în iarba umedă şi rece, din care răsărea o brânduşe, ca o candelă întârziată a lui Octombrie.

MIHAI MOŞANDREI

Cărţi şi reviste

D. H. Lawrence: Armăsarul Doamnei Lou

Ed. „Universala", Alcalay

Nu vrem să facem aci o recenziune a acestei cărţi. Oricâte obiecţiuni i s'ar face lui Lawrence, în el elementele de scandal au o mătasă şi pentru ochiul intelectualului fin. Bunăoară glorificarea bestiei aci, prin alăturarea omului de cal este de o fină sugestie păgână şi ar justifica un titlu mai adecvat: *Centaurul şi femeea.*

Ceeace nu pot însă trece cu vederea este reaua, înfiorătoarea traducere.

Nu cunosc pe tălmăcitor, dar bănuesc că este o persoană pentru care limba maternă este alta decât cea română. Nu e vorba în primul rând de o dezordine gramaticală. E o impresie de hibrid, de incolor, de alb murdar, de text compus de un străin la o *Berlitz-School.* Oriunde veţi deschide volumul vă va izbi acest aer rânced de consulat român într'o ţară exotică.

Simţi că eşti trădat şi nu poţi dovedi. Cert este că limba e lipsită de orice şi oricât de modestă savoare a autenticităţii. Iată o pildă:

„Lou ajunse la fermă, îşi procură coniac şi ceru oameni cari să-l ducă *pe rănit.*

Loviturile *făcuseră să sară* doi dinţi tânărului Edwards; rămânea puţin desfigurat.

Să scapi teafăr din război ca să ajungi aici.

Cât despre Rico avea două coaste rupte şi călcâiul sdrobit, rămânea pentru totdeauna şchiop.

— *Abateţi* pe St. Mawr! fură cele dintâi cuvinte ale sale către Lou, care sta pe pat alături de el, la fermă.

— Şi la ce o să-ţi ajute asta? zise ea.

— Calul acesta e viţios, să-l *abateţi.* Ultimul cuvânt pocni ca un glonte.

— Vrei să-l *abaţi* tu însuţi?

— Nu, dar voi porunci să-l abată. N'am să fiu liniştit până ce nu-l voi face să înghită plumb. E o fire păcătoasă, aş tremura pentru tine dacă ar mai trăi; am să fac aşa ca să-l ucidă unul din pădurarii lui Manby. Poţi să i-o şi spui Florei — sau am să-i spun eu singur".

Pentru cine limba română e congenitală, nu mai e nevoie de a demonstra vagul acestei pagini, cum nu e nevoie să dovedeşti astfel decât cu mirosul că un aliment e alterat.

Dar fiindcă nuanţele nu conving, deschideţi cartea la întâmplare. Veţi găsi la tot pasul dovezi de nestăpânire a limbei române:

„— *în ciuda graţiei sale* MARE (în loc de *mari) şi curtenitoare*".

„— *Fără nici o îndoială, zise ea, când aceşti oameni au un ban,* EI *se îndrăgostesc de stomacul plin" (ei* este cu totul şi neromâneşte superfluu).

„*Rico privea celelalte femei...*" (în loc de *privea* PE *celelalte femei).*

„*Domnia ta* ESTE *o adevărată rază de soare* (în româneşte *eşti).*

„*Sunt unii cai* AŞA, *cărora iepele nu le plac, nu se ştie de ce*" (acel *aşa* care miroase a *so* nemţesc e cu totul deplasat).

„*Dar a-l pune între oişti, asta n'ar fi suferit*" (mai firesc: *Dar n'ar fi suferit să-l pue între oişti).*

„*Dar* IŞI are însuşirile SALE". (*îşi* e de prisos).

„*St. Mawr nu voia să apuce mijlocul drumului... Se încăpăţânase să apuce partea cea rea a drumului*", (noi nu apucăm drumul, ci *o luăm* sau *oapucăm* LA *dreapta,* LA *mijloc* etc.).

„*Strângea DIN pulpe*" noi *strângem* pulpele).

„*Asta-l putea amuza, să lege lăptucile, legătură cu legătură, în mod foarte abil*" (ceeace aduce a franţuzeşte *Ça l'amusait de....).*

„*Da* O *cred, fiindcă mi-o spuneţi. (Je* LE *crois...).*

...Mrs. Witţ ridică sardonic DIN *sprâncene*" (în loc de *ridică sprincenele).*

„*Nu cer să devin un animal ca un cal, o pisică sau o leoaică, cu toate că acestea mă fascinează, felul lor de viaţă, viaţa lor dreaptă, nu ca a noastră*". (Ridicol şi ininteligibil!)

„*...ce-ar fi dacă am trăi* CUM FAC animalele..." (Nu era oare mai simplu *a trăi* CA *animalele?).*

„*...îşi putură da seama cât de mult tânărul baronet* îşi *ura calul*" (pentru *îşi putură da seama cât de mult îşi ura tânărul baronet calul).*

„*... aveam în America* NEGRII *foarte frumoşi*".

Exemplele ar putea fi cu mult mai numeroase. Din ele putem trage concluziunea că e bine ca un editor inteligent să încredinţeze traducerile la oamenii de condei, chiar când aceasta ar costa ceva mai mult. S'ar aduce astfel un serviciu şi scriitorului străin tradus şi scriitorului român traducător.

G. CALINESCU

Literatura Moldovei Socialiste

In editura Academiei de Ştiinţe din Leningrad a apărut un studiu asupra „Mişcării literare din Moldova Socialistă", datorit d-lui C. N. Derjavin, un bun cunoscător al vieţii culturale româneşti şi al celei transnistriene în deosebi.

Revista „Viaţa Basarabiei", comentând acest studiu, relevă producţiunile de seamă ale publiciştilor de dincolo de Nistru.

Ca ideologie, literatura menţionată de d. Derjavin este aproape în întregime revoluţionară.

Sunt însă şi poeţi care, împrumutând ritm şi imagini populare, izbutesc să se realizeze şi pe terenul poeziei fără tendinţe.

Iată, de pildă, o strofă din poezia „O sută de mii" semnată M. Andriescu:

Frunză verde, frunză deasă
Rîndu nostru tot să'ngroaşă
Frunză verde, frunză'n rouă
Vin la noi otriaduri nouă.
Din zăvoduri şi câmpii
Vin la noi zacini de nii...

Şi un fragment din poezia „La zăvod" a lui Caftanache:

Trubile negre
In nouri s'o înfipt
Fum şi scântee
stuchesc
Soba cărbunu
înghite
Gura ei roşie
Rînjeşte...

E îmbucurător că dincolo de Nistru limba moldovenescă — indiferent de tendinţele politice — trăeşte şi e încă atât de colorată şi de originală.

Criza cărţii

Din ce în ce mai des se pune şi în Franţa aceiaşi întrebare: „De ce se vând mai puţin cărţile?" „Care sunt cauzele acestei crize de librărie?"

Editorii, cu scopul de a desvolta gustul de citit au creiat colecţii eftine, chiar foarte eftine.

Te întrebi chiar cum pot ieşi ei cu conturile. Au ajuns unii librari— că dau pentru suma de şapte franci un roman inedit destul de frumos broşat.

Ei bine! publicul nu s'a entuziasmat de aceasta şi-a continuat să cumpere cărţile de doisprezece şi cincisprezece franci. Ceva mai mult! Când s'a prezentat chiar un volum de douăzeci şi cinci de franci, publicul nu s'a dat înapoi. Cartea lui Céline, de pildă, s'a vândut ca pâinea caldă.

Cartea lui Antoine asupra teatrului costă douăzeci şi cinci de franci şi are succes.

Toate astea demonstrează că preţul cărţii n'are mare influenţă.

Sigur e faptul, că autorul de lectură se uită cu un aer dispreţuitor la cărţuliile anemice de două sute douăzeci şi cinci de pagini cu douăzeci şi patru de rânduri pe fiecare faţă.

Pare stupid să apreciezi o literatură după cantitate.

Dar trebue să recunoaştem, în acelaş timp, că se abuza de economie.

O altă cauză a stagnării în vânzarea cărţii e abundenţa producţiilor. Sunt mai multe cărţi decât cumpărători.

Un mare neajuns adus cărţii vine din partea marilor magazine, şi hebdomadarelor.

Aceasta e formula modernă a lecturii. In unele cazuri dă rezultate bune, căci de foarte multe ori cumperi mai repede un volum, din care ţi-a plăcut un fragment.

VOIŢI SĂ FACEŢI UN VOIAJ GRATUIT LA CHICAGO?
participaţi la extra-ordinarul concurs de frumuseţe pe 1933
51 DE CANDIDATE VOR PLECA LA CHICAGO
Amănunte în „Realitatea Ilustrată"

Femei despre Femei!

„Les dames de la miséricorde!... Cine alta decât o femee ar fi putut găsi acest titlu pentru problemele îndrăzneţe şi scandaloase pe care le-a ridicat în cartea sa, Jean Balde?! Scandaloase cu atât mai mult cu cât cartea a fost tipărită în colecţia *„marilor ordine monastice"* Grasset.

Din documente prăfuite, seci şi plicticoase, Jean Balde creiază tipul domnişoarei de Lamourous, fondatoarea ordinului „La Miséricorde" pentru nenorocitele „fete vesele", negustoriţele de plăcere. Fără bani, căci d-ra de Lamourous „nu are decât ochii ca să plângă şi buzele ca să se roage", cumpără totuşi clădirea mănăstirii Annonciada. Ce putere de convingere trebue să fi avut aceastã contimporană a lui Vincent de Paul, ca să izbutească să-şi înfiinţeze opera printre toate bănuelile şi bârfelile lumii aceleia încă atât de susceptibilă asupra subtilităţilor morale, se poate constata din scrisorile pe care le reproduce vioaia scriitoare în „romanul său biografic". Din acesta se vede că, după ce a pus de partea ei până şi pe Impărat, fondatoarea moare la 1836, lăsând în urmă o instituţie înfloritoare.

Fără predică, fără admonestare, uşa mânăstirii este deschisă şi celor ce vor să intre ca şi celor ce vor să iasă. Bătrânele zbârcite, căzute în murdăria străzii, eşite din comerţ, ca şi tinerele perverse, nevinovatele ce n'au atins încă vârsta pubertăţii, drojdiile caselor de toleranţă, ca şi acele ce au căzut victimele soldaţilor imperiali, s'au găsit pe trotuar din cauza răsturnării ordinei sociale, — toate erau primite cu aceiaşi nobilă caritate în locaşul *Mizericordiei".*

„Nu te întreb de unde vii, biată sărmană fiinţă. Nu vreau să ştiu nici cum te chiamă. Oricât ai fi acoperită de tină, eşti sora mea. Vom împărţi împreună adăpostul, hrana, bucuria, supărarea, munca şi rugăciunea. Şi dacă-ţi va părea pâinea aceasta prea amară, mă voiu ruga Celui de Sus, îndoit pentru tine".

Vorbele aceste erau atunci îndrăzneţe şi noi. De atunci femeile sub influenţa Jeannei Buttler au ridicat steagul luptând cu ardoare pentru suprimarea acelei ruşini a vremii noastre, care este „sclavia albelor". O au în program toate marile asociaţii feminine pentru drepturi, se ocupă de aceste fiinţe de pe marginea societăţii, medici, higienişti, sociologi. Problema însă pare cu atât mai insolubilă cu cât se fac mai multe teorii. După o sută de ani de vorbe şi discuţii situaţia e aceiaşi. Atâta vreme cât „neguţătoarea de plăcere" este în stare să-şi practice comerţul, societatea o îngăduie, adică îi dă patentă pentru comerţ, dar scuipă asupra ei şi se fereşte de ea ca de o lepră. Din clipa în care cade în gunoiul mizeriei, legislatorul îşi aminteşte că *prostituţia e un delict şi o crimă.*

Doar „armata mântuirii", continuând tradiţia d-rei de Lamourous şi a Jeannei Buttler, mai practică mizericordia faţă de aceste *„fete vesele"!...*

Cu vorbele am jonglat mereu, dar fapta s'a împuţinat.

Unde sunt acum, *„Les dames de la Miséricorde?".*

Numai ca un parfum suav şi antic, în cartea acestei scriitoare, romancieră şi istorică, ce e Jean Balde.

Cronica literară

G. Călinescu: Cartea nunţii (Ed. „Adeverul")

Oamenii care şi-au făcut din lectură o meserie riscă de multe ori să cadă într'o boală destul de ciudată. Obişnuiţi să trăiască în mijlocul cărţilor şi să observe viaţa prin intermediul lecturii ei se îndepărtează de viaţa adevărată. Orice experienţă directă îi supără, îi jigneşte sau îi sperie. Incetul cu încetul contactul dintre ei şi lume nu se mai face spontan şi imediat. Aprecierile lor cu privire la oameni şi întâmplări sufăr influenţa cărţilor. Pe nesimţite mulţi ajung chiar să considere viaţa din cărţi mai verosimilă decât viaţa reală. O deformaţie profesională îi face să vadă în viaţa de toate zilele, în viaţa pură şi simplă doar reminiscenţe livreşti.

De această boală, de această deformaţie, sufăr în primul rând criticii. Ei sunt dispuşi să vadă întâi literatura vieţii şi pe urmă viaţa insăş. Nu rareori ei consideră o întâmplare din viaţă aşa cum ar considera o carte, adică obiectiv şi fără căldură. Viaţa pentru un critic apare de multe ori ca trupul omenesc pentru anatomist. E un prilej de disecare şi de analiză. Atâta doar că pentru disecarea şi analiza unui fapt real criticul e îndemnat de obişnuinţă să întrebuinţeze procedeele pe care le aplică operelor literare. Şi foarte des, dacă nu în totdeauna, procedeele acestea se arată a fi nepotrivite. Viaţa se cere privită altfel decât o carte.

Incă dela „Viaţa lui Eminescu" apărută anul trecut, d. G. Călinescu a dovedit în chip strălucit că posedă în aceeaş măsură simţ critic şi putere de-a privi şi exprima viaţa. Cartea sa despre Eminescu este în acelaş timp un monument de istorie literară şi o operă literară vie, viguroasă şi sugestivă asemeni celor mai isbutite romane. Figura lui Eminescu apare delaolaltă ca o reconstituire documentată şi ca o creaţie. Şi, citind această minunată carte, nu ştii ce să preţuieşti mai mult: meşteşugul reconstituirii sau vigoarea creaţiei.

Dintr'odată d. Călinescu a adus, prin cartea sa, o gravă sguduire unei constatări pe care ne obişnuisem s'o credem definitivă şi anume că: un critic nu poate fi şi creator. Constatarea dealtfel, rămâne mereu justă. Exemple ilustre vin ca s'o sprijine: Taine, Brunetière, Faguet, Lemaître (literatura acestuia din urmă e sigur sub nivelul operei lui critice), chiar Sainte-Beuve, a cărui poezie, deşi evident de calitate foarte bună, nu egalează în amploare şi importanţă celebrele „Causeries du lundi". D. Călinescu a dovedit că coexistenţa într'un om a unui critic literar şi a unui scriitor de valoare este posibilă. Şi, în orice caz, pentru d-sa, chestiunea nu se mai pune.

Talentul d-lui Călinescu nu se poate manifesta în voie decât pe planuri largi şi vaste. Are nevoie, pentru a naviga, de întinderile oceanice ale romanului. Nu se mulţumeşte să construiască căsuţe mici şi confortabile. Ambiţia lui se îndreaptă în chip natural către construcţiile monumentale şi către zgârie-nori. Era de aşteptat ca după „Viaţa lui Eminescu" d-sa să înfrunte fără tranziţie arhitectura dificilă a unui roman. Şi ne-a dat „Cartea nunţii".

Dificil nu înseamnă numai decât complicat. Câte odată chiar e mai greu să fii simplu şi e mai greu să tratezi în chip original o temă simplă.

Tema din „Cartea nunţii" e dragostea. Mai exact este instinctul de procreare, redat în toată splendoarea şi toată vigoarea lui.

Eroii din „Cartea nunţii" sunt fiinţe tinere şi sănătoase, simple şi candide. Jim e un băiat de 25 de ani, un tânăr din zilele noastre care ia viaţa aşa cum este, fără s'o complice, având o judecată limpede şi suficientă dar care nu depăşeşte normalul, cultivat fără a fi livresc, limitat fără a fi mediocru. Jim este un admirabil reprezentant al omenirii normale şi prin aceasta foarte simpatic. (In avalanşa de „cazuri" ciudate şi de morbidităţi care invadează bună parte din romanele noastre, eroul din „Cartea nunţii" aduce o atmosferă de sănătate şi limpezime care înviorează şi bucură).

Intors dela studii din străinătate Jim se regăseşte străin, stingherit şi exasperat în casa copilăriei, în mijlocul a vre-o şapte mătuşi, fete bătrâne, pline de manii ridicule, de meschinerii şi de prejudecăţi. D. Călinescu a descris soborul acestor infernale babe cu o măestrie admirabilă. Ele i-au slujit de „repoussoir" pentru a scoate şi mai bine în evidenţă tinereţea senină şi proaspătă a lui Jim.

Impins de nevoia dragostei, de iresistibilul imbold al procreaţiei, Jim, încearcă câteva aventuri sentimentale, care nu-l satisfac. Intâmplarea (bine ticluită şi adusă cu o desăvârşită naturaleţă de autor) face să întâlnească pe Vera Policrat, o fată cu care, la întoarcerea în ţară a călătorit în tren şi pe care, în întunerecul unui tunel, a sărutat-o.

Această Vera este o creaţie delicioasă. Este un tip de fată simplă şi luminoasă, de o drăgălăşie pură, întruchipare desăvârşită a feminităţii. Vera este femeia creată pentru dragoste şi maternitate. Este tocmai ceeace caută Jim, sătul de modernismul prietenelor lui de până atunci, Dora, Lola şi Medy, tipuri de fete sportive şi artificializate de o cultură înghiţită fără discernământ şi fără măsură.

Aceasta este schematic redată, tema romanului. Farmecul romanului stă însă, fără îndoială, în tratarea subiectului şi în zugrăvirea diverselor personagii. Am pomenit de mătuşele bătrâne. Iată-l acum şi pe Bobby, licean, fratele Verii, tip de ştrengar chiulangiu şi simpatic, interesându-se de isprăvile de box ale lui Moţi Spakov mai mult decât de istoria Românilor pe care, la liceu, i-o predă Silivestru Capitanovici, unchiul lui Jim şi personagiu care trebue menţionat în chip special.

In Silivestru d. Călinescu a creat un tip de abstinent sexual. Ajuns virgin la vârsta de aproape cincizeci de ani, Silivestru, pe care atmosfera din casa cu molii şi fete bătrâne l-a mucegăit şi l-a anormalizat, cade, după nunta lui Jim cu Vera, într'o quasi-nebunie, chinuit de obsesia inutilităţii lui şi conştient de viaţa lui ratată, până când, în prada unei halucinaţii morbide, se spânzură. Paginile în care d. Călinescu evocă frământările, viziunile şi obsesiile lui Silivestru sunt de o înfiorătoare sugestivitate. D-sa dovedeşte că poate cu tot atâta uşurinţă să zugrăvească şi „cazuri", nu numai viaţa pură şi simplă, viaţa normală.

Dar deocamdată în „Cartea nunţii" ceeace ne încântă este această viaţă normală. De la început d. Călinescu s'a ferit să trateze nevoia sexuală cu ieftine îndrăzneli şi cu obscenităţi scandaloase. Intr'adevăr nimic mai uşor decât să fii pornografic. Dimpotrivă, a mânui decent o temă sexuală e mult mai greu. Iată câteva exemple:

„Jim.... o trase lângă sine şi o acoperi cu mânile. Cu urechea pe pieptul ei, făcu consultaţia inimii, care pocnea lin ca un motor surd. Epiderma îi era moale, iar la umeri sidefoasă şi Jim îi puse cu gura numeroase sigilii de proprietate, cu toată împotrivirea Verei, care îl prinsese de păr. O netezi cu obrazul pe pieptul îngust şi pe platoul metalic al pântecelui cald, ornamentat în centru de melcul ombilical şi pe margini cu astrahanul negru al pubertăţii..."

„Pentru întâia oară (Jim) se apropia de un trup cu bucuria fizică cu care intri într'un pârâu limpede, al cărui prundiş sclipitor îl vezi. Sângele Verei bătea în acelaş tact cu al său, viscerele sale se presimţeau gingaşe asemenea cărnurilor vegetalelor şi gura îi era parfumată ca potirul unei flori. Sărutarea era zemoasă şi astringentă ca un pulp de caisă... Se sărutară astfel fără întrerupere şi fără oboseală, cu scurte derivaţii pe umeri şi pe piept, frenetici, nemulţumiţi şi insaţiabili. Când unul din ei voia să se ridice, celălalt îl ţinea strâns în braţe şi împreunarea braţelor era luată dela început, cu căderi pe-o parte şi pe alta şi prăbuşiri în moliciunea patului".

Aceeaşi limpede şi virilă poezie însufleţeşte toate paginile de dragoste sexuală din „Cartea nunţii". Sănătatea acestei cărţi îi dă o frumuseţe puternică şi înviorătoare. D. Călinescu a zugrăvit cu aceeaş perfectă obiectivitate toate personagiile, fără să iubească în chip deosebit pe nici unul dintre ele şi fără să se iubească pe sine în nici unul.

Toate aceste calităţi fac din „Cartea nunţii" un minunat roman al dragostii sănătoase şi normale şi din d. Călinescu un romancier viguros şi un artist desăvârşit al cuvântului românesc.

AL. A. PHILIPPIDE

Cronica gastronomică

O bodegă istorică: Tripcovich

In acelaşi corp de clădire cu cafeneaua *Corso*, sub *Automobil-Cub*, pe calea Victoriei No. 88, de mai bine de-o săptămână şi-a deschis porţile o bodegă nouă, sub o firmă foarte veche: Tripcovich. Numele acesta, desigur, mai evocă încă multor Bucureşteni, figura blândă a simpaticului bătrân care l'a purtat cu cinste, până mai deunăzi.

Dar dacă puţini sunt aceia care să nu cunoască firma aceasta, care şi-a câştigat o binemeritată faimă, nu mai rămâne îndoială că şi mai puţini ştiu că întreprinderea e una din cele mai vechi din Capitală şi că tânărul patron de astăzi, Tripcovich fiul, e continuatorul unei respectabile tradiţii. Pentru iubitorii de trecut, cred interesant să dau câteva date asupra istoricului acestei bodegi, care şi-a plimbat firma şi clienţii după ea de colo-colo.

A fost întemeiată înaintea Unirii Principatelor, la 1852 de *Francesco Bruzzesi,* fost combatant în armata lui Garibaldi şi refugiat, după asediul Romei, la Bucureşti. Se numea *Hanul Orient* şi era instalată sub *Hotel Splendid.* Acest *Francesco Bruzzesi,* al cărui portret se află şi astăzi în Galeria Camerei de comerţ, a fost consul al Italiei la Bucureşti. Era un om distins şi foarte simpatizat de boerimea bucureşteană, cu care avea relaţiuni amicale. In timpul campaniei din 1877, *Bruzzesi* furniza Stabul împărătesc cu vinuri franţuzeşti.

Pe la sfârşitul veacului trecut căpitanul de lungă cursă, Andrei Tripcovich, dalmaţian de origină şi făcând parte din marina comercială italiană, ia localul dela Bruzzesi. A fost desigur epoca de glorie a bodegei. Pe vremea aceia, produsele străine nu erau vămuite cu sălbătăcia de astăzi, aşa că Tripcovich care nu avea legături comerciale decât cu case de întâia mână, era în măsură să pue la dispoziţia selectei clientele care îl vizita, numai lucruri de primă calitate. Intre altele, aducea o excelentă brânză franceză numită *rebrochon*, pentru care Petre Carp avea predilecţie. De multe ori, distinsul bărbat de stat crăpa uşa bodegii şi întreba din prag:

— *Rebrochon* este ?

Dacă i se răspundea afirmativ intra şi lua un aperitiv.

Dar un fapt în adevăr de mirare e că însuşi Alexandru Marghiloman, a căruia cochetărie era cunoscută, venea în bodegă să cumpere *Gorgonzola* (aceiaşi calitate se serveşte şi astăzi) şi pleca cu pachetul în mână. La acea epocă, tot ce era mai reprezentativ în lumea politică, artistică, literară, îşi dădea întâlnire la Tripcovich: Coco Demetrescu, Grigorescu, Luchian, Caragiale (a şi citat bodega în Mici economii), Delavrancea, Vlahuţă, general Lambru, Georges Ranetti, general Florescu, C. Disescu, etc., plus membrii *Scupcinei,* asociaţie compusă exclusiv din oameni de calitate, dintre care însă puţini mai trăesc.

A venit războiul. Vinuri străine nu se mai importau şi stokul descreştea pe măsură ce preţurile se urcau. Am intrat şi noi în horă. Ţin minte că venind din Moldova cu regimentul 24 artilerie din care făceam parte, înainte de a ne duce la Argeş, ne-am oprit la Mogoşoaia. Până la îmbarcare, aveam tot timpul să trag o raită prin Capitală. Incalec la Mogoşoaia şi descalec la Tripcovich. Cu bani puţini, dar valizi, am luat *ultima sticlă de Château-Margaux* (duioasă amintire!), care era şi ultima sticlă de vin francez de clasă bună din prăvălie.

Aud că în timpul ocupaţiei germane, într'o cameră dosnică a bodegii se adunau toţi ofiţerii minoritari din armata austriacă, şi în special Italienii, unde, sub preşidenţia colonelului croat *Deak*, sărbătoreau înfrângerile austro-germanilor. Aceasta e epoca *Splendid*.

In 1923, bodega se mută, cu tot cu clienţi în str. Episcopiei unde rămâne până în 1927. De la această dată revine în calea Victoriei No. 65, pentru a se fixa acum, la No. 88.

Tânărul Tripcovich, care e un om de gust şi de cultură, s'a dovedit un bun cunoscător al vremilor şi al clientelei. Şi-a deschis noul local, aducând binevenite inovaţii. Aşa de pildă, pe lângă obişnuitele gustări de până acum, printre care citez broaştele pané, foarte bine preparate de şeful bucătar al Jockey-Clubului, d-sa a introdus gustările calde: *Bouchées* cu şuncă sau crenvirşti şi *croquette* de pui, la aperitivul de dimineaţă şi seara *Minutes: Ham and Eggs, Omlettes, Escalopes.* In afară de aceasta, d-sa intenţionează ca imediat ce o sală special amenajată la etaj va fi gata, să prepare zilnic un *plat du jour*, italian.

Menţionez din cele mai apetisante:

Ravioli (punguliţe de foaie făinoasă umplute cu o tocătură de pasăre, porc şi viţel, cu mult unt şi parmezan).

Risi-Bisi (risotto cu mazăre).

Risotto alla milanese (sos tomat + parmezan).

Polenta cogli osei (mămăligă cu vrăbii. Se scot măruntaele, se înlocuesc cu slănină şi se rumenesc în tigae).

Pentru amatorii de consumaţie bună care nu cunosc Bodega, adaug câteva articole care nu se găsesc decât la Tripcovich : *Gorgonzola, Bel paese, Stracchino de Milano, Şuncă crudă de San Daniele* (un fel de Westphaler Schunken), vestitul *salam de Verona*, de *Milano* şi de *Lyon, Mortadella di Bolognia*, etc.

Ca aperitiv (pentru ţuică şi alte alcooluri), recomand deliciosul *Hering rémoulade.*

In ceeace priveşte vinurile : vinul curent bine ales (Riesling din viile Manu). Tânăr încă el poate fi băut şi simplu. Face deliciile amatorilor de şpriţ. Eu însă consider şpriţul ca un desalterant în care temperatura, nu vinul joacă rolul preponderant. Dar nu trebue să facem un cap de acuzare d-lui Tripcovich din faptul că nu are vinuri mature. Vinurile se consumă la noi crude şi cele vechi când se găsesc nu sunt plătite.

In această privinţă d. Tripcovich se află în vădită superioritate faţă de colegii săi. Acelaşi Riesling din anul 1927 e foarte căutat. După gustul meu însă vinul acesta e desechilibrat (mare disproporţie între buchet şi corp). Celelalte vinuri indigene fără să aibă mari calităţi nu au nici un defect. Pentru vinuri româneşti e un record.

In privinţa cognacului, d. Tripcovich merită toate elogiile. Renunţând la cele trei stele Hennesy sau Martel, d-sa are curajul să lanseze un cognac superior în calitate şi inferior la preţ: *Ducasse.* Nu vreau să spun prin asta că Hennesy-ul începând de la braţul armat şi Martelul de la V. S. O. P. n'ar fi superioare, dar, din cauza preţului desigur, Capitala e plină de sticle cu trei stele pe care Ducasse-ul le bate, fără discuţie.

Dar în privinţa cognacului d. Tripcovich rezervă clienţilor săi, pentru la toamnă, o mare surpriză, de care am luat act cu satisfacţie şi al cărei secret m'am angajat să-l păstrez.

O altă inovaţie a noului local e barul.

Pentru cucoane recomand savuroasa salată de fructe pe care barmanul o arosează cu un minunat *Maraschino di Zara.*

Tot pentru cucoane, două liqueurs-uri de fabricaţie italiană: banane şi *Persica.*

La bar se aşteaptă însă o băutură excelentă şi care nu poate fi găsită în altă parte fiind *hors-commerce.* E o licoare care se numeşte *Elixir stomacale.* Se prepară într'o mănăstire de Carmeliţi desculţi (şi numai acolo), din Italia meridională.

Bătrânul Tripcovich a obţinut-o prin intervenţia directă a Monseigneurului Principe Martucci, care intrase în ordine. E o reţetă veche şi secretă.

Pentru domni, barmanul ştie să prepare peste 30 de coktailuri, Filips-uri şi colbers-uri. (Recomand: Martini—cocktail-dry—Porto--flip şi— mai ales— Scherry-cobler, cu bază de Xeres bun şi vechi, rămas de la bătrânul Tripcovich).

Bine înţeles că aceste ultime băuturi trebuiesc atacate cu tact şi circumspecţie. In sprijinul acestei afirmaţiuni voi cita o întâmplare recentă, cu care şi închei cronica de faţă:

Un deputat basarabean, în timp ce-şi pregătea un discurs la o masă din bodegă comanda cocktail-uri variate, ambiţionând să se familiarizeze cu toate. La Cameră citea cam anevoie şi cum ţinea cam lung, un coleg i-a furat foile cu discursul. Enervat şi uitând se vede unde se află a strigat:

— Cine mi-a luat paharul ?

Intorcându-se la bodegă cu mai mulţi amici a continuat seria coktailurilor.

Cum nu-şi mai găsea paharul, crezând că tot la Cameră se află, s'a răstit:

— Cine mi-a luat discursul ?

De aceia domnii deputaţi, actori şi conferenţiari de toate categoriile e mai bine să viziteze barul, *după* ce au obţinut un succes răsunător.

AL. O. TEODOREANU

P. S. Vinul curent e servit pe gustul lui Dabija Vodă, în ulcele de lut. Voevodul — afirmă Neculce, — zicea că e mai dulce. Inovaţia e oportună. Deasemeni adoptarea paharelor glob.

Cronica mizantropului

Fericirea şi celebritatea

Ieri m'am întâlnit pe drum cu un fost coleg de şcoală. Era rumen la faţă şi inundat într'o blană moale de lutru. Mi-a spus că e doctor, că-i merge bine (lucru de altfel evident) şi după ce a terminat expunerea propriului noroc în viaţă, ca să mă consoleze (era clar că simţea nevoia să mă consoleze) m'a privit cu milă de sus până jos. Un stăpân n'ar privi cu mai multă îngăduinţă pe copilul bucătăresei care a luat premiul întâiu în clasa IV-a primară.

Pentru a înţelege însă adevăratul raport între elemente trebuie să vă fac o mărturisire. Sunt un om cu oarecare celebritate. Lucrările mele în domeniul medical (N.B. medical!) se bucură de un renume nemeritat poate, dar real. Sunt cum s'ar zice un medic la modă. (E drept însă că profesez psihiatria!).

Ţin conferinţe la Fundaţie, la Dalles, la Radio, fac cărţi care produc tot atâta vâlvă caşi Cartea Nunţii *a d-lui G. Călinescu bunăoară şi care se vând şi însfârşit nu e gazetă care să nu-mi pomenească numele şi din când în când să nu-mi publice fotografia. Sunt mândru de asta? In toată sinceritatea nu! Sigur este că dacă sunt relativ puţini aceea care mă citesc, toată lumea care răsfoieşte o gazetă a auzit de mine.*

Veţi înţelege dar dece convorbirea cu colegul meu rumen, departe de orice vanitate, m'a surprins.

— Cu ce te ocupi? — m'a întrebat el cu omenie.

— Sunt şi eu doctor — zic eu blazat.

— Serios? — zice uşor interesat amicul. Ai făcut medicina?

— Da — zic eu — ce era să fac?

— Câştigi ceva?

— De! — răspund eu — aşa cât să pot trăi!

— Ei, dragă — îmi dă sfaturi amicul — ca să câştigi trebuie să faci medicină în stil mare, să-ţi faci un nume, să publici!

Rămân perplex. Să fie glumă, ironie? Amicul însă e foarte binevoitor.

— N'ai încercat niciodată să scrii la vreo revistă, să ţii vreo conferinţă?

Tocmai mă băteam cu gândul dacă nu trebuie să-i amintesc amicului numele meu, uitat poate, când un alt amic al meu veni foarte jovial spre noi. Ne bătu pe amândoi pe umeri şi, bombastic ca în totdeauna, ne apostrofă:

— Vă cunoaşteţi? (prezentându-mă suplimentar). D-lui e ilustrul nostru savant Xenocrat!

Amicul de şcoală se uită mirat la mine, dar surâsul de superioritate şi fericire de pe faţă nu i se stinge cu desăvârşire. Prietenul jovial nu pricepe situaţia.

— Cred că-i urmăreşti activitatea! — se adresează el celuilalt.

Acela are un ochiu alb cu totul străin, ceeace dovedeşte că n'a auzit de mine. Eu, prudent, le strâng mâna la amândoi şi dispar în obscura mea celebritate.

De altfel toată lumea îşi manifestă invidia, printr'o atitudine de superioritate.

De câte ori am succese, toţi prietenii păstrează o tăcere complice asupra a tot ce mi-ar face plăcere. Când în gazete apar 12 elogii şi o injurie atunci toţi mă întreabă maliţios.

— Ai văzut, cum te 'njură în „Veacul"?

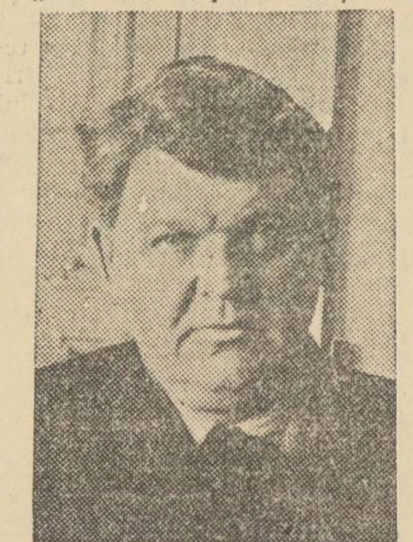
Eu tac şi mă prefac că nu înţeleg acul şi indiferent la reputaţie, regret că un demon mă îndeamnă să găsesc bucurie în acel fel de activitate care fără voia mea, aduce această acră celebritate. AL.

Insemnări

Masoni români

In broşura „Lucrări de ateliere simbolice", d. Mihail Sadoveanu dă o listă a masonilor români.

„Idealurile de patriotism şi umanitate care au călăuzit pe un Goethe şi pe un Washington, — spune d. Sadoveanu, — au stat şi deasupra maiştrilor noştri români trecuţi la orientul etern. Am pomenit pe un Ion Brătianu, un Kogălniceanu, un Maiorescu, un Costache Negruzzi, un Alecsandri. Dar toate ideile şi acţiunile nobile ale veacului XIX au avut campioni în masonerie şi pomelnicul, cum am spus, e impresionant. Citez însă, dintr'o listă care cuprinde sute de nume, câteva numai dintre cele foarte cunoscute : Const. Mavrocordat voievod, desrobitorul ţărănimii, Ion Tăutu, Gheorghe Cuza, Costache Conaki, Constantin Paşcanu, Alexandru Hrisoverghi, Gheorghe Asaki, Anton Velini, Eftimie Murgu, Anastase Başotă, Ion Câmpeanu, Grigore Cuza, Manolache Drăghici, Teodor Codrescu, Dimitrie Gusti, arhimandritul Filaret Scriban, Petre Suciu, Simion Bărnuţiu, Matei Millo, Gheorghe Tăutu, Teodor Văitoianu, Teodor Balassan, general Cernat, Vasile Pogor, George Mârzescu, Dr. Ciurea, Vasile Adamache, Alexandru Lambrior, A. Naum, Dimitrie Ralet.

M. Sadoveanu

Aceştia sunt numai maiştri ieşeni. Să adăugăm la aceştia pe Manolache Costake Epureanu, pe Episcopul Melhisedec, Episcopul Meletie, Grigore Brâncoveanu, Alexandru Vilara, Eufrosin Poteca, Ion Câmpineanu, Gheorghe Golescu, Cezar Boliac, Costache Negri, Ion Eliade Rădulescu, Ion Ghica, Dimitrie Bolintineanu, C. A. Rosetti — pentru a face să se bănuiască cel puţin de către cei neiniţiaţi că afirmaţiile detractorilor sunt suspecte.

Opera tuturor acestor fraţi ai noştri, armonioasă şi patriotică, stă mărturie nu pentru laudă, ci ca o pildă vrednică de urmat de generaţia actuală, cu aceiaşi discreţie şi în acelaşi spirit de jertfă".

C. Hogaş

După ce se ocupă de monografia lui Creangă, — „Gândirea" scrie câteva rânduri despre C. Hogaş. Le reproducem aici:

„Numai celălalt mare şi autentic moldovan, tovarăşul lui Creangă în acea înţelegere a duhului pământului, în acea nesilită identificare cu eposul popular, în acel haz — sfătoşenie blândă şi ironie totodată — care le sunt specifice — bunul şi sfătosul Calistrat Hogaş rămâne ascuns încă în falduri de umbră şi tăcere deplină.

Aşteptăm poate ca tot înţelegerea unor oameni de pe tărâmuri străine să ni-l lumineze.

Aedul barbar rătăcit în zilele noastre, epicul evocator al furtunilor Tarcăului, al lui Huţan şi Sgribincea şi al atâtor neuitate siluete de ţărănci, sprinţare ca nişte şopârle, aşteaptă încă mâna care să-i lămurească aurul cuvântului şi vraja vieţii lui de dascăl îndrăgit de copii şi de munţi deopotrivă.

Pe când opera şi viaţa lui C. Hogaş ?"

Folklor

Din „Satul":

Dragu mi-i cu cine joc,
Că miroase-a busuioc.
Dragu mi-i de cin' mă'nvârte,
Că miroase-a flori mărunte,

***

De trei ori potcoveam calul,
Pân' suiam la mândra dealul.
Urcai dealul jumătate,
Căzu potcoavele toate.
Nu e vina calului,
Nici a potcovarului,
Ci e vina tot a mea
C'am suit prea mult la ea.

Reproş nedrept

Vorbind de reorganizarea „Adeverul Literar", revista „Inmuguriri", din Fălticeni publică o notiţă care ne-a surprins.

Iat-o :

„Schimbarea la faţă, cu acest număr a „Adeverului literar şi artistic", a răscolit în sufletul nostru amintiri şi duioşii; din mintea noastră nu va dispărea niciodată vechiul „Adever literar" cu articolele bogate ale sublimilor moldoveni : Sadovanu, Teodoreanu, Otilia Cazimir, Topîrceanu şi mulţi alţii.

Ne vom obişnui greu cu această transformare, noi, acei care am crescut în spiritul vechiului şi celui mai bun ziar literar din ţară...

S'a dus cu aceasta şi adolescenţa noastră.

Ii închinăm un gând plin de tristeţe..."

De ce tristeţe ?

Noi n'am renunţat la Sadoveanu, Teodoreanu, Otilia Cazimir, Topîrceanu, etc.

Dar pe lângă producţiile lor, publicăm rubrici nouă — cu articole la zi asupra evenimentelor curente.

E o îmbogăţire, nu o însărăcire... O întinerire — dacă vreţi.

Pentru o tânără revistă ca „Inmuguriri" credeam că reîmprospătarea noastră ar fi trebuit să fie bine primită.

„Viaţa Românească"

In primu-i număr reorganizat, revista „Viaţa Românească" publică rândurile de mai jos:

„Viaţa Românească", *singura revistă mare de cultură generală, comparabilă celor mai însemnate publicaţii europene de acest fel, intră, după o relativă stagnare, datorită crizei, într'o fază nouă.*

Credincioasă tradiţiei sale, ea va armoniza, contemporaneizându-se, cele două mari principii ale oricărui fenomen cultural: atitudinea hotărîtă, politica ideologică şi socială, profesând idei proprii, deoarece cultură înseamnă idee activă nu academie, şi indiferenţa formală, estetică, ce o va pune în măsură să îşi învingă propria atitudine şi să formuleze judecăţi critice absolute. Colaboratorul „Vieţii Româneşti" va putea exprima în scrierile sale concepţiile proprii asupra problemelor culturale şi sociale ; dar aceste scrieri nu vor fi acceptate fără condiţia supremă a formei lor artistice. Intr'un cuvânt, revistă de atitudine în domeniul problemei, „Viaţa Românească" va face acea sinteză superioară între act şi idee, între cultură şi critică. Intrucât priveşte situarea ei în timp, „Viaţa Românească" n'a fost niciodată, cum pe nedrept s'a spus, o cetate închisă. Ea nu va face greşala să închidă ochii asupra realităţii înconjurătoare, dar nu va face nici eroarea de a uita imperativul valorii şi a primi cu excesivă îngăduinţă orice manifestare, sub cuvânt că e de generaţie nouă. „Viaţa Românească" este cu prezentul prin preocupările ei ideologice şi reprezintă aşa dar ultima generaţie, dar prin atitudinea ei estetică, ea este abstractă şi conciliatoare şi în paginile ei vor sta alături scriitorii bătrâni şi cei tineri, în măsura în care meritul personal îngădue.

Păstrând contactul cu întemeetorii ei bătrâni, „Viaţa Românească" va fi condusă de oameni tineri (M. Ralea, G. Călinescu, M. Sevastos), ceeace va fi o chezăşie de receptivitatea ei faţă de nouăle forme de cultură şi artă".

Intenţiile lui Nobel

R. V. Strehlenert, prietenul intim al lui Nobel şi ultimul martor în viaţă al voinţei lui testamentare, a scris de curând un articol, arătând că n'a fost niciodată în intenţiile ilustrului său prieten de a recompensa opera unui om în apogeul şi totodată la sfârşitul carierei, ci dimpotrivă, de a procura talentelor tinere elementele de independenţă financiară care să le permită continuarea operelor, la adăpost de nevoile materiale.

Academia din Stockholm şi Parlamentul norvegian procedează deci greşit de foarte mult timp acordând premiul Nobel unor personagii ilustre.

Cântece populare ruseşti

Sub titlul: „Cântece populare ruseşti", revista „Viaţa Basarabiei" publică următorul articolaş, semnat A. T.:

„Publicăm în numărul acesta ultimele bucăţi din ciclul cântecelor populare ruseşti traduse de d. Pan. Halippa. N'am fi relevat în mod special acest fapt, dacă n'ar fi intervenit unele comentarii făcute prin presă cu privire la fondul şi titlul acestor cântece.

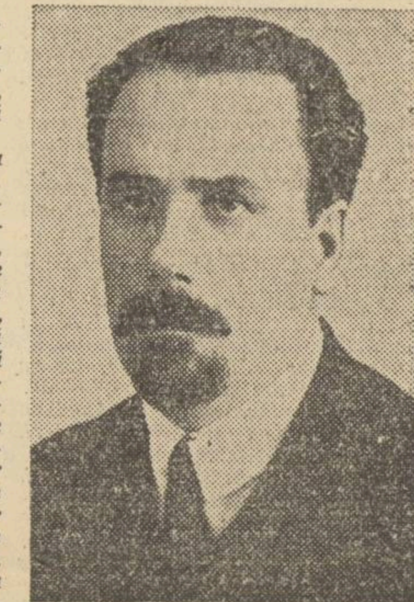
Cunoscutul publicist M. Sevastos, ocupându-se de ele în „Adeverul", a căutat să demonstreze cu oarecare maliţiozitate contradicţia ce ar exista între titlul şi fondul lor.

D. Sevastos are şi nu are dreptate. Titlul generic de „cântece populare ruseşti" nu implică negreşit ideea că aceste cântece ar emana dela poporul rus dela ţară. Un cântec nu poate fi oare numit popular şi atunci când aparţine poporului în genere vorbind ?

Albert Dauzat vorbeşte în lucrările sale despre folklorul parizian, iar d. C. Stere, reproducând în ultimul său volum „Hotarul", o romanţă tipică de mahala, cântată de Tania, spune că „ea începe să fredoneze cu vocea ei asurzită un „cântec popular rusesc", înţelegând de sigur prin cântec popular popularitatea şi nu originea... etnică a romanţei.

Relevând faptul că la unele din cântecele ruseşti traduse de d. Halippa e indicat autorul, d. Sevastos îşi arată mirarea. Poezia populară este, fireşte, anonimă. Uneori însă cântecul popular are şi autor nominal. O spune asta chiar un colaborator al „Adeverului" (No. 15.030, 1 Ianuarie 1933), J. Popeia, care numeşte „Ce te legeni Codrule" de Eminescu... cântec popular.

Se vede dar că un cântec poate fi numit popular şi atunci când el nu începe neapărat cu „Frunză verde trei smicele". Nu facem aici un studiu de folklor şi deci nu vom adânci elementele literaturii populare. Dar, în treacăt vorbind, oare cântecele populare autentice, fără valsuri şi perfect anonime, sunt ele întotdeauna absolut specifice poporului respectiv ? Constituesc ele oare întotdeauna documente indiscutabile ale rasei ? Baladele, descântecele, bocetele, basmele, colindele, toate aceste documente populare nu se pot oare urmări şi dovedi pretutindeni? Nu cunoaşte oare d. Sevastos cântece populare săteşti orăşenizate şi „romanţe de mahala" devenite „folklor" în toată regula ?

Pan. Halippa

Dând cântecelor traduse de d. Halippa titlul generic de „cântece populare ruseşti" credem prin urmare că n'am făcut nici o greşală. Cântecele acestea sunt populare în spiritul indicat de fondul şi subiectele lor.

Ele sunt populare în sensul cum d. Sevastos, de pildă, este un ziarist popular, cum ziarul la care colaborează d-sa este un ziar popular, sau cum poate fi populară o întrunire oarecare sau ediţia unei cărţi".

După ce ne-am exprimat mirarea că mujicul rus dansează valsul, şi că Ohrana ţaristă mergea atât de departe: până la descoperirea autorilor anonimi ai producţiei poporului, — d. Pan. Halippa a dat toată vina pe secretarul de redacţie, care din eroare a pus titlul generic: „Cântece populare ruseşti".

Secretarul de redacţie se apără astăzi (cam târziu).

Aşteptăm ca unul să convingă pe altul, — pentru a putea relua discuţia.

Mărunte

■ A apărut: „CALCULATOR DE DOBANZI" de *M. Drimer,* contabil autorizat, cu o prefaţă de d. prof. *Gr. Trancu-Iaşi,* fost ministru.

Se găseşte de vânzare la toate librăriile din ţară, precum şi la autor, în Bucureşti, Strada Mitropolitul Daniil No. 5.

Cu preţul de lei 140.

■ In curând va apărea pentru prima dată în româneşte, traducerea integrală din limba spaniolă a operei lui *Cervantes:* ISCUSITUL HIDALG DON CHIJOTE DE LA MANCIA.

Traducerea se datoreşte d-lui *L. Sebastian* şi va apărea în editura „Cugetarea".

Memento Expoziţii

■ Muzeul Simu : MARIUS BUNESCU, *peisagii, portrete, natură moartă, — 12 Martie — 12 Aprilie.*

■ Fundaţia Dalles: SCHWEITZER-CUMPANA, *uleiuri şi aquarele din Paris, — 12-30 Martie.*

Directorul unei bănci concordatare
— Să-i dau 20.000 cadou lui Tony, că nu mai contează?!

Un câine care nu face frumos pentru zahăr.

Anch' io son' pittore!

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR. 642
DUMINICA 26 MARTIE 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINATATE

BIBLIOTECA CENTRALA a „ASOCIAŢIUNII" SIBIU

MICI INSEMNARI

de I. AL. BRATESCU-VOINEŞTI

Ce efect de primenire, de limpezire, produc asupra sufletului nostru drăgălăşia şi naivitatea copiilor!

Ce de înţeles sunt cuvintele Mântuitorului: „lăsaţi copiii să vie la mine"!

Cerea apropierea lor ca un balsam care aducea alinare sufletului său chinuit de vederea răutăţilor şi nedreptăţilor — şi limpezire minţii sale sbuciumate de gânduri.

Adunasem multe însemnări, documente asupra psihologiei copiilor. Le-am rătăcit? Le-am pierdut? In fundul unui sertar regăsesc numai pe cele următoare:

Satisfacţie

Matineu la Circ. In rândul întâi guvernanta, o fetiţă ca de zece ani şi între ele un băeţel ca de patru.

In arenă un atlet se munceşte cu haltere uriaşe. Un clown face giumbuşuri, încercând să-l imite. Se opinteşte din răsputeri să ridice o ghiulea mare, neagră pe care stă scris 100 de kilograme. O ridică, o ţine într'o palmă, face turul arenei împleticindu-se ca strivit de greutate şi ajuns în faţa copilului aruncă ghiuleaua spre el. Mingea, legată cu un elastic, ajunge până lângă nasul copilului şi se întoarce în palma clownului. Lumea râde, dar copilul surprins şi speriat începe să plângă sgomotos. Madama şi fetiţa se silesc să-l liniştească. Acum bâzâie, frecându-şi cu ciudă arătătorul mânii stângi în pumnul mânii drepte.

Clownul s'a agăţat de un trapez, încearcă să se urce pe el, cade şi se preface că se svârcoleşte de durere.

Faţa copilului a înflorit de satisfacţie. Se scoală în picioare şi, bătându-şi pumnii unul de altul, strigă cât poate:

— Sâc! sâc! sâc! bine-mi pare, dacă nu te mai astâmperi.

Curiozitate

Suntem invitaţi la dejun de Pompiliu Eliade, pe atunci director general al teatrelor, toţi membrii comitetului de lectură, între care şi Duiliu Zamfirescu. Cei ce au cunoscut pe Duiliu ştiu ce bărbat frumos şi falnic era. Părul şi mustăţile lui mult încărunţite erau în flagrant contrast cu netezimea obrazului fără o cută, cu vioiciunea privirii, cu sprinteneala mişcărilor, cu svelteţa trupului, cu volubilitatea vorbirii, cu toată făptura lui, care te făcea să nu-i dai mai mult de 30—35 de ani.

Băeţelul lui Eliade, un noduleţ de trei ani şi jumătate, nu-şi putea lua ochii dela el. Se învârtea necontenit în jurul lui. Pe figura lui se putea ceti desluşit o mare nedumerire.

Profitând de un moment când Duiliu se aşezase pe un scaun, se duce spre el, se opreşte la doi paşi înaintea lui şi, cu mânile în buzunar, îi zice ritos, cu accentul unei somaţii:

— Domnule, te rog să-mi spui ceva.

— Mă rog?—întreabă Duiliu.

Iar copilul, cu tonul unui om hotărît să puie capăt unei mistificări care-l supără:

— Dumneata eşti bătrân ori tânăr ?

*

Tot pe atunci, acelaş copil cunoştea pe toţi artiştii şi artistele Teatrului Naţional. Intra pe scenă, intra în culise, în cuşca sufleurului, în cabinele artistelor, peste tot. Toţi îl iubeau şi-l răsfăţau de drăguţ şi deştept ce era.

Intr'o seară asista cu mămăsa, în loja direcţiei, la reprezentarea piesei Heidelbergul de altă dată. *In actul din urmă prinţul, venit să viziteze oraşul, în care petrecuse atât de bine pe când era student, se întâlneşte cu fata de care fusese îndrăgostit odinioară. Dintr'una într'alta fata îi spune că e logodită şi-i arată fotografia logodnicului.*

Băiatul, care până atunci ascultase cu mare încordare, auzise şi văzuse toate, afară de fotografia pe care prinţul o privea în tăcere, se întinde peste marginea lojei şi se adresează prinţului:

— Domnule Bulandra, te rog, arată-mi-o şi mie.

Justificare

Fetiţă de patru ani, până acum două săptămâni singură la părinţi, era păpuşa vie, cu care toţi se jucau, pe care toţi o răsfăţau.

Sunt cincisprezece zile de când barza i-a adus un frăţior, şi de atunci trei sferturi din dulcea şi calda afecţiune, în care se scălda singură, s'a abătut spre mosafirul nepoftit de ea, care bâzâie toată vremea şi adună în jurul leagănului lui pe toţi ai casei, îngrijoraţi şi drăgăstoşi.

Ce bine era până la sosirea lui... Cum se juca mămica cu dânsa dimineaţa până s'o îmbrace, seara până s'o adoarmă... Cum o desmierda şi o săruta, când o auzea cântând, şi ce haz făcea, când o vedea alergând prin casă, bufnind vijelios pe toate uşile...

Acum, dimineaţa o îmbracă repede şi-i porunceşte să nu cânte „că doarme Puiu", — seara o desbracă în grabă, fără nici o joacă, fără niciun basm, îi zice să închidă ochii, să n'audă nici o vorbă „că doarme Puiu"; când se întâmplă să alerge sau să trântească vreo uşă, o ameninţă cu bătaia, „că scoală pe Puiu"... Puiu, ţiganul mic, chel şi bubos, care i-a furat ei şi pe mămica şi pe tăticu şi pe tanti şi pe Joiţa şi pe toţi, pe toţi...

Nu poate să-l sufere, — se vede din privirile pe care, cu guriţa strânsă pungă, le aruncă spre leagăn.

Face acum ce a făcut şi eri :

Pândeşte până adoarme copilul şi pleacă toţi de lângă el, se apropie binişor de leagănul lui şi-l ocărăşte pe şoptite:

— Ţiganule, să pleci, să pleci... Să te ia barza îndărăt... Nu ne trebue... Cine te-a chemat ? Nu ne trebue copii cu bube... nu ne trebue.

Mama a deschis încet uşa şi o aude.

— Ce e asta? De ce-l ocărăşti? De ce-l goneşti ?

Surprinsă, speriată, ruşinată, fetiţa plânge şi răspunde:

— El de ce-mi ziţe mie că sunt urîtă şi proastă ?

Duţică

In compartimentul de tren în care călătoresc e o doamnă cu doi copii: o fetiţă de 6 ani şi un băeţel de cinci. Fetiţa stă cuminte şi priveşte ilustraţiile unei reviste, băiatul se sâcâe de colo până colo: trage perdeaua, se căţără cu mâinile de plasa de sus, încearcă să sgârie oglinda, vrea să deschidă geamul.

Mama îl dojeneşte:

— Stai cuminte... nu sgâria oglinda... lasă geamul în pace.

Zadarnic, — acum trage cât poate de ciucurii perdelei dela uşă.

Mama îl opreşte, îl bate peste mâni, îl sue pe bancă:

— Aici să stai, să nu te mişti.

El începe să plângă sgomotos.

— Să taci că te arunc pe fereastră !

Uite cum râde domnul de tine.

El îşi acoperă obrazul cu mânile şi bâzâe în surdină.

Ca să schimb atmosfera, intru în vorbă cu fetiţa:

— Cum te chiamă pe d-ta ?

— Rita.

— A ! ce frumos nume ! Şi de câţi ani eşti ?

— De şase.

— Şi unde mergi ?

— La Pietroşiţa, la tanti Zoe.

I. Al. Brătescu Voineşti

— E frumos la Pietroşiţa ?

— E foarte frumos... Ştii ce frumos ? Şi e o gârliţă care trece prin curte... şi e o grădină cu prune, cu mere, cu pere, cu de toate... dar gutuile nu sunt coapte... Şi gârliţa nu e adâncă, ne jucăm în ea. Numai când plouă tare vine apa turbure, neagră de turbure şi urlă, face uuuuuu ... Nu e aşa, mămico ?

Mămica aprobă.

In vremea asta băiatul a contenit bâzâitul, şi-a răşchirat degetele mânilor şi mă priveşte printre crăpături. Mă prefac că nu-l văd şi că ascult cu încordare pe fetiţa care continuă cu o drăgălaşă volubilitate.

— Dar când nu plouă e apa mică şi limpede, ştii ce limpede ? Şi ne jucăm în ea şi nenea Voicu ne face din şindrilă o moară frumoasă cu roţi, cu două roţi, care se învârtesc ca la moara mare şi face taca-taca, tacataca... Nu e aşa, mămico ?

O mângâi, îi iau mânuşiţa şi i-o sărut.

— Ce fetiţă drăguţă şi cuminte eşti dumneata !

Băiatul nu mai poate să rabde, — şi-a descoperit faţa complect înseninată, mă fixează şi, fără a aştepta să-l întreb, îmi zice :

— Pe mine mă chiamă Duţică... sunt de ţinţi ani şi sunt băiat.

Şi ca să mi-o dovedească, se scobeşte în buzunarul pantalonilor, scoate un chibrit pe care mi-l arată:

— Uite am şi chibrit !

Alibi

Sunt câteva zile de când cloşca a scos zece boboci de raţă, zece jucărioare vii de puf auriu. De atunci, cum scapă din văzul madamei, Titi e la bucătărie, cu ochii după ei. Şi e drept că s'ar minuna şi o persoană mare, în toată firea — darmite o fetiţă de patru ani neîmpliniţi — văzând sprinteneala, şiretenia, graţia şi dibăcia cu care bobocii vânează muştele.

Cum a văzut unul o muscă pe jos, se pitulează pe brânci, întinde gâtul cu ciocul la nivelul pardoselei şi vârşti ! ca o săgeată se repede şi o prinde fără greş. O clipă stă pe loc până o înghite şi sglobiu pleacă iar la vânat, iscodind cu ochii în toate părţile.

Fetiţa se topeşte de dragul lor. Stă jos şi urmăreşte cu nesaţ sfârlezele aurii, care sprintene şi vioaie, se învârtesc în jurul ei, până lângă ea.

Alaltăeri a prins unul. Un sfert de ceas s'a jucat cu el, l'a mângâiat, l'a sărutat, l'a ţinut strâns lipit de obraz cu atâta patimă, încât când i-a dat drumul, după ce a tânjit câtăva vreme a murit.

Mămica a bătut-o peste degete şi i-a zis răstit:

— Să nu mai pui mâna pe vreunul că ţi-o tai ! M'ai înţeles ?

A înţeles atât de bine, încât se stăpâneşte din toate puterile să nu prindă pe cei ajunşi până lângă picioarele ei.

De zece ori a întins mâna şi şi-a retras-o, aducându-şi aminte ameninţarea mămichii...

Şi ce dulce e la pipăit pufuşorul lor !... Ce plăcut e să te mângâi cu el pe obraz !

Şi iată că unul, înglonţindu-se după o muscă, dă buzna în poala ei. Nu se mai poate stăpâni: îl prinde, îl sărută, îl ţine strâns lipit de obraz... Bucătăreasa încearcă să i-l ia, — fetiţa se scoală, vrea să fugă, se împiedică şi cade strivind bobocul sub ea. Femeea strigă, — copila îngrozită plânge cu hohote, — madama vine de-o ia, o spală pe ochi şi se sileşte s'o împace.

Dacă bucătăreasa ar fi o femee bună şi cuminte, ar înţelege c'a fost o întâmplare nenorocită, ar arunca bobocul şi nu ar pomeni un cuvânt. Dar Treji e şi proasă şi rea : ia bobocul mort, îl pune pe treapta scării de intrare, se duce şi în auzul copilei vesteşte pe madama de isprava făcută şi pândeşte întoarcerea stăpânilor din oraş.

Cum sosesc, le iese înainte, le arată bobocul şi le povesteşte cum l-a omorît „domnişoara mică".

Tatăl o repede:

— Ia-ţi bobocul de aci şi marş !

Apoi, luând mâna nevesti-si şi sărutând-o, se roagă frumos:

— Draga mea, drăguţa mea, te rog, te conjur să te faci că nu ştii nimic. Lasă fetiţa să mănânce liniştită... Mai târziu, după amiază, când s'o scula din somn, poţi s'o cerţi... Dar acum, pe punctul de a ne aşeza la masă, să otrăveşti copilul pentru un fleac de boboc... Te rog, te conjur... îmi făgădueşti ?

Mama, care nu-şi iubeşte mai puţin singurul copil, îi făgădueşte.

— Şi te rog, — adaogă tatăl, — spune-i şi madamei să nu pomenească nimic.

La masă, fetiţa de ordinar sglobie şi vorbăreaţă ca un piţigoi, stă încremenită, mănâncă fără o vorbă. In figura ei, cu sprâncenele ridicate până sub breton, se citeşte lămurit o mare îngrijorare.

Gândul bobocului mort, aşezat pe treapta scării, îi tae răsuflarea...

L'o fi văzut mămica ? Nu l'o fi văzut ?... Şi dacă l-a văzut de ce nu i-a spus nimic ?

Ceasornicul din buzunarul tatălui nu ţăcăne mai grăbit decât inimioara ei.

Părinţii o observă şi-şi fac cu ochiul zâmbind.

Fără a se uita la ea, spre sfârşitul mesei, mama întreabă:

— Ce-o mai fi făcând bobocii?

Tatăl îi aruncă o privire de reproş şi de implorare.

Cu răsuflarea tăiată, fetiţa şi-a ridicat ochii din farfurie. Se uită la toţi şi, necitind nici pe faţa tatălui nici pe a mamei că ştiu ceva, nici pe faţa madamei că ar fi trădat-o, după ce răsuflă adânc, răspunde:

— Se joacă... se joacă... unul poate să şi doarmă pe scară...

Tatăl îşi muşcă buzele ca să nu pufnească de râs şi ca să schimbe vorba zice:

— Ce vreme curioasă, ce frig!

Sfârşitul lui Aprilie şi e frig ca în Fevruarie.

Ca de-o scândură de scăpare se agaţă fetiţa de vorba asta. Clatină din cap, înghite în sec şi zice:

— Adevărat... e aşa frig... aşa frig... nu e aşa, tăticule ? Un boboc poate să şi moară de frig.

Merica Râmniceanu — Acuarelă

Primăvară noua

Vin ţigăncile la crâng...

Vin ţigăncile la crâng
Să culeagă viorele,
Vin cu fustele 'n parâng
Şi cu dancii după ele.

Şi e soare
Pe ponoare,
Şi miroase 'n vânt a floare
Pe cărările pustii,
Prin tufişurile goale
Năpădite de basmale
Şi de sdrenţe stacojii...

Vin ţigăncile grăbit,
Să culeagă pe sub mladă
Flori cu mâzgă de zăpadă
Din huceagul adormit,
Şi s'aducă 'n paneraş
Primăvara la oraş:

— Urzicèle, urzicèle,
Ghiocei şi viorele,
Albăstriţe de suhat!
— Iarbă-mare, iarbă-mare,
Să şi-o pue 'n scăldătoare
Fetele de măritat!...

Singurătate

Prin luminişul ăsta ne-ştiut,
De-atâta vreme nimeni n'a trecut...

Copacii goi, în lungă nemişcare,
La umbra lor se uită cu mirare.
Ca de pe altă lume, s'abate pân' aici
O pasăre cu aripile mici,
Şi glasul ei răsună, în linişte, prea tare.

Dar Primăvara, care ştie tot,
Va risipi prin iarba dimprejur
Steluţe de azur,
Albastru miozot.
Şi de subt foi tivite cu argint,
Vor creşte ciucuri albi de mărgărint...

Pe-aci, o Zână tristă coboară dintre stele
Şi 'n fiecare noapte culege viorele.

Dar nimănui pe lume nu-i e dat s'o vadă
Cum vine pe potecile din mladă,
Făcând în taină îndelung popas
Din loc în loc, pe unde-a mai rămas
Zăpadă...

Film în culori

Baloane mari de spumă albă prin grădini,
Cireşii, zarzării şi perii,
Stau gata să se 'nalţe din tulpini
Spre cerul primăverii...

Caisul nostru s'a gătit la poartă
Cu panglici albe, ca 'n tablouri vechi,
Şi cu zulufi de floare la urechi,
Cum astăzi nicăeri nu se mai poartă...

Pe strada mare,
Ies flori înalte la plimbare
In rochii de sezon, uşoare,
Cu toate că-i o vreme aşa de schimbătoare.

Ah, fetele (şi mai ales cucoanele)
Când vine Primăvara,
Sunt dulci şi colorate ca bomboanele!

Pe cea care-a trecut o chiamă Clara,
Fiindcă are
Ochi albaştri tare,
Şi gura ei, cu buze de coral,
Surîde vertical...

Un mic vârtej, copil al nefiinţii,
De-acurmezişul străzii rătăcit,
Nebun în jurul lui s'a răsucit
Să-şi prindă coada galbenă cu dinţii.

Departe, în azurul dintre nori,
Plutesc pe cer
De-asupra lumii, stoluri de cocori,
Aeroplane de pe vremea lui Homer...

G. Topirceanu

PROVINCIA

Strehaia

Dacă orașele mari prezintă interes prin diversitatea multiplă a activității lor și micile urbe, svârlite prin colțuri de țară, pot oferi publicului, fațade care merită să fie cunoscute.

Convinsi de acest gând, prezentăm cititorilor orășelul *Strehaia.*

Auzind de numele Strehaiei, te gândești desigur la un sat ceva mai mare, mai curat, cu oarecare urme de civilizație, dar care rămâne, totuși, un sat. De aceea rămâi mirat și plăcut impresionat, când găsești un orășel.

Un orășel tânăr — doar din 1922 a fost ridicat la rangul de „urbe" — care manifestă tendințe hotărîte de civilizație.

Astfel, dacă singura stradă care se bucură de trotuare estetice, este cea principală, care, desigur nu întâmplător este un fragment din șoseaua națională București-Vârciorova, în schimb și cele mai mici artere de circulație au avantajul luminii electrice. Căci, din centru, din clădirea micuță și curată ca o bomboniera, Uzina electrică radiază lumină, între 6-12 noaptea, peste toată Strehaia.

Dar nu numai lumina constitue punctul de laudă al Strehăenilor. Mai enumărăm spitalul și-l enumărăm pentrucă este cel mai modern — și în acelaș timp cel mai folositor — spital din satele noastre. (Să nu uităm că Strehaia până mai acum vre-o 10 ani a fost comună rurală).

Apoi Primăria își etalează fațada în fundul grădinii publice care, este drept, ar necesita oarecare modificări în bine, modificări care s'ar face foarte ușor cu ajutorul Primăriei.

Poliția se ascunde într'o cocioabă, cași cum ar voi să demonstreze că la Strehaia nu este nevoe de poliție decât pentru decor.

Apoi, tot în grădina publică, la stradă, se ridică inevitabilul monument al eroilor 1916-1919, cu nelipsitul vultur deasupra și cu un orologiu care a încremenit la 9½, probabil oră fatidică pentru strehăeni.

Institutele de cultură didactică încep în Strehaia cu „Grădina de copii mici", urmează cu „Școala primară de băeți No. 1" — No. 2, 3, 4, etc. nu există, — „Școala primară de fete" — fără număr — și se termină cu „Școala inferioară de Meserii'.

Au mai fost în Strehaia școli de menaj, profesionale, gimnazii, etc., dar vânturile economiei naționale, le-au spulberat, în ciuda cetățenilor.

Mânăstirea, atribuită de legendă lui Mihai-Viteazul, iar de cărturari lui Matei-Basarab, prezintă curiozitatea de-a avea altarul orientat mai mult spre Sud decât spre Răsărit, ceeace a dat naștere la mai multe explicații, toate bune, dar toate susceptibile de labialitate.

Nepăsătoare însă de toate legendele, mânăstirea servește și astăzi ca unică parohie a „Urbei Strehaia". Căci până la ridicarea „Catedralei" — Strehaia, ca orice urbe care se respectă, ține cu orice preț să aibă o „Catedrală" — mai este nevoe de timp și... de bani.

Și încă o curiozitate, sau, dacă vreți, o originalitate. Strehaia, așezată pe principala arteră de cale ferată, București-Jimbolia, este servită de-o haltă, deși are și o gară. Aceasta însă este așezată cu câțiva km. mai spre răsărit de oraș. De ce nu s'o muta halta în locul gării și invers, nu știu.

Și mai este în Strehaia o societate corală „Cântec românesc". Altceva nimic. Nici reviste literare, nici societăți sportive și nici chiar cinematograf. Ba, să fim drepți. De două ori pe an — la Paști și la Crăciun — sosește în localitate câte un film, mai bătrân ca orașul, care este proectat, într'o seară, cu un aparat mișcat cu mâna.

Ca încheere trebue să adăogăm, printre zestrea Strehaiei, o cofetărie, două berării, multe cârciumi, multe frizerii, un depozit de ziare-librărie și... oarecare vanitate.

Nu amintim însă, că orașul ar fi fost întemeiat de țigani robi, liberați de mânăstire.

CONST. CRAIOVITZA

DE PAȘTI

călătoriți în străinătate cu „REALITATEA ILUSTRATĂ".

I. **București-Budapesta-Viena,** durata 11 zile (9—19 Aprilie) cu lei 5.400

II. **București - Budapesta - Viena - Muenchen - Paris,** durata 17 zile (9—25 Aprilie) cu lei 10.950.

III. **București - Budapesta - Viena-Muenchen-Paris-Marsilia-Coasta de Azur-Nisa-Milano-Venezia,** durata 21 zile (9—29 Aprilie, cu lei 12.450.

Cereți prospecte gratuite.

In aceste prețuri sunt cuprinse absolut toate cheltuelile de voiaj, de găzduire și de întreținere în toate orașele, vizele pașaportului, circuite cu autocare în toate orașele, transportul de la gară la hotel și de la hotel la gară, ghizi, bacșișuri, taxele de intrare la toate muzeele, instituțiile, catedralele prevăzute în program, excursii prin împrejurimi, etc., etc.

Locuri strict limitate.

Inscrierile se fac pe baza unui aconto de 2.000 lei.

Informațiuni, prospecte, înscrieri, la **„Realitatea Ilustrată",** secția turism, str. C. Mille 7-11. Tel. 3.24.70.

Actualități științifice

Ochii albaștri...

...pe care i-au cântat atât de mult poeții fascinați de farmecul lor, nu sunt câtuș de puțin... albaștri. Intocmai ca și azurul cerului, albastrul ochilor este o simplă aparență, un miraj!

Nouile cercetări științifice au dovedit că frumoșii ochi albaștri n'au în realitate nici o culoare. Le lipsește pigmentul colorant în stratul exterior al irisului, acel pigment care dă o nuanță închisă ochilor căprui.

In cazul ochilor albaștri, acest strat este transparent și descoperă peretele din fundul irisului: o pieliță albă, care ne apare albastră numai prin efectul refracției luminei.

Razele luminoase, cu lungime mică de undă, sunt refractate mai puternic decât cele cu lungimi mai mari.

Or — după cum se știe — lumina albastră are o lungime de undă mai mică.

Dacă lucrurile s'ar petrece invers, ochii n'ar mai fi albaștri, și nici cerul azuriu. Și ochii și cerul ar avea culoarea galbenă.

Ochii căprui sunt caracteristici pentru populația țărilor meridionale. In aceste regiuni ei exercită rol protector, întrucât servesc, întocmai ca și pielea galbenă, ca un mijloc de apărare împotriva luminei solare prea intense.

Dacă totuș se întâmplă ca un meridional să aibă ochi albaștri, lucrul se datorește în general încrucișărilor de rase.

Cât trăește un pește

După cum scoarța pomilor înregistrează în fiecare an câte un nou cerc, care adăugându-se la seria cercurilor concentrice, ne permite să determinăm oricând vârsta unui copac, tot astfel și peștii dobândesc anual câte un strat de solzi, care se suprapune peste straturile din anii precedenți.

Rezultă de aci că, numărând la microscop straturile de solzi suprapuse putem deduce vârsta peștelui. Cu aceasta însă n'am răspuns la întrebarea cât poate să trăiască un pește?

Vârsta maximă, pe care o poate atinge un animal trăind pe uscat, depinde de vârsta pubertății. Odată ajuns în faza de reproducere animalul nu mai crește de loc, sau crește foarte puțin, iar mai târziu îmbătrânește, forțele i se sleiesc și poate să moară de o moarte naturală.

Peștii, dimpotrivă, *cresc și se desvoltă necontenit în tot timpul cât trăesc.*

Astfel, peștele turtit „pleuronectul", deși în vârstă de 6—7 ani e capabil de reproducere, ajunge totuș la 25 ani aproape de două ori mai mare și de cinci ori mai greu, ca la 7 ani. Pe de altă parte, peștii bătrâni, cum ar fi de ex. crapii în vârstă de 100 ani, nu manifestă nici un fel de simptom de bătrânețe, nici o slăbiciune a mușchilor, nici un fenomen de osificare.

Naturaliștii și-au pus atunci întrebarea dacă noțiunea de „îmbătrânire" este aplicabilă în cazul peștilor. *Se pare că aproape nici un pește nu ajunge să moară de o moarte naturală.*

Să nu uităm că viața în mediul aquatic este plină de primejdii și că vietățile de pe aceste meleaguri se mănâncă unele pe altele. Cel mare înghite pe cel mic, și adesea cei mici, grupați mai mulți împreună, atacă pe cei mari.

O luptă crâncenă și neîncetată! In plus, există firește și aci boale și accidente.

Desigur peștii nu sunt nemuritori, e îndoelnic însă dacă ajung la o limită naturală de vârstă.

Renovarea discurilor

Unul din marile avantaje ale plăcilor de gramofon este faptul că ne permit să auzim glasul și muzica celor ce nu mai există. Putem admira și astăzi vocea incomparabilă a unui Carusso, dispărut dintre cei vii încă din 1921.

Din nefericire technica înregistrării plăcilor era pe atunci destul de primitivă și defectuoasă. Abia din 1924 se folosește procedeul de „imprimare electrică" a plăcilor, în locul imprimării mecanice de altă dată. S'a ajuns astfel la o reproducere fidelă și curată a muzicii, care a adus la perfecțiunea actuală a gramofonului.

Pentru a putea face să beneficieze de avantajele technicei moderne chiar și înregistrările vechi, de dinainte de 1924, cercetătorii și-au îndreptat atenția lor în direcția ameliorării — mai exact a „renovării" — discurilor imprimate pe cale mecanică de persoane, care astăzi nu mai sunt în viață. Acesta e de ex. cazul discurilor lui Carusso.

In primul rând trebuiau determinate cu preciziune defectele vechilor procedee. Plăcile imprimate mecanic nu reproduc fidel sunetele prea joase sau prea înalte, conservă un sgomot supărător al acului și sunt lipsite de rezonanța specială, care o dă unei audiții o sală cu calități acustice.

Iată cum au fost înlăturate aceste neajunsuri:

Discul vechi este reprodus în haut-parleur la un aparat cu doză electromagnetică, și se înregistrează astfel un *nou disc* cu ajutorul unui dispozitiv, care cuprinde un filtru ce oprește sunetele prea ridicate. Pentru a obține efectul de rezonanță se execută această operație într'o sală suficient de sonoră. Noul disc înregistrează astfel, nu numai sunetele conservate în cel vechi, dar și efectul de rezonanță al sălii.

Pentru ameliorarea orchestrei, ce acompaniază vocea cântărețului, se recurge la un filtru special, care atenuiază până la suprimare aproape, sunetele instrumentelor, lăsând să treacă numai vocea, care covârșește în acest ansamblu. In urmă, se reproduce discul astfel modificat cu o orchestră nouă, pentru a realiza placa definitivă.

Aplicând aceste procedee, o firmă engleză a reușit de curând să renoveze vechile plăci ale lui Carusso.

„Ochiul electric" expert

sigur pentru pietre prețioase

O altă aplicație recentă a acestei minuscule celule fotoelectrice „bonne à tout faire". Ochiul electric s'a dovedit a fi, între altele, și un cunoscător neîntrecut în materie de pietre prețioase și în special în ceeace privește perlele. Se știe cât de reușite sunt astăzi imitațiile de perle și cât de delicată devine uneori, din această cauză, operația de a distinge cu preciziune perlele veritabile de cele artificiale.

Ei bine, celula fotoelectrică pune la îndemâna oricui un instrument simplu, comod și absolut sigur pentru a tria pietrele originale de imitațiile cele mai abile.

Intr'adevăr, perlele artificiale, — oricât de bine ar fi imitate — nu au niciodată acelaș grad de transparență pentru lumină ca perlele veritabile. Din această cauză, un mănunchiu de raze luminoase, filtrate printr'o perlă, atingând apoi o celulă fotoelectrică, va da naștere unor curenți electrici, mai mult sau mai puțin intenși, după cum perla examinată este sau nu autentică.

Sensibilitatea deosebită a ochiului electric oferă astfel un criteriu neîndoelnic.

Acelaș principiu se aplică și în cazul celorlalte pietre prețioase: diamantul, pietrele colorate etc., care nu-și pot ascunde taina ochiului atât de pătrunzător al celulei fotoelectrice.

I. S.

DIN MINUNILE MIROCOSMULUI

O interesantă lămurire a teoriei atomilor

Obișnuiți să ascultați conferințele ținute la radio?

Intrebarea par'că e de prisos. Din ceeace îmi comunică radio-amatorii, cu care am ocazia să vin în contact, cel puțin 80 la sută din posesorii de aparate de radio se grăbesc să închidă aparatul sau să caute altceva la alt post de radiodifuziune, de îndată ce speakerul ori chiar speakerița, oricât de dulce și frumos i-ar fi glasul, vestește ținerea unei conferințe.

Mai ales când este vorba despre o conferință cu subiect științific și cu desfășurarea din partea conferențiarului a unui impunător, dar tot atât de plictisitor aparat de erudiție. Aceasta pare a confirma o afirmație făcută cândva de *Bernard Shaw* în forma unei axiome.

„Mai de grabă ai vedea pe un rege, mergând alături de un cântăreț, decât pe un profan, mergând alături de un om de știință".

Insă, nu totdeauna trebue dată vina pe marea massă a profanilor pentru puținul interes de care face dovadă față de chestiunile cu caracter științific.

Adevărul este că, de fapt, profanul, adică omul căruia gradul de cultură ori natura ocupațiilor nu-i îngădue cercetarea și cu atât mai puțin aprofundarea unor chestiuni de știință pură, e dornic de a fi luminat asupra lor. Numai că nu toți oamenii de știință se pricep să-l lumineze. De cele mai multe ori, îl sperie și-l descurajează din capul locului.

Il sperie și îl descurajează cu avalanșa de termeni tehnici, de a căror însemnare bietul profan este cu desăvârșire străin, precum nu trezește în el interesul, prin întrebuințarea unui limbaj din care profanul prinde cuvinte răzlețe, dar fără să priceapă înțelesul și rostul lor.

Cineva îmi spunea mai acum câteva zile: „Ascult cu drag o conferință științifică, însă cu o condiție: *să fie interesantă*".

„Să fie interesantă", adică să fie prezintată într'o limbă și îmbrăcată într'o formă, pe care el, profan, să le înțeleagă cu ușurință.

Dar câți oameni de știință întrunesc aceste condițiuni? Câți dintr'înșii, atunci când se adresează marelui public, reușesc să fie înțeleși, adică „interesanți"?

Iată, acum câțiva ani, am ascultat patru zile consecutive, patru conferințe în care se lămurea teoria lui Einsten despre „relativitate". Mărturisesc, după ultima conferință știam tot atât de puțin, ca și mai înainte de a fi ascultat prima conferință. Și, adaug, n'am fost singurul a cărui minte n'a putut fi luminată de autorul — indiscutabil, un savant de valoare — al celor patru conferințe.

*

Am făcut această introducere cam lungă în speranța că rândurile de mai sus vor cădea întâmplător sub ochii vreunui om de știință de la noi și că va căuta să țină întru câtva seamă de ele, atunci când ne va împărtăși și nouă profanilor cunoștințe din domeniul specialității sale.

S'ar putea, de pildă, să vorbească în forma așa de simplă și de lămurită în care un profesor universitar austriac a vorbit de curând la microfonul postului de radiodifuziune dela Viena, tratând un subiect, care nu e chiar așa de lesne accesibil massei profanilor în materie. A vorbit anume despre „teoria atomilor".

Ce este *un atom*? Ceva mic, mic de tot, va răspunde un profan. Iar noi, cei care coborîm dealul vieții, am învățat în vremea noastră la liceu, că un atom este partea cea mai mică și indivizibilă a materiei. Insă, cercetările făcute de ani de zile de către fizicieni au dus la constatarea că atomul, așa mic cum este el, cuprinde într'însul o lume întreagă. Are mai întâiu o parte centrală, un fel de sâmbure, căruia știința i-a dat numele de *proton*, în jurul căruia se învârtește cu o iuțeală de neînchipuit o sumedenie de părticele mici, care poartă în știință numele de *electroni*.

Un fizician englez—Rutherford—spune despre atom că ar fi un sistem solar în mic. In sistemul acesta, protonul reprezintă soarele, iar electronii înfățișează planetele, numai că electronii sunt neasemuit mai mulți decât planetele, care se învârtesc în jurul soarelui.

Să mi se îngăduie acum să menționez unele comparații făcute de conferențiarul vienez, despre care am pomenit mai sus, în scopul de a populariza cât mai bine cunoștințele despre atomi, despre numărul și însemnătatea lor.

Să luăm, de pildă, gămălia, cu diametrul de un milimetru, a unui ac oarecare. Dacă am putea înșira pe o sfoară atomii de fier, din care este alcătuită această gămălie, am avea nevoe de o sfoară egală în lungime cu lungimea întregii rețele de linii ferate din Europa.

De asemenea, dacă am putea mări, fiecare până la dimensiunile unui bob de mazăre, atomii care se găsesc în aerul dintr'un pahar de apă, cu boabele acestea de mazăre am putea acoperi, până la o înălțime de aproape zece metri, toată suprafața Europei.

Incă un fapt vrednic de pomenit și de reținut. Atomii — să ne gândim tot la atomii din gămălia unui ac — sunt încărcați, unii din ei cu electricitate pozitivă, iar ceilalți cu electricitate negativă.

In chipul acesta ei se neutralizează reciproc, menținându-și, ca să zicem așa, pozițiile respective.

Să ne închipuim acum că am putea tăia gămălia de ac în două jumătăți în așa fel, ca una din aceste jumătăți să fie încărcată cu toată electricitatea negativă cuprinsă în atomii din gămălie. Să ne mai închipuim că am pune jumătatea aceasta în vârful unui turn înalt de biserică, iar jumătatea cealaltă am agăța-o de un autobuz, care ar staționa într'o piață din fața acestei biserici.

Cu toată distanța relativ destul de mare dintre cele două jumătăți de gămălie, puterea lor de atracție reciprocă ar fi suficientă, ca să ridice autobuzul în sus, până în vârful clopotniței.

Ne oprim aci cu exemplele și cu felul simplu și popular de a se exprima al profesorului austriac, care a vorbit la microfonul dela Viena despre minunile acelui microcosm, care sunt atomii.

Incheiem cu credința că orice chestiune științifică, prezintată în felul acesta, încetează de a fi aridă și este de natură să trezească un interes viu în marea massă a profanilor.

N. B.

Rubrica grafologică

Prin această rubrică stăm, în mod gratuit, la dispoziția cititorilor cari se ostenesc să scrie o pagină pentru a obține o schiță psihologică a caracterului lor. Cererile pe cari le-am primit sunt însă atât de numeroase, încât trebue să facem rezerva că — deoarece răspundem tuturora în ordinea în care ne sosesc scrisorile — răspunsul nostru poate întârzia, uneori, câteva săptămâni. Totodată cerem iertare tuturor acelora cari ne-au scris și nu au citit încă răspunsul. Nu s'a neglijat nici o scrisoare, dar spațiul restrâns de care dispunem nu ne-a îngăduit să satisfacem, până acuma, toate cererile cari ni s'au adresat. Consultanții rubricii noastre sunt deci rugați să aibă răbdare, fiindcă nimeni nu va fi trecut cu vederea.

MELLO. — Luciditate. Claritate. Ordine în gândire — mai puțin în acțiune. Sensibilitate. Totuș oarecare rigiditate în atitudini. Orgoliu. Momente de violență. Tenacitate. Spirit independent. Sensualitate. Tendință de dominare.

LADISLAUS. — Rafinament intelectual. Estetism. Emotivitate. Sentiment al singurătății. Voința inegală, șovăelnică deseori. Deprimare. Generozitate. Oarecare ipocrizie, readaptare la viața practică, deși intenții de confort.

RIO. — Spirit de sinteză. Inteligență pozitivă, cultivată. Memorie bună. Putere de muncă. Ușoară oboseală. Sensibilitate. Discreție. Convalescență după o deziluzie de ordin sentimental. Generozitate. Incredere în sine. Mici naivități. Sensualitate.

D. ȘT. P. — Scrisul Dvs. indică intuiție, sensibilitate, emotivitate, susceptibilitate, sensualitate, consequență, încredere în sine. Scrisul alăturat e al unei persoane impresionabile, puțin visătoare, totuș cu suficient spirit practic. Temperamentele armonizează.

N. ȘT. P. — Vitalitate. Sensualitate. Dragoste de viață. Nervi agitați. Inconstanță. Capricii. Putere de asimilare. Nu destulă ordine și metodă în acțiune.

G. M. N. —Bun simț. Memorie bună. Sensualitate nesatisfăcută. Obsesii sexuale. Nervi obosiți, iritabili, sub o aparență de echilibru și de stăpânire de sine. Ordine.

I. B. — Sensibilitate. Nervozitate. Precipitare. Naivitate. Generozitate. Sensualitate. Neaptitudine pentru viața practică.

MANAC GHEORGHE. — Gândire clară, ordonată, metodică. Cinste. Putere de muncă. Orgoliu. Ambiție. Memorie bună. Vitalitate. Sensualitate. Nervi ușor zdruncinați.

PETROUCHKA.—Sensualitate exagerată. Din această pricină: nesociabilitate, orgoliu, egocentrism. Imaginație bizară. Sensualitate nesatisfăcută. Obsesii sexuale. Nervi iritabili. Șiretenie. Generozitate. Entuziasm.

COSTEL. — Sensibilitate. Generozitate. Incredere în sine. Naivitate. Putere de muncă. Imaginație activă. Sensualitate.

LUCREȚIA. — Natură foarte impresionabilă. Orgoliu. Susceptibilitate. Uneori poză. Generozitate. Iritabilitate. Capricii. Simplitate. Voință slabă.

TUDOSE. — Inteligență activă, ascuțită, cultivată. Instinct social dintr'un sentiment de singurătate. Orgoliu. Nevoie de acțiune. Iritabilitate. Entuziasm.

TITI E. — Emotivitate. Sensibilitate. Imaginație. Deprimare. Totuși nădejde. Orgoliu. Sensualitate nesatisfăcută. Căutare.

O. F. CLUJ. — Gândire clară. Bun simț. Putere de muncă. Nu destul entuziasm și nu destulă încredere în sine spre a realiza idealuri.

ZIZI. — Sensibilitate exagerată din cauza singurătății. Momente de răzvrătire. Dezorientare. Sensualitate nesatisfăcută. Lipsă de ideal. Creați-vă o preocupare: aveți energia de a vă reechilibra viața interioară.

MIHAIL MAN

Recitalul de pian al d-rei Nadia Chebap

Pianul alături de vioară, mai puțin violoncelul, sunt instrumentele de concert prin excelență. Este incontestabil că din punct de vedere educativ, pianul este instrumentul care se referă la cea mai bogată literatură muzicală.

Gramofonul eri, radio azi, transmite în lumea întreagă operele marilor compozitori. Se spune de câtva timp, că muzica a ajuns la apogeu, e vorba bine înțeles de muzica clasică.

Unii preferă pe Bach, alții pe Mozart, Beethoven ori Schubert.

In materie de artă muzicală, preferința este admisă, mai puțin însă exclusivismul.

Publicul de pretutindeni, și de la noi, este împărțit în două: în admiratorii autorilor clasici și în fanaticii modernismului. Cu cât gusti mai mult autorii moderni, cu atât apreciezi mai mult pe autorii clasici. Aș putea spune că modernii fac să se mențină încă gloria compozitorilor clasici.

Aceasta este reflecția ce făceam când ascultam interesanta compoziție a lui Mihalovici, *executată Vinerea trecută la simfonicul dela Ateneu, dar care produce un fenomen de inhibiție „sui generis" printr'o cacofonie, care este o adevărată disartrie muzicală. Ea redă foarte bine sgomotul automobilului și toate sgomotele mecanicei moderne, care nici odată nu a fost un prilej de inspirație pentru clasici ori romantici. Când am ascultat după compoziția domnului* Mihalovici *un concert de* Brahms *ori o simfonie de* Beethoven, *aveam și mai mult impresia că aceste compoziții sunt manifestările reale ale geniului omenesc.*

De aceea am găsit încă nedemodat programul pianistei Nadia Chebap, *care într'un recital dat la* Sala Dalles *săptămâna trecută, nu s'a adresat decât la trei autori:* Bach, Chopin *și* Liszt, *care reprezintă clasicismul și romantismul muzicei de pian.*

Plecând dela profunzimea lui Bach *pentru a aprecia fantezia lui* Liszt *asupra lui Don Juan, d-ra* Chebap *a avut o fericită idee să intercaleze în program pe* Chopin, *pe care posturile din Varșovia îl difuzează în fiecare Sâmbătă în lumea întreagă.*

Chopin *interpretat de o elevă a lui* Busoni *și a lui* Leschititzky, *cei mai mari profesori ai clavirului, nu putea decât să intereseze pe toți acei ce se ocupă de technica și literatura pianistică.*

De aceea am aplaudat alături de toate aceste tinereți entuziaste ce umpleau sala Dalles, *pe tânăra noastră artistă, care posedă o cultură aleasă muzicală și o technică desăvârșită.*

Domnișoara Chebap *ne-a ținut tot timpul sub impresia că tot ce execută se compune din sunete armonioase și din idei muzicale, de o vădită profunzime uneori, isvorîte din plăcile de fildeș alb ale instrumentului. Iar degetele sale nu făceau altceva decât să exalteze frumusețile unor compoziții ce fac parte din patrimoniul marilor compozitori dintr'o epocă fericită în inspirații, pe care moderniștii le evită uneori dintr'un snobism poate prea exagerat.*

I. PAL.

Cea mai bună recomandare ***a volumelor apărute în*** **Editura „Adeverul"** ***o constitue numele autorilor editați :***

C. STERE : In preajma Revoluției

Vol. I Smaragda Theodorovna	**Lei 80.—**
„ II Vania Răutu	**Lei 80.—**
„ III Lutul	**Lei 80.—**
„ IV Hotarul	**Lei 80.—**

LIVIU REBREANU : „Răscoala"

Vol. I Se mișcă Țara	**Lei 80.—**
„ II Focurile	**Lei 80.—**

I. MINULESCU : 3 și cu Rezeda 4	**Lei 50.—**
I. ST. IOACHIMESCU : Țărani și Târgoveți	**Lei 40.—**
H. de BALZAC : „Evreul"	**Lei 60.—**
TARASOFF RADIONOFF: „Ciocolata"	**Lei 40.—**

De vânzare la toate librăriile.

A APĂRUT :

FLOAREA DIN POVESTE

POVESTIRI PENTRU COPII ȘI TINERET

de N. PORA

UN VOLUM DE 210 PAGINI CU NUMEROASE DESENE, LEI 50

Editura „Adeverul". — De vânzare la toate librăriile din țară

Librăria Universala Alcalay & Co.

București I, Calea Victoriei No. 27

recomandă următoarele noutăți :

Tristan Bernard: Voyageons, Fr. 15; **Ph. Barres:** Ainsi que l'Albatros, Fr. 12; **Bianquis:** Nietzsche, Fr. 20; **Pierre Clair:** Sourions à la vie, Fr. 12; **Kathleen** Coyle: Comme un vol d'oiseaux, roman, Fr. 12; **Fr. Carco:** L'ombre, roman, Fr. 15; **Ivette Guilbert:** Mes lettres d'amour, Fr. 15; **Ben Hecht:** Un juif amoureux, roman, Fr. 16,50; **Francis Jammes:** Pipe, chien nouvelles, Fr. 12; **Panait Istrati:** La maison Thüringher, roman, Fr. 12; **Margaret Kennedy:** L'Idiot de la famille, roman, Fr. 15; **Harold Lamb:** Les croisades, Fr. 15; **Lewinson:** Le vas d'or, Fr. 12; **Pierre Mille:** La Femme et le Deputé, Fr. 12; **Maurois André:** Mes Songes que voici, Fr. 15; **Rosny Ainé:** Helgvor du fleuve bleu, roman, Fr. 12; **J. J. Tharaud :** La jument errante, Fr. 7; **Mary Webb:** La Flèche d'or, roman, Fr. 16.

Sinclair Levis: Ann Vickers, roman tradus, Fr. 18. Autorul lui „Babbit" descrie în acest roman, viața unei femei în America de azi, tradus până acum în 17 limbi, se bucură de un mare succes.

Maurice Baring: C. roman tradus, Fr. 21. Un mare critic francez spune despre acest roman că, deși are peste 500 pagini, când l'a citit regreta apropierea sfârșitului. Autorul a repurtat succese cu Daphne Adeane și la Princesse Blanche.

Louis-Ferdinand Céline : Voyage au bout de la nuit, roman, Fr. 24. Sub acest pseudonim se ascunde un chirurg al unei clinici din Paris care cu un curaj și o vervă ascuțită descrie viața pe front în răsboiu și după răsboiu în diferite state; a fost recompensat cu Prix Th. Renaudot.

Vicki Baum: Grand-Hotel, roman tradus din germană, Fr. 15. 40.000 Ex. vândute în franceză, de acelaș autor: **Hélène Wilfur,** roman, 15 Fr. Lac aux Dames, Fr. 15. Lohwinckel en folie, roman, Fr. 12.

Jules Romains: Les hommes de bonne volonté, roman, 4 volume, vol. I Le 6 Octombre, vol II Le crime de Quinette, vol. III Les amours enfantines, vol. IV Eros de Paris; volumul Fr. 12.

Guy Mazeline: Les Loups, roman, Prix Goncourt 1932, Fr. 15.

Nicolas Ségur: L'Impure roman, Fr. 15.

Alfred Machard: Le maître des Femmes, roman, Fr. 12.

Guy de Pourtalès: Wagner, histoire d'une artiste, Fr. 18.

Paul Reboux: Le nouveau savoir-ecrire, Fr. 12.

Aldous Huxley: Deux ou trois graces, roman, Fr. 15.

De acelaș autor: Le Meilleur des Mondes, roman, Fr. 15. Contrepoint, roman, 2 vol. Fr. 30. Tour du monde d'un sceptique, Fr. 15.

Comenzile pentru provincie se expediază și contra-ramburs. Se primesc abonamente la toate ziarele și revistele române și străine cu prețurile originale. Cetiți revista „Le Mois" o sinteză lunară asupra activității mondiale în toate domeniile.

MANUAL DE MORALĂ PRACTICĂ

Dragostea

1. *Sunt o sumedenie de lucruri esențiale și frumoase, pe care propaganda scrisului și cititului în educația, debitându-le în reguli imperative și în fraze sterile le-au acoperit cu praf și le-au decolorat. Din caetul de caligrafie al cursului primar din copilăria, de-acum vre-o 40 de ani, ne-au rămas unele sentințe: „Adu-ți aminte de părinții tăi până la adânci bătrânețe"... Intenție onorabilă, dar pentru copilul obligat să copieze frumos, de 20 de ori, ca să nu uite, lipsită de interes. Mii de propoziții inanimate obsedează Abecedarele și cărțile de citit, până la antipatie, lăsând să se înțeleagă că intre cărți, autori și părinți s'a stabilit o asociație pentru constrângerea copiilor și că viața, cu începere dela 7 ani, vârsta școlară, va fi trăită în sfaturi anodine și îndemnuri anemice sau răstite de asociația celor trei factori întovărășiți.*

Există o manie a poveței și a comandamentului moral, care permite să te scapi de datorii mai mari și mai grele, înlocuind o activitate cu o poruncă sau cu o frază goală, destinată tiparului, oratoriei și zugrăvelii. Călătorii se apleacă pe fereastra vagonului de tren: unde în patru limbi, tableta smălțuită recomandă să nu se iasă pe geam. Pretutindeni unde fumatul e oprit chibritul cel dintâi este aprins de omul pus să se respecte inscripția. O inscripție care ține loc de măsuri profilactice serioase, explică oamenilor transportați cu trenul, că scuipatul aruncat pe podină, se usucă și luat de aer, e distribuit oamenilor sănătoși. Toată lumea se leapădă de scuipat în tren, în tramvaie și autobuze.

Insuccesul clasic al poruncilor, pe care omul le citește pe pereți, face orice frazeologie sanitară, estetică și morală de prisos. Cel puțin când poruncești negativ este sigur efectul contrariu al poruncii. Cele mai lipsite de luarea aminte a cititorului sunt sfaturile afirmative, de care ia cunoștință cu indiferență.

2. *Dragostea părinților și a copiilor e o realitate atât de veche și de continuu vie, încât orice sfat și insistență devin jignitoare și brutalizează infinita ei gingășie. O legătură indisolubilă și acerbă unește ramura cu fructul, rădăcina cu creanga. Ca în peisagiile înalte cu izvoarele desfăcute, este de ajuns, ca să guști frumusețile spectacolului sufletesc și moral, să te plimbi pe dinaintea lor și să te odihnești la ele. Nu e nevoe să-i spui pădurii să crească, de vreme ce brazii acoperă munții, și apei să o apuce la vale, de oarece țâșnește și curge. Cu o pensulă și o culoare iei înfățișarea cum se găsește și te mulțumești cu ea, fără să-i strigi văii să se dea mai la dreapta și râului să se mute fotografic, pentru o mai simetrică perspectivă.*

Povața și orientarea sunt cazuri individuale, dela om la om; fără să implice hârtie, presă și adunare laolaltă. Ca și clasa cu școlari puțini, în care un profesor stăpânește mai bine atenția și materia decât într'o clasă numeroasă viața se simte mai precis satisfăcută și educația insului mic sau adult se obține în patru ochi. Fără nici-o îndoială că statele, educatoarele cetățenești al populației și paznicele granițelor interne, ar izbuti să realizeze mai multă corectitudine, mai mult optimism, mai multă încredere, dacă ar putea să renunțe la stilul imperativ și la amenințarea legală, înlocuind codurile scrise, amplificate și voluminoase, și vasta enciclopedie a vieții sociale, pusă pe capitole, pe articole, pe aliniate și comentarii, cu câteva principii lesne de ținut minte si transmise oral, odată cu plosca sânului cu lapte, odată cu paharul de apă și cu bucata de pâine, dela ființă la ființă.

3. *In concepția noastră îndătinată, a conducerii oamenilor, o simplificare este cu neputință, cu atât mai mult cu cât conducătorii — lesne de înțeles — au pus întotdeauna o distanță, impresionantă, prin golul ei, între monumentalitatea puterii și supunerea obștească. Auzi cum sună, sfatul legiuitor, cuprins în regulile mănăstirești din pravila religioasă veche: „Dacă fratele tău greșește, chiamă-l pe el față către față și fă-i mustrările de îndreptare"... Legiuitorul modern lasă că nu mai recunoaște frățietatea lui cu ascultătorul, dar nu și-ar putea închipui în ruptul capului că cetățenii laolaltă și deosebiți ar putea să fie altceva decât niște clienți înăscuți ai rigorilor lui, și care merită anticipat sancțiunea unei reguli călcate. Legiuitorul, atunci când nu construiește legi și îndată ce-i revine autoritatea poruncii, se îmbracă în stilul uniform, care se învață dela predecesori. El are trebuință de o ladă cu unelte și prestigiu sau de un catastiv cu formule, optzeci la sută inutile.*

Ceeace a putut să agraveze poziția respectivă a educatorului și a insului care trebuie crescut și sporit, în școală întâi și mai târziu în lume — și să arunce între cele două puncte, puntea de bârne a pravilei rigide, a fost dispariția sentimentului de legătură fizică și sufletească dintre oameni și dintre poziții, dispariția dragostei.

4. *Adeseori, omul singuratec se simte străin și izolat în mijlocul și al patriei lui, de sârma ghimpată a unor permanente datorii neîmplinite sau aproximativ împlinite. Oamenii legii au pus atâția spini chiar în petalele trandafirului, în cât el nu se mai poate apropia ca să-i guste parfumul, dăruit de natură gratuit, ca și aerul și lumina. El ar tânji să vibreze în plus cu țara lui și cu neamul lui întreg, să ia parte cinstită și însuflețită la viața colectivă, care oricât de perfecționată—și nu e niciodată cazul—nu se poate lipsi de umila colaborare a fiecărui cetățean, chemat la o ispravă. In evoluția ei, omenirea s'a pierdut pe sineș din vedere.*

5. *Dacă omul slobod se simte străin de timpul lui, ce se poate spune de omul bolnav și de omul din închisoare, cârmuiți și ei și mai aprig de cât aceia, de rigorile întovărășite cu indiferența? Dragostea de oameni se absentează de pretutindeni, și din temnițe și din spitale... Porțile s'au închis, ușile au fost ferecate, până la revărsatul zorilor zilei fără ca un singur preot, fără ca un singur călugăr să fi trecut pe lângă căpătâiul și lanțurile lor. Ei nu s'au dus să-i cerceteze nici azi, nici ieri, nci alaltăieri, nici luna trecută nici anul trecut, niciodată, lăsați în părăsire, pen tru ca lanțurile gleznelor să fie îngreuiate de lanțurile mai grele ale sufletului, înspăimântat de întuneric și tăcere.*

Dragostea de oameni a devenit o frază din caetul de caligrafie al copilului, care o repetă în scris pentru ca profesorul să puie pe marginea paginii o notă bună literii și acordului nu conținutului lor. Dragostea de oameni e o dorință inactuală. Pe locul înflorit al dragostei paște întunericul, tremură vântul, stă un cimitir.

T. ARGHEZI

Cântece pentru Lu

E toamnă... Și la tine mă gândesc;
ca 'n vis văd zâmbetu-ți copilăresc.
Zâmbești —: și zări de primăveri se-aprind;
uimit, văd trandafirii înflorind...

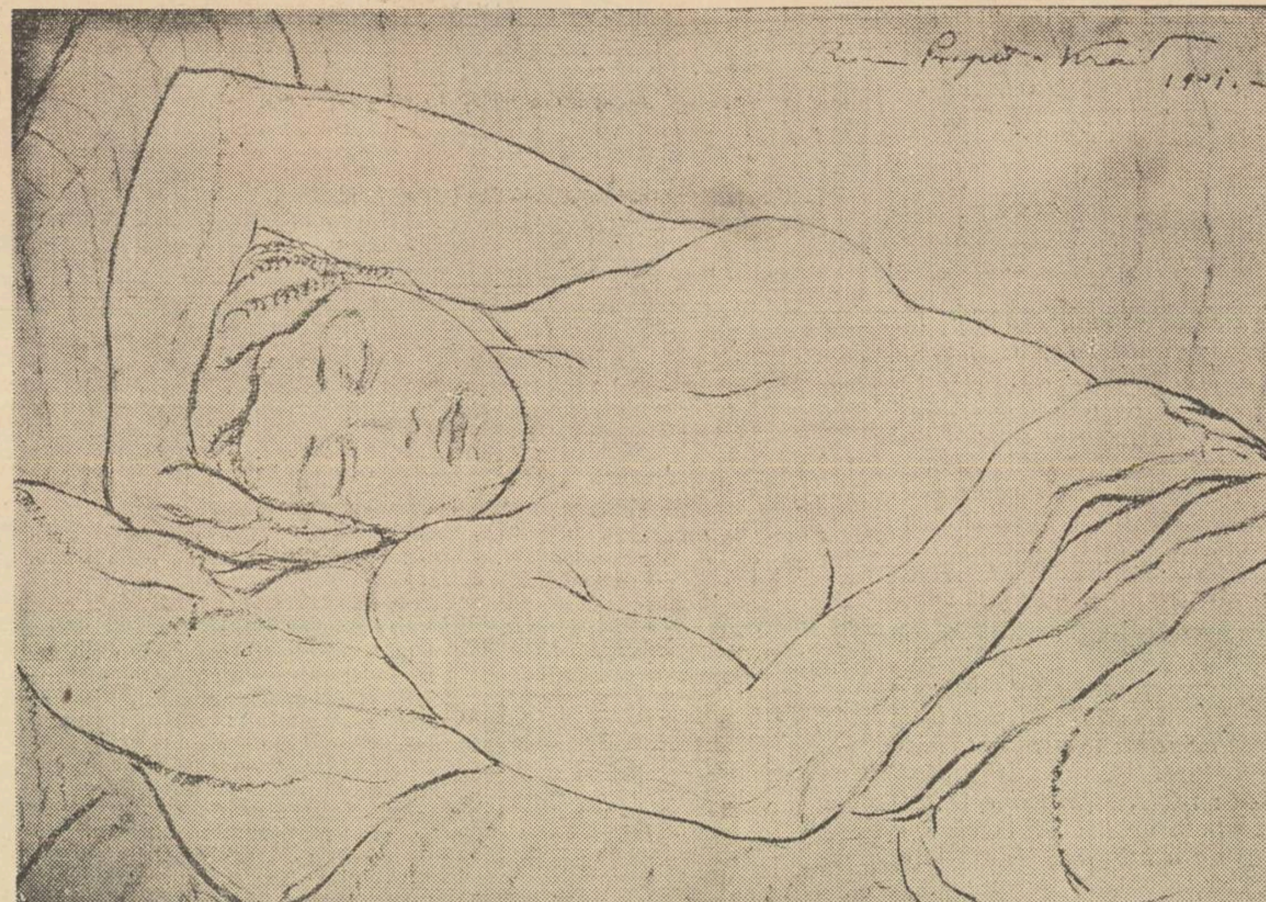
La tine mă gândesc... E 'n Maiu.. Și 'n gând,
te văd între perdele lăcrimând.
Plângi —: și miresme mor — și neguri cresc —
și trandafirii mei se desfrunzesc...

*

Tăcere. Frig. Singurătate...
Și toamna — a trecut și ea.
Ram veșted sub fereastra mea
se bate 'n clătinări oftate.
Fulgi de zăpadă

Și eu —
te-aștept mereu...

GEORGE VOEVIDCA

Riza Propst Kraid — Desen

P l a s t i c a

A fost o vreme când pretutindeni, diletanții și academicii inundaseră sălile de expoziții cu producțiuni naive, literare și fotografice.

Impotriva lor s'a stârnit o firească reacțiune modernă, care a avut însă și ea păcatul de a fi eșuat în modernismul teoretic și caricatural.

Honoriu Crețulescu — Copil

După trecerea epocii de înfierbântare, drumurile însă n'au rămas libere. Cavaleri ai tuturor aventurilor s'au răspândit în lume, imitând din eforturile novatorilor numai grimasele sterile.

Alimentată de halucinații individuale, de magia inovațiilor îndrăznețe, dar lipsite de convingere, producția acestora nu mai are nimic din noblețea înaintașilor războinici. In locul căutărilor, ei aduc rătăcirea; în locul glumei plastice cu adâncimi de rezonanță neoclasică, ei subjugă efecte și cuceresc poziții efemere, transfigurând, fărâmițând, anarhizând lumea formelor și a nuanțelor.

D. *Jean David* este astăzi pe cărarea acestor alunecări. O întârziere și o repetare fără utilitate și fără conținut.

Juliette Orășianu — Compoziție

Incrustațiile și reliefurile d-sale în platru pot ascunde intenții plastice, dar noi nu le credem sincere.

*

La Hasefer, după d. David s'a deschis expoziția de pictură, acuarelă și desen a d-nei *Riza Propst-Kraid*.

Câteva construcții de reală maturitate expresivă, alături de unele încercări școlărești, ne dau aci măsura posibilităților grafice și picturale ale artistei.

Din frământarea liniilor simple, din puritatea de contur a fizionomiilor, d-na Kraid desprinde clipe de conștiință și definește caractere.

Câteodată, procedeul e complectat, în portretele de ulei, cu adânciri de volum, de materie și de mase.

Pe drumul acesta însă, sunt dificultăți care nu se înving cu ușurință.

*

Pictorul *Honoriu Crețulescu* a strâns la „Cartea Românească" lucrări recente și opere din expoziții colective și personale anterioare

In realizările din ultimul timp, d. Crețulescu se orientează către limpezirea coloritului, printr'o paletă mult simplificată și printr'o mai bună simplificare a planurilor.

Riza Propst Kraid — Portret

Capetele de copii și câteva dintre celelalte portrete subliniază însușiri de abilă și elocventă caracterizare plastică.

In pictura de aer liber, artistul a rămas la vechea-i manieră, folosind din belșug reflexele luminoase, dar nediferențiindu-le îndeajuns.

*

Nici d-na *Julietta Orășianu* nu diferențiază prea mult nuanțele.

Lucrările înfățișate de d-sa în sala Mozart urmăresc însă un ritm decorativ în care acordurile de culoare se subordonează evoluției atitudinilor.

Clădind cu voită naivitate grupuri simbolice, evocând momente imaginative, artista însuflețește, rezumă, stilizează și comentează plastic un bogat material de compoziție.

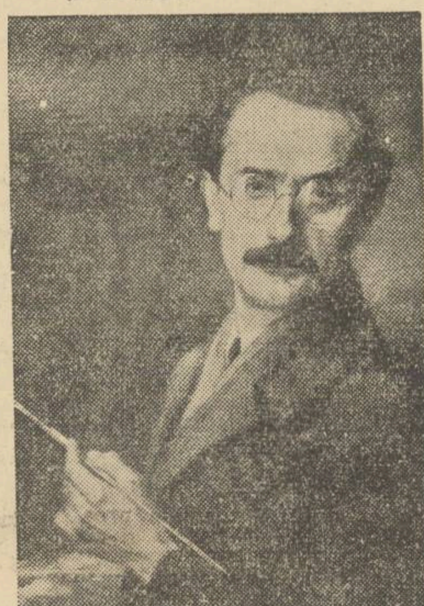
Nu putem spune că d-na Orășianu izbutește totdeauna să-și îmbrace în haine sugestive primitivismul acesta formal și coloristic. Dar nici nu putem tăgădui prezența voinței de artă în conștiința d-sale.

*

La Ateneu, d. *Mircea Olarian* prezintă o serie de picturi, gravuri și desene executate cu deosebită grijă pentru amănuntul expresiv.

Portretele în special sunt tratate cu o seriozitate tehnică remarcabilă.

Găsim însă prea multă revenire asupra acelorași forme, teme și modele.

Mircea Olarian — Autoportret

De-asemeni, se simte uneori necesitatea unei mai bogate invențiuni lineare și cromatice.

*

Tot aci expune, ca de obicei, și d-na *Eugenia Filotti-Atanasiu.*

*

Acuarele și uleiuri executate în Franța, pagini de peregrinări sufletești, înjghebate cu un material plastic original, expune la Fundația Dalles pictorul *Schweitzer-Cumpăna.*

Pasta modelată cu cuțitul desvoltă nuanțe de contrast, compune priveliști simfonic armonizate în popasurile de lumină ale fluidului cromatic și comunică impresii de natură lipsite de gravitate ridicolă și de exuberantă supărătoare.

Juliette Orășianu — Nud

Tumultul coloristic e totuși mult mai temperat în acuarelă.

Aci d. Schweitzer-Cumpăna face o serie de notațiuni, care, sub aparența simplicității, aduc efecte neașteptate prin distincțiunea facturii și prin calitatea emoției.

Expoziția aceasta e una din manifestările bune ale sezonului plastic.

H. BLAZIAN

De vorbă cu Elena Văcărescu

Sosind în București cu prilejul înmormântării mamei d-sale, d-na Elena Văcărescu a binevoit să ne acorde un interview.

In țară

„Lipsesc din țară de șaptesprezece ani.

E ciudat ce rol joacă această cifră în viața mea. Am plecat din țară la 17 Februarie 1916 și m'am înapoiat la 17 Februarie 1933.

Cu câtă emoție am trecut granița românească după un răstimp atât de îndelungat, graniță schimbată de atunci prin fericita reîntregire a țării! Mi-era dor să revăd Dunărea albastră. O! și ce minunată priveliște se desfășură în fața ochilor mei, de cum am intrat în țară: Hora de aur a munților încărunțiți de zăpadă, pe care îi voiu revedea și în splendoarea lor văratecă. Căci mă voiu reîntoarce.

De astă dată nu vor mai trece șaptesprezece ani până la revenirea mea în România. Odată numai s'a adeverit vorba maicii mele: — Elena, tu mereu amâi plecarea în România și vei amâna-o atâta timp, până ce vei veni să mă îngropi..."

E un moment de emoție filială! Dar e numai un moment, căci printre calitățile Elenei Văcărescu se numără și stăpânirea de sine.

„Nimeni n'are dreptul, după mine, să plictisească cu durerile lui pe cei din jur".

— Și cum se face că de atâta timp n'ați mai fost în țară?

O antologie a poeților români

„Te fură viața, cu multiplele ei obligații. De când vreau să termin o antologie de traduceri din poeții români, în limba franceză, dela cei mai vechi până la cei mai recenți. Literatura română are perle de poezie și proză, dar e prea puțin cunoscută în străinătate — și uite, ziua mea e atât de prinsă, încât nu izbutesc să duc la capăt antologia. O voiu face în liniște la vară, la moșia noastră de lângă Târgoviște, căci la Paris — nu știți ce 'nseamnă o zi din viața mea pariziană...

La Paris

„Mă scol la ora opt dimineața; până la ora nouă jumătate citesc ziarele în patru limbi, dar cele românești mi le rezerv pentru seara târziu să le citesc pe îndelete „pour la bonne bouche". Dela 9.30 până la 10.30—11, îmi fac toaleta.

La ora 11 cel mai târziu mă așez la masa de lucru unde sunt literalmente asaltată de corespondență. E adevărat că secretarul meu d. Basil Munteanu vine de două ori pe săptămână pentru revizuirea acestei corespondențe, dar eu totuși trebue s'o citesc, s'o adnotez, etc. Și câte scrisori de recomandație, ajutoare, pe care trebue să le dai, căci nu te lasă inima, să faci altfel. Când îți vine câte un biet student nenorocit din țară, câte un Român nevoiaș, care o duce greu la Paris, ca Româncă ești datoare să-i vii în ajutor. Mă mir, zău, că nu s'au plictisit încă Francejii de mine, cu atâtea intervenții, telefoane, bilețele.

Marița

Marița mea — mi-am adus jupâneasa la Paris și e de cincisprezece ani în serviciul meu— ar veghea cu ochi de Argus să nu fiu deranjată. Marița are și altă teamă: Prea primesc pe toți necunoscuții și Marița e fricoasă. — Lasă, Mariță, o încredințam eu, n'ai nici o teamă, Românii nu-mi fac nimica.

Așa trece vremea până la ora prânzului, pe care-l iau fie acasă, fie la prieteni, toți oameni interesanți.

Dela trei, până la patru jumătate-cinci mai stăteam de vorbă cu mama, mai frunzăream o carte, mai lucram la câte o conferință.

Apoi vin ceaiurile, recepțiile dela care nu poți lipsi, diversele obligații dela care nu te poți sustrage și care ar însemna poate o corvoadă, dacă Francejii n'ar fi oameni atât de gentili, care să mă înconjoare cu atâta dragoste.

Uite, am avut cel mai bun prilej să mă conving de această simpatie cu ocazia morții mamei mele. S'au adunat nu mai puțin de patru valize pline cu scrisori de condoleanțe ; iar la plecarea mea în țară secretarul mi-a spus:

— Trebue să cumpărăm o a cincea, căci nu mai am unde să pun scrisorile sosite între timp.

— Fă ce știi, i-am spus, dar aceste dovezi de dragoste ale Francejilor nu trebuesc nimicite.

Vizitele

Primesc multe vizite. Dela 6,30 până pe la 8 seara îi primesc pe Români, prieteni mai de vază, în trecere prin Paris. Cina o iau în oraș și mă întorc pe la 11—11¼. Atunci abia vine rândul ziarelor românești și lecturii ziarului „Le Temps"; îmi fac notițe și tot seara mă așez la mașina de scris pentru numeroasele lucrări în curs. Din fericire, lucrez repede. Dar la ora unu, roaba lui D-zeu Elena închide și ea ochii, cu capul pe perină.

Activitatea

Pentru „Liga Națiunilor" lucrez două ore, de câte două ori pe săptămână. Citesc toate dosarele — afară de cele financiare și economice la care nu mă pricep.

Conferința despre Polonia trebuia bine pregătită și mărturisesc că am avut oarecare emoții atunci, ca și la acea masă festivă, la care d. Titulescu spunea, relevând că sunt decana adunării, nelipsită dela nici o ședință timp de 13 ani: „In tot acest răstimp nu te-ai certat cu nimeni; dacă ar fi să te cerți de acum încolo, va fi vina celuilalt".

Statele-Unite ale Europei

Mă întrebi dacă noul pact al Micii Antante, recent încheiat, poate fi considerat drept baza Statelor-Unite ale Europei.

După cum îi spuneam și lui Valéry, cu care am fondat „Société internationale de l'esprit", această muncă a spiritului e lentă în ce privește rezultatele. Nu le poți avea imediat. Statele-Unite ale Europei, a căror întemeere o doresc din suflet, nu pot lua ființă ca în America, ande o contopire a fost ușoară, deoarece nivelul americanilor era acelaș.

Veniseră cu toții din Europa pentru cucerirea unei țări noui, aveau ceva comun cu toate deosebirile inerente. In Europa popoarele trăesc în etape diferite. Germania e în secolul al XIX-lea, Franța în al XX-lea, avem statul medieval rusesc, iar celelalte țări, mai ales acele din Sud-Est sunt în plină Renaștere — de aci și puterea și vitalitatea lor."

Privind pe Elena Văcărescu, din al cărei chip radiază atâta energie amestecată cu blândețe feminină, cu privirea scăpărător de ageră, ai într'adevăr impresia că stai de vorbă cu un om al Renașterii.

De altfel poeta însăși spune despre ea, că trăește ca un motor, numai cu explozii. Adoră vara toridă; îi plac extremele; climatul moderat, atât cel sufletesc cât și cel meteorologic, nu sunt propice acestei firi excepționale, care totuși își frânează elanurile, spre a nu le irosi.

Conversația, după micul intermezzo politic, se întoarce la literatură, la cea românească în special.

Literatura română

„Găsesc că literatura română e în plin progres, în plină evoluție, și după cum am spus, păcat că e atât de puțin cunoscută peste graniță.

Institutul de cooperare intelectuală are de altfel o comisiune specială care se ocupă de traduceri. „Pădurea Spânzuraților" a d-lui Liviu Rebreanu, recent apărută în limba franceză, se bucură de o apreciere meritată. Figuri ca Rebreanu, Cezar Petrescu, Em. Bucuța și atâția alții, fac cinste neamului. Dacă aș avea să formulez un fel de reproș, ar fi lipsa de compoziție. Dar nu e un reproș, căci această lipsă e mai curând o calitate, izvorîtă din prea marea abundență de idei și de vitalitate puternică a scriitorului român."

Planuri de viitor

„Trebue să plec în curând pentru o zi la San Remo, unde țin o conferință cu Paul Valéry la „Société de l'esprit".

E o călătorie care mă cam încurcă, dar pe care trebue s'o fac. Mă 'ntorc pentru scurt timp, plec apoi la Paris și la vară nădăjduesc să stau la moșie, să-mi văd de poezie, în țara poeziei.

Aci nu pot ține nici o conferință. Poate la toamnă.

De altfel, drumul meu mă va duce și în Spania, unde anul acesta Soc. de Arte și Litere care lucrează sub auspiciile Soc. Națiunilor, va ține un ciclu de conferințe tratând despre „Viitorul culturei".

Anul trecut am asistat ca delegată la sărbătorirea lui Goethe, la Frankfurt, organizată de această societate.

Melodia Bucureștilor

Se aude un clinchet de sanie. Elena Văcărescu îl ascultă cu duioșie :

„Ce mult e de când n'am mai auzit acest sunet! Melodia Bucureștilor în genere îmi e încă străină, numai dangătul clopotelor de biserică îl recunosc atât de bine.

Bisericile din Capitală! Abia aștept să le revăd, să le cutreer cu evlavie...

Biserica Albă, Sf. Gheorghe, Mitropolia...

Dealul Mitropoliei are de altfel pentru mine un farmec deosebit: — acolo m'am născut. Pe singura colină a Bucureștilor. Nu puteam să văd lumina zilei în platitudinea șesului.

Nu, evident, aceasta nu se putea.

Orașul îl găsesc realmente înaripat, pe cât am putut să-l văd, și totuși și-a păstrat și vechiul farmec patriarhal. Dar aceste aripi îi vin de minune...

Afară viscolul a încetat. Ceva din înaripare Bucureștilor și a acestei convorbiri mi-a pătruns și mie în suflet, când fac din nou drumul pe bulevardul cu croială occidentală și cu pitoresc oriental.

E. MARGHITA

Mircea Olarian — Tatăl artistului

Femeia engleză de pe al cincilea continent

Clima formează omul. Clima australiană a transformat complet până şi pe Englezii imigraţi acolo. Atât femeia cât şi bărbatul au primit ceva din firea sudicilor. Globe trotterii şi cunoscătorii susţin că Australia are cele mai frumoase femei din lume — atâta timp cât sunt tinere. Căci în Australia, femeia îmbătrâneşte de timpuriu. Clima usucă şi sbârceşte. Australiana se ofileşte ca întreg continentul lipsit de apă şi dospit de soare.

Dar în epoca ei de maturitate Australiana se desvoltă ca florile din Sud, care se deschid deodată, peste noapte, împrăştiând miresme şi răspândind viaţă îmbătătoare, ca apoi, cu ivirea din nou a soarelui, să se ofilească.

— Ce femei fermecătoare!

Aceasta e exclamaţia de surprindere a tuturor străinilor, care vin pentru prima dată în Australia: simţimântul afecţiunii spontane!

Inalte şi totuş pline, Australienele au ceva din cochetăria parizienei şi din naturaleţa englezoaicei; iar în ochi le surâde soarele australian.

Desigur că starea economică falimentară de pretutindeni a lăsat urme şi în Australia. Dar continentul australian e întins şi neexplorat; iar încrederea în viitor şi voinţa fericirii perzistă încă.

Tânărul continent e stăpânit de instincte sănătoase. Australienii sunt copiii răsfăţaţi ai familiei popoarelor. Englezoaica supercultivată devine aci din nou ataşată de natură. La acest fenomen contribue fertilitatea solului australian. Bărbatul devine mai primitiv şi vrea să aibă femeia în toată sănătatea ei animalică. Dintre toate femeile de rasă albă de pe glob, Australiana e cea mai mulţumită şi mai împăciuitoare.

Bărbaţii sunt în număr mai mare, aşa încât şi cea mai urâtă încă poate cuceri un bărbat. Iar copiii sunt consideraţi ca o binecuvântare.

Femeia fără complicaţii

Australianul nu se duce seara la cafenea ca să filosofeze asupra literaturii pornografice. După închiderea magazinului sau după terminarea lucrului, el îşi umple servieta cu provizii, cumpără în port un buchet de flori şi trece apoi de cealaltă parte a golfului, unde locueşte familia lui, într'o căsuţă învelită cu ţiglă roşie şi înconjurată de o grădiniţă.

Australianul, care acum o sută de ani era debarcat aici ca să-şi ispăşească vreo condamnare sau venea gonit de mizerie şi foamete, caută acum o viaţă tihnită, fără griji. El vrea să aibă alături de el o camaradă lipsită de complicaţii. El nu muşcă din mărul Evei, el vrea pacea paradisului. Din această pricină a venit în Australia, în Ţara Nouă, în ţara soarelui.

Femeia e o fiinţă maleabilă; atât de maleabilă cât poate fi făptura născută dintr'o coastă. Uneori, ea se modelează după dorinţa bărbatului. Australiana nu se cultivă sufleteşte ca europeana; ea nu îşi pune întrebări de ordin sufletesc. Australiana nu cunoaşte probleme, ea nu cunoaşte complexe, ea nu ştie ce-i sbuciumul, ea nu mănâncă pâine stropită de lacrimi amare şi nu ştie nimic despre existenţa puterilor divine. Ea e tânără, lipsită de contactul cu viaţa ca însuşi întreg continentul.

Dar atunci despre ce poţi vorbi cu ea?

Conversaţiile se mărginesc la întrebările: dacă mănâncă cu plăcere salată de pătlăgele roşii şi dacă a încercat vreodată cum îi stă o coafură cu urechile libere. Acesta-i marele deficit al Australienei: e lipsită de interiorizare, după cum florilor australiene le lipseşte parfumul. Pământul australian n'a băut sânge; din pricina asta fructele lui n'au aromă. Femeia australiană n'a suferit; iată pentru ce sufletul ei nu vibrează.

Pentru Australiană, libertatea femeii nu e un dar al timpurilor noui. Ea face de totdeauna ceeace vrea. Moraliştii se bat cu pumnii în piept. Dar Australiana râde. Ea îşi caută singură norocul; şi bineînţeles că adeseori nimereşte alături. Dacă nu-i place Jack, îl ia pe Jim, şi dacă nu-i place Jim îl ia pe Joe. Râzând, ea se joacă de-a „uite popa, nu e popa" şi conştiinţa nu-i produce de fel dureri de cap...

Cea mai bună gospodină din lume

Cine vrea să-i ceară femeii virtuţi sută la sută? Australiana merge râzând prin străzile din Sydney şi Melbourne. Şi pe bună dreptate. Virtuţile Australienei se manifestă într'altă parte, nu în fidelitatea cu orice preţ.

Ea e, de pildă, cea mai bună gospodină din lume. In vreme ce îşi alăptează copilul, şi pune friptura în cuptor, încă mai găseşte timp să întindă rufele pe frânghie, ca apoi, la înapoiere, să servească ceaiul aromat pe masa împodobită cu buchetele de flori. Australiana te poate învăţa cum se pot face zece lucruri deodată, în loc să stai comod şi să aştepţi să dea apa de ceai în clocot.

In Australia nu există servitoare. Te serveşti singur. Australiana îşi face din muncă un sport. Bărbaţii fac la fel. Toată Australia priveşte gospodăria casei ca un sport. „El" îşi sumecă mânecile, curăţă zarzavatul, stropeşte grădina, duce copilul la plimbare şi pune cârligele la rufe. Serviciile prestate de bărbaţi sunt reduse la un minimum de către legile sociale în vigoare. Bărbatului încă îi mai rămân forţe destule pentru nevasta lui. Iar aceasta se revanşează aruncându-i o privire prietenoasă.

Australianul priveşte viaţa cu o voioşie senină. Din această pricină copiii cresc aci ca nicăeri altundeva. De îndată ce pot alerga sunt lăsaţi să alerge, unde vor. Tălpile ghetelor nu produc nimănui griji. Dacă băieţii rup tălpile ghetelor... ei, atunci nu sunt băieţii de vină, ci tălpile. Deci ducă-se naibii de tălpi de ghete... şi băieţii australieni aleargă în picioarele goale. Şi dacă copilul vrea să mănânce dintr'o dată tot borcanul de marmeladă, foarte bine, n'are decât să-l mănânce. Consecinţele îi vor servi de povaţă. Băiatul australian nu ştie ce înseamnă cuvintele: „n'ai voie". El trebue să scoată castanele coapte cu mâna lui, ca să se înveţe să vrea ceeace e rezonabil. Mama australiană apelează la mintea lui de om sănătos, la cavalerismul lui. Şi: „Be a lady" îl învaţă fetele.

Lady şi baby

Nu există pe lume fiinţă mai satisfăcută ca un baby australian. Nu ştiu, zău; să fi învăţat femeia australiană dela cangur — căci ori şi unde se duce îşi poartă odrasla după ea. Aşa e cel puţin în siguranţă. Impachetat într'o legătură albă de dantelă, copilul e purtat sub braţ, încoa şi 'ncolo printre balurile de stofă, în timp ce mama îşi face cumpărăturile. Abia în Australia îţi dai seama că o femee tânără s'ar cuveni să poarte în braţe şi un copil, nu numai o poşetă sau un căţeluş.

Şi totdeauna e proaspăt spălată, eşită ca din cutie. O rochiţă eftină şi lucrată cu gust îţi face impresia unui model dela Paris. Australiana face şi croitorie tot din sport. Ea îşi cumpără câţiva metri dintr'o materie eftină, dar vaporoasă şi eterică, ca însuşi climatul însorit al continentului, şi-şi copiază acasă cel mai nou model, care i-a atras privirea în vreo vitrină. O beretă croşetată de mâna ei... pentru câţiva gologani... îi stă cochet lipită pe urechea dreaptă. Dar cum o pune... nu-i în stare s'o imite nici măcar o singură americană!

Să fie o lady! Iată marea ambiţie a Australienei.

In Australia nu există femei dela ţară, precupeţe sau femei în toalete elegante. La cea dintâi privire sunt toate, absolut toate, nişte lady-i. Manicurate, coafate, stilizate...

Dacă te afli într'un hotel şi fata de serviciu îţi serveşte ceaiul în cameră, ai impresia că un alt oaspe vrea să-ţi arate o mică atenţie. Dacă eşti femee, îţi va admira poşeta de pe noptieră şi îţi va face o descriere a poşetei pe care şi-a cumpărat-o ea, eri; şi va lega o mică conversaţie despre curse sau despre ultimele creaţiuni ale modei. Seara se duce să danseze la barul hotelului Australia, pe care ţi-l recomandă şi ţie; ar fi păcat să nu te duci — te îmbie ea — te amuzi admirabil acolo. Dacă vrei, te poate întovărăşi. Şi poţi primi invitaţia cu seninătate. Nu te va compromite. Işi va plăti singură consumaţia... fără supărare. Seara, după serviciu, e o adevărată lady!

Femeia Standard

Dar unde poţi găsi, în Australia, o lady autentică? Răspunsul e negativ. Nu există. In această privinţă nu te înşală nici alura de lady cu care doamna de societate se duce la recepţiile din casa guvernatorului. Căci punctul final al ambiţiei sociale feminine — al femeii de pe continentul cu o democraţie sută la sută — e să fie invitată la guvernorul englez. Sau, aproape irealizabilul, paroxismul satisfacţiei e să i se permită să facă o reverenţă în faţa adevăratului rege, la Londra, gătită pe cap cu trei imense pene de struţ. Pentru realizarea acestui ideal trebue să-şi convingă mai întâi soţul să ciupească guvernului australian cel puţin un vaporaş de războiu, pe care să-l dăruiască guvernului englez.

Dar fac pariu, că soţul care porneşte la Londra cu vaporul de războiu, ar putea lua cu el, în locul soţiei sale, tot atât de bine, o chelnăriţă dintr'o dugheană oarecare: regele Angliei nu va observa niciodată această substituire.

Există numai o singură Australiană, un produs standardizat. Acesta-i marele deficit al Australianei. Ca exterior e tip-top; dar de îndată ce deschide gura îţi spulberă orice iluzie. Englejii spun: „colonial", dau din umeri şi au terminat. Barbari. Australieni. Oameni de mâna a doua, nu rassă curată. Englezoaica s'a transformat într'o fiinţă sudică.

Bine 'nţeles că din această pricină, Australiana nu se pierde cu firea, şi nici nu-i ies peri albi. Ea apreciază lucrurile în felul ei. Mâine e Dumineca; şi Dumineca începe în Australia încă de Vineri după amiază. Iar în colţul străzii — asta fără 'ndoială — acolo o aşteaptă fericirea. Sau... cel puţin Jack!

a. b.

Biblioteca Publiciştilor

Pasajul Victoria-Imobiliara 25. Imprumută în abonament lunar la domiciliu cărţi inclusiv reviste române şi străine. Literatură modernă. Ultimele noutăţi.

Antologia Dragostei şi Femeii

— *Prietenia între femei este rară, pentrucă nu există un sentiment puternic şi fidel fără admiraţie reciprocă.* (Marie Leném).

— *Femeile sunt făcute nu pentru a fi înţelese, ci pentru a fi iubite.* (O. Wilde).

— *Faptul de a fi avut multe femei nu te păzeşte de dorinţa după o alta. La fel ca şi cu avariţia: setea creşte cu cât îngrămădeşti mai multe avuţii.* (Montesquieu).

— *Cea mai cinstită dintre femei, nu rezistă la tentaţia de a părea seducătoare.* (M-me de Girardin).

— *Unele femei sunt blânde numai pentrucă şi-au dat bine seama că furia le urâţeşte.* (George Sand).

— *In iubirea femeii este nedreptate şi orbire împotriva a tot ce nu o iubeşte.* (Fr. Nietzsche).

— *Unele femei împrumută pateticului, întreaga lor frumuseţe.* (Magdeleine Marx).

— *A iubi este virtutea femeilor.* (R. Benjamin).

— *Femeile au treizeci de feluri de a râde, dar totdeauna numai unul singur pentru a plânge.* (H. de Balzac).

— *A nu fi niciodată înşelat în dragoste este privilegiul imbecililor.* (Bernard Halda).

— *Dragostea este viitorul magnetizat de către inimă.* (Magdeleine Marx).

— *Despre femei trebuie să se vorbească numai bărbaţilor.* (Fr. Nietzsche).

— *Dragostea, ca şi focul, nu poate trăi într'o mişcare continuă şi moare când încetează de a mai spera sau de a se teme.* (La Rochefoucauld).

— *O femeie doreşte să nu se vorbească de iubirile sale, dar vrea ca toată lumea să ştie că este iubită.* (André Maurois).

— *Omul care iubeşte este îngrădit ca şi un felinar care nu luminează decât într'o parte.* (Louis de Robert).

— *O femeie înaintea alteia? Două duşmance care se înfruntă. Dacă rivalitatea lor se potoleşte, este pentru a întinde o cursă slăbiciunii bărbăteşti.* (Madeleine Marx).

— *Femeile nu pot auzi rostindu-se cuvântul „dragoste", fără a-şi închipui că li se bate la uşa lor.* (Fr. Soulié).

— *Nu te încumeta pe Oceanul Iubirii. Totuşi, dacă vrei să-ţi încerci norocul, fii îndrăzneţ şi cufundă-te până la fundul prăpastiilor sale.* (Saadi).

Extrase şi traduse de

AUREL GEORGE STINO

Colţul Librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din strada Eugen Carada 7 (Karagheorghevici) recomandă următoarele romane germane:

Irmgard Keun: de curând apărută în arena literelor germane, această tânără scriitoare a ajuns cea mai mult citită prin minunatele-i romane: „Gilgi" şi „Das kunstseidene Mädchen". Fiecare roman lei 160.— Succesul acestor romane, admirabil scrise, merge crescând şi nu putem decât să amintim cititorilor noştri că noi nu semnalăm, în această rubrică, decât cărţile importante, care merită, care trebuesc citite.

In această ordine de idei mai recomandăm:

Feuchtwanger: Der jüdische Krieg (cel mai frumos roman istoric al autorului lui „Jud Suess"): 140 lei; frumos legat 200.— *Hanns Fallada:* „Kleiner Mann, was nun?" (180 lei, frumos legat 220): roman despre care Thomas Mann scrie: „Ich habe seit lange nichts so Liebenswertes gelesen wie dies Buch... es ist so rührend, so lustig in seiner bitteren Lebenswahrheit und von solcher Reinheit des dichterischen Klanges". Tot de *Fallada*, recomandăm: „Bauern, Boncen, Bomben" despre care roman Iakob Wassermann scrie: „...von unvergleichlich innerer und aeusserer Wahrheit" (260 lei, legat pânză 300).

Din *Stefan Zweig:* Marie Antoinette (260); Heilung durch den Geist: Freud-Mary Baker Eddy-Mesmer (240); Fouché (240); Kampf mit dem Daemon (pânză 280) şi celebrele volume de nuvele: Erstes Erlebnis; Verwirrung der Gefühle (pânză, fiecare 240) şi Amok (pânză 100 lei. — In provincie expediem contra unui acont prin mandat, restul ramburs. Atragem atenţia cititorilor asupra preţurilor eftenite ale cărţilor germane şi ne obligăm să schimbăm, timp de 15 zile după comandă, oricare din cărţile de mai sus, cari nu vor fi plăcut cititorilor noştri.

Citiţi:
„LECTURA"

Conferinţe

C. Argetoianu: Din zile de restrişte

La cercul „Libertatea" din Bucureşti, în aceiaşi sală unde d. I. G. Duca a vorbit despre Consiliul de Coroană din 1914, care avea să decidă intrarea în războiu sau neutralitatea, d. C. Argetoianu a vorbit despre Consiliul de Coroană dela Iaşi din Ianuarie 1918.

Ambianţa în care s'a desfăşurat Consiliul de Coroană din 1914, era cu totul favorabilă. Lunga epocă de pace şi realizări în toate domeniile de sub domnia Regelui Carol I, crease o atmosferă de linişte. Cu totul alta era situaţia în zilele când, la Iaşi, s'a întrunit Consiliul de Coroană din 1918, care avea să decidă încetarea ostilităţilor sau continuarea, cu orice riscuri, a războiului. Acest consiliu venea după doi ani de luptă grea, sărăcie şi boală; deasemeni, ştirile sosite de pe frontul occidental, nu erau din cele mai bune. Lumea vroia pace. Popularitatea generalului Averescu provenea tocmai din cauza tendinţelor pacifiste manifestate adesea de d-sa. La 15 Noembrie 1917, o delegaţie de 360 de persoane s'a prezentat Regelui Ferdinand cu un memoriu în care se cerea demiterea imediată a guvernului şi încetarea războiului. La acestea se adăogau defecţiunea rusească din acea vreme şi nemulţumirile, tot mai mari, ale d-lui general Averescu faţă de numirea d-lui general Prezan în postul de comandant suprem al armatei, post la care se credea d-sa îndreptăţit.

O constătuire a conservatorilor

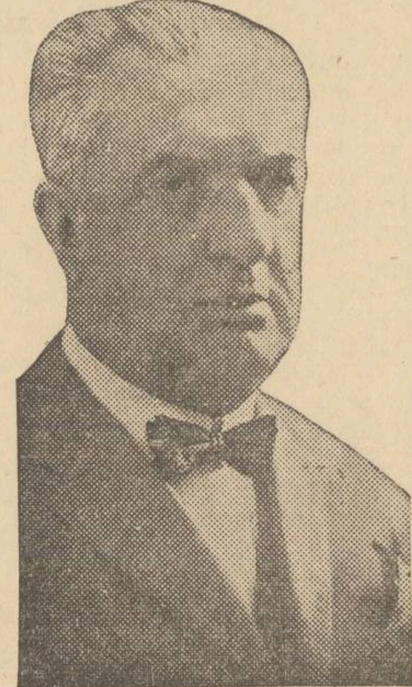
In seara zilei de 10 Decembrie 1917 d. Argetoianu a primit vizita şoferului lui Dimitrie Greceanu, care îl invita să vie de urgenţă la dânsul acasă, unde avea loc o consfătuire a fruntaşilor conservatori la care luau parte în afară de gazdă, Take Ionescu, Matei Cantacuzino, Delavrancea şi d-nii Titulescu şi Argetoianu. Dezbaterile au fost lungi şi între patetismul lui Delavrancea, spiritul de gazdă amabilă al lui D. Greceanu, pledoaria iscusită a d-lui Titulescu şi discursul net şi îndrăzneţ al lui Matei Cantacuzino, a triumfat părerea lui Take Ionescu, pururi practic. El ştia că orice hotărâre luată de grupul parlamentar conservator al cărui leader era d. Argetoianu, va fi izbită de nulitate, deoarece Ionel Brătianu era arbitrul situaţiei şi avea cuvântul hotărâtor.

Ce credeau generalii

Nu numai civilii erau dezbinaţi. Oamenii de arme nu erau nici ei de acord. Generalul Berthelot, şeful misiunii militare franceze, raţiona că Românii să aştepte până în Martie; dacă până la acea dată, soarta războiului nu va fi favorabilă aliaţilor, să pornească orice acţiune ar crede. Generalul Prezan credea că a sosit momentul să se realipească Basarabia la patria-mamă. Formula ar fi fost aceasta: să fie trimise 2 divizii în Basarabia sub pretextul că e necesară paza depozitelor de muniţiuni de acolo.

Propuneri germane

La 18 Ianuarie soseşte un emisar al lui Mackensen cu propuneri de pace. La Focşani a plecat, pentru primele tratative, generalul Lupescu spre a discuta cu generalul Morgen. Colonelul austriac Randa, deasemenea, venise din Bucovina, spre a asigura pe Regele Ferdinand de protecţia Habsburgilor în momentul în care pacea ar fi încheiată imediat. Enervaţi de tergiversările românilor, germanii au trimes un ultimatum, în care era vorba de un răspuns imediat şi categoric: pace sau războî. S'a decis să se înceapă tratative de pace. S'a constituit o comisiune compusă din Papiniu, Mitilineu şi colonelul Ressel,

C. Argetoianu

care a plecat la Buftea. Kühlmann şi Czernin au pus condiţiuni prea grele şi care depăşeau mandatul acestor trei delegaţi români. La Iaşi, când s'au reîntors delegaţii şi au raportat acestea Regelui şi guvernului, s'a decis să se convoace de urgenţă Consiliul de Coroană. Trei zile a durat acest consiliu. In sfârşit, la 19 Februarie, după sfatul d-lui de Saint-Aulaire, se merge la pace.

Aci se opreşte, ca un disc de patefon brusc întrerupt, conferinţa d-lui Argetoianu. Din cauza imensului material documentar, nu s'a putut ajunge la o încheere. D. Argetoianu, care a vorbit foarte frumos, colorându-şi conferinţa cu numeroase anecdote de cea mai savuroasă causticitate, a promis o a doua conferinţă în care să termine tot ce avea de spus asupra acelor zile istorice, care, chiar acum pentru noi, nu prea depărtaţi în timp, încep să capete aureola legendei.

Aureliu Weiss: Anatole France şi spiritul modern

Locatarul „Vilei Saïd" este astăzi mai puţin comentat decât în anii trecuţi. Peste opera seninului sceptic s'au depus, ca în straturile geologice, alte filoane, alte straturi.

Anatole France

Alţi autori au intrat în gustul publicului.

D. Aureliu Weiss e un vechiu comentator al lui France, autor a numeroase studii critice cu sevă în care nu rareori era întâlnit cel care „râdea ca să nu plângă".

D-sa a vorbit, sub auspiciile asociaţiei de titraţi „Unirea", despre Anatole France şi spiritul modern.

Esenţa artei lui Anatole France

Pe Anatole France îl preocupau mult lucrurile omeneşti, privite însă dela o altitudine la care pasiunea nu avea ce căuta. Eroii săi reprezentativi, şi printre ei Jerôme Coignard, faimosul abate epicureu, reprezintă concepţia de viaţă a lui France.

Intre religie şi ştiinţă

In romanele sale, Anatole France atacă cu acidă ironie aceste două idei, diametral opuse.

France substituie acestor două adevăruri prea dogmatice, fluidul artei frumosului, superioară adevărurilor absolute şi de vibrare intensă în faţa vieţii. Claritatea cristalină a stilului, care nu ascundea rafinamentul, ironia subtilă şi o discretă înţelegere pentru viaţa pământească, au făcut din figura lui France, una dintre cele mai puternic luminate de pe ecranul literaturii mondiale.

Anatole France, astăzi

Cititorul de azi cere scriitorului un dinamism nervos, un stil înfrigurat şi evocări sobre şi schematice în locul digresiunilor. Când acalmia prezentului se va fi sfârşit, steaua lui Anatole France, luminoasă şi pură, va străluci cu egală intensitate pe firmamentul literaturii universale.

X.

CITIŢI REVISTA
REBUS
Preţul 5 lei 20 pagini

PRIMI PAŞI

File rupte din carnetul unui şcolar

Prima zi de şcoală

E prima zi de şcoală, după vacanţa mare... Şi totuşi afară în atmosferă e par'că pregătirea triumfală a unei splendide zile de primăvară. Colţul de cer, atât cât se vede pe fereastra din fundul clasei — între pervaz şi turla bisericii vecine — e de un albastru imaculat; razele soarelui nu strălucesc încă. Pe stradă se aude huruit de trăsuri; mai rar clacson de automobil; din când în când pătrunde şi vocea sonoră de oltean matinal ce-şi strigă marfa.

Clasa de anul acesta nu se deosebeşte mult de cea de anul trecut. Doar pe peretele din dreapta un carton de astronomie cu diferite figuri colorate, ce poartă titlul: „Sonne, Mond, Planeten, Kometen" şi altul: „Entsthenung der Jahreszeiten". Incolo, tot mirosul de terebentină — didactic, — tabla neagră din faţă, având în dreapta un „Anunţ Medical": Scarlatina vă pune viaţa în primejdie, — şi harta murală a României economice.

In bănci au apărut şi figuri noi. Mulţi din acei cu care ne-am despărţit în Iunie nu mai sunt.

Acum, grupuri, grupuri, s'au format şi comentează. Se privesc reciproc, iscoditor. Glumele n'au început încă.

Unul povesteşte de o despărţire tristă pe o terasă cu scaune de paiu împletit, la ţărmul mării: altul de o excursie cu peripeţii în munţi; iar altul destăinueşte intim într'un grup o idilă avută, undeva, la ţară, într'un amurg ce împrăştia mângâieri catifelate, în timp ce gârla şipotea tainic, iar trişca dela târlă se auzea, stins departe... Aşa ca într'un pastel de Alecsandri.

Toţi au în ochi o tristă nostalgie. Glasul lor vorbeşte din trecutul evocator.

...Şi fiecare găseşte câte ceva de spus, din ce a fost. De eri şi de alaltăeri, de o săptămână, de o lună şi de trei luni. De toate zilele care au fost şi nu mai revin. De gânduri şi iluzii ce s'au înfiripat numai atunci şi pentru atunci, şi azi se depărtează toate ca umbrele de fum, pe un drum în toamnă...

S'a deschis uşa şi profesorul a intrat. E profesorul de Higienă. Aşa cel puţin anunţă orarul scris strâmb pe tablă şi care acum e schimbător ca şi ziua de primăvară de afară. E scund şi pare a fi simpatic. Când a urcat estrada, a privit surâzând spre clasă. Nu poartă ochelari, n'are nici chelie, nici măcar cioc.

Deci, nici unul din semnele particulare ale membrilor Corpului Didactic. Cu toate acestea a intrat „ex abrupto" în lecţiune. Are în glas un imperceptibil tremur, ca la un orator ce vorbeşte la o solemnitate şi clipeşte des din ochi:—„După cum ştiţi, anul acesta vom face împreună un obiect nou, Higiena. Nou numai cu numele, căci după cum vom vedea, Higiena nu este decât repetarea şi coordonarea unora dintre obiectele pe care dv-stră le cunoaşteţi deja: Chimia, Fizica, Anatomia şi Fiziologia. Higiena, d-lor, ne dă sfaturi cum să ne păstrăm sănătatea. Trebue să ştim cum să ne îngrijim, căci la fiecare pas viaţa ne oferă pericole. Viaţa e inexorabilă...

Frunţile tuturor s'au încreţit,
S'au plecat capetele.
Spinările s'au încovoiat.

Pe pupitre au apărut cărţi şi caete. Sunt noi. Au miros de papetărie şi de cerneală tipografică, ca o ediţie specială de ziar, care anunţă demisia guvernului. Răsfoeşti paginile, — curios. Printre degete îţi alunecă o foaie. E un anunţ: „Cumpăraţi numai dela magazinul nostru, vinde cu preţuri ce desfid orice concurenţă".

Tresari brusc. A sunat clopotul. Nou, ca primul tril de privighetoare în prima zi de primăvară. Trist ca un clopot, la o înmormântare. Abia acum, ai întreaga atmosferă a şcolii. De mâine, sunetul lui te va obseda neîncetat, ca un leit-motiv wagnerian.

Sălile Liceului au o nouă înfăţişare. Pe pereţi au fost atârnate tablouri. Figuri de eroi şi scriitori renumiţi, de domni şi oratori, de poeţi şi de pictori vestiţi, de mari oameni de stat români şi străini. Alternează Shakespeare cu Mircea cel Mare, Ludovic al XIV-lea cu Grigorescu, Caragiale cu Gambetta, Lamartine cu Eminescu. Toţi cu însemnări biografice. Aşezaţi de o parte şi de alta a coridoarelor, cum ne-a aşezat pe noi anul trecut, când Ministrul Instrucţiunii, în trecere prin oraş, a venit să ne viziteze liceul.

Servitorii aleargă, gravi, precipitaţi. Sunt tot cei de anul trecut. Acum însă, au ghetele lustruite şi sunt proaspăt raşi, ca soldaţii unui regiment, la 10 Maiu.

. . . .

Atmosfera şcolii se lărgeşte, te acaparează, compact.

La prânz când am ieşit norii acoperiseră cerul. Din toate părţile. Grei şi ameninţători. Vântul s'a pornit neştiut şi lent, de undeva. Prin frunzele teilor de pe bulevard a trecut un foşnet metalic. Una, desprinsă din întâiul fior al toamnei, se rostogoleşte purtată de vânt, şovăeşte o clipă, revine iar ca un looping de avion prin aer, apoi atinge încet asfaltul străzii.

E prima. Mâne, poimâne vor fi sute.

Odată cu începutul şcolii, venea toamna, apăsătoare...

BARBU CISMARESCU

15 Sept. 1932.

„Aş vrea să ştiu"

M. FINKELS. — Loco.
O lucrare recentă asupra situaţiei actuale a fascismului?
Citiţi cartea *„Rome après Moscou"* de *Emile Schreiber*, editura Plon, Paris.

B. MAINESCU. — Cluj.
Cu ce ocazie se organizează în anul acesta o expoziţie internaţională la Chicago?
Cu ocazia aniversării unui secol dela întemeierea oraşului Chicago. Va fi cea mai grandioasă expoziţie din câte au existat vreodată.

UN MEDICINIST. — Loco.
O carte pentru iniţiarea metodică în filozofie?
Vă recomandăm *„Initiation philosophique"* de *Emile Faguet*, editura Hachette, Paris.

M. I. DOBRE. — Craiova.
Care e cea mai înaltă clădire din America?
Construcţia *„Empire State"* din New-York, cu 85 de eaje şi o înălţime totală de 314 m. Alţi „zgârie-nouri" uriaşi sunt: *„Chrysler Building"* cu 77 de etaje şi 314 m. şi *„Bank of Manhattan"* cu 71 etaje şi 277 m., ambele situate în New-York.

I. CAMPEANU. — P.-Neamţ.
De când datează submarinul?
Din 1776, în timpul războiului pentru independenţa Americei, când a fost realizat, sub o formă primitivă de către un inginer american *Bushnell.* Acest prim model, în formă de broască ţestoasă, era propulsat de o elice acţionată manual de un operator, care manipula totdeodată şi o pompă respingătoare pentru expulzarea apei.

LAZAR B. — Ploeşti.
Ce se înţelege prin frenologie?
Frenologia e doctrina inaugurată în a doua jumătate a veacului al 18-lea de către medicul german *Gall.* După teoria frenologică, fiecărei facultăţi sufleteşti (dispoziţie intelectuală, pasională, etc.) îi corespunde un centru bine determinat în masa creerului marcat în exterior printr'o proeminenţă a craniului. Teoria lui Gall este astăzi perimată.

NORA MIRCUŞ. — R.-Vâlcea.
Care e cea mai reuşită lucrare a lui Pitigrilli?
E greu de răspuns, criteriul de selecţiune în această privinţă fiind foarte variabil. Şi apoi, de gustibus...
Totuş, credem că următoarele trei romane oglindesc mai bine genul caracteristic al autorului italian:
„Fecioara de 18 carate", o şarjă reuşită împotriva prejudecăţilor curente în materie sexuală, *„Vegetarianii amorului"*, un pamflet spiritual la adresa cabotinismului gazetăresc şi în special *„In goana după dragoste"*, lucrare mai profundă, reflectând o largă şi interesantă viziune psihologică a sentimentului erotic.

L. MARCU. — Câmpina.
Un istoric obiectiv al revoluţiei ruseşti şi a organizărei actuale a Sovietelor?
Vă recomandăm *„Petit manuel de la Russie nouvelle"* de *Anatole de Monzie*, editura Firmin-Didot & Co., Paris.

Cărţi postume de Jules Renard

D. François Bernouard, tipograf la Paris, care a scos acum cinci ani o ediţie restrânsă în patru volume din *Jurnalul intim* al lui Jules Renard şi a făgăduit atunci să nu mai retipărească această lucrare postumă, — îşi calcă azi cuvântul şi o retipăreşte. Intâia ediţie care pesemne s'a epuizat, merita să se epuizeze, adică merita să nu mai existe pe piaţă. Ediţia, deşi restrânsă şi numerotată, cu pretenţie de ediţie de lux, adică destul de scumpă, avea lipsuri apreciabile. Adesea literele nu se vedeau, ca să se vadă în schimb albiturile, iar corectura era făcută de mântuială.

Noua ediţie are într'adevăr scuze pentru preţul ei exorbitant. E într'adevăr o ediţie de lux.

Mă opresc la aceste lucruri de amănunt, întrucât socotesc că un „jurnal intim" trebue tipărit într'o atmosferă, adică în condiţiuni deosebite. Şi mai ales, acest delicios „Jurnal intim" al autorului lui *Poil de carotte*.

Benjamin Crémieux scria în „La Nouvelle Revue Française" că: „nimic nu-i mai iritant şi mai pasionant totodată ca lectura acestui jurnal".

Iritant, vom explica noi, pentru acei care au trăit alături de Renard şi pe care Renard îi pomeneşte în caetele sale intime, când cu un zâmbet de indiferenţă, când cu invidie, când cu ură. E vorba de o serie întreagă de scriitori amici ai autorului cu care, din politeţă şi necesitate socială, el se păstra amic. Pentru noi însă, care stăm departe de meschinăria cafenelei şi culisei pariziene, acest jurnal nu-i iritant deloc şi rămâne să fie numai şi numai pasionant.

Ni se desvălue, în toată goliciunea lui, un om, şi mai ales e vorba de un om excepţional ca Jules Renard. Sinceritatea cu care autorul „Istoriilor naturale" se priveşte pe sine, e consternantă, iar chinul lăuntric de-a se accepta cu scăderi şi slăbiciuni (n'ai ce-i face!) are, în esenţa lui, duhul îngrozitorului. Intr'adevăr: „vreau să mă privesc cu lupa", mănturiseşte el. Cu lupa, nu ca să se vadă mai mare, ci în amănunţime. Are o gelozie pe sine însuşi de-a nu scăpa nimic din tot ceiace îi alcătueşte psihologia. Indiferent dacă e practic sau frumos să spui adevărul, Renard îl aşterne pe hârtie aşa cum inteligenţa lui ascuţită şi crudă l-a descoperit înlăuntru. „Sânt curios să ştiu ce înseamnă un om la fel cu ceilalţi".

Ştiţi ce-a păţit umbra lui Anatole France, fiindcă Anatole France dela Academia Franceză nu şi-a lăsat un jurnal intim, în care să fie mai puţin perfid cu sine de cum a fost cu personagiile cărţilor sale. S'a apucat un tânăr, d. Brousson, să-l desvălue posterităţii, aşa cum crede tânărul că a fost maestrul — şi cum, în bună parte, a şi fost.

Jules Renard, mai prevăzător, n'a lăsat în sarcina altuia osteneala de a-l descoperi exact cum era. Şi-a scris, cu nerv şi sinceritate, atât cât poate perfidia unui bun scriitor francez să fie sinceră, şi-a scris singur cartea vieţii inimii sale.

In această analiză a propriei psihologii, Jules Renard nu se iartă pe sine însuşi, şi spiritul lui fin, viu, răutăcios sfârtecă şi diseacă fără milă.

„Când moare un om celebru, încep să socotesc cât îmi mai rămâne de trăit, ca să trăesc cât el".

„Mă credeţi gol, fiindcă vă spun că am talent. Dar ce lucru mare e să ai talent? Geniu, aş vrea să posed şi modestia mea consistă în disperarea că nu sânt geniu".

Poate că aceste pilduiri — culese absolut la întâmplare din marea cu perle a jurnalului lui Renard — nu-s destul de forte să arate ce ravagii face luciditatea în spiritul sclipitor de inteligenţă al autorului lui „Ragotte".

Sânt inteligenţele bunei dispoziţii, ale optimismului integral. Scriitorii posedând această inteligenţă au cărţi pline de gravitate, de tragism. Dar există şi o inteligenţă tragică: e inteligenţa ironiştilor, a spiritualilor şi a autoanaliştilor.

Jules Renard face parte din a doua categorie. El râde totdeauna de lucrurile dragi inimii noastre şi ne surprinde — râzând mereu — bizareriile psihologiei. Dar acest hohot etern se răsfrânge şi asupra-i, pe nevisate, în analizele pe care le iscă propria-i singurătate.

Sânt în Jurnalul intim nu numai acest soiu de analize dureroase, dar pur şi simplu mici răutăţi şi mici „pointes" delicioase, cheltuite risipitor de dragul spiritului şi al „pointei".

Elle parle de son „intellect". On croirait que c'est quelque chose qui est en train de cuire.

„Aş vrea să fiu un sfânt, dar fără rugăciune".

„Bucuria de-a fi muncit e rea: te împiedică să continui".

„Evident cu toţii am dori să fim geniali, dar preferăm să câştigăm 500 de franci pe lună".

Elle a ri, elle a ri! il n'y aurait pas moyen de la consoler.

Tezaurul e infinit bogat şi fiecare paragraf are altă structură, altă semnificaţie şi o nouă graţie. Imagini şi analogii — remarce scurte, dar elocvente — priviri perspicace în adâncul uman — spirit sănătos, muşcător şi sfichiuitor — o filozofie uşoară, bonomă, filozofia ironiei şi a bunătăţii naturale, — iată ceeace ne revarsă din tolba lui, acest experimentat vânător de visuri şi culegător de deziluzii dulci, care a fost Jules Renard.

Tragismul viu — deşi deloc aparent — ce trăeşte între scoarţele celor patru şi uriaşe caete de intimitate, are cea mai sclipitoare haină visată de vreo femee: însăşi intimitatea. Se degajă din paginile acestui jurnal farmecul atmosferii intime. „On se sent comme chez soi". Apoi un suflet bun, adică în fond bun, căptuşit cu eterna bunătate, zâmbeşte la tot pasul, cu toată maliţiozitatea drăceascã risipită dintr'o dărnicie de estet.

L. SEBASTIAN

HELADA

Profeţia Casandrei

Helespontul a păstrat târziu pe valuri
Chipul oglindit al lor în înserare,
Şi i-a 'ndepărtat necontenit de maluri
Până-a izbutit să-i sue 'n carul mare.

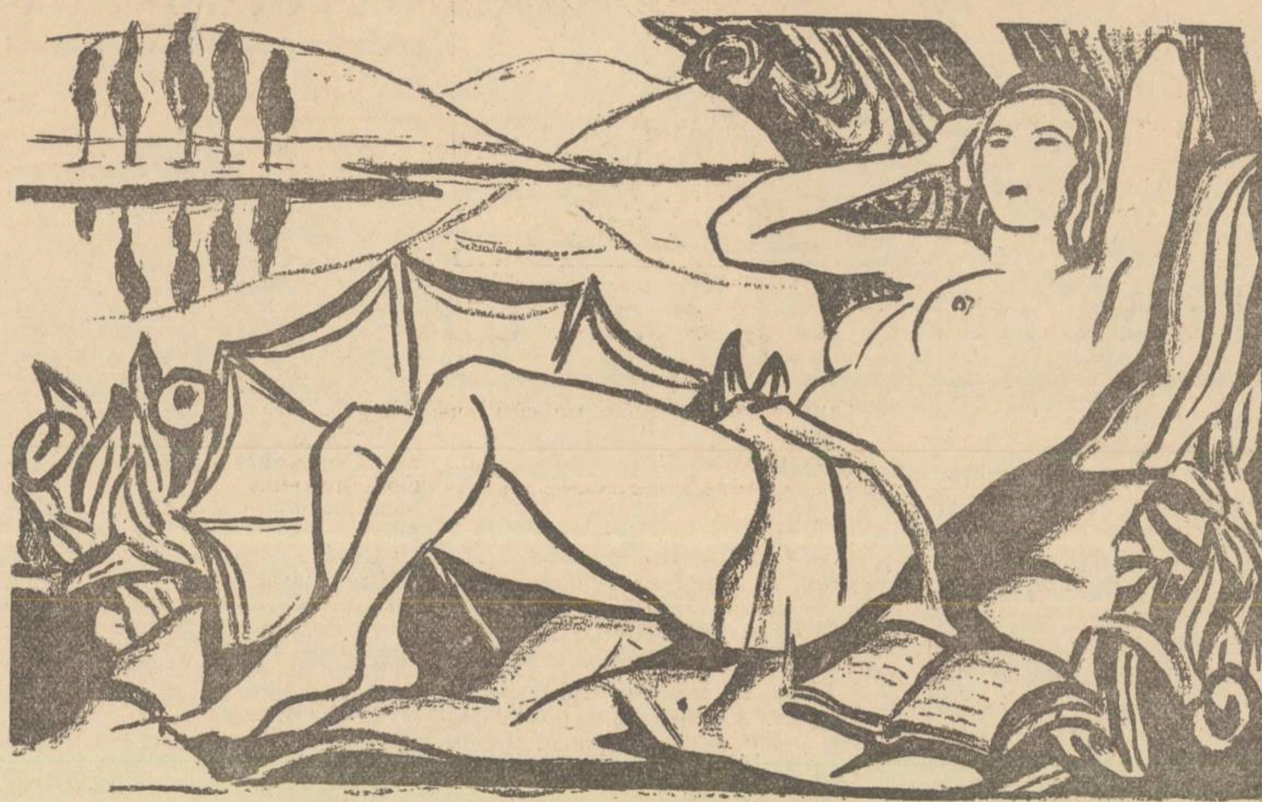
Turnurile 'n vânt ale cetăţei însă
Au gemut când au trecut ei pe sub ele
Şi Casandra i-a primit cu faţa strânsă
De potopul presimţirilor ei rele.

Işi rupsese vălul alb de pe figură
Şi se despletise desnădăjduită,
Şi-a mugit durerea ei în bătătură
Ca o şubredă şi buimăcită vită.

Maica ei visase că-a născut o torţă
Destinată să dea foc cetăţei sale,
Şi vedea, din vis, cum ese tâlc şi forţ
Şi, din dragoste şi frumuseţe, jale.

Paris strălucea de raze de izbândă
Şi Elena lângă el de fericire;
Zeii însă, şi destinul lor, la pândă
Pregăteau în vase negre ispăşire.

N. DAVIDESCU

Ferdinand Bruckner

Anonimat

In ultimii ani ai deceniului trecut au apărut pe scena reinhardtiană operele unui necunoscut: Ferdinand Bruckner. Nu era opera unui debutant. Aceasta se vedea de la prima scenă. Aveau grifa nu numai a unui desăvârşit poet, dar şi flexibilitatea articulară a unui dramaturg consumat. Intr'un secol în care facilităţile tipografiei îngădue o prematură apariţie pe scena literară, orice scriitor dă în vileag, oarecum exibiţionist, toată evoluţia sa, dela fleacurile incipiente până la eventualele capodopere. Inchipuiţi-vă stupoarea, dacă ar apare deodată din senin, prin generaţie spontanee, un autor cu o carte revelatoare. Nu-i cunoşti trecutul, nu-i cunoşti prezentul, nu-i cunoşti posibilităţile şi proectele...

Ne-am obişnuit prea mult, în trecutul secol agitat de istorism, să vedem opere numai în funcţie de persoane. Ferdinand Bruckner dejoacă toate aceste deprinderi, şi misterul lansării lui adăogat la substanţa, într'adevăr remarcabilă, a dramelor sale, a fost unul din izvoarele succesului. Vedekind, de pildă, până să ajungă la Lulu a debutat, a scris de toate. Dar iată că Ferdinand Bruckner debutează cu o piesă tot atât de semnificativă: Krankheit der Jugend *(Molima tinereţii).*

Bruckner şi Tagger

Deci nici Ferdinand Bruckner nu a apărut prin generaţie spontanee... Toată lumea cafenelei literare răsuflă, mulţumită în orgoliul ei, ca nişte oameni care au în urmă compromisuri şi prostituţii literare. Căci Theodor Tagger era un client destul de cunoscut al lumii literare. Imediat după războiu publicase câteva volume de poeme şi nuvele; ca diplomă academică: medic psihiatru iar ca ocupaţie rentabilă în timpul acela de inflaţie şi şomaj al intelectualilor: director de teatru.

Tehnicianul

Faptul acesta este revelator. Bruckner este om de teatru, de aceea şi piesele sale sunt calculate par'că. Şi-au dat mâna în alcătuirea lor, nu numai poetul excepţional dar şi un tehnician care ţine seama de conjunctura vremii, pentru alegerea subiectelor; care stăpâneşte toată tehnica dialogului teatral şi a vieţii scenice; pe scurt, unul din rarii dramaturgi în contact direct cu teatrul şi cu legile lui speciale, rar în timpurile noastre, realizat în trecut în mod ideal de Shakespeare şi Molière, actori, sau Goethe şi Calderon dela Barca, directori de teatru.

Dramele

Dramele lui Ferdinand Bruckner sunt reprezentative pentru preocupările Germaniei. Bruckner ştie că nu este acum timpul pentru creaţii dincolo de timp şi spaţiu, realizări de drame în stil mare, tipic umane, în felul lui Faust, Peer Gynt sau Brand.

Materialul lui Bruckner este actual, şi ca atare haotic, încărcat de problematici contradictorii. Să nu uităm de altfel că în Bruckner se lichidează expresionismul dramatic.

Molima tinereţii

Piesa aceasta s'a reprezentat de curând, şi la noi, de o grupare de debutanţi. Molima tinereţii *pune în scenă o adolescenţă dezaxată, frenetică, setoasă de viaţă, agitată de concupiscenţe multiple. E un ritm nebun în succesiunea scenelor, în care câţiva tineri, studenţi şi studente, trec prin purgatoriul cărnii şi prin flacăra de foc a dorinţii. Dar ceeace dă un nou timbru acestei dramaturgii, nu este numai pasiunea frenetică, ci un accent de pervers, de ţipăt al sufletelor otrăvite, de Infern şi coşmar.*

Dialog de vis

Una din cele mai stranii biruinţe ale lui Bruckner, este dialogul. Un dialog deslânat, construit pe sugestii, cu ţipete, scâncete. Dialogul nu este direct, vorbire de fiinţe conştiente. Este cuvântare de fiinţe cufundate în somn, un dialog de vis, oarecum o formă de gândire ce se apropie de factura gândirii subconştiente. Fiinţele vorbesc, cu sufletul în gură, dar nu înţeleg; vorbesc şi vorbele trec paralele, fără să se atingă. In dialogul lui Bruckner vorbesc suflete nude, cu vorbe încă nematerializate. Este ceva din tehnica lui Maeterlinck şi din drama „Dincolo" *a lui Hasenclever*

Criminalii

A doua piesă ce poartă acest nume, tratează şi stigmatizează problema justiţiei infailibile. Scena construită în trei etaje, cu acţiuni ce se desfăşură paralel, reprezintă o casă întreagă împletită într'un proces. Figurile ce apar aici sunt acele autentice măşti de umanitate înnebunită, din timpul crizei germane. Drama în sine, un pamflet contra justiţiei şi al erorilor judiciare.

Creatura

Este, probabil, cea mai bună piesă a lui Bruckner. Cu puţine personagii, cu o interiorizare a acţiunii dusă până la capăt, până a cădea într'o oarecare măsură statică, Creatura *depăşind problematica oarecum banală, a primelor piese, se ridică la un plan de viziune totală a naturii omeneşti. Este aci, sentimentul fundamental al creaturii, setea creaturii după glorie, iubire şi stăpânire. Este cea mai tulburătoare piesă din ultimii ani, aceea care deschide nu numai perspective, dar şi adânceşte viziunea tragică a omului modern.*

Elisabeta regina Angliei

S'a jucat şi la noi, îndestul. Se pun faţă în faţă concepţiile de viaţă ale unei Anglii raţionaliste şi a unei Spanii mistice. Timon din Atena, *ultima sa piesă, reintră şi mai mult în istorie, în probleme de Weltanschanung şi de discuţii politice. Acel bărbat al Atenei în decădere, este luat drept un simbol al vremii noastre, şi ea în degringoladă culturală.*

Semnificaţie

Ferdinand Bruckner este dramaturgul acestei vremi. Puţine, dar fundamentale, dramele lui sunt mărturii nu numai pentru problemele, durerile şi aspiraţiile Germaniei actuale, dar sunt şi documente ale unui stil de viaţă şi ale unei sensibilităţi. Bruckner plăsmueşte din lava unei epoci, răscolite de durerile unei răstigniri şi ale unei învieri.

L. B.

M o d a

Moda feminină în afară de plăcerea pe care o procură ochilor, pune filozofiei una din cele mai stranii probleme de rezolvat. Pentru a preciza toţi termenii, va fi nevoie şi de anumite banalităţi de care nu ne-am putea lipsi.

Dacă studiem istoria costumului, vom avea de făcut două constatări evidente.

Imbrăcămintea feminină s'a schimbat mai des în ultimul secol decât în cursul celor precedente.

Explicaţia — veţi zice — e de ordin economic. Comerţul croitoriei manifestă o activitate care creşte în raport direct cu scumpetea vieţii. Dar cu cât moda e mai efemeră, cu atât femeile cheltuesc mai mult.

Inainte de-a răspunde, trec la constatarea a doua.

Imbrăcămintea masculină cu mici variaţii, se schimbă mult mai rar decât cea femenină.

In ambele cazuri, plăteşte bărbatul. Dar niciodată el nu va consimţi să cheltuiască cu garderoba lui banii pe care-i aruncă pentru împodobirea tovarăşii sale.

Negustorii nu uită acest fapt.

Cunoscând perfect ce pretind sentimentele şi mândria bărbatului, ei au grije de-a varia aspectul femeii, de-a o reînoi prin schimbarea modei pe care-o declară imediat extrem de capricioasă.

In realitate noi cerem din ce în ce mai des schimbarea, noi avem nevoie de capriciu. Moda chiar atunci când ne revoltă, corespunde unei nevoi de variaţie. O suportăm, fiindcă ceva din noi o cere. Importanţa sa creşte şi fluctuaţiile ei ne mişcă în măsura în care visul primează dorinţa.

Dacă ar fi nevoie de demonstraţie, am putea lua un exemplu extrem.

Nudismul e cast. Chiar practicat de oameni frumoşi, bine făcuţi, el nu provoacă o turburare. Din contră, e calm. Nudismul reduce la tăcere imaginaţia, care exaltează simţurile.

Moda e tocmai asemănătoare cu jocul voalurilor. Ea permite femeii să fie atrăgătoare prin ceiace arată şi mai ales prin ceiace ascunde.

Rolul modei e de a excita mai mult prin ce ascunde decât prin ce desvălue, permiţând femeii de a fi veşnic alta.

A deştepta dorinţa şi a o reînoi — iată dubla virtute a modei.

Totuşi eu cred că puterea esenţială a modei e tendinţa fetişistă care domină la unii bărbaţi şi care e latentă la toţi.

Cu cât o femeie e mai bine îmbrăcată, cu atât creşte dorinţa de a o desbrăca.

Moda, în jocul voalurilor, nu e decât o provocare a impudicităţii. Ea e deasemenea un stimulent al visării şi adeseori rochia ne predispune la contemplare. Un aspect nou e un aspect esenţial.

Care sunt atributele frumuseţii care ne atrag?

Privirea mai mult decât figura, expresiunea mai mult decât trăsăturile, mişcările mai mult decât linia şi aşa mai departe. Intr'un cuvânt nu estetica propriu zis ci „viaţa" şi poate, mergând mai departe „suferinţa neisprăvitului".

Bărbatul, oricât de necioplit ar fi, cere în realitate femeii uitarea ca şi dorinţa unei funcţiuni de care are nevoie şi de care se fereşte imaginaţia sa.

De multe ori doreşti rochia mai mult decât corpul sau numai rochia în sine şi preamăreşti capriciile modei, care-ţi dau posibilitatea să iubeşti o singură femee în toate celelalte.

Intr'un cămin de domnişoare

Jana, Marga şi eu *

Bucureşti, 23 Nov. 193...

Nici azi n'am făcut nimic.

La ora şase, a sunat clopoţelul pentru sculare. A'nceput de jos, din dreptul sufrageriei, tânguindu-se slab întâi — apoi a urcat pe rând toate etajele, cu tot mai provocătoare, mai spumoasă lamentare — şi, îngrozit de propria-i jale, a hohotit isteric în faţa uşii camerei noastre, scandal metalic ce-a spart brutal învelişul de alb porcelan translucid al somnului, şi-au căzut cioburi de vise 'n gol, ca'ntr'o gemmă de val un stol de pescăruşi obosiţi.

Marie-Jeanne dormea, aşa cum dormea şi acum, o mână doar ieşea de sub mototolul de satin roz, ca un catarg de submarin.

Marga se acoperise înspre ziuă, îi vedeam numai capul, ochii închişi, gura cu buzele uscate albicios. Toată faţa Margăi se bucura de ceva lăuntric, ce trebuia să fie cald şi moale, numai nasul, un nas caraghios pe care n'aş putea să-l definesc, un nas cam prea mare ori prea în jos, în fine un nas care punea în liniştita consecvenţă a figurii un fel de semnal de alarmă, conştient de inoportunitatea lui, sta ursuz, de-o ursuzenie plină de personalitate. La celălalt capăt, surâdeau desgolite, zece degete desculţe.

Seara, Marie Jeanne mă rugase s'o scol de vreme, ca să meargă la duş. In cameră era frig. Se dăduse, abia, drumul caloriferului. Afară, cerul era înourat peste tot, un nor dintr'aceia a cărui uniformitate şi-a cărui compactitate aproape solidificată, reneagă tot ce s'a spus vaporos şi gingaş despre cer. De jos, din hornuri mici şi hornuri mari, se'nălţa fum lăptos, ce unduia pe cenuşiul norului albe coloane de templu fantomatic. Bucureştii era plin de sobe calde şi de oameni mulţumiţi.

Trebuia s'o scol pe Marie-Jeanne. Am rămas întâi încurcată în faţa hermeticei carapace. De unde trebuia să încep? I-am prins mâna uşor. Pielea era fină de tot, fineţe ce m'a umplut de sentimentalism. Şoptit: Jaana... Tăcere. Mai tare: Jana! Nimic. Atunci, cedând unui impuls spontan, am apucat strâns mâna mică şi am tras-o brutal. A urmat o svârcolire lăuntrică, o erupţie — şi'n fine Marie-Jeanne şezând pe marginea patului, cu faţa umflată de somn, sculptată pe-o parte cu toată dantelăria pernei. M'am scuzat:

— Mi-ai spus să te scol să mergi la duş.

— Da, ştiu că voiam să merg la duş.

— A sunat de mult, Jana, continui.

— Ei, şi ce vrei??

— Nimic.

— Şi, pentruca să-mi spui că nu vrei nimic m'ai sculat?

Curând, geografia patului Janei s'a refăcut. Am rămas nedumerită. Intr'adevăr, de ce am sculat-o, dacă n'aveam să-i spun nimic. Marie-Jeanne avea dreptate. Mi se părea totuşi că aveam şi eu dreptate. Vream să reconstituesc scena dar nu puteam să mă concentrez. Am lăsat-o.

Noptiera mea era tot nearanjată. In prospect, printre „lucrurile pe care trebuia să le aducă fiecare domnişoară", sunt menţionate şi „două şerveţele pentru măsuţa de noapte, brodate de mână". Le-am avut în toţi anii, lucrate 'n cruciuliţe, cu fluturi a căror aripă dreaptă era roşie, stânga bleu şi trupul galben — iar, pentru un spirit prea subtil pentru înţelegerea acestui delicat simbol naţional, autoarea aruncase, grosolan, pe margini, un chenar roş, galben şi albastru. Mă stingheriseră toţi anii, de când eram în cămin, cu patriotismul lor ramolit, de discurs sau articol de fond de zece Maiu, până când, anul acesta, nu le-am mai luat.

Noptiera Janei etala o întreagă expoziţie canină, toţi cu funduliţe galbene la gât, cu nod copleşitor de mare pentru fiinţa lor minusculă. Căţei de-o palmă, cu păr de mătase şi cu ochi de mărgele şi căţeluşi de porţelan, dintre care, pe unul, închegare a unei inspiraţii hazlii — aşezat cu toate labele aduse pe aceeaşi linie, în faţă şi cu'n aer uman de şmecher şi de berbant, îl botezasem „Domnul Popescu" şi-l cunoştea tot căminul. Altfel, mai avea o sticluţă de parfum, înzorzonată şi ea cu un fluture de mătase galbenă.

Marga, cu studiată sobrietate, îşi aşezase la mijloc un „Larousse illustré", masiv, atât de ordonat, atât de la o simetrică distanţă de toate colţurile că înceta de a mai fi o carte, devenise un simplu element decorativ.

Pe-a mea, după ce săptămâni întregi au trecut, fără să mă hotărăsc să colorez, în vreun fel, neutra-i existenţă, Jana a întins o batistă ajurată drept şervet, iar Marga mi-a dăruit o cartă postală prost litografiată, reprezentând un ultim vagon al unui tren ce venea dela Lwow (aşa era precizat într'un colţ) şi, la coada vagonului acestuia, un capac pe care, dacă-l ridicai, se despătura de sub el o bantă cu vederi de acolo.

Noptierele erau ca şi paturile, din tinichea vopsită în alb.

Intr'un colţ, aveam un paravan din satin galben, care tindea să mascheze, decent, cuierul strâmb şi copleşit de haine multicolore, pe jos carpete cu motive româneşti, în sfârşit atmosferă ce pretindea să fie foarte atrăgătoare, aşa cum un grup de respectabile doamne cumpănise că i se cade tinereţii şi nevinovăţiei noastre.

— Cât e ceasul, Any? (Marga s'a trezit posomorâtă).

— A sunat, nu de mult.

A scos de sub plapomă o mână, cea dinspre marginea patului, apoi piciorul, cel dinspre marginea patului le-a ţinut câtva timp şi le-a vârât iar, laş, sub învelişul cald. A'nceput din nou... mâna.. piciorul..

— Ce-i, Marga, faci gimnastică?

— Lasă spiritele tale idioate, mârâe Marga.

In timpul acesta s'a trezit şi Marie-Jeanne. Şezând în pat, arcuită, somnoroasă, cu ochii strânşi de lumină, şi-a încrucişat înfrigurată braţele peste piept — şi a făcut din palme cupă caldă umerilor desgoliţi. Marie-Jeanne are totdeauna nevoe de o mângâere. Şi pentru că Marga nu e expansivă şi eu sunt stângace, Marie-Jeanne se răsfaţă singură: „oh, Marie-Jeanne, Marie-Jeanne, tare eşti tu mică şi proastă!"

— Ei, Jana, eşti ridicolă, se enervează Marga.

— Şi Marga-i urâtă şi stupidă, o sfidează cu aceeaşi muzică Marie-Jeanne.

— Şi Any cum e, Marie-Jeanne? mă interesez eu naiv.

— Any e fată bună, da-i zăpăcită, se supune ea, docil.

In dimineaţa asta se mulţumea să ne privească, cu giocondic surâs, pe Marga şi pe mine, fără să ne spună nimic. Şi, cum sta şi ne privea, i s'au obişnuit ochii cu lumina si s'a 'negrit privirea, rotund.

Curând a suferit o nouă încercare. Pe asta i-a pregătit-o cerul, ce-a scos, de nu ştiu unde şi nu ştiu cum, un soare de-o serafică paliditate, un soare pocăit, cu toată aroganta-i strălucire de altădată, redusă la o pată albă, aşa ca şi când cineva l-ar fi cules pe celălalt într'o oglindă şi l-ar fi proectat acum pe fruntea încreţită a norilor, cu bucurie de şcolar poznaş. De pe cer, a căzut, mai mic şi mai palid, într'un geam deschis înăuntrul camerei şi de acolo pe faţa Janei, care a făcut iar ochi de mâţă. S'a sculat. S'a dus intrigată în faţa ferestrei. A rămas câteva clipe uimită, amuzată, pe soclul conic al cămăşii lungi şi largi în poale, un cap mic cu cârlionţi electrizaţi şi un nas în vânt, apoi a izbucnit, cu sgomotoasă veselie, exclamaţia ce avea să-l coboare din înaltul lui, în chip de bleg muritor, pe care feminina răutate a Janei îl va izbi din plin.

— Ia uitaţi-l pe Sorilă!

Intr'adevăr, Sorilă, descoperit acum, părea umilit şi ruşinat—şi umilinţa lui şi sărăcăcioasa-i singurătate, pe un cer nepregătit ca să-l primească, m'au întristat. Se alunga puhoiu de valuri negre în mine, cum năvălesc apele printr'o ştirbitură de zăgaz. Cunoşteam tristeţea asta, care cobora mereu aceeaşi, dintr'o pată singuratecă de umbră sau dintr'o pată de lumină convalescentă, şi din tot ce-mi părea încremenit într'un fără de rost etern, când toate'n juru-i se mişcau domol în mecanismul marei vieţi. Tristeţea asta se statornicea apoi. Se prefăcea într'o apă neagră în care nici un val nu se 'ncreţea şi care ţinea aşa din zare până în zare. Rătăceam prin zi fără nici un gând, nu culegeam nici o imagine, rătăceam mânată de pustiul din mine şi 'ntâlniam pustiu în jur.

Marga s'a sculat şi ea. Lângă Jana, soclu la fel conceput, însă cu mai vaste dimensiuni, capul: un nas, un nas de sine stătător în jurul căruia toată figura se'ngrămădea timid, îl examina pe Sorilă cu răceală.

— Soare de iarnă, s'a mulţumit să constate şi a întors laconic spatele, lui, celui ce nu merita mai multă atenţie şi nouă, celor ce păream că-i dăm totuşi atenţia pe care n'o merită.

— E cam teatral, am îndrăznit eu, fără convingere.

— Ba nu-i de loc teatral, s'a întors agresiv Marga. Tu găseşti totdeauna totul teatral. Inainte cu câteva zile am adus nişte garoafe. Le-am aranjat pe masă, aşa cum se aranjează florile. Ai venit acasă tu. Cum ai intrat pe uşe „vaai ce teatral e" (Marga mă imită grotesc).

— Pardon, Marga, mi-am amintit, disperat, spuneam că sunt ca'ntr'un tablou.

— Ei da, cedează, „ca'ntr'un tablou". Pentru tine totul e — revine: — teatral, scos din tablouri. Uite — şi-a luat de pe noptieră prosopul în care sunt învelite toate cele necesare toaletei de la lavoar — mă duc acum să mă spăl. Şi, păşind cu paşi de primadonă de provincie ce părăseşte scena în ropot de aplauze, râde zeflemitor:

— Sunt ca dintr'un tablou, nu-i aşa ?

— Ca dintr'o caricatură, Marga.

Marga s'a 'ncurcat. Şi-a revenit însă. Recunoscu, ironic:

— Ei, ai fost spirituală aici ! Şi plecă, demn.

După ea, a plecat Jana.

Am rămas singură.

O cameră cu trei paturi albe în care forma trupului a rămas, în fiecare, feciorelnic caldă. In camera asta, trezită abea, unsuros, dintr'un somn fără vise, cu soutiénne spânzurate pe speteze de scaun, cu un cuilot al Janei, de-o palmă tot, improvizat abat-jour aseară, pentru ca prin mătasa moale şi roză să se evaporeze roză şi moale apa văroasă a luminii închisă în bec, cu un ciorap Adesgo 45 pe marginea paravanului, umflat şi cu genunchi, ca o microcosmică fantomă de picior, nu ştiu de ce miroase a primăvară. O primăvară peste care bat ultimile aripi de fluturi. Zburdă în aer ultima sărbătoare albă. Maci roşii se mişcă lin pe lujere subţiri — şi'n fiecare mac e o cruce neagră. Că macii-şi închid fiecare crucea'n el. Şi cheamă cu bucuria corolei aprinse

Lăsasem să moară, patetic, în mi-

(Continuare în pag. VI-a).

*) Fragment din „Intr'un cămin de domnişoare".

ine, lumea pe care Dumnezeu o hărăzise oamenilor mici şi'n care totul era mic ca şi ei. Cochete păpuşi blonde şi clowni trişti, romantice cetăţi de carton cu sentimentalii lor soldaţi de plumb. Deasupra lumii acesteia cădeau amurguri mici cât o petală de floare şi-o binecuvânta un Dumnezeu miniatural, cu degete boante şi cu faţă grăsuţă de copil. Acum trăiam. Trăiam aşa de trei ani. Peste tot ce-am fost eu altă dată, peste tot ce-am gândit, peste tot ce-am visat, am prăvălit lespede grea. Ci, n'a mai urmat nimic. De ce n'a mai urmat nimic? Ori, poate nu mai trebuia să urmeze nimic. Poate, trebuia să aduc cu mine tot ce murise cu pâlpâirea cea din urmă a credinţii mele şi ani de-acum, ani după ani, să mângâi ciuntite forme de gips. Să mă plec deasupra unui petec senin de viaţă cu'ncremenită, eternă melancolie, de salcie plângătoare, sădită de-asupra unei cruci.

Ori, era altceva ? Da, era altceva, altceva ce-mi trăia în afară, sau altceva în afară de care trăiam. Ori, trăiam în el, în acest altceva al cărui ritm flutura în jurul meu, în mine, pe care-l bănuiam, fără să-l simt.

Cum trebue să înveţi să trăeşti ? Cum trebue să dai durerilor adânc şi bucuriilor înalt ? Cum trebue să simţi adevărat ? Şi cum trebue să 'nveţi să ştii când simţi adevărat?

— Mai bine spală-te şi tu. Se spală acum, cu acelaş gest, la fel îndoite, goale, cu genunchii fandaţi, deasupra lavoarelor de porţelan, culegând în pumni mărgele reci de apă, cele 195 de căministe. Unele sunt grase, cu formele aruncate la întâmplare, unele peste altele, moi, aşa cum se clădeşte un om de zăpadă, o lopată după cealaltă, repede, ca să se sfârşească. „E destul acum—nu?" Şi atunci dintr'un bulgăr de zăpadă ce pare mai sferic: capul, doi cărbuni: ochii, un bobârnac: gura. (Oh, elementele decorative rămân grija omului de zăpadă şi reuşeşte el să fie amuzant, da, chiar foarte amuzant). Altele, un pic de bust cocoţat pe-un interminabil tripied şi cu interminabile braţe, cu umblet lung de picioare subţiri.

Se spală toate. Una se spală pe dinţi şi şi-a făcut din pasta albă, cu gust leşietic, buze de harap hiperanemic. Alta, îşi freacă aspru sânii cu o perie specială, rotund, aşa cum a recomandat-o Elisabeth Arden în ultimul ei număr din „Die Dame". In două săptămâni nu va mai purta soutiénne. In două săptămâni va fi alta. Aşa. Deocamdată e cam obosită. Dar manechinul „după întrebuinţare", dat drept demonstraţie pentru articolul Elisabethei Arden, îi surâde cu stupidă mulţumire în ochii bovini şi obrajii graşi de Gretchen. Va fi ca el... La fel va surâde, fericită... Şi continuă, rotund, aşa cum, fără îndoială, a făcut-o şi manechinul din „Die Dame" care demonstra eficacitatea metodei Elisabethei Arden. A treia, face masaj cu un „Punckt-Rool". Il ţine de amândouă mânerele, încleştat. De sus în jos, de jos în sus, apăsat. Una... două... una... două... Incă de zece ori. Hai, hai, încă puţin. De câte ori „Punckt-Rol-ul" atinge punctul cel mai proeminent al convexităţii părţii masate, coatele izbesc peretele de tinichea al cabinei prea mici. Acord obez de contrabas, ţârâitul sopranic al robinetelor.

Se trântesc uşi. Curg cascade abrupte de apă. Trăeşte dimineaţa în ritm de jazz.

— Mai bine spală-te şi tu. Fii la fel cu celelalte. Ai să te obişnueşti probabil — şi-ai să crezi, probabil, că se trăeşte aşa. Poate, cei mai mulţi, ca şi tine, nu ştiu ce să facă, cu ei, cu tinereţea lor. Când vei fi gata, ai să te duci în sufragerie. Douăzeci de mese paralele, înfăţate galben, şi pe fiecare masă, zece ceşti albe cu farfurioarele lor — şi, în mijlocul fiecărei mese o cană cu cafea cu lapte, coşul cu pâne, o zaharniţă, linguriţe. Lângă intrare, prins în perete, un tablou pe care sunt scrise toate numele „domnişoarelor" din cămin şi'n dreptul fiecăruia o uşiţă, care se'nchide atunci când „domnişoara" a venit la masă. Dacă n'a venit, va urma un întreg interogatoriu, luat grav, în cancelaria directoarei, în prezenţa subdirectoarei, bibliotecarei şi secretarei, instruite perfect de zecile de repetiţii, în rolul lor de figurante ale căror expresie trebue să spună „vezi, domnişoară, cât de penibil e să vii târziu la masă?! Altă dată să nu mai vii târziu la masă". — Ai s'o saluţi cu'n „Bună dimineaţa" zâmbitor, pe Domnişoara subdirectoare, domniasa are să-ţi răspundă printr'un „Bună dimineaţa, domnişoară" răguşit şi tot zâmbitor, în timp ce, cu mâna stângă va închide, maşinal, uşiţa de-asupra numelui tău.

O fetiţă blondă s'a aşezat în faţa ta, E mică. e fără 'ndoială în anul I. Te priveşte. O priveşti. Feminină prin excelenţă. Dulce şi proastă. Aşteaptă să-i vorbeşti. Nu ştii ce să-i spui. Ce-ai putea să-i spui ? Şi ce-ai putea să-i spui colegei de an, studentă la facultatea de medicină, cu bărbie ascuţită, cu nas ascuţit şi cu ochelari, cu care ai vorbit de două sau trei ori de când eşti în cămin şi care s'a aşezat lângă tine şi, la fel aşteaptă să-i spui ceva ?

Cineva te'ntreabă: „Ce mai faci ?" Ii răspunzi „Mulţumesc, bine". — Şi — politicos, „Dar tu ?" Ah, de-ar răspunde „mulţumesc, fac şi eu bine".

Dar, câteodată.

— „Mai ai un loc liber lângă tine? Ah, nu-i nimic. E în faţă. Aşa". — S'a aşezat, şi-a aranjat decolteul pull-overului: Mi l-am făcut, dragă, cam strâmb. Dar, închipueşte-ţi: în două zile! Un record — nu ? Am dat numai 120 lei pe toată lâna. Ah, am văzut la „Galeriile Lafayette" un model foarte drăguţ. Era cam scump. In schimb, ştii pe cine l-am întâlnit acolo ? (Misterios:) pe Zozo ! (Crescendo:) Cum, dragă, nu ştii ? Nu-ţi mai aduci aminte ...tipul acela bine care are o maşină sport... marca... ah, am uitat marca! Dar, în fine, nu face nimic. Ne cunoşteam... aşa... o, nu personal — dar ştii (modest:) cred că mă place puţin. Simţeam că mă priveşte (cochet). M'am făcut că nu-l văd. M'am interesat pentru nişte servicii de parfum şi 'nchipueşte-ţi, dragă, n'aveam nici un ban la mine. Tu ce parfum întrebuinţezi ? (Şi, fără să aştepte răspunsul): Eu am cumpărat deunăzi o sticluţă cu'n parfum nou despre care se spune că e foarte la modă „En visite". Eram pe „cale", la Parfumeria Palatului când — atunci când am cumpărat sticluţa de parfum, — când am văzut că se uita cineva în vitrină. Ah, dragă, asta e nostimă, se entuziasmează ea.

— Era Zozo, descoperi tu încântată de perspicacitatea ta.

— Ei, de unde, se dezolează, ce Zozo ! Un altul (pasionat:) un brun minunat ! Avea un palton de acela de care se poartă acum, ştii, lung, aşa şi ajustat. Atunci... Ah, dar asta-i nostimă de tot. Ce să-ţi spun?!... Nu-l vedeam tocmai bine pentru că-i erau în dreptul feţei nişte coliere, nu ştiu ce drac, în fine... de aceea i-am spus vânzătoarei — o blondă drăguţă — să-mi arate o pudrieră ce era expusă în vitrină. Era tot acolo. Atunci l-am văzut mai bine şi m'a văzut şi el. S'a mai învârtit cât s'a mai învârtit, prin faţa vitrinei, până am ieşit. Incepuse chiar să ningă. Am luat-o repede spre cămin, pentrucă, ştii (confidenţial:) că vulpea mea se strică de apă. Tipul, după mine. Când am ajuns pe la Marghiloman, o luasem tocmai pe Lahovary spre cămin. — „Pardon, domnişoară". A venit alături de mine. Eu m'am oprit. L-am privit foarte dispreţuitor: „Mă cunoşti dumneata, domnule?" A surâs: „Nu, nu vă cunosc, dar aş dori să vă cunosc". „Eu n'am obiceiul să fac cunoştinţe pe stradă", i-am răspuns eu. „Da, aveţi dreptate, e banal, dar cred că îmi veţi acorda totuşi această favoare". — „Nu, Domnule, în nici un caz". Şi aşa, el insistând să-l las să se prezinte, eu refuzând, — m'a condus până la cămin.

— Şi ?

— Şi, atât. Sâmbătă mergem la un ceai la Athenée Palace... dar ce să îţi spun, e adorabil, întăreşte colega ta cu ochii înlăcrimaţi de încântare.

Incerci să-i surâzi binevoitor. O, ştii şi fraza pe care ar trebui să i-o spui, dar nu te hotărăşti. „Bravo, dragă, te-ai învârtit. Eşti fată şmecheră tu". Şi „fata şmecheră" va pleca cu ştrengărească alură, aşa cum trebue să plece o fată şmecheră. O întrebi în schimb naiv „Cum, aşa fără să vă cunoaşteţi ?"

— „Cum era să-l las să se prezinte pe stradă, aşa un necunoscut?! Ah, ţie nu trebue să-ţi spună nimeni nimic. Nu înţelegi nimic" — se enervează ea şi pleacă.

— Ei, Any, ai adormit?

— Poftim, tresării eu.

— Ei, Any, ce-ai păţit, Any? Bună dimineaţa, Any ! A-ny ! cântă Jana. Tu nu te speli ? Nu vezi ce murdară eşti? Şi ce somnoroasă eşti ? A-ny ?!...

— Ba da, Jana, sunt murdară şi somnoroasă — şi nici n'am de gând să mă spăl. Lasă-mă,—am respins-o eu, nervos.

— Ce-ai făcut până acum? Nu s'a descurajat Marie-Jeanne.

— Nimic.

— Da, aşa e, Any: nimic. Pentru ce mai trăeşti tu, Any, dacă nu faci nimic ? După ce a sfârşit, plecând cu o ultimă privire auto-admirativă, mie iar:

— Pentru ce ???...

Ora 9.

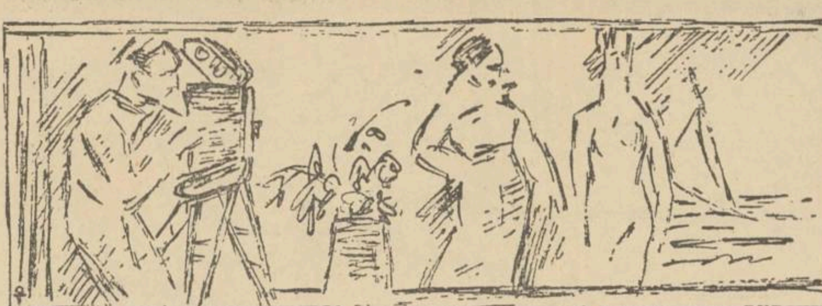
Pentru ce mai trăeşti tu, Any, dacă nu faci nimic ?

In închipuirea ta au defilat toate: spălătoarele albe, largi, pavate cu romburi, multicolore, de ciment rece, interiorul lor, pe care albe draperii, ce cad în împietrite falduri, îl ascund decent. Şi'n el, ai descoperit indiscret, cum o fotografie luată din avion descoperă ruşinata sărăcie a curţilor înghesuite între case cu nobile faţade, albe trupuri stingherite de goliciunea lor fără soutienne şi fără corset şi mai ales fără tocuri înalte (adevărata goliciune umilitoare pentru o femee). In sufragerie, o dudue care n'a existat niciodată, dar care putea să fie oricare, ţi-a povestit o întâmplare care nu s'a întâmplat niciodată, dar care putea să se întâmple oricând. In schimb nu te-ai spălat, ai rămas tot pe marginea patului cu picioarele desgolite şi înfrigurate, apăsând în pielea moale, de deasupra genunchiului, semilune mici prinse'n horă. La ora 9, se închide apa caldă, şi sufrageria s'a închis de mult. Un robinet defect doar, mai scapă, rar, câte-un pic, mereu acelaş; picură aşa toată ziua, de săptămâni întregi şi nimeni nu s'a gândit să-l mai repare. Nu-l aud, dar presimt că picură şi acum, desprinzând bobiţele de apă abea, speriat, din nou, de fiecare nou pic, zdrelit în liniştea mată a spălătorului.

Picură'n tine gânduri aton, fiecare trăind cu emoţii în microscopica rotunjime a existenţei lui, ci toate picură la fel şi-a încetat de mult sufletul să mai întrevadă grădini de curcubee în reflexele unei picături de apă.

Au defilat toate'n închipuirea ta, Any. Azi aşa, mâne altfel, şi veşnic viaţa'n tine va fi aşa cum o vrei. Singur, nemişcat spectator al teatrului tău mic, vor trece anii. Nimeni nu va veni din afară la tine, pentru că nicăiri teatrul tău n'a pus afişe cu chenar strigător şi cu titluri în caractere mari şi nimeni, prin ferestrele cu storurile trase, n'ar bănui că se întâmplă ceva acolo, că'n încăperile înflorite şi încălzite pentru o sărbătoare ce n'a mai venit, au plecat trist capetele actorii şi, ca să nu le turbure agonia, cântă orchestra în surdină, un cântec ce nu seamănă cu nici un alt cântec ce s'a cântat până acum, ci'n care geme tot ce-a fost neputinţă, gol — tot ce n'a avut descătuşare'n gest nici strigăt, din sura nemărginire a tristeţii noastre.

ANIŞOARA ODEANU

Cinematograful

Două englezeşti

Săptămâna aceasta am avut o avalanşă de „comedii muzicale" germane şi numai un singur film care să merite a fi menţionat: „Madam Butterfly". De altfel, nici acesta nu era reuşit ca film; interesul lui sta exclusiv în jocul minunat al actriţei principale: Silvia Sidney.

Este atâta lilială delicateţe în felul cum ea mişcă buzele, cum priveşte pe marele şi puternicul ei soţ (care, în film, este interpretat de un fel de „şef" lungan şi care vecinic se umflă în pene apăsând, important, cu guşa pe partea stângă a gulerului); apoi atâta nostimă duioşie în aerul important cu care pregăteşte cele o sută de mici tabieturi ale lui Mister Bi Ef Penketen, (Mister B. F. Pinkerton, my honorable husband). In deosebi fotoliul, pijamaua, pipa şi papucii (papucii, în momentele când El este plecat, stau, cu solemnitate, pe altarul strămoşilor, şi ea se închină în mod egal în faţa unui Buda grăsuţ ca şi în faţa părechii de pantofi). Deosebit de înduioşătoare este ea atunci când face plocoane până la pământ în faţa domnilor, a soţului ei, a prietenilor acestuia, a consulului american.

De bună samă este mare şi meritul regisorului de a fi arătat-o pe Cio-Cio-San, pe Madam Butterfly, suportând fără cea mai mică plângere, cele mai grozave nedreptăţi. Şi în general tot rolul Silviei Sidney este admirabil regisat. Restul însă e tratat cu neglijenţă, şi nici-un alt personagiu nu ne reţine atenţia.

Afară de asta există greşeli de regisură groteşti. Japonezii din film vorbesc între ei englezeşte, având aerul că vorbesc limba japoneză (aşa cum Dreyfus sau Saint-Avit vorbesc numai în aparenţă nemţeşte). Când însă unul din Japonezi se adresează unui american, îi vorbeşte, de bună samă, în englezeşte, într'o englezească reală, nu fictivă ca cea de care vorbeam mai sus. Şi atunci, regisorul s'a gândit să marcheze această diferenţă între cele două englezeşti. Şi iată cum a rezolvat el problema: Conversaţiile între doi japonezi se desfăşură într'o limbă de o corecţiune impecabilă, pe când atunci când acelaş japonez interpelează pe un american, o face într'o englezească scâlciată şi plină de greşeli. Ceiace — e lesne de înţeles — este de un efect bufon.

Maşina de comedii

Repetăm însă: cu toate aceste erori, „Madam Butterfly" este un spectacol artisticeşte interesant. Nu acelaş lucru se poate spune despre nenumăratele „Comedii muzicale" nemţeşti, ale căror titluri nu merită a fi nici măcar menţionate. Şi tristeţea e cu atât mai mare cu cât vedem actori foarte buni, pe care-i cunoaştem din alte filme, unde se arătaseră plini de resurse, şi care acum se prostituează cântând ne-tam-ne-sam şi debitând un text fără sare şi adeseori chiar fără sens. Cred a putea spune că au ajuns a fi destul de numeroşi spectatorii cuprinşi de o mare „lehamite" pentru acest gen de producţie cinematografică. Nu însă destul pentru a descuraja şi pe autori. Dar răbdare. După cum am văzut împuţinându-se treptat filmele de răsboiu, tot astfel putem avea nădejde să vedem descrescând debitul acestor anosteli mai mult sau mai puţin muzicale.

Recunoaştem că noi am fost cei dintâi să le lăudăm atunci când au apărut, subt cele două forme tipice: forma „Zwei Herzen", „Das Lied ist aus" etc., şi forma „Trei băeţi şi o fericire". Decât aceste filme, pe lângă calitatea lor de noutate şi de prospeţime, erau şi foarte artistice în sine, şi, mai cu seamă, lăsau în permanenţă să se simtă un suflu original şi creator care le anima. Pe când „Comediile muzicale" de azi miros a marfă făcută la maşină. Şi-s fără îndoială insuportabile.

Un om dintr'o bucată

Cine a văzut filmul „F. P. 1 nu răspunde" a fost desigur copios agasat de nu mai puţin copioasa personalitate fizică a d-lui Hans Albers. Iată, fără îndoială, unul din actorii cei mai lipsiţi de haz. Şi-i cu atât mai curios cu cât tot jocul lui dovedeşte că el este adânc încredinţat că tot ce face e plin de tâlc şi de subtilă semnificaţie.

D-l Hans Albers, din pricina distinsului său profil de vultur, optase într'o vreme pentru rolurile de excroc şic. Pentru asta îşi acoperea chelia cu un jobenaş gris-perle şi se subţia cât putea prin elegante paltoane pe talie. Cu timpul, îngrăşându-se neîncetat, şi trăsăturile sale de medalie devenind tot mai late. d-l Albers a ales altă „branşă". destinându-se rolurilor de „om dintr'o bucată", puternic ca Hercule, dar sentimental ca o fecioară. Cine l'a văzut astfel, înfruntând de o sută de ori moartea pentru a salva o sută de oameni dela înnec, cocaină, incendiu sau dezonoare, pentru ca, de îndată ce percepea o nedreptate, să-l vedem plângând viril, adică nu cu hohot, şi doar printr'o uşoară voalare a glasului precum şi prin elegante suflări de nas cu degetul — acela poate cu competinţă să declare că în întreg cuprinsul ţării nemţeşti nu există actor mai prost.

Menţionăm încă odată fantezia de bună calitate, trasă dintr'o nuvelă de Wells, şi pusă în film sub titlul de „Bestiile umane".

D. I. SUCHIANU

Mama

Dăm mai jos o pagină din „La Maison des Bories" de Simonne Ratel, carte care a obţinut „Premiul Interaliat". Pasajul citat ilustrează nețărmurita dragoste de mamă şi puterea ei imensă de sacrificiu, aşa cum a fost cântată în toate vremurile de poeţi şi de artişti:

„Isabelle, în capot cu picioarele goale, făcea inspecţia. Fără zgomot, aproape fără a mişca aerul, uşoară ca o suflare în capotul de lino alb, se apleacă peste fiecare copil, îi pipăe cu privirea şi cu mirosul, îndoae plapăma care acoperă capul Lisei, înveleşte pe Laurenciu care s'a desvelit, apleacă obrazul ei pe fruntea mezinului, o găseşte fierbinte şi clatină capul cu aerul îngrijorat. Stă în picioare în mijlocul camerei, se uită în jurul ei, miroase aerul, ascultă tăcerea, pipăe întunerecul, şi încet, încetinel, cu părere de rău, se întoarce pe vârful picioarelor şi pleacă.

Cel puţin corpul pleacă. Cum să definesc ceiace rămâne în urma ei, ceiace veghează toată noaptea la căpătâiul copiilor şi fuge să o trezească de două, trei ori în timpul nopţii, pentru un umăr desvelit care poate răci, neputincios să trezească creerul amorţit al adormitului, pentru un copil care se strâmbă şi se zbate, speriat în somnul lui adânc de un vis urât, pentru o gânganie căzută de pe tavan şi care se plimbă pe cerceaf în căutarea cărnii fragede? De două, trei ori peste noapte, Isabelle străbate adormită coridorul, se trezeşte pe marginea pătuţului, acoperă umărul, striveşte insecta, goneşte visul urât, se culcă din nou, şi dimineaţa nu-şi mai aminteşte de nimic. Dar copiii ştiu că a fost la ei. Ei nu se trezesc niciodată la apariţia mamei, cu părul negru, şi cu ochii închişi, care se deschid dintr'o dată, atenţi şi lucizi. Acest somnambulism matern nu-i miră. Nimic ce vine dela Isabelle nu-i surprinde".

Caleidoscop

O operă postumă

Charles Le Goffic a lăsat la moartea sa o lucrare neterminată care, în spiritul său, trebuia să fie un monument în onoarea minunatei păduri bretone Brocéhaude.

Auguste Dupony, care e unul dintre prietenii devotaţi ai poetului, a fost însărcinat de d-na Le Goffic să revadă şi să complecteze lucrarea. In felul acesta putem cunoaşte astăzi Brocéhaude „Pădurea minunată". cum o numeşte cu drept cuvânt Le Goffic.

Nimeni n'a simţit mai adânc farmecul pământului breton şi nimeni n'a ştiut să-l descrie în termeni mai impresionanţi şi mai simpli.

Le Goffic, drept vorbind, se îndoia de încântarea pe care o deştepta peisajul breton în sufletul locuitorului. Totuşi nu reuşea să se sustragă încântării, care-l copleşea.

„Totul aici pe pământ e simbol şi vis. Credinţa e mijlocul cel mai bun de a cunoaşte. Eu cred în Brocéhauda noastră. A iubi e mai important decât a cunoaşte. Aşa judeca Merlin când a zărit pe Viviane la fântână".

Cartea lui Le Goffic e o lucrare de o frăgezime uimitoare, care încoronează de odată o viaţă şi o operă .

Cât se citeşte

Din când în când se repetă aceiaşi întrebare: dacă în adevăr se citeşte mai puţin.

Adevărul e cu totul altul.

Dela război se citeşte mai mult, şi s'ar citi mai mult chiar. Toţi specialiştii cărţii sunt de acord în constatarea, că în Franţa mai ales există un public imens care nu citeşte fiindcă nu ştie să-şi aleagă volumul care i-ar conveni. Cine e vinovat? Critica, fiindcă nu ştie să-şi dea verdictul în chip autoritar.

Se poate. Totuşi eroarea e şi de partea editorilor care greşesc la distribuirea cărţilor şi 'n propaganda pe care-o fac.

Cerut de această necesitate, a apărut „Manualul practic al bibliotecarului" — publicat zilele trecute de Léo Crozet, care a codificat, de perfect acord cu colegii săi, un număr de vederi noi asupra reorganizării bibliotecilor publice, principiile conservării volumelor şi relaţiile ce trebue să existe între custozi şi marele public.

Soarta operetei

S'a prevestit de multe ori că filmul sonor va aduce sfârşitul operetei. Afirmaţia e cu totul greşită. Eu însumi — spune undeva Franz Lehar, — sunt exemplul viu al erorii.

Opereta se adaptează foarte bine filmului sonor.

Filmul sonor se serveşte de mijloace, de efecte şi posibilităţi cu totul diferite.

Cu cât opereta va păstra mai mult melodia — luând astfel locul melodiei de operă cu atât va creşte şi valoarea ei muzicală. Dacă acţiunea e interesantă, opereta va deveni o piesă alcătuită din muzică, melodie şi dans.

Fără îndoială însă că genul de operetă neinsemnată, fără acţiune interesantă şi întreruptă de dans— gen care e foarte apreciat în ultimii cinci sau şase ani, — va cădea curând victima cinematografului sonor.

Opereta care are o anumită valoare nu va dispare, dovadă succesul operetelor vechi: „Frumoasa Elena", „O noapte la Veneţia", „Liliacul", „Orfeu în infern", etc. Publicul nu se plictiseşte, nici la Viena sau Berlin nici la Paris.

Astfel e natural ca genul de operetă neinsemnat să nu se adapteze filmului sonor.

Un fapt de reţinut e că sonorul oferă mai multă atracţie dacă ţinem seama că acţiunea se desfăşoară mai repede, iar efectele fotografice obţinute sunt superioare operetei stângace.

Filmul sonor oferă ochilor noştri o lume modernă care ne place şi care nu se poate realiza pe scenă, cu ajutorul automobilelor, aeroplanelor, trenurilor şi vapoarelor, toate în mărime naturală şi 'n plină viteză.

Dacă se intercalează pe ecran un vals frumos, o romanţă sentimentală sau o melodie dintr'o operetă bună, spectacolul ne va atrage sigur.

In felul acesta înţelegem de ce filmul sonor a dat pe planul al doilea opereta neinsemnată, fiindcă este mult superioară prin mijloacele sale tehnice şi ştiinţifice.

Dar opereta bună va rămâne nestingherită.

In măsura în care ne e permis să profetizăm prevăd operetei o desvoltare considerabilă care va forma un adevărat progres.

Opereta ne va păstra o mare comoară: melodia pe care toţi o avem în inimă şi pe buze.

Deasemenea prevăd mare succes filmului sonor.

In timp ce noua operă îşi va executa programul de muzică dramatică, atât opereta cât şi filmul sonor vor înflori împreună spre bucuria noastră.

Cronica muzicală

Filarmonica

Ultimul concert al „Filarmonicii" conţinea în prima jumătate simfonia în si bemol de Ernest Chausson. Din prima audiţie chiar, se distinge cu mare uşurinţă strânsa înrudire pe care o are această simfonie cu muzica lui César Franck. Chausson, care a fost elevul lui Franck, n'a izbutit nici de data asta să se elibereze de influenţa ilustrului său dascăl. Lucrarea lui Chausson este însă remarcabilă prin lirismul ei pasionat şi prin poezia delicată a unora din paginile sale. Aceste calităţi pe care compozitorul le-a arătat, de altfel, cu mai mult relief în splendidul său poem pentru vioară şi orchestră, dau simfoniei un farmec deosebit.

Alfred Alesandrescu

„Tragedia Salomeei" de Florent Schmitt e o bucată care va intra cu siguranţă în repertoriul anual al „Filarmonicii". Inspiraţia fantastică şi orchestraţia ei plină de culoare şi de minunate efecte ritmice fac din opera lui Schmitt una din producţiile cele mai valoroase ale şcoalei franceze moderne.

La sfârşitul programului am ascultat poemul simfonic „Don Juan" al lui Richard Strauss cu aceleaşi emoţii artistice pe care ni le deşteaptă totdeauna audiţia acestei geniale bucăţi. „Don Juan" ne apare ca una din puţinele opere straussiene în care spontaneitatea inspiraţiei, predomină asupra elementului tehnic.

D. Alfred Alessandrescu a dirijat concertul cu mult avânt şi călduroasă pasiune.

Giuvaerele Madonei

Opera Română a reprezentat pentru prima dată „Giuvaerele Madonei" de E. Wolf-Ferrari. Lucrarea, plină de calităţi, ni se pare totuşi mai puţin reuşită decât „Secretul Suzanei" a aceluiaş compozitor.

Drama pe care ne-o înfăţişează acţiunea acestei opere n'a găsit în muzică o tălmăcire de aceiaşi intensitate. Mai bine realizată şi mai caracteristică este aci atmosfera locală.

Neizbutită, în ceiace priveşte unitatea cu textul dramatic, muzica operei „Giuvaerele Madonei", prin arta cu care ştie să evoce atmosfera locală capătă o incontestabilă valoare artistică.

Lucrarea lui Wolf-Ferrari a avut norocul unei minunate realizări scenice şi muzicale.

Vocea sonoră şi jocul corect al d-lui Emil Marinescu au asigurat rolului lui Gennaro o interpretare conştiincioasă.

D. Şerban Tassian a pus la contribuţie prestanţa sa scenică bine cunoscută şi bunele sale mijloace vocale.

Având un joc de scenă plin de temperament şi uzând o voce caldă şi pasionată, d-na Maria Cojocăreanu a făcut o frumoasă creaţie în rolul Maliellei. Restul ansamblului, bine pus la punct de d. Zalesky.

Corurile au dovedit deasemenea o remarcabilă coheziune.

D. Nona Ottescu merită elogii neprecupeţite pentru înţelegerea şi sensibilitatea cu care a dirijat spiritualа partitură a lui Wolf-Ferrari.

R. N.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 579

de **W. Pauly**, Bucureşti.

(inedită)

2 + 3 = 7

Mat maximal invers în 5 mutări.

Selbstmatt in 5 Zügen. Längstzüger.

PROBLEMA No. 580

de **H. Schaffer**, Viena.

(inedită)

— Dedicată d-lui G. Hume, Nottingham —

4 + 4 = 8

Mat maximal invers în 4 mutări cu aceleaşi piese.

Selbstmatt in 5 Zügen. Gleichstein—Längstzüger.

Berichtigung. — In dem Problem No. 578 (Barber) soll es heissen *Matt* in 5 Zügen. Längstzüger und nicht *Sebstmatt.*

PARTIDA No. 132

Jucată în match la Göteborg (Suedia) în ziua de 28 Februarie 1933.

ALB : R. Spielmann.

NEGRU : K. Berndtsson.

Partida pionului damei

1. d1—d4, Cg8—f6 ; 2. c2—c4, b7—b6 ; 3. Cb1—c3, Nc8—b7 ; 4. Dd1—c2, é7—é6 ; 5. é2—é4, d7—d5 ; 6. c4×d5, é6×d5 ; 7. é4—é5, Cf6—é4 ; 8. Nf1—b5 +, c7—c6 ; la Cd7 ar fi urmat C×é4, d×é ; Nc6 şi alb câştigă un pion, fără nici un avantaj pentru negru. 9. Nb5—d3, f7—f5 ; 10. f2—f3 ? mai bine ar fi fost é×f, C×f6 ; Cf3. 10..., Dd8—h4 +; 11. g2—g3, Cé4×g3 ; 12. Dc2—f2, f5—f4 ; 13. Nc1×f4, Cg3—f5; 14. Cg1—é2, Dh4×f2 + ; 15. Ré1×f2, Nb7—c8 ! ; 16. Ta1—c1, Nc8—é6 ; 17. Cé2—g3 ?, Cf5×d4 ; 18. Nf4—é3, Nf8—c5 ; 19. b2—b4, 0—0 ! ; 20. f3—f4, Nc5×b4 ; 21. Né3×d4, Tf8×f4 + ; 22. Rf2—é3, Tf4 × d4 ! ! negrul a

Situaţia partidei după a 22-a mutare a negrului.

Alb : Berndtsson.

Negru : Spielmann.

calculat exact toate urmările acestei mutări. Evident că alb nu poate lua turnul, căci ar urma mat prin Nc5. 23. Nd3×h7 +, Rg8×h7 ; 24. Ré3×d4, Cb8—d7; 25. Cc3—é2, c6—c5 + ; 26. Rd4—d3, Cd7×é5 + ; 27. Rd3—c2, d5—d4 ; 28. Rc2—b1, Ta8—f8 ; 29. Cg3—é4, Cé5—f3 ; 30. Cé2—g3. Cf3—d2 + ; 31. Rb1—b2, Cd2×é4 ; 32. Cg3×é4, Né6—d5 ; 33. Cé4—g5 +, Rh7—h6 ! şi alb abandonează, căci la Thg1 ar urma Nd2.

O frumoasă partidă caracteristică pentru stilul maestrului din Göteborg.

P. I. NEGREANU
S. THAU

In ultimul număr al revistei

„REBUS-MAGAZIN"

au fost publicate câteva din partidele mai interesante, jucate în primele şase runde ale campionatului Bucureştilor.

Procuraţi-vă chiar astăzi acest număr.

Preţul 5 lei

A apărut

Camere mobilate

ROMAN DE DAMIAN STĂNOIU

EDITURA „ADEVERUL" LEI 60

CRONICA SPORTIVA

Yo-Yo și Diabolo

Moda de azi, viclean industrială, a pus în mâna copiilor, a fetelor și a snobismului, sportiv, să zicem, al damelor coapte, ticul yo-yo-ului, pare-se importat din vre-o Chină sau Japonie exotică.

Treacă la plozi, meargă la fete crude, dar la femei — le cer ertare, — ba.

In mâna jucăușă a copilului, yo-yo-ul e un fel de salt cu mingea, captiv al zvâcniturii perpendicular desfășurate, a unei sfori nervoase; fără de frumusețe, monoton, absurd, dar încă inocent, e și în mâna unei fete, care parcă bate crupa vălurită în galop mărunt, a unui cal liliputan ascuns în podul palmei; dar echivoc de-abinelea devine 'n mâna unei doamne. In ea e prescurtarea și localizarea unui ritm specific; e un „un-doi" impudic francamente; e reeditarea tactului din coada codobaturei, pasăre plastic definită de o inomabilă poreclă populară.

Am văzut odată într'o cafenea, mâna yo-yo-izantă a unei doamne. Și am regretat atunci grația evantaiului de-odinioară, pe care l-ași fi pus — frunză de viță — pe nudismul mânii cu yo-yo.

Nici n'ași fi pomenit de acest yo-yo, sughiț al gurei, bâlbâit al palmei, nărav de-a bate apa în piuă, — dacă n'ași vedea în el, degenerat, domesticit, blegit și chiar trivializat, saltul spre cer al diabolo-ului.

*

Acesta, da: era într'adevăr un sport.

Țin minte și acum mosorul de celuloid, încorsetat cu un inel de nichel, având la capete, placaj de cauciuc, două rondele.

O simplă jucărie infantilă, soră totuși cu săgeata, prin viteză, și cu ciocârlia, prin delir.

Mosorul de celuloid era deci trupul jocului; iar aripele lui erau două baghete — lemn de trestie — cu mâner de piele, unite printr'un fir alunecos de sfoară mătăsoasă. Șnurul încolăcea corsetul de metal, baghetele 'ncepeau o cumpănă mobilă, din ce în ce accelerată, devenind viteză de pistoane verticale, dar iuțeală vie, nu mecanică; inima diabolistului își trimetea bătăile 'n mosor, dându-i rotație sporită, până când conturul macaralei de celuloid se prefăcea'n lumină albă, flacără vibrantă de cuptoare metalurgice, împroșcată deodată, ca în explozii, în plin cer, sus, mult deasupra plopilor de pildă: pântec alb de rândunică, nufăr, pisc alpin, clipă lactee...

Și de pe creanga astronomică a înălțării, sus, suprem, delaolaltă înflorită și desprinsă în spațiale primăveri, floarea cădea vertiginos, tot albă, goală și rotundă cum e un călcâi de dansatoare, revenind pe sfoara suplă ca un pescăruș pe ape, — iar săltând, iar rămânând înalt în spații, flacără de policandru a cerului, iar aplecându-și traectoria ca gâtul lebedei când și-l cufundă, iar întorcându-se pe-aceiași sfoară, părăsind-o iară, iarăși de argint în cer, deopotrivă fulg și glonț, linie curbă, lung tăiuș de sabie, și punct, canaf decorativ.

*

Cu ani în urmă, pe malul Mării Negre, la Constanța, mi-am petrecut o amiază de vară privind cerul diabolo-ului unui copil.

Știa el, plodul jucăuș, că e stăpânul cerului?

Desigur, nu. Era copil, și se juca, ducându-mi cași munții, vulturii și stelele, ochii în cer.

Dar târziu, când soarele musulman al Dobrogei și-a înroșit apusul, și când muezinul vechei moschei a început să-și nazalizeze ruga, — eu am știut — veneam din cer — că saltul diabolo-ului copilăresc dura minarete mai apropiate de inima lui Dumnezeu, decât toate minaretele moscheilor musulmane.

IONEL TEODOREANU

Antologia Prostiei

— Un prost găsește totdeauna altul mai prost care să-l admire. (Boileau).

— Dela Adam încoace, proștii sunt în majoritate. (C. Delavigne).

— Nimeni nu se crede mai indicat ca să înșele pe oamenii inteligenți, ca prostul. (Vauvenargue).

— Un prost câteodată are spirit, niciodată însă judecată. (La Rochefoucauld).

— Nimic mai umilitor decât să vezi reușind proștii la întreprinderi unde cădem noi. (G. Flaubert).

— Există oameni destinați să fie proști care nu fac numai prostii după alegerea lor ci pe care soarta însăși îi constrânge să le facă. (La Rochefoucauld).

— Când apare un geniu pe lume, îl cunoaștem prin acest semn că proștii se coalizează cu toții contra lui. (Swift).

Cărți și reviste

Cartea nunții

Știindu-l pe d. Călinescu în gestație cu un roman, mi-am promis în secret o mică răzbunare, pregătindu-i surpriza unei psihoanalizări a acestei opere, pe care o așteptam deci, cu un coeficient de curiozitate în plus față de lectorul obișnuit al d-sale. Romanul trebuia astfel să ne divulge o porțiune, cel puțin, din concepția de viață și viziunea lumii proprie autorului — furnizându-ne totodată explicația parțială măcar a rezistenței la freudism. „Cartea nunții" era un titlu suficient de promițător pentru o investigație în domeniul erotic.

Și iată volumul pe masă, după o lectură atentă prin ochelarii psihoanalizei. Dar chiar dacă le-am fi pus cele mai puternice dioptrii cred că tot cu rezultatul acesta egal cu zero ne-am fi ales. Ceeace nu vrea să constitue un certificat de moralitate pentru romanul d-lui Călinescu. Mai întâi, pentrucă acest unghiu de perspectivă — criteriul etic — n'are ce căuta în speculația estetică, cum îi dorim criticei literare să fie. Și pe urmă, pentrucă în orice caz psihoanaliza nu se aplică imoralității. (Ba ignorează, ca și estetica acest punct de vedere — de unde și virtuțile ei terapeutice).

Și ca să terminăm aici considerațiile freudiene, să exprimăm motivul inutilității ochelarilor psihoanalitici: d. Călinescu a scris o carte necomplicată, rafinat de necomplicată, simplă, complicat de simplă. O carte ventilată în permanență de curenți ozonificați de sănătate, în care psihopatologia freudiană nu-și va găsi clienți printre personagiile multiple.

In stufărișul complicațiilor psihologice, cultivate de preferință de moda literară d. Călinescu deschide cu volumul d-sale un luminiș însorit, cu peisaj paradisiac. Ceeace nu însemnează că d. Călinescu a scris o carte învechită, ci dimpotrivă. Poziția d-sale de libertate serafică în fața fenomenului erotic devine posibilă tocmai din pricina eliberării din claustrarea sexuală ancestrală. Și meritul este al... freudismului, căruia deci, d. Călinescu îi este involuntar tributar.

Cât de ancorat în modern este d. Călinescu se poate vedea din primul capitol, uvertură pentru indicarea ritmului mai mult decât a temelor melodice. Sărutarea din acest capitol e desigur un element necesar afabulației, dar mai esențial este dinamismul peisagiului pentru care scop alegerea trenului a fost cum nu se poate mai fericită. In mișcarea aceasta vertiginoasă, („stâlpii de telegraf alergau, înălțând și coborând fascicolul de fire, urcându-le pe un mal înalt și prăbușindu-le în râpi lutoase") ca și în zgomotul asurzitor („Hurducarea monotonă, ciocănitul ascuns de lanțuri și tampoane care băteau neostenit măsurile se prefăceau la poduri în prăbușiri asurzitoare de mari plăci de fier") în călătoria aceasta peisagiul aleargă, așa dar — iar Jim, contemplatorul percepe de două ori iluzia (dacă psihologii ne vor îngădui să percepem o iluzie) unei liniștiri: „în vreme ce peisagiul se învârtea în jurul unui punct imperceptibil mișcărilor" și „după care (e vorba de simfonia sgomotelor mai sus citate) urma iluzia unei liniști curgătoare de izvor" și când iluzia se dovedește iluzie, efortul de a fixa un punct: „Jim se trudea zadarnic să pună un punct fix în prundișul anonim, părăsind cu regret o grindă înegrită de catran, o tufă pipernicită sau o cremene lăptoasă cu care ochiul se familiarizase din goană". Totuși „spațiul devorat cu fiece stâlp aruncat în urmă îi făcea plăcere". Iată coordonatele psihologice ale lui Jim — dinamismul, care se vrea depășit și-și caută un punct de odihnă. Acesta se chiamă Vera, iar etapele în drumul parcurs cu mobilitate: Lola și Dora. Ați observat câtă vervă are Jim pentru Lola și Dora (verva, corespondent al dinamismului peisagiului) și cât de puțin locvace e pentru Vera, cât de profund metafizician devine chiar mai târziu când i se dedică integral. Verva e neindois o gesticulație ratată, necesitatea de acțiune sublimată în debit verbal. Prelungirea consecventă a lui Jim este Bobby, sportivul pur, reprezentantul tipic al tineretului contimporan. Firește că în critică identitatea Jim-Călinescu va fi stabilită mai întâi pentrucă întreaga viziune a lumii prezentată în roman este întotdeauna sever centrată în jurul unghiului de perspectivă al lui Jim. Apoi, pentrucă procedeele lui Jim apar proectate mărit pe planul de construcție a eroilor. Verva stilistică, se transformă într'o suprimare a tridimensionalității eroilor, cu excepția lui Jim, singurul prezentat stereoscopic, cu cea de a treia dimensiune a adâncimei psihologice. Verva reduce personagiile la linia simplă, însă expresivă a caricaturistului. Mătușile nu sunt numai identice, dar ele anexează și pe mama lui Jim, pe care el, semnificativ, o intitulează tot „tanti". Diferențierea câtă e necesară justificării unui nume deosebit, întrebuințează tot procedeul caricatural, făcând un fel de „diviziune a muncii" pe terenul maniacăriilor. Tanti Agepsina—manie religioasă; Tanti Mali-avariția; Tanti Ghenca — ordinea ș. a. m. d. Suma tuturor ar da grupul de manii necesare fetei bătrâne pentru o existență onorabilă de tip psihologic.

Cele două exemplare unde totuș în aparență adâncimea psihologică este realizată, nu servesc în această arhitectonică savantă, decât drept fundal pentru reliefarea protagoniștilor Jim și Vera. Lola (căci Medi și Dora sunt cu totul estompate și există numai spre a arăta frecvența tipului Lola) este un pendant al Verei. Sexualitate superficială, bună pentru *fornicații*, ca să întrebuințăm un termen al d-lui Călinescu, — aceasta e Lola. Vera s'ar putea defini dimpotrivă ca expresia erotismului profund, dând aici celor doi termeni înțelesurile introduse de E. Spranger. Iar eroul masculin opus lui Jim este Silivestru, profesorul intelectualizat până la sterilitate vitală. Silivestru este un fel de memento pentru Jim, drumul celalt posibil dacă nu l'ar fi ales pe cel alături de Vera, drumul căsniciei.

Prin jocul acesta savant de umbre și lumini, joc rembrandtian, desenul capătă valoare picturală, suplinind efectul coloristic.

Analiza psihologică e aproape neexistentă în romanul d-lui Călinescu și totuși personagiile principale își au ceeace numeam a treia dimensiune a adâncimii psihologice prin această reliefare pe fundalul contrastelor Afabulația strufoasă deasemeni înlocuită prin mici curente subterane, care dau deodată, pe nesimțite, izvorul plin de viață din miezul cărții, din care sorbi apoi pe nerăsuflate. Impresia aceasta de prospețime o ai și în scenele cele mai îndrăznețe, ca în fața unui nud desăvârșit al statuarei antice, în fața căruia excitație sexuală e covârșită de catharsisul estetic.

Intr'o altă textură desigur că încheierea capitolului antepenultim ar fi profund indecentă. Aici, însă, e ceva din răcoarea liniștitoare marmoreană, pe care numai opera de artă ți-o poate comunica.

Această îndrăzneală a situațiilor își are drept corespondent pe planul stilistic o completă lipsă de timorare lexicală, ceiace nu e tot una cu prețiozitatea. Meritul acesta trebuie subliniat îndeosebi. D. Călinescu e un prea consumat italianizant, ca să nu fie influențat, nu de lexiconul italian, ci de posibilitățile de asimilare a neologismelor în cuprinsul limbilor latine. E ceiace a și făcut din belșug, un „invitation à la valse" pentru un filolog.

LIVIU TEODORU

Despre artele plastice și arhitectura nouă

Nu s'a spus niciodată deajuns ce datorează arhitectura nouă artelor plastice contimporane: o cale nouă, luminoasă către renaștere.

Toate încercările arhitecturii din secolul trecut și începutul secolului nostru se caracterizează prin dezorientarea spiritului, prin lipsa de unitate între diferite școli, prin haos.

In timp ce belle-artele din Paris făceau eclectism cult, inadaptabil vieții, în Italia se căuta un alt „Quatrocento". Școlile serioase din țările de cultură germanică evoluau către neo-grec și neo-clasic, iar Spania născocea un baroc aproape grotesc. Anglosaxonii conservatori și romantici se atașează de cottage naturist și de influențe coloniale americane.

In Olanda se încercase o arhitectură fantezistă. Iar în alte țări, ca și la noi, era credința că mântuirea va veni dela un stil național compus din aplicarea unei ornamentații „etnice" pe fațade. Dincolo de ocean Americanii atârnau pe al 20-lea etaj al unui Sgârie nori, o pastișă neînțeleasă de palat florentin.

Aceasta era înfățișarea de plâns a arhitecturii la începutul secolului nostru. Nimic nu făcea să se întrevadă măcar încotro va eșua epava acestei arte.

Și cu toate că arhitectura este o artă constructivă pozitivă și elementele ei sunt date vii ce trebue să se inspire empiric din formele vieții, arta aceasta se nutrea numai din sugestii istorice și maladii individuale.

Desigur că era o flagrantă antinomie între arhitectură și viața ambiantă care o constrânse într'un formalism anorganic.

Deodată însă, acum vreo cincisprezece ani *se schimbă totul. In lumea întreagă arhitectura păru că își găsește o chemare nouă! Ce se întâmplase?*

Artele plastice recunoscuseră un nou aspect estetic al vieții, un nou simț al lumii. Cubismul deschide orizont nou spiritului.

Nu voi desvolta aci evoluția cubismului care decurge din creșterea și elaborarea gândului plastic, voi rezuma numai acest spirit nou, spunând că el cuprinde viața cu un optimism conștient și plin de tinerețe. Arta nouă face în fine să se înțeleagă armonia vieții moderne, exaltează frumusețea geometrică a mașinismului, cântă aspectul mecanic și viteza.

Dintr'odată optică nouă orientează spiritul către aspecte până aci neînțelese și negustate, sensibilitatea — către emoții plastice mai pure, mai libere, mai viguroase, apropiindu-se pe deoparte de primitivismul artelor populare, pe de alta de înălțimile senine ale formei pure.

Numai punctul de vedere exterior și obiectiv putea să orienteze arhitectura, care dibuia de un secol și mai bine peste tot, spre căutarea acelui echilibru care cuprinde ordinea spirituală ce o numim stil.

Născută în nouă spiritualitate, arhitectura internațională modernă, desbărată aproape total de evoluțiile greoaie anterioare, își va găsi elementele vitale și caracteristice în conceptele artelor plastice nouă.

Așa precum în plastică formele pure și volumele devin elemente de cunoaștere și compoziție, tot astfel cubul, paralelipipedul, cilindrul, sfera, linia dreaptă vor fi primele mijloace de expresie a gândirii puriste și de higienă spirituală în arhitectura modernă.

Frumosul mecanic, concis și franc al liniei drepte, sau al formei industriale, inspirată din splendoarea dreadnought*-ului, a expresului, a transatlanticelor, a avionului sau a uzinelor, pe care arhitectura nouă le glorifică, este mărturia cea mai bună a spiritului plin de optimism și înțelegere a vieții.*

Acest frumos preferă asimetria și echilibrul masselor sau formelor ca expresiune voluntară a utilitarismului ce le desenează și le exaltează funcțiunile și dinamica: sursa unei estetice noui contemporane. Ca în opera inginerului, arhitectul modern învață să aprecieze armonia născută din randamentul maxim al formei, sensul organic al frumosului, prin noblețea economiei materiale și spirituale.

In aceeași ordine de franchețǎ morală, planul arhitecturii nouă e purificat de tot ce-i convențional, academic și pompos: simetrie, axialitate inutilă, spațiu decorativ sunt înlăturate pentru organizarea proectului în formele de utilitate și confort.

Decorativul ca element aplicat a dispărut pentru totdeauna. Ca și în artele plastice efortul artistic tinde în spre realizarea unei unități de viață cu cele mai naturale și simple expresiuni, mijlocind un maxim de emotivitate.

Toate căutările nouă în plastică au făcut experiențe și aplicații pentru o reevaluare a materialelor întrebuințate, uzate ca mijloace de expresie de artă. Prin aceste experiențe se evidențiază o pasiune nouă pentru natură. Arhitectul modern este continuatorul cubismului. El acordă calitățile, ordonează esențele, creând prin acorduri juste de forme, lumină și dimensiuni, în lemn sau fer, stofă sau piatră, acele valori de expresiune necunoscute care caracterizează tocmai sensibilitatea stilului contemporan.

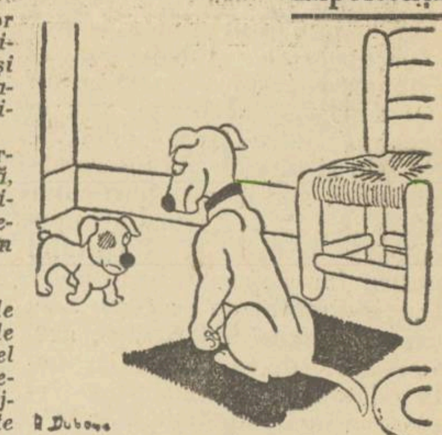
Luminozitatea și claritatea interiorului modern, simfoniile specifice, gamele reduse ale coloritului întrebuințat, mobila joasă și despovărată de aplicații sau cea metalică, iată tot atâtea reflectări ale aceluiaș spirit nou din artele plastice.

In sfârșit, în plin acord cu evoluția socială, noile cercetări au accentuat o frumusețe de simplitate, de seriozitate, de umilință chiar, în contrast puternic cu artele reprezentative, decorative și fastuoase de eri. Făcând astfel profesiune de credință austeră, spiritul noului stil nu va exprima arta prin lux, ci tocmai în cele mai simple și pure materiale.

Această artă a expresiunii, dură, întinerită, optimistă, va fi aevăratul tonic al epocii sociale.

MARCEL IANCU

Experiența

— Vai, ochiul!...

— Nu ți-am spus eu să nu te bagi subt masă când vine la dejun verișorul stăpânii...

Cronica literară

Pompiliu Constantinescu, Critice

Intr'un articol, nu de mult, am făcut un mic paradox. Ziceam că *nimeni nu trebue uns critic înainte de a fi ratat un cât mai mare număr de genuri literare*. Pornind dela această generalitate am face d-lui Pompiliu Constantinescu o vădită nedreptate. Căci d-sa n'a ratat (fiindcă n'a încercat) niciun gen literar. Ne este cu neputință să ni-l închipuim făcând versuri, scriind roman sau teatru și trebue să mărturisim, chiar opere de erudiție curentate de un cât de mic patos al ideilor. Tot ce aparține fantaziei, construcției, fie și dialectice, și artei îi lipsește cu desăvârșire. Incapabil să trăiască măcar în spirit procesul artistic, d. Pompiliu Constantinescu, suflet steril nu este mai puțin critic.

Lipsit de grațiile fantaziei, are d. Constantinescu acea strălucire de ghiață a opiniilor nude, masive numai de departe, este el prin urmare un intelectual capabil să te turbure prin simple puncte de vedere? Nu! Intelectual fin, fără îndoială, ca om, d. Pompiliu Constantinescu nu produce alt interes decât acela de a se ști dacă despre o carte s'a pronunțat afirmativ sau negativ. Justețea sau eroarea judecăților sale nu mai au nicio funcție dincolo de rostul lor normativ, n'au cu alte cuvinte putere de gratuitate. Eu pot foarte bine să fiu împotriva concluziilor din *Spiritul critic* a d-lui Ibrăileanu, dar cartea aceasta îmi produce o beție ideologică complet străină de problema consimțirii sau neconsimțirii.

Dar lucru și mai curios! Scrisul d-lui Pompiliu Constantinescu nu are nici măcar acea nuditate ideologică ce te pune de-adreptul în intimitatea personalității sale de intelectual. Și nu e vorba aci despre stilul exterior, ci despre acea tensiune internă a frazei, care odată surprinsă te captează și te întunecă asupra oricăror condiții secundare. Pagina sa e moartă, stătătoare, nici pământ nici apă, mâl ud pe care nu poți merge și în care nu poți să înoți. Și dacă nu ești însuș autorul recenzat ca să fii în mod deosebit interesat sau critic tu însuți, poți fi pornit să dai d-lui Pompiliu Constantinescu o prețuire mai mică decât aceea pe care o merită.

Căci aparenta asprime a acestor rânduri este numai metodică. Intr'o literatură în care critica e disprețuită și scriitorul își fabrică singur criticii ce-i trebue, să se întâmple măcar acest lucru frumos: ca adevărații critici să se scruteze între ei în toată onestitatea punând drept bază prieteniei lor spirituale *adevărul*. Politica literară — spune chiar d. Constantinescu — e decesul criticii; cu ideile e ineficace să trișezi.

Să continuăm așadar critica criticilor d-lui Constantinescu. In primul rând te izbește la suprafață o contrafacere a unor calități ce nu-i sunt proprii, ca bunăoară *culoarea:*

„Farmecele scrisului arghezian constau în opoziția armonioasă a unui ținut însuflețit de o viață cu ciudate împerecheri; lângă floarea otrăvitoare de mătrăgună se înalță lujerul aristocrat al crinului, mireasma subtilă a parfumului se'mbină cu duhoarea putrefacțiilor, monștri de proporții mitologice se plimbă lângă roiuri de fluturi și printre năvala libelulelor diafane. Creația sa târăște pe talazuri de închipuire legendara arcă a lui Noe în care, ca într'un muzeu viu. a încărcat șerpi veninoși și rândunele ciripitoare, bestii cu ochi de smalț și copii cu zâmbete și bucle de argint, fragilități grațioase și vicii purulente".

Când asemenea încercări de critică *artistică* nu sunt presărate cu contradicții de imagini și îngreuiate de o falsă desfășurare de elemente, produc în orice caz o impresie de stângăcie primejdioasă pentru critic. El poate face orice, dacă-l prinde, dar înfrângerile îl pun într'o inferioritate penibilă față de artist.

Tot așa de *făcută* este și fraza ideologică. Inspăimântat de ideea locului comun d. Pompiliu Constantinescu răsucește propoziția ca pe o rufă, o stoarce de orice bun simț și o lasă boțită și hârtioasă, obscură nu de o adevărată abscorsitate și de o contrafacere al cărui efect este contrar celui voit și anume impresia de inadaptare la speculație.

Iată o palidă pildă:

„Peste numeroasele sale raportări din istoria filozofiei și a științelor, în care stăpânește abstracția cu mlădieri dialectice și analize pătrunzătoare — nodul vital al eseului prezent e în descurcarea antenelor actului de cunoaștere absolut. Rațiunea se dezinteresează de mister, în porțiunea lui necaptată, agnosticismul se'nvălue în prudențe principiale, istoricismul se mărginește la o explicare exterioară, empirismul e prin structură miop, iar logica, prin delimitarea riguroasă a noțiunilor, stabilește relații de judecată fără controverse, etc.".

Mlădieri dialectice, nodul vital, antene, porțiune, prudențe, relații de judecată nu sunt imagini și expresii potrivite pentru gândirea adevărată și pură.

Coborând în adâncul articolelor critice ale d-lui Pompiliu Constantinescu dăm de un schelet sumar (e drept din ce în ce tinzând către complexitate): o introducere istorică, determinarea genului, stabilirea influențelor și o încheere urmărind cele mai adesea o formulă sintetică. Metoda este prin urmare abstractă și până la un punct didactică. Criticul nu *re-crează* autorul studiat, nu-i comunică esența printr'o formulă substanțială, sugestivă ci-i dă numai un număr de catalog.

Dar și în aceste opinii prea de tot obiective criticul nu e suficient de original. El suferă de o vădită predispozițiune la contagiune. Dacă bunăoară un articol critic al său a apărut după un altul de care criticul e impresionat, el nu se poate smulge din tirania textului existent. Multe din opiniile sale le-am citit într'o formă mai limpede în altă parte. Bine! se va zice — dar cauze comune dau naștere la impresii asemănătoare. Firește! Dar d. Pompiliu Constantinescu oferă aceiaș formulă ușor lovită cu ciocanul și nu aduce un nou simț, nu deschide încă o fereastră ca să avem o variantă de interpretare.

Dar încă și mai mult. Criticul nostru nu are totdeauna dreptate, uneori e nereceptiv, alteori inexplicabil concesiv. Bunăoară ușurința cu care e atacat d. Ibrăileanu e cu totul condamnabilă și dovedește o contaminare de opinii. Prețuirea poeziei d-lui A. Maniu — versificator fără niciun talent — e un indiciu de criteriu prea exclusiv rațional în definirea poeziei.

Cu toate aceste multe, mari scăderi, d. Pompiliu Constantinescu este un critic, un veritabil critic, de meritul căruia numai un critic poate să-și dea cu adevărat seama. In ce constă marele merit al d-lui Pompiliu Constantinescu? In niște lucruri foarte simple și foarte greu totuș de întâlnit la un om.

Intâi într'o mare obiectivitate, înțelegând prin aceasta puterea de a nu te lăsa determinat de altceva decât de principii artistice. D. Constantinescu e nedrept față de d. Ibrăileanu, dar o face aceasta din neînțelegere, din obscură contaminație, nu din dușmănie sau din adulație pentru d. Lovinescu, despre literatura căruia se pronunță cu mari și semnificative ocoluri. Incapacitatea de a iubi sau de a urî, detestabilă la un creator se transformă aci într'o mare însușire, dusă până la orgoliu, până la o rigiditate oficială. Insușirea aceasta nu e numai de ordin moral, ci e o adevărată calitate spirituală, o voluptate de adevăr, cu atât mai valoroasă azi, cu cât ofensiva presei literare a turburat toate apele valorilor.

Dar d. Pompiliu Constantinescu are și alte calități: Fără să se coboare în nuanțe, prinde cu ochiu sigur esența obiectului și cu acest element dă un verdict estetic, care oferă un maximum de procent de adevăr. Așa dificil cum este, în expresie ,trecând peste zonele sale de insensibilitate, este dintre criticii noștri de după războiu care are o mai justă intuiție a raporturilor de valoare dintre scriitori. Consultarea orală a criticului ar aduce o documentație definitivă acestei afirmații și dacă criticul ar scrie simplu, cum vorbește, ar câștiga deodată în adâncime. D. Pompiliu Constantinescu nu cade ca alții în paradox, nu crează genii din nimic, nu te ridică cu mult deasupra obiectului, dar te așează în cea mai mare probabilitate exact în fața lui. Și când un scriitor tânăr a intrat în întortocherea rezervelor sale, e aproape sigur că e lipsit de merit.

D. Pompiliu Constantinescu nu trebue judecat în selecțiunile din operele sale, ci în activitatea sa totală. Numai aci se poate prețui în justa valoare buna credința, voluptatea adevărului, larga experiență literară, justa în cea mai mare măsură intuiție a valorii fiecăruia. Și nu i-aș putea aduce criticului un elogiu mai nemerit decât acela de a-mi arăta convingerea că dacă aceste rânduri i s'ar fi părut nedrepte, nu i-ar fi alterat întru nimic seninătatea judecății asupra celui ce scrie. Calitate rară, neumană, dar esențial *critică*.

G. CALINESCU

Cronica gastronomică

In Hotentoţia sau Regimul apelor minerale româneşti

Ştiu că subtitlul de faţă nu surâde acelora care îmi fac cinstea să urmărească această rubrică. Dar dacă „indignarea face versul", cum zice poetul, fie-i îngăduit, măcar odată, să isbucnească şi în coloanele prozaice ale săptămânalei mele cronici gastronomice.

Inţeleg ca un sălbatic din Australia sau Africa sudică să dee un dinte de elefant sau alt obiect de preţ pe un galoş *Tretorn*. Galoşul străluce şi încă într'un ton mai armonizat cu tenul locuitorilor acestor continente, decât o chelie de intelectual din Occidentul european, de pildă, care nu ar avea acolo, aceiaşi putere de achiziţie, cu creer cu tot, chiar dacă cumpărătorul ar fi antropofag.

Dar ca noi să plătim, atât cât plătim, un produs natural al solului nostru, asta nu înţeleg.

Oricât de eminamente agricolă ar fi o ţară, un nasture nu poate fi mai scump decât o pădure, după cum în ţara cea mai industrială o pâne şi chiar o mămăligă, nu poate depăşi valoarea unei locomotive. Ei bine, această extravaganţă care ar ului şi un Papuas, Hotentot sau Cafru, debarcat de câteva zile numai în bătrâna Europă, noi am realizat-o şi o suportăm cu seninătate de ani de zile, ca şi cum n'am fi un stat străbătut de reţele de căi ferate, şi înzestrat cu şcoli, telefoane, aeroplane, academii, baruri automate şi poeţi naţionali. Dăm bani buni, pe apă chioară, oftăm şi tăcem.

Fără să comparăm preţul apelor noastre minerale cu acel al altor articole de comerţ, e destul să amintim cetitorului că o sticlă de Borvis sau Buziaş costă pe tot teritoriul regatului mai mult decât una conţinând o cantitate egală de vin curent (şi de viţă nobilă, nu de producător direct). In faţa acestei situaţii neverosimile, dar adevărate, consumatorul e în drept să remarce că oricât de mari ar fi capitalurile învestite pentru umplerea unei sticle cu apă care *sponte suo* iese din pământ şi astuparea ei (plus eticheta), nu pot depăşi pe acelea pe care le reclamă întreţinerea unei vii. Nu ştiu şi nici nu mă interesează dacă statul, un particular sau o bandă de particulari speculează isvoarele pământului nostru (nu-s specializat în ape). Dar indiferent de acel sau acei care se bucură de roadele acestei ticăloşii, ea trebue curmată odată. Când avem atâtea oraşe cu apă impotabilă (cum e Iaşul), când avem localităţi unde apa lipseşte complect (cum e Tekir-Ghiolul). când avem atâtea localităţi unde febra tifoidă endemică ar putea fi evitată prin consumul acestor ape, e o crimă în contra ţării specula neruşinată care se face cu ele.

Un singur exemplu ajunge. La Iaşi unde din cauza proastei canalizări apa e permanent infectată, s'a recurs la procedeul *javelizării*, despre care unii medici pretind că e inofensiv. Cu toate acestea, nenumăratele cazuri de tulburări stomacale provocate de această inovaţie edilitară ar duce parcă la o altă concluzie.

Localnicii în cele din urmă s'au deprins (şi cu alte otrăvi, te deprinzi cu timpul), dar absolut toţi străinii de localitate care beau apă în Iaşi se îmbolnăvesc de stomah. Şi în definitiv, oricât de ageamii am fi în medicină, logica ne opreşte să credem că apa javelizată care *atacă conductele metalice*, ar lăsa tubul digestiv nevătămat. O fi având el Românul piept de aramă, dar stomah de platină şi intestine de oţel nu cred să aibă.

Gândească-se acum oricine ce soartă îi aşteaptă pe toţi bieţii copii, care din lipsă de mijloace sunt siliţi să bea această apă până la o nouă canalizare, pe care desigur nici n'o vor apuca. Şi mai gândeşte-te, doamnă mamă şi domnule tată, câte sute şi mii de ulceroşi şi canceroşi ar putea rămâne sănătoşi, aşa cum i-a lăsat Dumnezeu, dacă apele acestea minerale care sunt ale acelui care le speculează tot atât cât ale domniilor voastre şi ale mele, ar fi accesibile oricărei pungi. Orice argument ar aduce speculatorii e mai dinainte mincinos. Mi-a duc aminte că acum doi ani, când scăzuse preţul vinurilor, mă găseam la via unui prieten, în timpul culesului. Mi-a dat să gust dintr'un vin provenit din Pinôt, din anul precedent. Un deliciu.

— Cum ai pivniţă bună, zic, păstrează-l. In trei ani face o avere. — Ce să-l păstrez, îmi zice, dacă nu l-aşi fi vândut, nu mai aveam cu ce ţine via. — Şi cât ai luat pe el ?

— Cât crezi?

— Ştiu şi eu?

— *Trei lei litrul.*

Cum îl gustasem cam mult, ajunşi în oraş am simţit nevoia unui pahar de apă minerală.

Intrăm într'o berărie şi cerem o sticlă de Borvis.

— Plata!

— *Treizeci şi doi de lei!*

Asta este. Prin urmare, iubite cetitor, a cumpăra din apele noastre minerale înseamnă a încuraja o speculă infamă, înseamnă a răpi apărării naţionale oameni valizi, care neputându-le consuma din cauza preţurilor, sunt siliţi să bea în regiunile insalubre apă infectată, pentru a lua în cele din urmă calea cimitirului. Sunt sigur că dacă gustul apelor minerale ar fi pătruns în popor, poetul anonim ne-ar fi dat până acum un cântec de revoltă, care ar fi putut începe cam aşa:

Bade, ai sau n'ai parale,
Nu bea ape minerale,
Ci bea apă din ulcior
De fântână sau isvor.
Iar de-ţi e chimirul plin
E mai bine să bei vin.
Că-i păcat şi de ocară
Să dai bani pe apă chioară.

Eu însă, nefiind nici poet, nici anonim, scriu aici în proză şi sub semnătură: nu văd întru remediarea situaţiei decât un mijloc: *boicotarea apelor minerale româneşti.*

Cei care aveţi bani, daţi ceva mai mult şi beţi ape străine. E o mică taxă în folosul ţării. Cei care nu puteţi plăti Vichy-ul, Apolinaris-ul sau Perier-ul, beţi apă sadea.

Iar dacă aveţi năravul să consumaţi numai băuturi care să pişte la limbă, cumpăraţi pentru câţiva lei un praf de Lithiné, *et vous m'en dirai des nouvelles*. Eftin şi bun. In nici un caz însă nu mai încurajaţi infracţiunea şi neruşinarea.

AL. O. TEODOREANU

Memento Expoziţii

■ Muzeul Simu : MARIUS BUNESCU, *peisagii, portrete, natură moartă, — 12 Martie — 12 Aprilie.*

■ Sala Universul: *S. Mützner,* — 19 Martie—15 Aprilie.

■ Fundaţia Dalles: *Grupul celor patru (Fr. Şirato, N. N. Tonitza, Ştefan Dimitrescu, O. Han).* — *1 Martie—1 Aprilie.*

■ Ateneul Român: *Eugenia Filotti-Atanasiu.* — *1—30 Martie.*
Mircea Olarian. — *12—30 Martie.*

■ Sala Ileana: *Honoriu Creţulescu,* — 17 Martie—17 Aprilie.

■ Sala Mozart: *Juliette Orăşianu,* — 16 Martie—16 Aprilie.
Neagu. — *5—25 Martie.*
Cenaclul Idealiştilor. — *19 Febr.—31 Martie.*

■ Sala Hasefer: *Riza Propst Kraid,* — 19—28 Martie

■ Foyerul Teatrului Maria Ventura: *V. Feodorov,* — 5—30 Martie.

Cronica mizantropului

Despre libertatea de conştiinţă

Se crede şi se afirmă că suntem într'o eră de libertate a conştiinţei, de neîngrădită manifestare a eului, că a trecut de mult, ca un vis, vremea persecuţiilor contra creştinilor sau aceea a inchiziţiei. Eu însă nu simt aceasta şi suspin pentru epocile strălucite ale vechilor civilizaţii mediteraneene. Căci deşi nimeni nu mă supără în convingerile mele intime îmi dau seama foarte bine că, vrând să mă manifest liber, n'aş putea.

Bunăoară între fascism şi comunism eu nu vreau să aleg nimic. Nu vreau să am nici o convingere şi nici o atitudine. Credeţi că asta e cu putinţă? Un om care nu îmbrăţişează o opinie politică este ca un trup călcat în picioare de două regimente în marş contrar.

Nicăeri însă constrângerea spiritului nu mi se pare mai apăsătoare ca în domeniul religios. Eu sunt creştin ortodox prin naştere şi voi rămâne aşa mereu, fără îndoială, dar ideea imposibilităţii de a îmbrăţişa altă confesiune sau de a nu avea nici una mă sufocă. Sunt sigur că creştinii se simţeau mult mai liberi în imperiul roman de cât indiferentul sau membrul unui nou cult în epoca modernă. Tehnica organizării animă corpurile religioase. Intocmai ca partidele, culturile au servicii de propagandă, fac congrese, impun prin moţiuni punctele lor de vedere majorităţii. Preoţii s'au organizat în asociaţii, preotesele s'au adunat şi ele laolaltă. Ei au acum revendicări, iniţiative şi veleităţi de dictatură morală.

— Părinte — am zis eu unui preot cu care sunt bun prieten ca om dar duşman neîmpăcat ca intelectual — pentru ce pretinzi d-ta leafă dela stat?

— Auzi vorbă, zice el, ocolind cu şiretenie scopul întrebării mele, dar preotul nu trebue să trăiască, nu e şi el om?

— Ba e om, dar să muncească şi el ca oricare, să-şi câştige existenţa!

— Muncim — zice el, sămănătorist, pe ogorul duhovnicesc pentru propăşirea credinţei şi a patriei.

— E foarte frumos, ce spui dumneata, părinte, dar nu eşti de părere că un individ e dator să contribue numai pentru serviciile ce i se fac?

— Ba da!

— Ei bine, pentruce să fiu eu obligat să-ţi plătesc prin darea mea salariu, când eu nu cred în misiunea mea şi visez restaurarea cultului mithraic?

Părintele e consternat.

— Ei, zic eu, ce-ai zice dacă aş instala în casa mea un templu cu iniţieri şi dansuri în onoarea unei divinităţi oculte?

— Aş lua măsuri împotriva dumitale, ca să nu strici credinţa naţiei!

— Nu altceva au făcut romanii când au persecutat creştinismul, cu deosebirea că acolo era o primejdie socială, iar aci e numai una profesională.

— Societatea — afirmă părintele — e datoare să-şi sprijine instituţiile!

— Da — continui eu — dar în măsura în care ele sunt reale. In satul în care locuitorii vor strânge patriarhal cât trebue pentru întreţinerea preotului există credinţă. Când însă statul ia asupra lui un cult în curs de dispariţie se naşte inchiziţia morală.

— Unealtă a diavolului! — strigă Sfinţia Sa la mine.

Eu închipui un dans ritual în jurul Cuvioşiei Sale şi mă prosternez în faţa unui idol ipotetic. (Bine înţeles totul e o glumă pentru că spiritul e liber, tar, dar instinctul prin educaţie e alături de părintele). Preoteasa se închină şi ea în eres şi mă priveşte cu îngrijorare. Iar eu înfloresc mai departe dansul ca să-mi scot focul de sentimentul că pe această lume nu pot să-mi fac de cap cum vreau.

AL.

Mărunte

■ **Orele de primire la redacţia „Adevĕrului literar" sunt Joi, Vineri şi Sâmbătă 5—6 d. a.**

■ *„Marşul Femeilor"*, unul din romanele care s'au bucurat de aprecierea unanimă a juriului premiului „Tekirghiol-Eforie", este scris de colaboratoarea noastră d-ra Alice Gabrielescu.

„Marşul Femeilor" va apărea la toamnă.

■ Peste câteva zile va apărea în editura „Principele Carol" a doua ediţie din volumul de nuvele „Necunoscuta" al d-rei Alice Gabrielescu, sub titlul *„Capete de expresie".*

■ Vineri 24 Martie, ora 6 d. a., se va ţine la Fundaţiunea I. I. Dalles, a XX-a conferinţă din cicul organizat de Cercul Analelor Române. D. N. D. Cocea va vorbi despre: *Sensualitatea în arta şi literatura modernă.*

Biletele la Jean Feder. Membrii studenţi au intrarea liberă.

■ „Ulisse", *volumul de poeme al d-lui B. Fondane, tipărit de editura „Journal des Poètes" din Bruxelles, obţine un frumos succes de librărie şi de presă.*

Sunt o serie de notaţiuni lirice din peregrinările poetului, în care, nostalgia imaginilor se îmbină minunat cu frăgezimea verbului.

După cinematograf

MAMA. — Ei, ţi-a plăcut?

— Straşnic! Vecina întâiu i-a tras o palmă tatei şi, la sfârşit s'au sărutat...

VOIŢI SĂ FACEŢI UN VOIAJ GRATUIT LA CHICAGO?
participaţi la extra-ordinarul concurs de frumuseţe pe 1933
51 DE CANDIDATE VOR PLECA LA CHICAGO
Amănunte în „Realitatea Ilustrată"

Insemnări

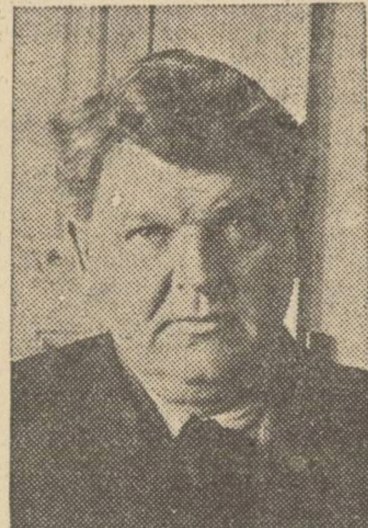
Locul unde nu s'a întâmplat nimic

D. Mihail Sadoveanu a adus la Bucureşti manuscrisul ultimului său roman: „Locul unde nu s'a întâmplat nimic". Manuscrisul, frumos copiat cu slovă feminină, a fost încredinţat editurii „Adevĕrul", care l-a şi pus sub tipar. Volumul va apărea înainte de Paşti.

Privind manuscrisul cu o afecţiune—datorită în mare măsură mânii delicate care-l transcrisese — d. Sadoveanu ne-a spus, în câteva cuvinte, cuprinsul romanului.

Locul unde nu s'a întâmplat nimic — este un târg moldovenesc, capitală de judeţ, prin 1890. Viaţa de acum patruzeci de ani din aceste orăşele s'a schimbat, a intrat în trecut. Din acest punct de vedere. romanul d-lui Sadoveanu are un caracter istoric.

In acest târg trăesc Evrei — elementul de activitate febrilă. — Sunt şi slujbaşi — în majoritate veniţi de la ţară: în prima generaţie aprozi, într'a doua mici scriitori — oameni care trăesc din buget, cu orizontul strâmt, fără teatru, biblioteci, cărţi de lectură... doar cu vre-un abonament al „Misterelor Parisului" la o tutungerie. — In al treilea rând, locuesc acolo şi câţiva reprezentanţi ai boerimii în lichidare.

M. Sadoveanu

In această lume mediocră, a apărut însă — ca un fenomen ciudat — o fiinţă aparte: o fată superioară, cu mintea cultivată şi cu suflet sensibil.

In „locul unde nu s'a întâmplat nimic" se dă însă — în sufletul acestei fǎpturi distinse — o mare luptă lăuntrică. Vrea să-şi facă o altă viaţă decât cea a localnicilor. Are şi un prieten-profesor, care i-ar fi putut fi şi ceva mai mult. Dar acest reprezentant fără voinţă al boerimii în descompunere n'are curajul unei hotărâri, n'are forţa de a întemeia o viaţă nouă, n'are elanul necesar unei revoluţii interioare.

Visătorul incapabil de realizări se cufundă în marasmul provincial, iar fiinţa delicată şi fină — în faţa brutalei realităţi acceptate (căsătoria cu un om de rând) şi înaintea visurilor distruse — se hotărăşte să iasă violent nu numai din societate, dar chiar din viaţă.

In povestirea aceasta sumbră, d. Sadoveanu pune accent de cronicar — care redă, cu stăpânire de sine, lucruri tulburătoare de suflet.

Aşteptăm cu o mare curiozitate apariţia acestui roman.

Discursul d-lui M. Ralea

La discuţia asupra bugetului a luat cuvântul în Cameră, în cursul acestei săptămâni, d. M. Ralea — profesor universitar.

Ridicându-se peste chestiile politice mărunte, oratorul a ţinut un mare discurs. A avut o civilizată atitudine obiectivă faţă de persoane şi partide — indiferent de tabără. A făcut caracterizări originale, care dovedesc spirit de observaţie şi ascuţime de minte.

Om de vastă cultură, d. Ralea n'a ţinut un discurs doctoral. Ştiinţa se strecoară printre vorbe, nu se proclamă cu ostentaţie. Undeva, în adânc, se elaborează judecăţile sale; iar la iveală nu esă decât idei clare, sprintene, fără balastul pedant al erudiţiei.

D. Ralea — paralel cu trecerea în revistă a partidelor şi a oamenilor — a făcut analiza diferitelor concepţii economice şi politice la ordinea zilei.

D-sa a ştiut pretutindeni să vadă clar şi să expună precis — dovedindu-se că un om de convingeri, clădite pe o bază solidă şi după un serios plan arhitectonic.

Forma discursului a fost literară. Aveam impresia că asistam la şedinţa unui parlament apusean.

Procesul cu d. Nichifor Crainic

Curtea de Apel a judecat deunăzi procesul de calomnie prin presă dintre d-nii Nichifor Crainic şi M. Sevastos. Curtea a anulat acţiunea d-lui Nichifor Crainic ca insuficient timbrată.

Cum procesul se învârtea în jurul subvenţiilor „Gândirii", — faptul că d. Nichifor Crainic nu şi-a timbrat suficient acţiunea arată, desigur, că subvenţiunile au fost prea mici.

...Ceeace ne obligă să facem mea culpa. — M. SEVASTOS.

Vasile Toneanu

A murit la Braşov Vasile Toneanu, actorul atât de iubit acum zece ani şi atât de uitat astăzi.

Fost societar al Teatrului Naţional, Vasile Toneanu s'a retras acum câţiva ani din teatru, lăsând în urma sa o neştearsă amintire a atâtor creaţii de artă adevărată.

Jocul lui Vasile Toneanu era plin de vervă, de antren şi de jovialitate. A interpretat cu aceiaş pricepere şi acelaş instinct teatral pe autohtonul Don Vagmistru, ca şi pe francicul Figaro.

A fost un actor de reală valoare, cu mijloace personale, din pleiada actorilor clasici, din care făceau parte Liciu, Iancu Petrescu şi Ion Niculescu.

Populara comedie Tudorache Sucitu, *pe care a reprezentat-o şi acum câţiva ani la fostul „Teatru Popular" şi care totdeauna s'a bucurat de succes, a fost scrisă de dânsul.*

Cine a urmărit spectacolele cu Vasile Toneanu — Punctul negru, Prostul, Doctor fără voe, Bolnavul închipuit, Nunta lui Figaro, *etc. — va zâmbi totdeauna cu simpatie amintindu-şi de acest mare actor.*

O despărţire dramatică

Aşa se numeşte „despărţirea" nu dintre Eneas şi Didona, ci dintre mine şi acela care redactează revista al cărei director este d. Liviu Rebreanu. După o mare prietenie literară, după o caldă camaraderie, omul care este frate drag al lui Rebreanu (sic), prieten al lui Rosetti (sic) şi care „s'a împărtăşit adeseori de graţia şi amiciţia d-lui Gusti" (sic) a suferit din partea mea o „răzbunare bestială". A spune numele acestui sentimental este un lucru inutil, fiindcă rândurile acestea nu constitue un articol de polemică ci o pagină de jurnal a unui critic de oarecare maturitate spre folosul criticilor tineri.

In numărul trecut al Adevĕrului literar *am publicat o critică a traducerii romanului* Armăsarul doamnei Lou de Lawrence, *fără să cunosc bineînţeles pe traducător. Numai cele câteva specimene de limbă română date mă absolvă de orice bănuială de voită răutate. Ei bine, în seara zilei când revista ieşea în lume, am primit din partea* României literare *somaţiunea de a desminţi pe dată în sus numita revistă că aş fi autorul articolului sub ameninţarea că se vor scoate din revistă articolele, ce privesc opera mea şi că voi fi atacat. Ceeace. în parte, s'a şi întâmplat. Pentruce? Pentrucă autorul traducerii era chiar redactorul revistei. Dacă aş fi ştiut că traducătorul era* prietenul drag şi cald, *învins poate de slăbiciuni omeneşti, aş fi tăcut. Dar odată spus adevărul el nu se poate retracta şi nu e* critic *acela care se sperie de ameninţările prietenilor. Zadarnic încearcă să stârnească traducătorul aprobarea unui juriu de critici. Aşa pusă problema, cu nervozitate, cauza este iremediabil pierdută. Căci nimeni nu va consimţi să socotească româneşti expresii şi propoziţii ca acestea: „Cu siguranţă că iar ştii dumneata mai bine!"; Nu ştii aşa dar...; îl săcăia... Ştii..., e de ajuns... Ştii că eu am o soluţie...; Ressl de câte ori invita persoane ilustre în palatul său, aceştia răspundeau...; îşi luă pălăria din cuer şi, de parcă nu mai putea suporta nici o clipă aerul din odaie, părăsi...; un rând niţeluş încovoiaţi...;* (Cazul judecătorului Sebastian). *D. D. I. Suchianu a făcut de altfel de mult o recenziune a acestei cărţi şi dacă era vre-o răutate la mijloc şi vre-o bănuială asupra numelui traducătorului aş fi stabilit o apropiere între cele două traduceri!*

Altul este însă substratul acestei injurioase suspiciuni şi criticii tineri n'au decât de învăţat din cele ce urmează. Niciun individ uman nu este mai plin de ţepi ca un poet ignorat şi nu îndeajuns, după părerea lui, apreciat. Şi nimeni nu cunoaşte mai puţin decât poetul marginile prieteniei. Pentru simplul fapt de a avea faţă de el purtările dictate de buna creştere el caută să vadă în aceasta „o retractare" a articolului prin care se făcea „masacrarea" (adică critica) versurilor lui. Conducătorii Vieţii Româneşti *mi-au încredinţat o grea misiune — pe care odată acceptată voi şti totuş să o îndeplinesc — aceea de a-i ajuta în opera lor redacţională. Ce grea povară este prietenia în această împrejurare pentru un critic o poate dovedi cazul acestui camarad ultragiat. Abia s'a aflat de* trecerea în mânile mele (sic) *a revistei „Viaţa Românească" şi prietenul mi-a dat a înţelege că e dispus să-mi dea o colaborare francă, masivă. Nu mult după aceea mi-a propus să cedez V. R. unui editor iscodit de dânsul, urmând ca el, prietenul, să aibă o mare parte în gospodăria ei! Refuzul (dacă se poate spune astfel) l-a contrariat foarte mult, ca un lucru pe care conta. Dar cum e cu putinţă ca eu, un simplu colaborator al unei reviste glorioase, să pot trata concesionări şi să accept elaborări, fără a fi autorizat la aceasta, iată un lucru pe care* prietenul *nu-l înţelege. Nu e de mirare că „d. Călinescu uitase de promisiunea dată" şi că încercând să scape politicos de o colaborare pe care nu avea căderea s'o solicite, se refugia în propuneri de colaborări administrative. Fireşte,* prietenul a izbucnit, mi-a strigat indignarea lui, *fiindcă el voia să-mi ofere un ciclu nou de poezii pe care n'aveam căderea să le solicit. Şi când umanitatea şi prietenia din mine a încercat să îndepărteze prin ocoluri lungi, prin false propuneri, din acelea pe care orice om fin le înţelege, presiunea unei colaborări pe care n'aveam căderea s'o accept, prietenul d-lui Gusti (sic), al lui Rosetti (sic), al lui Rebreanu (sic)* a plecat indignat până în prăsele *la d. Rebreanu* ca la un frate mare *şi drag şi a plâns, a plâns de indignare faţă de propunerile mele ruşinoase, pentrucă nu a înţeles că prietenia are o margine şi că vorbele mele erau blânde mângâeri* pentru un refuz pe care aveam căderea să-l fac.

In stelele care sclipesc asupra mea şi care nu ştiu nici cine e d. Gusti, nici cine e d. Rebreanu, nici cine e d. Rosetti, etc., eu găsesc acea răceală siderală care mă face indiferent la prieteniile tiranice şi mă îndreptăţeşte să nu dau socoteală ce am şi ce n'am căderea să fac. — G. CĂLINESCU.

O scrisoare inedită a lui Flaubert

Intr'o importantă colecţie de autografe, scoasă în vânzare la Paris, acum o lună au figurat şi vre-o treizeci de scrisori de Gustave Flaubert, adresate în cea mai mare parte familiei Bonenfant. Unele sunt inedite.

Extragem dintr'o scrisoare — datată 14 Iunie 1857 şi destinată de către Flaubert verei sale Olympe Bonenfant — următorul pasagiu, relativ la publicarea Doamnei Bovary, *care apăruse şi care îi raportase autorului debutant... cinci sute de franci.*

Vom vedea mai jos cu cât calm filosofic bunul Flaubert a acceptat lipsa de câştig, în faţa succesului cărţii sale.

„...Mi se pare că nu ţi-am răspuns la ultima ta scrisoare, pe care am primit-o acum mai bine de o lună, în timpul loviturii publicaţiei mele.

Cartea merge ca pe roate şi dacă n'aşi fi fost un prost, aşi fi avut acum punga plină, deoarece editorul meu a vândut deja 15.000 de exemplare — ceiace, a 2 franci volumul, face 30.000 de franci; şi vânzarea creşte mereu.

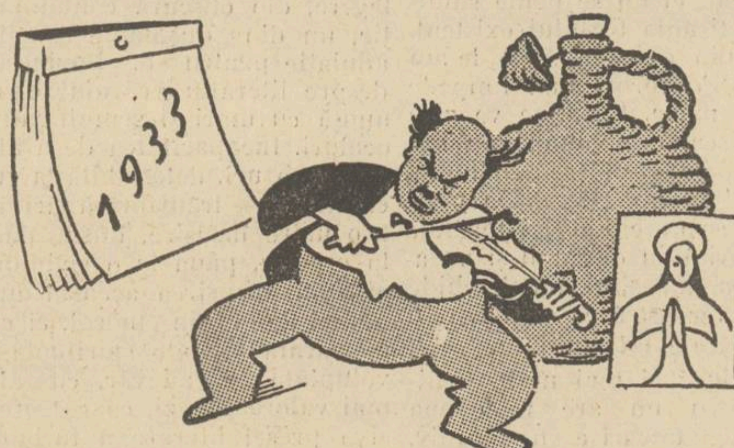
Pe scurt, e vorba de o sumă de 40 până la 50.000 de franci pe care i-aş fi putut câştiga anul acesta, şi care mi-au sburat pe lângă nas.

Sunt, ce-i drept, copleşit de onoruri; sunt criticat şi lăudat, sunt ponegrit şi exaltat. Dar n'aşi fi fost deloc supărat să am şi ceva parale.

Ce bucurie ar fi fost pentru sărmanul tău tată, dacă trăia şi-şi vedea nepotul devenind om celebru...

Găsesc pe de altă parte că maniera agreabilă cu care am fost exploatat de către editorul meu mi-a răpit duioşia. In lumea asta josnică fiecare îşi vede de interesele lui; cu atât mai rău pentru cei slabi de înger. Antropofagia e baza societăţilor..."

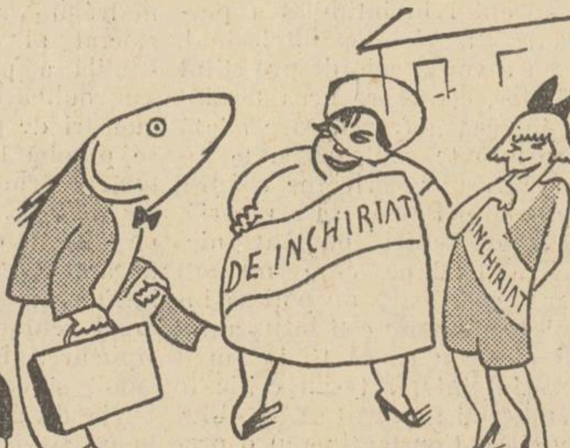
Prin contractul cu data de 5 Decembrie 1856, Flaubert cedase editorului Michel Lévy dreptul de exploatare pe cinci ani a Doamnei Bovary, *pentru suma de cinci sute de franci, pe care romancierul o socotise „rotunjoară". Dar Flaubert s'a ratrapat cu* Salammbo, *pe care a cedat-o cinci ani mai târziu aceluiaşi editor pentru 10.000 franci la prezentarea manuscrisului.*

Wein, Weib und Gesang!...

D. N. Iorga a mai scris o piesă.

Camere mobilate.

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.